

DE BAASZIJN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 14 November 1890.

Noël 11: 14, Slaagt de baazin!

Is het voor u liever wel de tijd / dat gij woont in uw gewelfde
huizen, en zal dit huis woest zijn? Hagg. 1: 4

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post
f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-
Afrika f 3. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal
vooruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van
1—10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:

H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Advertentiën en bestellingen vrachtfrij te adreſſeeren aan den
Drukker G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten enz. Stukken
der Medewerkers, en Buitenlandsche Bladen aan de ADMINISTRATIE te
KAMPEN; (dhr. C. MULDER.) — Binn. Bladen, Intezenden Stukken en Werken
ter recensie aan de REDACTIE te AMSTERDAM; (Ds. W. H. GISPEN.) —

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

DE SYNODALE COMMISSIE

maakt door dezen bekend, dat de Gemeente WJHE, Classis Zwolle, Provincie Overijssel, volgens schrijven van ZExc. den Minister van Justitie te Afd. dd. 1 Nov. j.l. No. 164, thans bij de Regering bekend staat als plaatselijke Gemeente van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

De Synodale Comm. voornoemd:

Namens haar,

J. NEDERHOED, Secr.

Middelstum, 10 Nov. 1890.

BIBLIOTHEEK.

In dank ontvangen door vriendelijke bezorging van den Heer K. Ploeger, de volgende werken, nagelaten voor de Theol. School, door de Wed. P. Jonker te Broek op Langendijk:

1. Ettelijke gronden van de Christelijke Religie, door Mr. Hugo Binning, vertaald door Jac. Koelman. 3e druk, Amst 1733.

2. De ware Gemeenschap met God en de geloovigen enz. door Mr. Hugo Binning, vertaald door Jac. Koelman. Nieuwe Uitgave. Leeuw. 1858.

3. Prima, Media et Ultima ofte de Eerste, Middelste en Laetste Dingen, door Isack Ambrosius. Amsterdam. 1660.

Dr. BAVINCK.

DORDRECHT, 6 November 1890. Heden werd door de Classicale Vergadering, bijgestaan door de Deputaten der Prov. Synode van Zuid-Holland, geëxamineerd en met volle vrijmoedigheid tot de bediening des Woords en der heilige Sacramenten toegelaten, de Candidaat J. Sybrandi, be-roepen Predikant te 's Gravendeel.

H. G. DE JONGE,
Class. Scriba.

HEUSDEN, 6 Nov. 1890. Heden werden door de Classis Genders, bijgestaan door de prov. Deputaten, geëxamineerd, en met volle vrijmoedigheid tot de Evangeliebediening toegelaten, de broeders J. van Haeringen en W. Laatsman.

C. S. BOSS, Cl. Corr.

Classis Haarlem vergadert, D. V. op Dinsdag 26 Nov. a. s. op gewonen tijd en plaats.

R. MULDER, Corr.

Haarlem, 10 Nov. '90.

De Klassikale vergadering te Koevorden zal D. V. gehouden worden op Donderdag den 27 Nov. e. k.

R. HULS, Corresp.

Nieuw-Amsterdam, 10 Nov. 1890.

HOORNSTERZWAAG, den 30 October 1890. Dit was voor ons een dag van groote blijdschap, waar wij onze begeerte zagen vervuld, dat alhier een Christelijke Gereformeerde gemeente werd gesticht. De Classis Heerenveen heeft een commissie uit haar midden benoemd, die in dezen ons de

behulpzame bereidwilligheid betoonde. Zij bestond uit de leeraren Ds. J. Westerhuis te Heerenveen, Ds. J. Dijkstra te Joure, Ouderlingen A. Smilde te Heerenveen en E. Veenstra te Duurswoude. In een klein locaaltje mochten wij daar samenkomen, al waar Ds. Westerhuis sprak over Zach. 6:13, met een doeltreffend woord over den geestelijken tempelbouw. Daarna werd overgegaan tot de stemming van Ouderlingen en Diakenen, die door Ds. Dijkstra in hun ambt werden bevestigd, waarna de samenkomst met dankgebed werd gesloten. Mocht de Heere aan deze jeugdige gemeente nog vele leden toevoegen en haar stellen tot een uitgebreiden zegen voor deze streek, is onze bede.

Namens den Kerkeraad,
R. KLIJNSTRA.

Op den 5 Nov. herdacht onze geachte leeraar Ds. M. v. Minnen zijn 25-jarige Evangeliebediening. Aan den avond van dien dag vergaderde zich in ons kerkgebouw een talrijke schare, om met ZEv. den Heere te erkennen, voor de weldaden hem bewezen. Een drietal predikanten Ds. Donner, v. d. Valk, Gispén, vrienden van den jubilaris, waren daartoe herwaarts gekomen, en hielden achtereenvolgens hartelijke toespraken, die met groote belangstelling werden aangehoord.

Ds. Donner sprak naar Gal. 1:24 over de rechte feestviering.

Ds. v. d. Valk naar 2 Cor. 4:6 over de schijnbare geringheid, en werkelijke waarde der Evangeliebediening.

Ds. Gispén hield een hartelijk slotwoord, waarna onze leeraar een woord van dank sprak, en Br. van Andel, ouderling, verzocht, ook namens den kerkeraad, met de vergadering te zingen Ps. 134:3.

Zondag 9 Nov. hield Ds. v. Minnen zijne gedachtenrede over Hand. 26:22, en gebruikte dit woord, om de hulp des Heeren in prediking en levenservaring te schetsen bij de herinnering aan zegeningen van God genoten, in vier gemeenten vooral ook in een ruim 17-jarig verblijf alhier.

Met de zegenbede aan kerkeraad, gemeente en vrienden, en dankbetuiging voor al de blijken van liefde ZEv. vooral in deze dagen betoond en bovenal met dank aan God, werd dit samenzijn besloten, terwijl de gemeente zong »Dat 's Heeren zegen op u daal!«

Moge 's Heeren zegen verder kennelijk rusten op zijnen arbeid, en menige zondaar worden toegebracht tot Jezus Koninkrijk.

Namens den Kerkeraad,
H. W. H. VAN ANDEL, Scriba.

WAPENVELDE, den 5 November 1890. Heden middag herdacht onze geachte Leeraar O. C. Doornbos in de Gemeente den dag, waarop ZEv. voor vijf en twintig jaren door Ds. G. Brunemeijer, als Dienaar des Woords, in de Evangeliebediening te Vroomshoop werd bevestigd. Eben-Haëzer. 1 Samuel 7:12.

Namens den Kerkeraad,
H. IJZerman, Oud.

OOST- en WEST-BARENDRECHT, 5 Nov. 1890. Hedenavond is door onze geachten Consulent Ds. D. J. van Brummen, naar aanleiding van Num. 27:15, 16, 17 een biduur gehouden, ten einde werkzaam te zijn tot het verkrijgen van een Herder en Leeraar. Aan het einde van den godsdienst is door de manslidmaten der Gemeente met alle stemmen besloten Ds. C. Kuiper van Katendrecht te be-roepen. Dat de Heere ZEv. hart moge neigen deze onze roepstem op te volgen, is de wensch en bede der Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
H. K. VAN ESSEN,
Ouderling-scriba.

NAALDWIJK, 5 November 1890. Heden werd Ds. J. J. Koopmans te Heerjansdam als Leeraar alhier gekozen. Onze bede is, dat de Heere het harte van zijnen dienaar neige om deze roeping op te volgen.

Namens den Kerkeraad,
K. STOKDIJK, Scriba.

HOUWERZIJL, den 8 Nov. 1890. Heden werden wij verblijd, daar onze beroepen Leeraar, Ds. Fokkinga van Haulerwijk, deze roeping aannam. Vervulde de Heere weldra de ledige plaats, is onze wensch.

J. GORIS, Scriba.

WIJHE, 8 Nov. '90. Heden ontvingen we de te-leurstellende tijding, dat de WelEerw. Heer Ds. G. van Halsema te Siddeburen voor de roeping dezer Gemeente bedachte. Vervulde de Heere spoedig zijne belofte, dat onze oogen onze Leeraar, den man zijns raads zullen zien.

Namens den Kerkeraad,
W. VAN DER LUGT, Scriba.

HAULERWIJK, 9 Nov. 1890. Tot onze te-leurstellende tijding, dat de WelEerw. Heer Ds. G. van Halsema te Siddeburen voor de roeping dezer Gemeente bedachte. Vervulde de Heere spoedig zijne belofte, dat onze oogen onze Leeraar, den man zijns raads zullen zien.

Namens den Kerkeraad,
E. v. d. WAL, Scriba.

BERTGUM, 9 Nov. Heden was het voor onze gemeente een dag van groote blijdschap. Na slechts 1/2 jaar herderloos te zijn geweest, werd onze be-roepen Cand. J. op 't Holt plechtig in zijn dienst-werk bevestigd door zijnen vader ZEv. had tot on-derwerp Col. 4:17 Den nachtdags verbond de jeugdige leeraar zich aan de Gemeente, naar aanlei-ding van Hand. 4:29 het laatste gedeelte. De stemming der gemeente is: looft den Heere.

Namens den Kerkeraad,
M. J. HOEKSTRA.

HEERJANS DAM, Zondag 9 Nov. maakte onze veel beminde Leeraar J. J. Koopmans, ons in de gem. bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de Chr. Geref. Gem. te Naaldwijk. De Heere geve weldra op deze vraag een beslissend antwoord, zoodat ZEv. ons toe kan roepen: ik zie, dat op heden mijn arbeid niet ijdel is in den Heere, en daarom heb ik vrijmoedigheid te bedanken. Ik wensch met blijdschap u te dienen in het Evangelie.

Namens den Kerkeraad,
C. DE HAAN, Onderl.

APPINGEDAM, 10 Nov. 1890. Gisteren, na af-loop der voormiddag-godsdienstvereeniging, maakte onze geliefde leeraar Ds. G. Geerds aan de gemeente bekend, eene roeping te hebben ontvangen van de Gemeente te Gorinchem. God geve in dezen aan ZEv. licht tot het doen eener Hem welbehagelijke keuze. Wat de gemeente betreft, hare begeerte is, dat het den Heere behage het hart van haren leeraar te neigen, om bij haar te blijven.

Namens den Kerkeraad,
H. HUISMAN, Scriba.

LANGERAK, 10 November 1890. De dag van gisteren was ons tot groote blijdschap, doordien wij onze begerden Leeraar D. P. Koopmans door den geachten leeraar W. Diemer, schoonvader van onze beroepen leeraar, in zijn dienstwerk zagen bevestigen, sprekende naar aanleiding van Jes. 30:20, 21. Des namiddags verbond zich onze Leeraar, D. P. Koopmans, plechtig en aandoenlijk aan de gemeente, sprekende over 1 Cor. 1:24 voor een talrijke schaar, die samen gekomen waren om deze plech-tigheid bij te wonen. Dat de prediking, gebeden en de wenschen, voor dezen dag en voortaan door God gezegd mogen worden, voor leeraar en Gemeente, is onze wensch en begeerte.

Namens den Kerkeraad,
P. BOUTER, Scriba.

SIDDEBUREN, den 12 November. Verkeerden wij eenigen tijd in vrees, daar onze leeraar Ds. G. van Halsema aan de Gemeente had bekend gemaakt, eene roeping van de Gemeente te Wijhe, Prov. Overijssel, te hebben ontvangen, heden mochten wij tot blijdschap des Kerkeraads en der Gemeente uit zijnen mond hooren, volle vrijmoedigheid gevonden te hebben voor deze roeping te bedanken. ZEv. verbond zich bij vernieuwing aan de gemeente, naar aanlei-ding van Col. 4:3, 4. Moge de Koning zijner kerk ZEv. nog lang in ons midden gebruiken tot uitbreiding zijner kerk en tot eer zijns Naams.

Namens den Kerkeraad,
A. VAN GISSSEL, Scriba.

Ontvangen voor de Theol. School.

Van de Gem. te Boskoop	f 14,51
" Katwijk	16,35
" Alfen	38,88
" Krabbendam	12,35
" Arnhem	23,—
" Winterswijk	41,53
" Twello	5,74
" 's Gravenhage (Afd. Nobelstr.)	50,50
" Scheveningen	28,65
" 's Gravesande	12,50
" Heerjansdam	13,34
" Vlaardingén	42,79

Door J. B. Pabst nagekomen gift op de Collecte van Dieren (zie voet No.) — 50

J. NEDERHOED,
Penningmeester.

Middelstum, 10 Nov. 1890.

Kas voor Emer. pred., pred. wed. en weezen.

Gem. te Warffum voor 't tekort	f 19,94
Classis Warffum.	
" Ommen	3e coll. 19,—
" Vroomshoop	12,82
" Bergenheim	6,86
" Nieuw Leuzen	2e coll. 5,—
" Heerme	3e " 8,51
" Heerme voor 't tekort	13,15
" Steenwijk id.	11,—

Classis Amsterdam.	
" Amsterdam	247,19
" Uithoorn	12,05
" Haarlemmermeer O Z	33,27
" Weesp	10,—
" Edam	8,—
" 's Graveland	2,20
" Amstelveen	32,85
" Naarden	2,50
" Zaanadam	44,18
" Wormerveer	14,26
" Landsmeer	11,13
" Onderkerk	7,46
" Halfweg	14,81
" Westzaan	2,22
" Oostzaan	2e coll. 4,50
" Nieuwendam	7,83
" Zaanadam voor 't tekort	24,—
" Edam id.	2,—

Classis Haarlem.	
" Oostereud (Tetel) 3e coll.	21,68
" Krabbendam	10,70

Gem. te Nieuw Vennep voor 't kort	f 43,95
Classis Genders.	
" 's Bosch	3e coll. 42,70
" Genders	34,65
Classis Almkerk.	
" Waardhuizen	3e coll. 4,20
Classis Klundert.	
" Dinteloord	3e coll. 47,—

Ingekomen bij Ds. v. d. Hoogt te Zaanadam door br. Kramer diaken te Amsterdam van een broeder en zuster aldaar bij gelegenheid van hun zilveren huwelijksfeest f 500,—

De Heere zij geloofd. Dien broeder en zuster onzen hartelijken dank. God zegene hen tot in lengte van dagen. Vinde dit liefelijk voorbeeld navolging!

Het Bestuur,

J. J. KUIJPER, Pres.

C. S. BOSS, Secr.

L. HOEKERS, Penm.

Ontvangen voor de Zending.

Door G. Lubberts te Zwiggelte, uit 't busje van zijn zoonje Pieter	f 2,87
Door Chr. L. te Delft, verz. onder eenige vrienden en vriendinnen te Schipluiden	3,22
Door Ds. Vellekoop, op Dankdag 5 Nov. '90 gev. in 't kerkz. te Oenkerk	10,—
Door Ds. Bulder, »Dankoffer voor de Heidenen« door centen bijeenverz., gev. in 't kerkz. te Ten Post	5,60
Door Ds. Koppe, op Dankdag gev. in 't kerkz. te Gasselter-Nijveen	2,50
Door Ds. Sluiter, gev. in de coll. te Boskoop	10,—
Door Ds. Dursema te Uithoorn, van A.	1,—
Door idem gev. in 't kerkz. aldaar 2 giften à f 1,— en een à f 10,—	12,—
Door Ds. Schuurman te Enschede, van A. te O.	10,—
De P. C. v/d Gem. te Varsseveld	25,70
Door Ds. Vlieg, uit 't busje der Jongel.-vereen. te Marrum (Friesl.)	2,50
Gev. in 't kerkz. te Hoek van Holland	1,—
Uit het busje voor de Heiden Zending te Hoek van Holland	3,—

B. DE MOEN,
Penningmeester.

Doeſborgh, 11 Nov. 1890.

Voor den bouw eener kerk en pastorie te Nieuw-Dordt.

11 Nov. collecte der Gem. te Assen f 40,62
Bij de dankzegging voor deze collecte zij vermeld, dat, enkele gemeenten uitgenomen, de geheele provincie heeft bijgedragen met milde hand. Van die enkele gemeenten wenschen wij gaarne bericht, of zij kunnen collecteeren en wanneer. De wet van Christus te vervullen in het dragen ook van elkanders lasten, is immers een gezegend werk. Spreuk 11:25. Namens de Commissie,
L. G. GORIS, Secr.-Penm.

Emmen, 11 Nov. 1890.

Met hartelijke dankzegging ontvangen voor de Evangelisatie in den Zuid-Oosthoek:
Van Ds. v. d. L. te 's B. f 10,—
Mevr. v. d. B. te 's B. 10,—
C. van W. te 's B. 10,—
C. A. G. te V. 10,—
G. J. van R. te B. 2,—
De Jongelingsvereeniging te B. 4,—
Door Ds. E. Douma van eenige vrienden te R. 26,35
Nog ontving ik voor de arme gemeente te Echten van N. N. te Terneuzen 5,—

J. WESTERHUIS.

Heerenveen, 6 Nov. 1890.

Stichtelijke Lectuur.

Verzamelde gedachten.

Men zegt, dat die soorten van kunstlicht, die flikkeren, boven alles nadeelig zijn voor het oog, omdat zij den appel dwingen zich met groote snelheid te verwijderen en samen te trekken, en zoo het teedere samenstel slijten door de aanhoudende beweging. Het kan zijn, dat om eene dergelijke reden de onzekerheid ons nog fijner inwendig organisme spoediger verwoest dan werkelijke veranderingen. De snelle en voortdurende veranderingen, die onze gedachten en gevoelens moeten ondergaan, ten einde ze te vestigen op elke flikkering van het licht, waarop wij staren, brengen noodwendig een verderfelijk verspillen van levenskracht te weeg.

Ik ben zeker, dat dezelfde hand, die ons smart zendt tot ons welzijn, ons ook zegeningen zendt tot ons welzijn, en dat wij evenmin bevreesd moeten zijn het eene aan te nemen als wij mogen murmureeren tegen het andere. Maar onze harten zijn zoo vreesachtig en ontrouw, dat wij somtijds geneigd zijn de woorden van Job om te keeren, en te zeggen: »Zouden wij het kwade van God ontvangen en niet het goede. »Dat is het niet,« zegt iemand, »maar ik vrees in de gaven den Gever te vergeten.« Denk dan elken dag, ja, elk uur van uw leven, zoo zij kunt aan uw Gever. Maar wees verzekerd, dat wanneer Hij u blijdschap geeft, Hij bedoelt, dat gij haar zult aannemen. Het is eene groote zonde Hem van onze gelukkige dagen uit te sluiten, en Hem slechts te zoeken, wanneer wij in droefheid zijn.

Neen, neen, laat ons Hem uitnoodigen op het bruiloftsfeest, en Hij zal gewis het water in wijn veranderen. En wij behoeven niet bevreesd te zijn, dat de donkere dagen en de zware plichten, wanneer zij komen, ons ongeschikt zullen vinden voor den arbeid en den rouw; want zoolang wij Hem bij ons houden zijn wij voor alles geschikt. De vraag is niet, waar wij treden, maar wie onze hand vast houdt, en wiens oog op ons is.

De vormen van bescheidenheid en beleefdheid mogen geenszins verwaarloosd worden. Hoe dikwijls zijn ze echter niets dan leugen en huichelarij.

Menig mensch wil, wanneer hij in angst of doodsgevaar verkeert, zijne ziel door uitwendige werken, die hij van vrome Christenen afgezien heeft,

b. v. door bidden, lezen, kerkgaan, avondmaal vieren, erfelingen enz. zich-zelfen redden en helpen; maar, zoolang het hart niet veranderd is, zoolang men geen genade in het bloed van Jezus door het geloof verkregen heeft, blijft men onder den vloek liggen, en gaat men onder dezen het eeuwig verderf tegemoet.

Wie met de vromen wil sterven, moet ook met de vromen willen leven; want de lofzangen des hemels moeten reeds op aarde worden geleerd.

Hoe minder wij van het scheepsel en hoe meer wij van God verwachten, hoe gemakkelijker wij onzen weg zullen bewandelen en hoe meer wij voor te-leurstellingen zullen bewaard blijven.

NOTEN.

Een grafnaald.

Door bezorging van Prof. D. Postma te Burgersdorp, Kaap-Kolonie, is bij mij ontvangen f 169.80 voor het monument met verzoek dit in de Baazin te zijner kwifeering voor de gemeenten te vermelden. Z.H.G. voegt er bij: »Wij hebben daarvoor een weinig verzameld en onze liefde en achting duld niet dat het voor iets anders zoude gebruikt worden; daarom zend ik het u toe met de hoop dat het voor dat doel mag dienen.«

Toen aan de Broeders in Z. A. bekend werd, dat er zich hier een Commissie had gevormd om gelden bijeen te brengen voor een gedenksteen op het graf mijner onvergetelijke ouders, werd er in de Maandbode in Z. A. geld gevraagd om hiertoe mee te werken. Toen het

ven. In weerwil v

dat verschil, dat volstrekt niet verbloemd behoort te worden, heb ik vereeniging van de Christ. Geref. kerk en de Ned. Ger. kerken niet slechts wenschelijk, maar ook zeer goed mogelijk en krachtens onze belijdenis noodzakelijk geacht. En dit standpunt neem ik nog in.

Het geschrift van Ds. ten Hoor onderscheidt zich door degelijke studie, scherpe begripsontleding en strenge redenering. Hij loopt nooit om de kwestie heen, maakt er zich niet met een phrase van af, maar tracht het verschil tusschen Afscheiding en Doleantie tot in zijn diepste wortelen op te sporen en in zijne uiterste consequentiën in het licht te stellen. Niemand zal hem dien lof kunnen of willen onthouden. Meer nog, in vele opzichten zal men het goed recht zijner scherpe kritiek moeten erkennen en hem dankbaar moeten zijn voor de verheldering, die hij door zijn betoog in de voor de Christ. Geref. kerk zoo belangrijke kwestien aangebracht heeft. En juist omdat ik dit alles zoo gul erken en kan in cardinale punten met hem overeenstem, heb ik te meer vrijmoedigheid om mijne opmerkingen en bedenkingen bescheidenlijk onder zijne aandacht te brengen.

1. De Reformatie heeft van den aanvang af, bij monde van Zwingli, Luther en Calvin, tegen Rome onderscheid gemaakt tusschen onzichtbare en zichtbare kerk. Bladz. 34—35 van zijn geschrift zullen den indruk kunnen geven, dat deze onderscheiding volgens Ds. ten Hoor een noodspont was; toch erkent hij bl. 67, dat ze, goed opgevat, gegrond is in de H. Schrift. Dat is ze ongetwijfeld. De loochening van deze onderscheiding zou ons in de armen voeren van het Roomsche Kerkbegrip. Terecht laat Ds. ten Hoor nu door heel zijn geschrift heen helder uitkomen, dat deze onderscheiding niet die is van twee kerken, maar van twee zijden aan ééne en dezelfde kerk. Toch zal elke poging, zoowel theoretisch in de leer der kerk, als praktisch in de handhaving der tucht enz. om deze beide zijden volkomen te laten samenvallen, altijd op teleurstelling uitloopen. Er zijn altijd hypocrieten in de kerk, er zijn altijd ware geloovigen buiten de kerk (historisch bestaande kerken) geweest. Dit is het geval zelfs bij zeer normale toestanden der kerk. Maar de onevenredigheid, de ongelijkheid van die twee zijden springt bij tijden van verval eener kerk vooral duidelijk in het oog. Door hierop niet te letten, heeft Ds. ten Hoor het betrekkelijk recht miskend, waarom Dr. Kuyper deze twee zijden, hoewel zonder twijfel veel te sterk, van elkander gescheiden heeft.

2. Tengevolge van deze noodzakelijke onderscheiding is het op reformatorisch standpunt altijd zeer moeilijk geweest, het *wezen* der kerk aan te geven. Uit eene belijdenis, die geen dogmatische verhandeling is of mag zijn, merkt men dat niet zoo duidelijk. Maar men behoeft de dogmatici maar op te slaan om zich hiervan te overtuigen. Het is volstrekt geen kunst, om ieder hanner in tegenspraak met zichzelf te brengen. Ds. ten Hoor heeft nu op die wijze het kerkbegrip van Dr. Kuyper onderhanden genomen, en het zoo van alle zijden gekritiseerd, er het schijnbaar niets heels van overblijft; hij vervolgt het tot in zijn zoogenaamd pantheïstischen schuldboek toe, bladz. 41 v. Nu neem ik volstrekt niet elke uitdrukking van Dr. Kuyper in bescherming; hij zal zelf gaarne erkennen, dat wie in woorden niet strijkt een volmaakt man is. Maar wel had ik gewenscht, dat Ds. ten Hoor meer op de ééne bedoeling, dan op de telkens wisselende uitdrukkingen had gelet. Dan ware hij niet zwakker maar juist sterker in zijne kritiek geweest. De beschuldiging van pantheïsme maakt dan ook op ieder den indruk van spitsvondige kritiek, bladz. 39 v. en is bovendien ook niet uitmuntend door broederlijken zin. De bedoeling van Dr. Kuyper is daarentegen volkomen duidelijk, Ds. ten Hoor heeft ze zelf uitstekend begrepen bl. 32. Als men de kerk beschrijft in haar onderscheidene trappen van ontwikkeling, krijgt men van zelf verschillende definities. Wij kunnen hier afzien van hen, die het wezen der kerk zoeken in het instituut als zodanig, zoals de Roomschen. Dan blijft er nog drieërlei mogelijkheid over, om de kerk te omschrijven, n.l. naar de verkiezing, den doop en de belijdenis. De kerk is dan de vergadering der uitverkorenen, der gedoopten, of der geloovigen. Al het verschil tusschen Dr. Kuyper en Ds. ten Hoor komt nu hierop neer, dat de eerste de beide eerstgenoemde omschrijvingen gewoonlijk bezigt, en de laatste zich doorgaans aan de derde bepaling houdt. Dit nu is geen verschil in beginsel. Want alle drie bepalingen hebben naar onze Geref. belijdenis recht van bestaan. De eerste bepaling vinden wij in Zondag 21 van den Heid. Catech., de tweede in art. 34 en de derde in art. 27 van de Ned. Geloofsbel. Alle drie definities zijn ook juist en moeten samen vastgehouden worden, om ons voor eenzijdigheid en afdwaling links en rechts te behoeden. Het komt bij die drie verschillende omschrijvingen slechts aan op het verschillend gezichtspunt, waaronder men de kerk opvat; en dan zeker is het noodig de ééne definitie niet te bezigen, als men van de kerk in eene andere relatie spreekt. Maar evengoed als Dr. Kuyper dwalen zou, als hij de derde omschrijving der kerk verwerpt — wat hij niet doet; zou Ds. ten Hoor eenzijdig wezen, als hij de beide eerste omschrijvingen niet overnam. Ten deele komt dat bij Ds. ten Hoor ook al uit. Op zeer bedenkelijke wijze rukt hij bladz. 12—14 verbond en kerk uiteen en komt in tegenspraak met art. 34 der Geloofsbel., dat verklaart, dat wij door den doop in de kerke Gods ontvangen en van alle andere volken afgezonderd en God toegeëigd worden. Bij Ds. ten Hoor wordt het verbond der genade echter een overgangsstadium, een middentoeestand tus-

schen kerk en wereld (in: H. BAYNCK, (Wordt vervolgd.)

REV. W. H. GISPEN.
Holland Mich. V. E. Staten,
Oct. 23 — 1890.

Zeer waarde Broeder.

't Is al geruimen tijd geleden, dat ik u geschreven heb, en het wordt tijd dat ik mij herinner, onder wat voorwaarde mijn welkome bezoeker, van week tot week, tot mij komt.

Laat mij dan maar met de deur in huis vallen en, zonder voorafpraak, aanstonds beginnen met de verwerking der rijke stof, die voorhanden ligt.

Amerika wordt mij langs zoo meer een raadsel. Na jaren hier gewoond te hebben, na geheel ingeburgerd te zijn, na ruime gelegenheid om ons volksleven en volkskarakter te leeren kennen, na her en derwaarts geworven te hebben, door de lengte en breedte des lands; — blijft mijne verwondering nog steeds stijgen.

In de maag van dezen colossus wordt alles verwerkt tot een geheel nieuwe stof. Honderd jaar geleden, kon men van *typische Amerikanen* spreken; nu niet meer.

Uit de ineenvloeiing der natien, in deze ruime volksom, is langzamerhand een amalgaam ontstaan, dat van elke nationaliteit der wereld totaal verschilt; en toch met die alle trekken gemeen heeft.

Pas op ons Amerikaanschen leven de beginselen der evolutie toe, en gij kunt terecht zeggen: — de Amerikaanse type is niet, maar *wordt*.

In de politieke wereld gaat alles zijn gewonen gang. De Republikeinen zitten weer vast in het zadel. Op dit oogenblik zijn wij, door de natuursvrijzendingen, die om de 2 jaar komen, in schrikkelijke gisting. De wijf beruchte »Mc Kinley bill», waardoor het protectief tarief bestendig en verbeterd werd, is nu de spil, waar alles om draait. Om Mc Kinley, den ontwerper van het tarief, uit de lagere kamer te verwijderen, hebben de Democraten in het lagershuis van Ohio, het district, waar door hij herkozen moet worden, veranderd.

De geographische lijn, die nu door de bevestiging er van beschreven wordt, herinnert u aan het spoor van een slak, die in doodsangst heen en weer wiegelen, eindelijk terugkeerde tot het punt, vanwaar zij uitging. Elke Republikeinse buurtschap of vlek of dorp of stad is er nauwkeurig uitgelaten en de Republikeinse vertegenwoordiger zal nu door een *zuiver Democratische bevolking* moeten herkozen worden. Aardig niet waar? Ik verkeer u, onze groote heeren kunnen hier soms grappig zijn. Hier hebt gij een staaltje van onze politiek en van de middelen, soms aangewend, om zijn doel te bereiken. Anders had dit niet gegaan; maar dit was het jaar van de *nieuwe volkstelling*, en dan moeten alle districten gereorganiseerd worden. De Democraten van Ohio hebben hierin terecht eene voorzienigheid gezien, om van een groot tegenstander af te komen.

Van grooter belang nog dan de »Mc Kinley bill» is het besluit der Mormonen om, op grond van de nieuwe openbaring, gedaan aan Wilford Woodruff, president van het »Zion der latere dagen», de *veelwijverij af te schaffen en voor zondig te verklaren*.

Indien hier geen list achter schuilt, is het de grootste zedelijke triomf van ons volksleven.

Het Mormonisme toch was, juist door de veelwijverij, de vloek van Amerika; en het scheen, alsof alleen de macht van bloed deze smet zou kunnen uitwissen. Dit maakt het Mormonisme een secte, half Christelijk, half pagaan; maar ontzenuwt zijn verlamdende zedelijke invloed. Ongetwijfeld zijn gij echter meer benieuwd naar een ander veld, — dat van ons Amerikaanschen kerkelijk leven.

Daarvan is o zoo veel te zeggen, maar helaas o zoo weinig te roemen.

De losheid van onzen volksaard, de overvloed en mammondienst en het alles overweldigend materialisme, het gebrek aan degelijke Christelijke scholen, de uitsterfing van Catechetisch onderwijs, een valsche zucht naar kerkelijke éénmaking, *zonder ware eenheid*, en wat niet al, hebben hier toe medegewerkt.

Er bestaan in Amerika nog een tal van Confessioneele kerken; kerken die zich nog beroepen op de letter der Belijdenis; helaas het leven der Belijdenis, de klem er van op het zieleleven, de harmonie tusschen het geschreven en gesproken woord — zij zijn hopeloos verdwenen.

De anti-dogmatische strooming sleept alles mee. Praktisch! praktisch! — roepen de menschen en zij schijnen niet te weten, dat het Christelijk lichaam zoowel een geraamte noodig heeft, om het op te houden en vorm te geven, als alle andere leven. De contradictiën, waartoe menschen vervallen, schreeuwen dan ook ten hemel.

De prediking van velen is o zoo arm! Rijk aan speculatie en theorie en opgeblazene zelfbewustheid en stout liberalisme, waarin velen hun eer vinden; — arm in degelijkheid, arm in zielevoedsel, arm aan Christus.

De bladen houden u wel zoo wat op de hoogte van de groote bewegingen ten onzent. De Presb. Revisie-quaestie rust nu in handen van eene Commissie, die reeds eenmaal vergaderde. Eer wij oordeelen, moeten wij wachten tot haar rapport inkomt. Dat er wel wat aan de geloofsbelijdenis zal veranderd worden, is vrij zeker. Maar dat is op zich zelf geen bewijs van ketterij. Onze Belgische Confessie toch staat ver boven de Westminsterse, in sommige dingen; zij is niet zoo hoekig, ruimer, meer bezadigd en vertegenwoordigt een andere tint van de Calvinistische geloofsopvatting. Eén zijn zij in leer; verschillend in de formulering der leer. *De formulering raakt de waarheid niet*. En als de reviseurs de Confessie kunnen veranderen zonder de leer te schaden, — en *fin!* Maar *achter en in de diepere lagen*

van dit streven, steekt een liberalistische tendence, en in die tendence schuilt het gevaar der geheele beweging.

De zaak van de Andover professoren steekt nu in zijn laatste v. Het is nu voor het hoogste gerechtshof. Men pleit en vecht nu over dingen, die zoo klaar zijn als de dageraad. De gevers der gelden, waarvan het Andover Seminarie bestaat, beoielden, in hunne schenking, de Theologie der Reformatie te bestendigen, in Geref. meederen zin en thans — *ellacy* — als men het tijdschrift »The Andover Review» leest, wordt het iemand *gloof* voor de oogen.

Calvin en Schleiermacher, orthodoxie en rationalisme, Hodge en Smith en Edwards, van alles, alles wat. Theoriën geen gebrek, afbreken en ruïneeren, aan alle zijden; maar opbouwen, niets er van!

Bij de lezing van dat tijdschrift, wordt het mij dan ook steeds duidelijker, wat de heeren niet gelooven; maar ik bekken, dat bestendig onderzoek mij geen haar verder brengt om te weten, *wat zij eigenlijk gelooven en leeren*.

Ik heb mij, een jaar geleden, gezet voor de taak om een brochure te schrijven voor Nederland, ter bevordering van de kennis der Amerikaansche kerkelijke toestanden, over de »Andover quaestie». Nadat ik echter de literatuur, die zich aanbood, had doorgeleefd, werd het mij duidelijk, dat ik mij met een dood vogeltje had vermaakt. De Theologie van die heeren is nog in »Genesis» en men zal bedaard moeten wachten tot hun boek »Exodus» geschreven is.

Ik ontmoette zooveel contradicties, dat ik de taak, als voorsnog ondoenlijk, ter zijde legde.

De »Amerikaansche Bond», waarschijnlijk de grootste Zendingenvereniging op aarde, is echter door die »Andover ketten» op sukkel geraakt.

Wat de heeren wel weten is — dat, zooals Van Oosterzee, in navolging van uwe Duitsche burenen, al leeraarde — geen mensch zal verloren gaan, tenzij hij geplaust ge worden is voor de persoonlijke aanneming of verwerping van den historischen Christus. Van Gods rechtvaardigheid uit redeneerend, hebben dus deze heeren de leer eener tweede probatie, *van een reddingskans na den dood*, op den voorgrond geschoven; en de Evangelische Zendingenvereniging heeft geweigerd om de studenten, die deze theorie aankleefden, uit te zenden als zendelingen. En terecht! Want die werkelijk geloof in een tweede probatie, vergrijpt zich aan de heilige rechten der Heidenen. Predikt gij hun hier den Christus en verwerpen zij Hem, dan bezegelt gij hun doen. Hunne kansen zijn dan ginds, onder de persoonlijke bearbeiding des Heilands (1 Pet. 3 : 19, 20), oneindig beter. Zoo redeneerden de directeuren der Zendingenvereniging en terecht. Zij weigerden dus zulke zendelingen niet te zenden. Hierover kwam groote orlog, die van jaar tot jaar, op de jaarvergaderingen, uitbrak en dit jaar ook weer tot een geweldige botsing, te Minneapolis, aanleiding gaf. Het eind er van wordt nog: — scheuring van de Vereeniging.

Over ons eigen huis schrijf ik weinig. Er is weinig te roemen! Van de Vereeniging tusschen ons en de Duitsche (Ger.) broederen spreek ik later, als wij eens goed weten, wat de zaak eigenlijk inbeeft. Het vertrek van Dr. Steffens van ons Seminarie is een zwaar verlies. Hij is een door en door degelijk man, een flink onderwijzer, een leider van menschen. Hij is modelloos geworden, door tegenstand en gebrek aan ondersteuning. Ik hoop nog, dat hij, door onvoorziene omstandigheden, genoot zal worden om te blijven. Wij hebben hem aan onze School hier noodig. Gaat hij, dan vervult de Hoge zijn plaats! Zoo ziet gij hier, evenmin als bij u, is het rozenkleurig. De kerk is een kerk onder het kruis. Haar invloed over de massa's vermindert meer en meer. Bij alle uiterlijke activiteit, groeit zij inwendig niet. »Als Christus komt, zal Hij ook geloof vinden op aarde?»

Geloof mij, blijvend de Uwe in Christus
HENRY E. DOSKER.

AAN Ds. W. H. GISPEN.

Waarde Broeder,

De tweede alinea van uwen brief in *De Basuin* van heden dringt mij, in alle bescheidenheid tot u de vraag te richten: Zou het wel blijk zijn, de 5 heeren, die tegen het voorstel stonden in zake de ongeschiktheid van Z. M. orzen Koning tot de regering, ten toon te stellen als betweters en als tegenstanders van de Regeering? Is hetgeen de heer Pijnappel heeft gezegd als reden voor zijn wensch naar meerdere zekerheid, van dien aard, dat overtuiging en goede trouw hem moeten overtuigen ontzegd? Of kunnen alleen die Kamer-leden voor mannen van eerlijk karakter worden gehouden, die altijd *voor* de voorstellen der Regeering stemmen? Zou het, vooral in onzen tijd van ondermijning van alle gezag en eere, niet bijzonder gevaarlijk zijn, zoo in 't voorbijgaan de mannen die in de hoge plaatsen zijn gesteld, aan te randen in hun karakter, en dat zonder noodzaak en zonder opgave van grondige redenen? Ik durf hopen op uwe toestemming.

Die tegenstemmers deden u denken aan »ervaringen en opmerkingen aan ons kerkelijk vergaderings-leven ontleend». Het komt mij voor, dat wij onze kerkelijke vergaderingen in groote eere behooren te houden, en dat eene eerste voorwaarde voor de waarheid en degelijkheid der kerk, verg. deze is: dat *het vrije woord* aan ieder der broederen gewaarborgd zij. Zal dat zoo zijn, dan mag aan niemand het recht gegeven of de genomen vrijheid gelaten worden, den *andere* dan hij denkend en stemmend dienaar in verdenking te brengen en af te maken, door hem betweterij aan te wijzen en zijne stem als vrucht van eigenwijsheid en orhandelbaar karakter te brandmerken.

Gij schijnt, daarover anders te denken? Of moeten we aannemen, dat gij inderdaad in den Kerkeraad of in de Classis, in uwe Prov. of in de Algem. Synode over ambtgenooten van dat door u geteekend ellendig allooï hebt te klagen?

Als dat het geval mocht zijn, ware het dan toch niet beter, zulke onwaardigen eerst persoonlijk te vermanen, en als dat niet helpt, hen bekand te stellen, met ontmaskering van hunne slechte, drijfveeren en bedoelingen, bij hunne kerkeraden? Indien gij echter u geroepen acht, keer op keer in 't openbaar aan geheel de Kerk te doen gevoelen dat er zulken zijn, zou het dan maar niet beter wezen, de schuldigen te noemen met name? Dan zou ieder zich voor hen kunnen wachten. En dan zou menigeen, dien gij langs dezen eigenaardigen weg wilt raken en beteren, doch op wien deze algemeene tuchting geen indruk maakt, de roede gevoelen; en menig ander, die door u niet bedoeld wordt maar toch vreesd bedoeld te zijn, zou met meer gerustheid en genot uwe brieven lezen, en vrij blijven van het gevaar, aan uwe broederlijke en wijs beleid te gaan twijfelen.

Wat gij nu weer schrijft, moet m.i. in Jeruzalem, in geheel de Chr. Geref. kerk en in geheel het land wel pijnlijken indruk maken. »We denken toch wel eens, dat we allen zoo rijk bedeeld zijn met zulke zeer wijze menschen, die het altijd beter weten dan een ander en gewoonlijk tegen stemmen. Maar men vindt zulke karakters overal.» In de Chr. Geref. kerk, althans in uwe kringen, is het aantal van die lastige tegenstemmers dan wel zeer groot; immers, gij en de zij, die gij bij dat »wij» insluit, zijn met die zeer wijze, betweterende, de goeden hinderende karakters »rijk bedeeld» — volgens uw eigen woorden. Draag het in mij, waarde broeder, dat ik, zelfs op gevaar af van, om dit mijn tegenspreken van uw al te dertel vernuft, door u onder die onhebbelijke lieden gerekend te worden, tegen zulke insinuatien opkom. In naam van de Geref. beginselen, waarvan — zie Kerkorde van Embden, Art. 1 — een der voornaamste is: »Geen Kerk . . . geen Dienaar . . . zal d'een over d'ander heerschappij voeren, maar een iegelijk zal hem voor alle suspiciën en aanlokkinge om te heerschappen wachen.»

Het is uw recht, te getuigen tegen al wat u in voorstellen en redeneringen op kerk. vergad. en in de bladen verkeerd toeschijnt, en te stemmen voor alles wat gij goed acht en tegen al wat u niet recht voorkomt. Doch elk lid des Kerkeraads, der Classis, der Prov. en der Algem. Synode heeft — is het niet zoo? — precies het zelfde recht. En het komt immers u noch mij en niemand toe, over het hart te oordeelen en ook maar ééne stem tegen wat wij voorstellen, in verdenking te brengen. Waar zou het heen, als vele of weinige broederen, die gaarne hun vaste of wisselende gevoelens doorzetten, met zulke onwaardige dooddoeners, nu schertsend, dan schimpend, hunnen wettigen medearbeiders den mond mochten snoeren of hun invloed breken? Dat men zoo doet in valsche kerken, is te begrijpen. Zoodra dat geduld zou worden in de C. G. kerk, zou zij den naam van »Vrije» Kerk verbeuren; dan zouden hare vergaderingen, in plaats van Geref. kerkvergaderingen, enge clubvergaderingen van eene tyrannieke coterie worden. Mag ik u raden, broeder, neem dan en houd voortaan al zulke regelen terug. Anders zult gij, meer dan gij vermoedt, bitterheid zaaien, harten krenken, min begaafde en kleinmoedige broeders tot zwijgen brengen, en in kleine en groote vergaderingen de mannen van uwen »wij» — kring en de meerderheid tot overmoed prikkelen. Dat bedoelt gij niet. Dat zal nochtans het gevolg zijn. Wat moeten ze in Jeruzalem toch wel van onze ridderlijkheid, van onzen Christenzin, van ons broederlijk vertrouwen denken?

'k Zou nog gezweven hebben, indien die regelen in de haast uwe pen waren ontglipt. Wie onzer strijkt niet, sprekend en schrijvend, in woorden? Doch — telkens en telkens weer toont gij lust en behoefte om in scherpe satire en soms bijtend sarcasme u te beklagen over zulk soort van menschen in ons midden. Zoodra gij tot een enigszins vast oordeel waart gekomen, laatst nog in zake schoolsubsidie en schoolraad, kregen we weer van die uitvalen te lezen op de broeders, die niet met u en anderen konden meegaan en daarom tegen die dingen blijven roepen, als strijdig met onze beginselen en met ons verleden. Waarom beproeft gij niet liever, door bondig betoog hun bezwaren weg te nemen?

Voor al nu de zaak der vereeniging van C. G. en N. G. weer aan de orde zal komen, is het beslist noodzakelijk, dat wij elkander niet krachteloos maken of ons verdeelen door zulke grievevende kenschetsingen. In de bladen niet, en ook op de kerkel. vergad. niet. Gij herinnert u nog levendig, hoe op de Synode te Kampen 6 leden en 2 praedavis. leden doorgaans »tegen» stemden of adviseerden. Uit den mond van twee der leden klonk bij bijna elk punt van de welbekende Concept-acte een vast en helder »Tegen.» Hoe het blijkbaar sommigen hoorders moeite kostte, steeds de vrijheid van spreken en stemmen in die broeders evenzeer te eerbiedigen als in de andersprekenden, daarover zwijg ik liefst. Maar wel spreek ik als mijne vurige begeerte uit, dat ook op de a. s. Synode elk afgevaardigde de onbeperkte vrijheid zal nemen om geheel naar eigen overtuiging te spreken en te stemmen, ook al mocht hij meenen, altijd »tegen» te moeten stemmen, naar zijn inzicht in het Woord Gods en de Geref. Belijdenis. Niemand, hiervan ben ik zeker, zal de minste belemmering daarvan of minachtende beoordeeling daarna, openlijk willen aanbevelen. Een dier onophoudelijke »tegen»-stemmers, onze waardige *Bulens*, zal niet meer mederoepen om de C. G. kerk voor Concept-actes en dergelijke gevaren te waarschu-

wen. Doch, als niet alles mij bedriegt, zal meer dan één broeder zijne plaats aanvullen, die als hij, elk op zijne wijze, denkt en spreken en stemmen zal. En dan, na die Synode — och, mogen dan de C. G. gemeenten verschoond blijven van het pijnlijk geval, dat, gelijk al dadelijk na Kampen, de minderheid min gunstig wordt geteekend als eene »oppositie», in het eigen blad der Kerk.

Zijn of komen er leden van kerk. vergad. die rechtmatige reden van »nadenken» geven aangaande wat het ook zij, laat dan die Vergadering zelve hen teekenen en behandelen. Maar laat niet alle orde en tucht ijdel worden gemaakt door de minderheid in 't openbaar ten toon te stellen, zonder dat iemand zich verdedigen kan, en terwijl velen er door in kwade reuk kunnen worden gebracht. Zóo zij het!

(Wordt vervolgd.) L. LINDEBOOM.

Ingezonden.

Geachte Redacteur!
Naar aanleiding van het verslag der Centrale Diaconale Conferentie zij het mij als afgevaardigde der Zaaandamsche Diaconie vergund op te komen tegen de scheeve voorstelling, die daarin van onze houding ter conferentie gegeven wordt.

Gaarne erken ik, dat de taak van een Secretaris van zulk een vergadering verre van benijdenswaardig is, terwijl ik ook niet geloof, dat het de bedoeling van den geachten Secretaris geweest is de zaak onjuist voor te stellen; hij zal het mij dan ook niet ten kwade duiden, dat ik ter wille van de waarheid de pen opvat.

Als inleider van punt 2 der agenda meen ik duidelijk gezegd te hebben, dat naar onze overtuiging de roeping der Diaconie volgens Gods Woord zich niet verder uitstrekt dan het verzorgen van behoeftige weduwen, weezen en verlatenen; het woord weduwen (dat toch verlatenen of beroofden beteekent) in den meest uitgebreiden zin opvattende; en met aanhaling van verschillende uitspraken van Gods Woord heb ik aangetoond, dat er wel degelijk onderscheid gemaakt moet worden tusschen de roeping der gemeente en de roeping van ieder Christen tot het beoefenen van barmhartigheid. Dat ik lammen en blinden zou hebben uitgesloten van de ondersteuning der gemeente is een bepaalde onwaarheid; ik heb deze niet genoemd, zelfs aan hen niet gedacht bij mijne inleiding. Wel hebben wij er op gewezen, dat een gemeente verder kan en mag gaan dan alleen weduwen, weezen en verlatenen te verzorgen, indien dit door de gemeente wordt besloten; doch op de Conferentie is verzuimd ons met Gods Woord te bewijzen, dat de roeping der gemeente zich verder uitstrekt dan door ons was gezegd. Wel hebben verschillende sprekers en ook de referent verschillende teksten aangehaald, die ons aansporen tot het beoefenen van barmhartigheid, doch juist zodanige als door mij waren genoemd met het oog op *particuliere* liefdadigheid, of de roeping van ieder Christen in het bijzonder. Men bewijze mij anders nog, dat een tekst als deze: »Doe wel aan allen, doch meest aan de huisgenooten des geloofs» een roeping aanwijst aan de gemeente, als gemeente, tot het beoefenen van barmhartigheid. Wel is door mij nog gewezen op de vele beloften, die de Schrift bevat voor weduwen, en op den zegen, waarop eene gemeente rekenen kan, die voor de weduwen zorgt en haar genoegzame hulp doet. En nu moge het waar zijn, dat de geachte adviseur op grond der kerkorde ons ongereformeerd noemde, doch hij zal moeten toestemmen, dat hij het niet gedaan heeft op grond van de Heilige Schrift.

Dat men op de Conferentie ook theorie en praktijk niet te best van elkander wist te onderscheiden, werd duidelijk bij de behandeling van punt 3 der agenda. Had men pas Zaaandam bestreden en gezegd: een diaconie moet alles doen, nu de vraag kwam: mag een lid der gemeente door tusschenkomst der Diaconie hulp vragen bij een burgerlijk armbestuur, nu riep men bijna van alle kanten: zeker, wij kunnen immers niet in allen nood voorzien, onze kassen zijn meestal ledig en wij betalen toch immers ook onze belasting.

Geen wonder dan ook, dat wij ons hoogelijk verwonderden over de stemmen, die opgingen en onzen mede-afgevaardigden toeriepen: wees nu toch consequent, waar ge pas gezegd hebt: alles doen, toon daar, dat het u ernst is en doe alles.

Een zeer opmerkelijk feit deed zich hierbij nog voor. Had de geachte adviseur op grond der kerkorde zooveel gezegd, dat een diaconie geroepen was in allen nood te voorzien, op grond dierzelfde kerkorde werd nu gezegd: zeker, gij moogt de leden der gemeente wel naar een burgerlijk armbestuur verwijzen; hetgeen bij mij de vraag deed opkomen: is de kerkorde voor tweeërlei uitlegging vatbaar? Zoo ja, dan wordt het hoog tijd, dat ze herzien worde.

Het was mij dan ook een raadsel te vatten, hoe het mogelijk is, dat men op het ene oogenblik iets opbouwt om het op het andere oogenblik af te breken, en ik geloof dan ook dat vele broeders gevoelden: wij hebben ons zelf een strik om den hals gelegd, die nu reeds begint te knellen.

Vandaar dan ook dat een mijner mede-afgevaardigden bij de behandeling van punt 4 der agenda er tegen opkwam, om de leden der gemeente aan te raden lid van de Vereeniging »Patrimonium» te worden, ten einde in geval van nood zich zelf te helpen; is het roeping der Diaconie alles te doen, dan moet zij ook alles voor hare rekening nemen en niet op hulp van anderen gaan rekenen.

Van harte hoop ik dat de vraag, wat de roeping der Diaconie is, hoe langer hoe meer een punt van bespreking worde op onze kerkeraden en meerdere kerkelijke vergaderingen, en de gemeenten meer mogen doen, wat zij naar den Woord Gods verplicht zijn.

Waar de meeste Diaconieën zullen moeten erkennen, wij kunnen niet alles doen, dat zij daar dan toch doen mogen, wat werkelijk hun roeping is, en de weduwen en weezen niet aan hun lot worden overgelaten, gelijk helaas ook nu nog het geval is.

Hoogachtend heb ik de eer te zijn
Uw dw. dienaar,
P. VERDAM AZ.

Boekaankondiging.

Nu de tijd der »verhalen» weder daar is, bejiveren de Uitgevers zich om voor weinig geld wat goeds te leveren, en zoowel ouders als kinder- en grootmenschen-vrienden, alsmede bestuurders en onderwijzers van Zondagsscholen in de gelegenheid te stellen, vele kinderhanden te vullen en vele harten blij te maken.

De heer A. Berends te Harderwijk, handhaaft ook nu weder zijn goeden naam op dit gebied en biedt weder uitnemende waar aan van bekende Schrijvers als van: *Anthony, Luitingh, Eduard* en een zevental verhalen of vertellingen door *Een Kinder-vriend*; elke vertelling opgeluisterd met vier plaatjes. De verhalen zijn alle van zeer ernstigen inhoud. Eene catalogus van Feestgeschenken kan men ontbieden en uit een rijken voorraad eene keuze doen.

De firma *Hoecker & Zoon* te Amsterdam komt ook dit jaar weder, als de oude en welbekende, iets voortreffelijks aanbieden. Geliefde schrijvers als *Geddes, Eduard, Hoogewerf, Hoogenbirk* en *Kloppers* stelden er haar toe in staat. Aantrekkelijk zijn vooral die lieve plaatjes, met dichtelijke bijchriften, alle betrekking hebbende op het Kerstfeest, o. a. *Luthers Kerstlied*, vertaald door de *Liedje*.

Moge de arbeid van schrijvers en uitgevers ijdelijk beloofd en vele kinderen er door verblijd en verrijkt worden.

RED.

ADVERTENTIE.

Ondertrouwd:

M. MEIJERING

ber. Pred. te Makkum,

EN

L. HOVINGA.

KAMPEN,

MIDWOLDE, 5 Nov. '90.

Ondertrouwd:

JAN K. VAN HAERINGEN

ber. Pred. te Genderen,

EN

JOHANNA VAN HAERINGEN.

DEDEMSVAART, 13 Nov. 1890.

Ondertrouwd:

JAN GROENEVELD

EN

TRIJNTJE BOOTSMA.

SNEEK,

SCHARNEGOUTUM, 13 Nov. 1890.

Volstrekt eenige kennisgeving.

Getrouwd:

D. P. KOOPMANS

ber. Pred. te Langerak,

EN

A. M. DIEMER

die, ook namens wederzijdsche familiën, hun hartelijken **DANK** betuigen voor de vele blijken van belangstelling bij hun huwelijk ondervonden.

DOKKUM, 4 November 1890.

Getrouwd:

P. K. DWARSHUIS

EN

H. H. PRINS,

die tevens hunnen **dank** betuigen voor de vele blijken van belangstelling bij hun huwelijk ondervonden.

SNEEK, 5 November 1890.

Getrouwd:

J. MAGCHIELSE

EN

E. C. DE FRENNE,

die, mede namens wederzijdsche familie, hartelijk **dank** zeggen voor de vele blijken van belangstelling bij hun huwelijk ontvangen.

KAMPEN, 11 Nov. 1890.

Getrouwd:

W. T. NIJENHUIS,

Predikant te Britsum,

EN

T. OMTA,

die, mede namens wederzijdsche familiën, hunnen **dank** betuigen voor de vele bewijzen van belangstelling voor en bij hun huwelijk ondervonden.

BIERUM, 11 Nov. 1890.

Voor de vele blijken van belangstelling bij onze 25-jarige Echtvereniging ontvangen, betuigen wij onzen hartelijken **DANK**.

W. C. ANKERSMIT.

A. C. ANKERSMIT—

MOENS.

DOESBURG, 10 Nov. 1890.

Mede namens mijne kinderen en behnwdkinderen betuig ik mijnen hartelijken **dank**, voor de talrijke bewijzen van deelneming in ons smartelijk verlies ontvangen.

Wed. D. ALTING—EPPING.

KATWIJK a/ZEE, 14 Nov. '90.

EBEN-HAEZER.
45 jarige Echtvereeniging
van
MINNE T. KOOISTRA
EN
GEERTUIDA H. LOLLINGA.
BURUM,
den 5 Nov. 1890.
Hunne dankbare Kinderen.

Den 19 Nov. e. k. hopen
onze geliefde Oom en Tante
Jakobus van Dam
EN
Maretje Lamme
hun 25 jarige Echtvereeniging te herdenken.
De Heere betoonde zich met hen, mocht dit ook verder zoo zijn.
H. LAMME.
E. LAMME.
UTRECHT, 4 Nov. '90.
Algemeene kennisgeving.

HOOFDONDERWIJZER.

Aan de Chr. Ger. School te Nijeven, bij Meppel, wordt een

Hoofdonderwijzer

gevraagd, lid der Chr. Ger. Kerk en in 't bezit der acte na-examen G. S. In-functie-treding 1 Febr. '91 of eerder. Aangifte voor 22 Nov. a.s. bij den WelEerw. Heer Ds. J. MEULINK.

Aan de Chr. Ger. Gemeente-school te BUNSCHOTEN wordt met 1 Dec. een

ONDERWIJZER,

gevraagd. Salaris f 450. Lesuren 25 per week. Aanbieding franco aan den Hoofdonderwijzer G. JANSSEN VAN RIJSSEN.

Aan de op te richten School voor GER. ONDERW. te WOLVEGA wordt gevraagd een

HULPONDERWIJZER,

Chr. Geref., om met 1 Febr. '91 in dienst te treden, op nader overeen te komen voorwaarden. Aangifte tot 23 Nov. bij den Secretaris L. WOUDESTRA.

In een Christ. gezin zonder kinderen vraagt men eene

JUFFROUW,

tusschen de 30 en 40 jaren, van de Christ. Geref. gemeente, tot hulp en besturing van het huishouden. ADRES: Haarlemmerstraat 256 Leiden.

SLAGERIJ.

Tegen 1 Januari wordt gevraagd een alleszins bekwaame

EERSTE KNECHT,

tegen flinks salaris, in een nette doch drukke slagerij, gehuwd of ongehuwd.

Bewijzen van soliditeit en bekwaamheid worden verlangd. Zondags vrij. Adres
J. E. WENTZEL,
Kamperstraat, Zwolle.

Uitgeloot No. 45

van de Geldlening ten behoeve van het Kerkgebouw der Christelijke Gereformeerde Gemeente te Delft.

Namens den Kerkeraad,
S. EIJGENRAAM.

P. le Clercq

te Sassenheim
levert 9 pd. beste LEIDSCHER
KAAS franco voor f 2,70.

„ZAAT AAN ALLE WATEREN!”

Wie een kleinigheid te missen heeft voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk door gratis-verspreiding van **scheurkalenders** en **traktaties** (Filippus), zendt dit aan
W. VAN DER LUGT,
te Wijhe.

HET
CONFECTIE-MAGAZIJN

N. Z. A-KERK GRONINGEN, is steeds ruim voorzien van!

Demi-Saisons,
Winterjassen,
Ulsters,

Fantasie-Costumes,
Gekleede Costumes,
Winter Colberts,

Pantaloens,
Chambercloacks,
Jachtvesten,
Reisdekens.

L. de Vries Hzn.

KERKORGEL-FABRIEK.

Handel in Pianino's en Amerik. orgels.

J. PROPER,

Kampen.

Billijke prijzen. Schrifte-lijke garantie.

N.B. Wegens behoefte aan eenige gebruikte **Harmonium's** worden op zeer voordeelige voorwaarden prachtige **Amerik. orgels** in ruil aangeboden.

Is verschenen:

Martinus en Pedro.

Een historisch verhaal uit het midden der twaalfde eeuw.

DOOR

D. VAN WIJCK.

Hoofdonderwijzer te de Lier.

Prijs f 1,25. Gebonden f 1,75.

Leiden.

Binnen enkele dagen verschijnt ter »Hilversumsche Boek- en Handelsdrnk-kerij

(FLÖRKE & WITZEL)

een zeer practisch ingerichten

„ROOSTER VAN LESUREN

voor de Bijzondere school,”

waarop de **Bijb. Gesch.** als nummer 1 van alle vakken voorkomt; benevens de daarbij behoorende **Modelle A—F.**

Van wege het Gereformeerd Traktatgenootschap »FILIPPUS» is bij den Uitgever J. DEN BOER te Breukelen verschenen:

No. 128. Gedenk niet der zonden mijner jonkheid Prijs 1 Ct.

No. 129. God is rechtvaardig » 1 »

No. 130. De beste leesstof » 1 »

No. LXXXVI. Twee Samenspraken voor Chr. Jongel. Vereen. » 10 »

ZENDINGSVRIENDEN, en die het willen worden!

Bij G. M. KLEMKERK te Goes verscheen de 1e afl. van den 11en Jaargang van

PAULUS, DE ZENDINGSVRIEND.

Gefluistreed Maandsschrift voor Jong en Oud, onder redactie van

B. HANS en Ds. N. DE JONGE.

PAULUS verschijnt den 15en van iedere maand en kost per jaargang van 12 afl. elk van 20 pag. met twee plaatjes f 1,65.

»Men neme het voor zijn kinderen en leze het ook zelf.»

Ds. P. VAN WIJCK Jr.
1e afl. ter inzage gratis verkrijgbaar.

ZONDAGSSCHOLEN.

Voor uitdeeling op Zondagsscholen verschenen bij A. BERENDS te Harderwijk:

12 geheel nieuwe boekjes, waarvan 4 met gekleurd omslag en gekleurde plaat. Prijs 12^e cent, 25 ex. f 2,50, 50 ex. f 4,50, 100 ex. f 8,— en 8 met geill. omslag en 4 PLAATJES in zwartdruk.

Prijs 10 cent, 25 ex. f 2,—, 50 ex. f 3,25, 100 ex. f 6,—.

Ook verscheen de NIEUWE CATALOGUS, waarin tal van boekjes vermeld staan, van ongeveer f 3,— de 100 boekjes af, tot in alle prijzen. De CATALOGUS wordt op aanvraag GRATIS verzonden. Bij alle soliede boekh. kan men deze boekjes ter inzage bekomen en worden bestellingen aangenomen. De uitgever verzendt ze ook op aanvraag FRANCO TER INZAGE.

UIT DE PORTFOLIE.

Korte verhalen uit eigen levens-ervaring

DOOR

J. van 't Lindenhout.

Prijs f 1,90, in fraaien stem-pelband f 2,40.

Dit werk, dezer dagen versche-nen, is bij elk Boekhandelaar te bekomen.

Heden verscheen bij T. SLAGTER te Kollum: LUDOVICUS,

WAARHEID EN VERDICHTING.

Tafereelen uit het Friesche Dorpsleven. Met eene voorrede van J. VERHAGEN Jr. Prijs 60 cent.

NIJWE KEURGARVE.

Christelijke Gedichten, bij-eenverzameld door J. DEN BOER. Prijs 50 cent.

Bij J. G. BROESE te Utrecht is verscheen:

Tehuis, Heerlijk Tehuis!

DOOR

Mevr. O. F. WALTON,

Schrijfster van »Achter de Schermen.» Uit het Engelsch.

Prijs ingenaaid f 0,90. Gebonden in net stempelbandje f 1,25.

Verschenen bij F. W. EGELING, AMSTERDAM:

Sonate voor Piano

of Orgel

DOOR

W. J. MENNES,

Muziekmeester te Amsterdam.

Prijs 0,75.

Franco toezending op ontvangst van het bedrag.

Heden verscheen bij H. TEN HOVE, te Utrecht:

J. CALVIJN,

Het Johannes-Evangelie.

Opnieuw uitgegeven onder toezicht van en met ophelderende noten voorzien door Dr. H. FRANSSEN, Predikant te Winterswijk.

Prijs ing. f 3,30 en gebonden f 3,90.

Zondagsscholen.

Kerstplaten, Kerstboekjes.

Ontvangen een geheel nieuwe Collectie prachtige Kerstplaten in 6 soorten. Kerstboekjes in ± 30 diverse soorten. Opzicht zending wordt direct op aanvraag uitgevoerd door H. J. VAN DER VEGT. — ZWOLLE

SAMENSPRAKEN

voor Jongel.- en Jonged.-Vereen.

BOEKEN voor Bibl. Chr. Jong.-Vereen.

ZONDAGSSCHOLEN

die met het a.s. Kerstfeest gaarne iets aan de Kinderen willen geven, en weinig geld hebben, worden attent gemaakt op de

BIJBELSCHE PRENTEN

TWAALF SOORTEN, GEKLEURD,

à 1 cent,

en de

Traktaties

over de Bijbelsche Geschiedenis met een plaatje, voor 60 cent de 100, beide verkrijgbaar bij ZALSMAN te KAMPEN.

Priscilla aan Sabina.

Brieven van eene Romeinsche vrouw aan hare vriendin, uit de jaren 29—33 na Christus, door W. PRESCIL, Uit het Hoogduitsch door

A. BOUMA Gz.

Deze brieven door eene edele Romeinsche vrouw geschreven, verplaatst ons in— en geeft eene beschrijving van de dagen van onzen Heere Jezus Christus hier op aarde tot zijne hemelvaart. In onderscheidene talen is dit werk reeds vertaald en met geestdrift ontvangen.

Wij zijn in de gelegenheid dit uitnemende en leerzame werk, bestaande uit drie flinke deelen, te verkoopen voor slechts f 1,90, in plaats van f 4,50.

Op ontvangst van postwissel, waarbij staat »Priscilla», franco toezending door den boekhandelaar T. SLAGTER te Kollum.

Voor Zondagsscholen

die schraal bij kas zijn.

Onlangs kocht ik aan het restant van de volgende KINDERBOEKJES:

JOB MORLEIJ of DE BEKEERING VAN EEN DRONKAARD.

DE GELOOFSARTIKELN en acht andere verhalen.

Deze boekjes zijn uitnemend geschikt voor de ZONDAGS-SCHOOL, voor geregelde uitdeelingen.

Elk boekje bevat 16 pagina's postformaat en kostte bij uitgave 6 cent.

Ik bied ze nu aan, zoolang de voorraad strekt, gesorteerd:

per 100 voor f 1,50

» 500 » » 6,—

» 1000 » » 10,—

Wie van dit zeer goedkoop aanbod denkt te profiteren, drale niet tot dat de kleine voorraad is opgeruimd.

WINTERSWIJK. H. BULENS.

Is ter perse om spoedig te verschijnen

Het Jaarboekje der Chr. Geref. Kerk

voor 1891 (vroeger uitgave v. Velzen) prijs 30 cts.

Behalve de kerkelijke statistiek bevat het dag- en bijbelkalender, complete markten en watergetijden, Scholen, Zondagsscholen, Jongel.- en Jonged.-Vereen. enz. enz. benevens boeiend en degelijk mengewerk.

De teekening staat open bij alle Boekhandelaars en bij den uitgever ENKHUIZEN.

P. VAN DER SLUIJS.

SNELPERSDRUK VAN G. PH. ZALSMAN TE KAMPEN.

De prijs van dezen prachtige en degelijke Kalender is slechts 75 cent. Met de PREMIE 90 cent. De Premie bestaat uit twee **LEERREDENEN**, één van Ds. KROPPVELD, en één (een tijdwoord) van Ds. LITTOORJ. Zonder kalender kost elke preek 15 cent. De goedkoopste Kalender met denzelfden degelijke inhoud kost 40 ct. Bij getallen en vooral vooruit-deeling op Zon-dagsscholen veel min-der. Vraag prijsopg. bij den uitge-ver.

Wilt ge de gratis-ver-spreiding van goede TRAKTA-TEN bevoor-de-deren, teeken dan bij een Cor-respondent van het Gereformeerd Trak-tatgenootschap »FI-LIPPUS», bij uwen ge-wonen Boekh. of bij den Uitgever F. P. D'HUIJ te Middelburg in, op **FILIPPUS' Scheurkalender.**

Uitgave van J. A. WORMSER, te AMSTERDAM:

De Drie Formulieren van Eenigheid

voor kerkelijk en huiselijk gebruik, uitgegeven door

Dr. A. KUYPER, benevens het

KORT BEGRIIP DER CHRISTE-LIJKE RELIGIE

uitgegeven door de predikanten C. A. RENIER en B. VAN SCHELVEN. Zevende 5000-tal.

Gecartonneerd f 0,40; 25 ex. f 9,50; 50 ex. f 18,—.

In rood linnen stempelband f 0,90.

3e Goedkoopste Volks-uitgave! Een boeiend werk voor 't huisgezin!

Lievelings lektuur voor jon-gens, mannen en vaders is:

Duitschland's krijg

tegen Frankrijk

in 1870-'71.

DOOR WERNER HAHN.

Kompleet zijnde vormt het een kwarto boek groot 600 bladzijden, ver-sierd met 166 fraaie hout-snee gravuren. Van dit werk werden door de voorgaande drukken 9000 exemplaren verkocht. Wel een bewijs hoe sterk het gezocht is.

Deze nieuwe, nog goedkoopere uitgaaf zal plaats hebben in 12 afleveringen à 30 cts. Men teekent in bij alle Boekhandelaars en bij den Uitgever

J. C. VAN SCHENK BRILL. DOESBURG.

Bij J. A. WORMSER te AMSTERDAM verscheen:

Separatie en Doleantie,

DOOR

Dr. A. KUYPER.

(72 pagina's groot 8°) Prijs f 0,50.

WIE

had durven verwachten, dat nu reeds het zoo beroemde boek, getiteld: **Geschen van een Christelijken Vader aan zijne opwassende kinderen** door J. A. JAMES, vertaald door Prof. N. BEETS, voor verminderden prijs zou worden aan-gelaten. Het is 437 bladz. groot, en kostte vroeger f 4,40. Maar door bni-tengewone omstandigheden is het, na toezending van postwissel, thans ver-krigbaar bij ZALSMAN te Kampen, voor f 1,50, waarbij dan nog **GRATIS** wordt gevoegd: 1o. **Groote Kleinigheden**, door E. J. VEE-NENDAAL; 2o. **Overzicht der Kerkgeschiedenis** door H. POOLMEIJER, 3o. **Bekn. verhalen uit de Geschiedenis van Nederland** door P. VERGERS en 4o. een fraai plaatje, voorstellende de **Theologische School** te Kam-pen.

Een schoon aanbod voor zeer we-nig geld.

Schrijft op den postwissel: JAMES.

DE BA ZUIN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 28 November 1890.

Tot 11:15, Blaast de bazuin!

Is het voor u liefden wel de tijd, dat gij woont in uwe getuifelde huizen, en zal dit huis woort zijn? Hagg. 1:4

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z-Afrika f 3. Abonnemenen buiten het Rijk moeten per kwartaal vooruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1-10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Advertentiën en bestellingen vrachtyrij te adresseeren aan den Drukker G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten enz., Stukken der Medewerkers, en Buitenlandsche Bladen aan de ADMINISTRATIE TE KAMPEN; (dhr. C. MULDER.) — Binn. Bladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan de REDACTIE TE AMSTERDAM; (Ds. W. H. GISPEN.) —

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

De Theologische School der Christelijke Gereformeerde Kerk.

1854 — 6 December — 1890.

Nog eenige dagen en onze Theologische School te Kampen viert, zoo de Heere wil, weder haar jaarfeest.

Op den 6 December e.k. zal zij zes-en-dertig jaar hebben bestaan.

Ook in het laatste jaar heeft de Heere haar gezegend. Hij sterkte de Leeraren aan onze School tot hun gewichtvollen arbeid. Werden in het begin des jaars sommigen hunner door de toen in ons land, gelijk ook in andere landen, algemeen heerschende ziekte bezocht, zij konden overigens ongestoord hun werk verrichten.

De Colleges werden door de Studenten getrouw bezocht en bij de examina bleek, dat zij niet zonder vrucht door hen waren bijgewoond.

Vijftien Litterarische Studenten konden dezen zomer tot de Theologische lessen worden toegelaten. — twintig Theologische Studenten hebben met goed gevolg hun Theologisch examen A. afgelegd; terwijl dertien onzer broederen tot Candidaten voor de Heilige Bediening werden gepromoveerd.

Laat ons, Gemeente des Heeren! voor zooveel goeds den Heere ootmoedig dank betuigen en laat de zegen, dien God ook weer gedurende dit jaar aan onze School heeft geschonken, ons opwekken om in de kracht des Heeren voort te gaan en haar door ons gebed en door onze stoffelijke gaven te steunen.

Inzonderheid wekken wij al onze Gemeenten op, om bij gelegenheid van haar jaarfeest, onze School te gedenken in den gebede en ook — om door milde feestgaven ons te verblijden.

De Heere zegene voort onze School, zoowel in hare geestelijke als in hare stoffelijke belangen, en Hij ontferme zich over ons allen om Jezus wil!

De Curatoren der Theol. School:

Namens hen.
L. NEIJENS, Secretaris.
Amsterdam, Nov. '90.

De klasse Leenwarden, gesteund door de Provinciale Deputaten, heeft in hare

vergadering van den 13den Nov. j. l., aan den WelEerw. heer P. D. Vlieg, Predikant te Marum, op zijn verzoek wegens zwakte des lichaams eervol emerit at verleend tegen 1 Jan. 1891.

Onder dankbetuiging voor de vele diensten gedurende de 31 jaren zijner bediening aan de kerk bewezen, van welke jaren hij een achtal als Curator der Theol. school heeft gearbeid.

De ruste, door hem wel verdiend, worde in 's Heeren gunste wel genoten.

Namens de Klasse,
W. T. NIJENHUIS, Voorz.
T. RISPENS, Scriba.

De Classis Beilen, bijgestaan door de Deputaten voor het peremptoir examen, heeft den Kandidaat G. Groot Nibbeling, ber. Pred. te Hijken, onderzocht en met algemeene stemmen tot de Heilige Bediening toegelaten.

Namens de Classis,
H. A. DIJKSTRA, Scriba
Beilen, 25 Nov. '90.

Classicale Vergadering te Heerenveen
D. V. Woensdag 17 December e. k.
Aanvang 11 uur.

A. W. NIJENHUIS,
Class. Corresp.

SMILDE, 18 Nov. Heden maakte onze geachte Leeraar Ds. Ph. W. H. Eskes de gemeente bekend, de roeping naar Spijk te hebben aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
J. HAVEMANS Sr., scriba.

SCHARNEGOUTUM, 20 Nov. '90. De gemeente te dezer plaatse was heden een plechtige ure van dankzegging bereid. Zij genoot het voorrecht met een talrijke schare, waaronder een lid van het Dagel. Bestuur en een viertal predikanten uit naburige gemeenten, voor het eerst samen te komen in haar nieuw herbouwd en vergroot bedehuis. Naar aanleiding van Ex. 15:13, gebedeld op den gevelsteen, wies onze geachte leeraar Ds. J. C. Balhuizen, ons op des Heeren trouwe leiding met zijn Israël. Ook die leiding des Heeren had de gemeente kennelijk ondervonden in de laatste jaren. Dies betaamde haar dankerkentenissen aan den Heere, die langs bange wegen haar leidde, sterke gaf, vele belijders der Geref. waarheid toevoegde en eindelijk in ruime stelde.

Des Heeren naam zij geprezen voor alles wat Hij in het midden der gem. wrocht. Hij ontfermde zich over velen geringe, kleine gemeente, tot beschaming der vijanden. Hij richtte uit het stof op. Hij gaf nieuw leven. Hij doet deelen in vele vruchten des Geestes. Hij gaf te midden van uitwendige verdrukking een school voor het zaad der gemeente.

Hij neigde het hart des Konings en een nieuw bedehuis, in netheid, doelmatigheid en grootte het vorige overtreffende, werd haar gegeven. Des Heeren weldadigheid is groot. Zijn lof zij in het midden der gemeente. Tevens gevoelt de kerkeraad zich

gedrongen, openlijk zijnen dank te betuigen aan onzen waardigen Zedings-director Ds. J. H. Donner te Leiden, die met raad en daad hem ter zijde stond en de belangen der gemeente behartigde bij ZEX den Minister v. Justitie. De Heere vergelde ZEW. die daad der liefde de gemeente bewezen.

Namens den Kerkeraad,
S. R. SYBRANDY, Scriba.

HOLTEN, 23 Nov. '90. Met blijdschap maken we melding, dat onze hartelijk geliefde Leeraar Th. Oegema voor de roeping naar de gemeente te Halum Fr. heeft bedankt. De Heere kroone ZEWs. besluit, met zijn zegen en hooge goedkeuring. En de Heere stelde voort zijn jeugdigen dienstknecht tot een kennelijken zegen voor deze gemeente.

Namens den Kerkeraad,
H. ZWIERS.

KATENDRECHT, 23 Nov. In de morgengedienst maakte onze algemeen geachte Leeraar, Ds. C. Kuiper, aan de Gemeente bekend, voor de roeping van de Gemeente te Barendrecht te hebben bedankt. Groot is de blijdschap bij de gemeente en vrienden nevens haar. Wij hopen dat de Heere de Gemeente van Barendrecht bemoeide en in haar arbeid voorspoedig make en bij ons Ds. Kuiper nog een reeks van jaren met zegen doe arbeiden in des Heeren dienst, opdat onze blijdschap bestendig blijve.

Namens den Kerkeraad,
D. VELDHUIZEN, Scriba.

SLEEUWIJK, 23 Nov. 1890. Heden nam onze geliefde leeraar Ds. O. Los voor een groote schare afscheid van de gemeente, waar hij ruim acht jaren met veel zegen heeft gearbeid, naar aanleiding van Hand. 20:32. Onze wensch en bede is, dat ZEEW. in de gemeente te Oud-Vaamse ook vele zielen moge winnen voor het Koninkrijk van Christus. De Heere zegene daartoe zijne prediking.

Namens den Kerkeraad,
A. VAN 'T SINT, Ouderl. Scriba.

RUINERWOLD-KOEKANG, 24 Nov. 1890. Heden is met groote meermalheid van stemmen tot herder en leeraar verkozen, de WelEerw. Heer Th. Oegema te Holten.

Namens den Kerkeraad,
A. MIDDELVELD.

HIJUM 23 Nov. 1890. J. l. Zondag den 23 dezer maakte onze geliefde leeraar T. Rispens de gemeente bekend, een roeping ontvangen te hebben van de gemeente te Suawoude. Door het korte zijn in de gemeente van pas g'n jaar, is aller wensch en bede, dat ZEEW. bij ons zal blijven.

Namens den Kerkeraad,
M. A. HOLWERDA, Scriba.

Kas voor Emer. pred., pred. wed en weezen.

Gem. te	Classis Winschoten.		
"	Winschoten	2e coll.	f 20,—
"	Meeden	"	7,51
"	Scheemda	"	13,40
"	N. Beerta	"	3,67
"	Midwolda	"	10,42
"	Veendam	3e coll.	23,41
"	O. Pekel-A	"	17,58

Gem. te	Classis Sneek.		
"	Classis Warffum.	"	f 16,37
"	Utrum	"	16,—
"	Classis Delft.	"	10,70
"	Classis Walcheren.	"	17,74
"	Classis Zierikzee.	"	8,58
"	Haamstede	"	9,13
"	Haamstede voor 't tekort	"	2,30
"	Kruiningen	"	9,13
"	Terneuzen	"	9,13
"	Classis Almkerk.	"	50,51
"	Nieuwendijk	3e coll.	20,—
"	Nieuwendijk voor 't tekort	"	16,67
"	Sleuwyk	3e coll.	5,—
"	Veen	"	5,—

Verbetering: Zierikzee stond f 28,24, moet zijn f 28,58

Door L. Hoekers ontvangen:

Gevonden in 't kerkzakje te Baarn

Van een zuster te Amsterdam door Ds. Gispens

Gift van H. T. Jager te Appingedam

Van een lid der gemeente te Hasselt

Gem. te Hasselt voor 't tekort

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

Welk een scherp prikkel hebben, wij derhalve om Israël op zijn Messias te wijzen, en aan den troon der genade hem op te dragen!

E. KROFVELD,
Secr.-pogrnr.

Inw. Zending Prov. Zuid-Holland.

In goede orde ontvangen de kollekten der

Gem. te Rijnsburg

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

KONING WILLEM III.

Nadat we onderstaande regelen over het Regentschap van H. M. Koningin Emma geschreven en reeds ter perse gezonden hadden, verspreide zich de treurmare door het land dat Z. M. Koning Willem III ontslapen was.

De slag is alzo gevallen!

Nederland heeft geen Koning meer!

De laatste mannelijke telg uit het

Doorluchtig Huis van Oranje ontviel

ons in den dood van Z. M. Koning

Willem III, en wij kunnen bij het

Delftsche Grafsteente, dat weldra het

stoffelijk overblijfsel van den laatsten

Willem van Oranje zal omvatten, geen

Vierden Willem trouw zweren. De

Kroon onzes hoofds is gevallen!

Europa ziet het aan, en spreekt

over ons!

En wij staren in het graf, waar onze

ationale grootheid en roem in nederzink.

Zelfs bleef ons geen dichter als da Costa

meer over om, als bij den dood van

Koning Willem II, het klokgebom, dat

van oord tot oord, het zieldoorvljmd

woord van 's Konings sterven voortplant,

tot ons hart te doen spreken, en het

der Koninklijke Weduwe toe te roepen:

Christus op Golgotha, daár is de balsem!

Christus is opgestaan, daár is de kracht!

Nederland, Nederland, wat een ont-

het een oprecht discipel van Christus die de kracht van Boven wacht, alleen doen kan! De volgende Proclamatie is door H. M. de Koningin als Regentes uitgevaardigd.

Proclamatie.

In naam van Zijne Majesteit Willem III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.

Wij Emma, Koningin der Nederlanden, Regentes van het Koninkrijk.

In de ernstige dagen, waarin 's Konings toestand ons allen met droefheid vervult, treed ik op als Regentes van het Koninkrijk.

Ik gevoel al het gewicht der taak, die Mij is opgelegd, maar uit liefde tot het Nederlandsche Volk aarzel ik niet haar te aanvaarden, nu de Staten-Generaal met eenparigen, vertrouwen wekkenden aandrang Mij daartoe riepen.

Mijne knecht en wijsheid zoek ik bij den Almachtigen en Alwijzen God. Ik reken op den trouwen steun van het geheele Nederlandsche Volk, dat Mij door zoovele blijken van liefde en verknogtheid voor altijd aan zich verbond.

De Koning, Mijne geliefde en geëerbiedigde Gemaal, gaf mij altoos een hoog voorbeeld van de vorstelijke plichtsbetrachting en de werkzaamheid in het belang van Land en Volk, die het Huis van Oranje steeds onderscheidde. Ik acht het Mijne plicht, dat voorbeeld na te streven.

Moge God het Ijden van Onzen Koning verzachten en Nederland nemen onder Zijne heilige hoede.

Lasten en bevelen, dat deze Proclamatie in het Staatsblad zal worden geplaatst.

Gedaan te 's Gravenhage op heden den 20sten November 1890.

EMMA.

(Volgen de handteekeningen van al de Ministers.)

Stichtelijke Lectuur.

Misbruik het vertrouwen niet.

„Twist uwe twistzaak met uwen naaste; maar openbaar het heimelijke van een ander niet, opdat degene, die u hoort, u niet smade; want uw kwaad gerucht zoude niet afgekeerd worden.”

Spreuk. 25 : 8.

De Bijbel is een boek vol lessen der hoogste levenswijsheid; die naar de voorschriften, in dat boek vervat, zijn gedrag jegens zijne medemenschen regelt, is zeker van zóo te leven, dat hij ieders achting zal verwerven, hoe verschillend ook anders door de menschen over de waarde der Heilige Schrift wordt geoordeeld.

Het is eene zeer gewone zaak, dat wanneer twist, oneenigheid of hoe men het ook noeme, twee vrienden scheidt, de toorn of vijandschap zoo groot wordt tusschen de vroeger nauw verbonden, dat de een tegen den andere alle middelen aanwendt, om aan het gevoel van wrok voldoening te geven, en dit zelfs zóo ver gaat, dat, wat in de uren van vertrouwelijkheid, door den een aan den anderen onder het zegel van geheimhouding is medegedeeld, in de oogenblikken van toorn geopenbaard wordt aan derden, dikwerf tot onherstelbaar leed voor een geheel huisgezin.

De Bijbel, als het Woord Gods, maakt den mensch „niet mooi”; maar schenkt hem zooals hij werkelijk is, en geeft raad aan den mensch, die voor het Woord Gods leeft, ten einde hem te vrijwaren voor daden, die niet alleen in het oog des Allerhoogsten laakbaar zijn, maar ook door de menschen worden veroordeeld.

Zoo geeft dan de door den Heiligen Geest bezielde schrijver in den tekst den kostelijken raad, dat men niet uit wrok of haat zal openbaren, wat een ander ons, in de dagen van vriendschap en innig vertrouwen, in het geheim heeft medegedeeld.

En waarom niet? Opdat den schender van het in hem gestelde vertrouwen het wel verdiende verwijt niet treffe, dat hij de wetten van voorzichtigheid, gerechtigheid, liefde en vriendschap met voeten heeft getrapt.

Wacht u, wil de spreken-dichter zeggen, inzonderheid, dat gij, in de hitte van den twist, de geheimen van uwen vriend niet openbaart; want, als zulks bekend wordt, zal het u tot eeuwige schande strekken, en alle wijze lieden zullen eenen afschrik hebben van zulk eenen trouweloze. Het geheim blijve u heilig. Die als een achterklapper wandelt, openbaart het heimelijke; de getrouwe van geest bedekt de zaak.

Wat in het geheim is medegedeeld, blijft het eigendom van dengene, die het vertrouwen schonk, even als de schat die aan eenen vriend ter bewaaring is gegeven, altijd de bezitting blijft van wie hem aan de zorg zijns vrienden toevertrouwd; — en even als de schending van het vertrouwen ten aanzien van den schat den trouweloze tot een dief maakt, zoo ook maakt de

schending van dat vertrouwen ten aanzien des geheimis u zodanig tot een roo-ver.

„Heere! wie zal verkeeren in uwe tent?” vraagt de psalmdichter; — het antwoord is onder anderen; „die indien hij gezworen heeft tot zijne schade, evenwel niet verandert!”

Zoo eischt dan Gods Woord getrouwheid aan de eens gegeven beloften; en wierd dat gebod steeds in acht genomen, menig hart zoude nog vol liefde en vriendschap zijn, waar nu haat en toorn voor altijd wortel hebben geschoten.

(vertaald)

NOTTEN.

Schriftbeschouwing.

Christus' liefde tot de Gemeente.

Slot.

Gelijk ook Christus de gemeente lief gehad heeft, en zichzelf voor haar heeft overgegeven, opdat Hij haar heiligen zou, haar gereinigd hebbende met het bad des waters door het woord; opdat Hij haar zich zelve heerlijk zou voorstellen, eene gemeente die geen vlek of rimpel heeft, of iets dergelijks, maar dat zij zou zijn heilig en onberispelijk. Ef. 5 : 25—27.

Daaruit, dat de gemeente Christus' heerlijkheid moest zijn, verklaart zich de beschikking Gods, om ze Hem te geven in eenen van heerlijkheid ontblooten staat. Wat toch was de gemeente van zichzelf? Zij lag onder den vloek der Wet; aan het strafrecht van het Rijk Gods vervallen, was zij onvrij, gehouden om tot hare eeuwige schade dienstbaar te zijn aan de handhaving van dat strafrecht; belichaming van vloek zou zij worden. O wat schijnt God vreemd te handelen door zulk eene onvrije en des doods waardige aan zijnen Zoon te geven en voor zijnen Zoon te beschikken, dat zij zijne bruid en geliefde worde, zijne kroon en zijne heerlijkheid! Nooit was de afstand tusschen twee personen grooter dan hier; hij was niet te meten en niet te overzien. En nooit werd grooter bruidschat geëischt dan hier; want Christus moest zijne gemeente koopen tot geen geringeren prijs dan van zijn eigen bloed, ten zoenoffer vergoten. Alle engelen met elkander waren zulk een prijs niet waardig geweest, als voor deze gemeente geëischt werd. Voor Christus haar de zijne mocht noemen, moest Hij zijne ziele tot een losprijs geven, tegen welken de rechtvaardigheid haar losliet; in hare plaats moest Hij den vloek der Wet lijden, en de gerechtigheid der Wet volbrengen, en zoo voor haar genoeg doen, wilde Hij haar vrijmaken en eigenen. En Hij heeft het gedaan. De meerdere heeft zich overgegeven voor de mindere; Christus heeft zich niet gespaard, zich niet aan zich zelve gegeven, zich niet te goed, te hoog geacht om zich voor eene slavin, eene misdadige, eene meelaatsche over te geven aan God, tot een leven van knechtendienst en tot een dood der vervloeking. Hem bitterd dan eenig ander, wijl Hij Gods eeuwige en eenige Zoon, wijl Hij zelf God was. Hierin voorwaar is de liefde. Zoo kan slechts God liefhebben. Zij, voor wie Hij zich overgaf waren zijns niet waardig, ja, meer nog, zij wilden en begeerden Hem niet, en achtten Hem hunner niet waardig. Toch had Hij ze lief, en kocht Hij ze met zijn bloed. Voor hunne verlossing stierf Hij, niet den dood dien de sterke sterft voor den zwakke, de vriend voor den vriend, de held voor het vaderland, maar den misdadigers-dood. Er was tusschen zijne liefde en haar voorwerp niets dan de wil zijns Vaders, dat Hij haar ten zijnen koste tot de zijne maken zou; het was genoeg om zijne liefde tot den hoogsten trap op te voeren. En zoo gaf Hij zich voor de gemeente over, zijne ziel voor hare ziel, opdat zij leven zou door zijnen dood. In dezen weg alleen werd het openbaar, wat volheid van liefde, van heiligheid, van kracht, van gerechtigheid in hem was. En daarom heeft de Vader het alzoo beschikt, dat Hij eene bruid zou ontvingen, die Hij niet aannemen kon, tenzij dan dat Hij zich voor haar overgaf in den dood des kruises; want in dezen weg juist wordt openbaar, wat in hem woont, en treedt zijne heerlijkheid in haren vollen glans te voorschijn.

Alzoo heeft Christus zijne bruid bemind, niet omdat maar vóór zij beminlijk was; hare schoonheid is geene beweegreden, maar vrucht zijner liefde tot haar. Zij kon voor God niet bestaan; met haar kon Hij voor het aangezicht zijns Vaders niet verschijnen, zoo onrein was zij. Hij moest haar eerst heiligen, gelijk Paulus zegt in vs. 26. Heiligen is hier zooveel als Gode waardig maken. Voor God nu kan alleen het schuldvrije en geofferde bestaan, datgene, wat niet aan het strafrecht vervallen is, en zich ten volle aan Hem gewijd heeft. Was de gemeente harerzijds schuldig en onrein, Christus, van heilige liefde vervuld, heeft haar gereinigd, opdat zij als eene heilige gemeente voor God zou staan. Deze

reiniging, middel en weg tot heiliging, is, gelijk Paulus dit uitdrukt, geschied „met het bad des waters door het woord.” Kennelijk heeft de apostel hier het oog op den heiligen doop. Niet echter zoo, dat het water de schuld en de smet der zonde wegwassen zou; het is veel, maar slechts als beteekening van Godswege aan den doopeling, dat zijne zonde weggenomen is, zoodat hij van God niet langer aangemerkt wordt als een schuldige en slaaf der zonde, maar als een van de zonde gerechtsvaardigde en van de zonde vrijgemaakte. De werkzame kracht in den doop is alzoo niet het water, maar het woord. Hierop wijst Paulus ons, als hij zegt: door het woord. Eigenlijk staat er met weglating van het bepalend lidwoord: door woord; door dezen onbepaalden vorm wordt aangeduid, dat wij hier niet te denken hebben aan bepaalde woorden, bij den doop gesproken, b. v. aan de bekende doopsformule, maar aan het feit, dat de doop verzegeld gaat van een Goddelijk spreken, waaruit zich zijne reinigende werking verklaart. Van dit zoo duidelijk spreken is de doop „de belichaming uitdrukking; het woord is als de ziel, het wezen des doops; daardoor is de doop een sacrament, een Goddelijk waarteken en zegel, dat hij een tot ons gesproken woord in zich bevat. En wat is de inhoud van dit woord? Deze, dat Christus ons verzekert, dat hij ons zoo waarachtig van onze zonde reinigt, als wij naar het vleesch met water gewaschen worden, door zijn bloed van de schuld en door zijn Geest van de macht der zonde ons onthefte, zoodat wij dooden voor de zonde zijn, in dezen zin, dat zij geen recht en macht meer heeft over ons, om ons te veroordelen en te overheerschen. En zoo brengt Christus, daardoor dat Hij ons uit de gemeenschap met de zonde verlost, en in zich zelve volmaakt voor God stelt, onze heiliging tot stand. Van dat oogenblik af, dat zij Christi zijn, gedekt door zijne gerechtigheid en onder de heerschappij zijns Geestes, acht God ze zijn, m. a. w. zijn zij Hem heilig. Dat zij zelve nog dagelijks in vele strijken en vergeving behoeven; dat zij nog niet de overblijfselen der zonde besmet zijn, en dagelijkse reiniging noodig hebben; dit neemt niet weg, dat zij heilig zijn. Want Christus bewaart hen door zijne verzoenende voorbidding en zijne reinigende genade voortdurend in den staat der heiligheid, den doop aan hen bevestigende tot den einde.

Hiermede nu bereikt Christus het naaste oogmerk van zijn reinigen der gemeente: zijne vereeniging met haar. Dit oogmerk wordt aangewezen door het woordje „opdat”, waarmede vs. 27 aanvangt. Wordt in vs. 26 in het algemeen aangewezen, dat de heiliging der gemeente het oogmerk zijner zelfovergifte was, hier wordt stigtstaand bij datgene, waartoe zijne zelfovergifte hem in staat stelde, namelijk, de reiniging der gemeente als middel en weg om haar heerlijk, zonder eenig gebrek en in den glans der schoonheid, voor zijn aangezicht te stellen. Wel heeft Hij zijne gemeente liefgehad, terwijl zij van alle schoonheid ontbloot, de mismaaktheid zelve was, maar met de bedoeling om haar zoo te reinigen, dat er noch vlek, noch rimpel, noch iets soortgelijks meer aan haar was. Daarom rust Hij niet voor Hij het oogmerk zijner zelfovergifte bereikt heeft, anders gezegd vóór Hij zijne gemeente zóo ten volle, heeft gereinigd, dat het onberispelijk schoon harer heiligheid zijne heilige liefde opwekken kan, zoodat Hij ze niet langer behoeft te beminnen met de liefde der ontferming, en ze beminnen kan met de liefde des welgevallens.

En hierdoor, dat Jezus zich geheel voor zijne gemeente heeft overgegeven, is Hij, wat de grootte zijner liefde betreft, het voorbeeld geworden voor den man, dat dezen er toe roept, om zich zelve ook zoo ten volle te wijden aan zijne vrouw, levende voor zich zelve door te leven voor haar.

VAN ANDEL.

Grafmaald.

Andermaal ontving ik van Prof. D. Postma een postwissel groot f 20,15 voor het gedenkteekeken op het graf mijner Ouders. Zijn zoon, de WelEerw. Heer Ds. Postma jr. die door de Synode was afgevaardigd om drie jaren werkzaam te zijn onder de trekboeren op het Portugeesche grondgebied te Humpata had dit van die broeders ontvangen.

Dat het vergelegen Afrika deze belangstelling toonde trof mij, en dat zelfs de trekboeren, die aan zoovele en zoo groote ontberingen ten prooi waren ook het hunne wenschten bij te dragen om op de laatste rustplaats mijner Ouders een steenen gedenkteekeken te plaatsen, deed mij, meer dan ik zeggen kan, gevoelig aan. Ds. Postma heeft deze broeders vóór den bepaalden tijd moeten verlaten. Hij werd door krankheid zóo aangetast dat een boot moest worden heengezonden om hem terug te halen.

Die ongesteldheid heeft zich, Gode zij dank, ten goede gewend en Z.Ew. is thans te Burgersdorp, maar de trekboeren zijn weer lederloos.

Moge de Heere spoedig in hunne behoefte voorzien en hen bewaren bij en bevestigen in de liefde tot zijn woord en dienst, opdat ook in hun zaad de waarheid bewaard blijve!

Tegelijk met dezen postwissel ontving ik van een broeder in ons land, wiens Vader mijne ouders gekend heeft, het volgende schrijven: „Zoo even kreeg ik eerst de *Bazuin* van 14 Nov. in handen.

„Gaarne, zeer gaarne hoop ik, dat gij ook van mijne hand aanneemt voor het monument tien gulden.”

Wat ons betreft, wij hadden, zoodra de Commissie haar plan als mislukt beschouwde, het voornemen opgevat te doen wat kinderliefde en kinderplicht van ons vordert.

Door ons zou dan ook wel nimmer over geld gesproken zijn, en wij waren blij dat de *Bazuin* er ook van zweeg. Maar nu uit Z. Afrika het verzoek kwam de goede ontvangst der gelden in de *Bazuin* te vermelden, heb ik gemeend ook den broeder in ons land openlijk onzen dank te moeten betuigen voor dit bewijs van dankbare liefde en achting. Dit toch zegt in dezen voor ons alles.

H. DE COCK.

Kampen, 21 Nov.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.

Waarids vriend.

De 20ste November van het jaar 1890 is een gedenkwaardige datum in de geschiedenis van Nederland. Op dien dag heeft de Koningin den eed atgelegd als Regentes, hetwelk beteekent, dat onze hoogbejaarde koning in een toe-stand verkeert, dat hij niet regeeren kan, en dat hij geen zoon heeft, dat er zelfs geen mannelijke Oranjespruit meer bestaat om als Regent op te treden.

Het zal voor onze Koningin een zware gang zijn geweest, die gang naar den troon, al was geheel de omgeving ook schitterend. Terugdenkend aan de dagen harer jeugd en ten volle beseffend, wat zware taak haar is opgelegd, zal zij ook moeten uitroepen: „Heilig zijn, o God! Uw wegen!”

Ga er maar een gedurig gebed op voor hare Majesteit, en moge Nederland, onder het Regentschap van Koningin Emma leven, groeien en bloeien!

De zaken op het Binnenhof zullen nu wel spoedig beginnen, en daarmede de partij-schermutselingen en de persoonlijke gevoeligheden, alles in het belang van 't lieve vaderland.

In de laatste dagen was, naar ik vernam, de beurs nog al in spanning en werd er gevreesd voor „springen” van dezen en genen. Zulke spring-processies op de beurs zijn van ernstiger aard dan de godsdienstige spring-processies der Roomschen.

En voor 't overige zijn we in Amsterdam druk geweest met den candidaat voor den Gemeenteraad. De Kiesvereeniging Nederland en Oranje heeft, het voetspoor van Burgerplicht volgende, ook een werkman gecandidateerd, en wel B. Poesi, onderling bij de Doleerende gemeente en dienstbaar bij den heer Hovy. De Roomschen hebben hun eigen candidaat, een aanzienlijk-Amsterdammer, den heer Waterschoot van der Gracht, welke candidaat door de deftigste van alle kiesvereenigingen, de Grondwet, is overgenomen, en door het Handelsblad krachtig aanbevolen wordt.

Als gij dezen ontvangt, is de strijd reeds beslist of staan we voor eene herstemming. Maar in ieder geval is deze verkiezing een teeken des tijds.

De heeren, van welke kleur of staatkundige richting ook, zijn het er vrij wel over eens, dat werklieden geen volksvertegenwoordigers kunnen zijn. Zij missen de noodige kennis, de opvoeding, den tijd en de onafhankelijkheid, welke voor die betrekking noodig zijn. De werklieden daarentegen oordeelen, dat zij veel beter dan de heeren met de noden en behoeften des volks bekend zijn, en dat zij zeer goed zeggen kunnen, wat zij meenen, dat voor 't volk gedaan moet worden. Ook op dit gebied geldt het spreekwoord: geen ketter zonder letter.

Zelden is de valscheid en draaijerij der menschenkinderen zoo aan 't licht gekomen als bij deze verkiezing. De deftigste liberalen stellen tot hun candidaat den candidaat der Roomschen, en de Ultramontaan, tegen wien de liberalen zoo vaak en zoo heftig ijverden, is nu op eens een geacht notaris geworden, dien we toch vooral moeten stemmen; terwijl de meer burgerlijke liberalen voor den dag komen met een sociaal-democraat, en geen kík meer geven over de Schoterlandsche historie met Domela Nieuwenhuis! Nederland en Oranje candidateert een werkman, ofschoon in beginsel er tegen, dat werklieden in regeringslichamen zitting hebben. De eenige, die in het midden van deze dingen een

goed figuur maakt, is de werkman Rot. Zonder gedraai zegt hij, waar 't op staat. Hij presenteert zich als sociaal-democraat en, zonder er doekjes om te winden, ontken hij te zijn een *tumme* sociaal-democraat; hij is een echte, een wilde. Tegenover al dat gehuchel en gedraai is Rot sterk door de natuurlijke waarheid, die hij publiek beleeft, en die hem de luidste bijvalsbetuigingen van zijne geestverwanten deed verwerven.

De kerkelijke en wereldlijke liberalen van allerlei kleur staan nu voor het feit, dat zij of een Roomsche, of een antirevolutionair (en nog wel een Doleerende) of een sociaal-democraat moeten kiezen! Zij kunnen ook thuis blijven. Maar dan is het waarschijnlijk, dat de sociaal-democraat gekozen wordt.

Dinsdag 25 November is een merkwaardige dag voor de hoofdstad en daarom voor het gansche land!

Een nieuw artikel is op ons program van actie gekomen, namelijk de vivisectie, het gebruik aan de Universiteiten om proeven te nemen op levende dieren, in het belang van het geneeskundig onderwijs. Aan de Vrije Universiteit is de vivisectie niet in gebruik, maar aan de andere Universiteiten wel. Meermalen zijn hiertegen stemmen vernomen en nu schijnen, in den laatsten tijd, de spiritisten de zaak ter hand genomen te hebben en eene beweging te willen uitlokken om een wettelijk verbod tegen de vivisectie.

In de *Zeeuw* van 18 dezer, komt een merkwaardig opstel voor, geteekend P. H. waarin, op stellingen toon, de verzekering wordt gegeven, dat de vivisector (de hoogleeraar die zulke proeven op de dieren neemt) na dit leven ook geviviseceerd zal worden en, in zijn geestelijk lichaam, dezelfde folteringen zal ondergaan als hij, hier op aarde, de dieren aangedaan heeft. „Stel hem (den vivisector) u voor,” zegt P. H. „aan gindsche zijde ontwakent. Dezelfde man als op aarde. Nog gewapend met zijne nijptangen, schroeven, zagen, messen en andere foltertuigen, omringd door niets anders dan zijn slachtoffers, altijd door zijn onmenscheijk werk verlichtend, altijd door zijn arme, verminkte, bebloede dieren voor zich ziende, die hem met hunne zachte smeekende oogen aanstaren Totdat het hem eindelijk te bang wordt. Totdat het door hem veroorzaakte lijden tot hem zelve wederkeert. Totdat, wat hij dien onnoozelen, weerloozen schepselen aandeed, op zijn beurt hem zelve aangrijpt en hij het in zijn eigen persoon, in zijn eigen lichaam, ja lichaam, want het geestelijk lichaam neemt hij mede, als hemzelve toegebracht ervaart, en in al zijn verschrikkelijkheid gevoelt en doorleeft.”

Deze en dergelijke overwegingen hebben, als ik het wel heb, er al toegeleid, dat er is opgericht een Anti-vivisectiebond, die nevens vele andere bonden zijn eigenaardige plaats zal innemen. Het is een ernstig gemeentelijke zaak, zoo ernstig dat P. H. zijn artikel in de *Zeeuw* aldus besluit: „En daarom, niet slechts ten behoeve van de dieren, maar meer nog ter wille van de menschen, niet slechts uit ontferming over de betrekkelijk korten tijd lijdende slachtoffers, maar meer nog uit deernis met de beulen die, juist omdat ze hooger georganiseerde, fijner bewerkte en geestelijk-zedelijke wezens zijn, omdat ze hun smart in hunne geestelijke lichamen ondergaan en dien tengevolge in zooveel heviger mate moeten voelen, maar vooral omdat die smart bij hen met de ontzaglijkste zelfverwijting en zelfverfoeiing gepaard gaat. . . . O, laat de Christelijke liefde bidden, en pleiten en getuigen en arbeiden, tot dat de vivisectie eene onmogelijkheid worde, en zelfs de naam er van niet dan met schaamte genoemd.”

Zoo wordt het spiritistisch evangelie aan de materialisten verkondigd. Het is echter zeer de vraag, of de materialisten die, in hun wetenschappelijke trots en hooghartige onverschilligheid voor het geestelijke en eeuwige leven, het waarachtige Evangelie door God geopenbaard verworpen hebben, door dit spiritistisch evangelie tot bekeering gebracht zullen worden.

Nu moet ge niet meenen, dat ik eenige neiging heb om de vivisectie in bescherming te nemen. Ik vind het ook afschuwelijk, en ik geloof niet, dat God den mensch het recht gegeven heeft om de dieren te martelen in het belang van de menschen. Maar de geneeskundigen hebben ook hunne argumenten, en hoe zij hunne wetenschap kunnen beoefenen zonder proeven te nemen, zelfs op menschen, gaat mijn leeken-verstand verre te boven.

Er hebben in de menschen-wereld ook vele dingen plaats, die veel overeenkomst hebben met vivisectie. Zelfs op 't gebied van het recht geschiedt er wel eens iets, dat wij niet goed verklaren kunnen. Gij hebt gelezen, dat Mejuff. Kuipers op vrije voeten is gesteld, nadat zij eenige maanden

den in hechtenis is geweest, verdacht van eene zware misdad. Eindelijk verklaart de rechtbank, dat er geene genoegzame redenen bestaan om een proces tegen haar te voeren en wordt zij niet gerechtvaardigd maar — in alle stilte ontslagen!

Zulke gevallen schijnen zelfs op 't gebied van 't recht onvermijdelijk te zijn. De preventieve hechtenis kan in de rechtspleging niet gemist worden. En zij, die er door getroffen worden, ook al zijn ze volmaakt onschuldig, al verliezen zij, door de verdenking die op hen viel, naam en eer en brood — zij kunnen er niets aan doen, zij kunnen nergens vergelding van het doorgestane leed verkrijgen. En als we ons dan verplaatsen in de tijden van de pijnbank, en ons verbeelden, hoe een strenge officier van Justitie van dat middel een ijverig gebruik maakt om eene bekentenis af te persen, dan zegenen wij de tijden, waarin het God behaagt ons te laten leven, al blijven ook nu vele dingen in het duister, al blijft ook menig menschenleven voor ons een ondoorgroendelijk raadsel, dat ons telkens doet gevoelen, hoe onvernünftig wij zijn tegen over de diepe wegen Gods.

Van harte

t.t.
GISPEN.

De vervolging.

(1834—1839.)

X.

Door Ds. ten Hoor wordt in overeenstemming met Mr. van Appelters c. s. uitdrukkelijk ontkend, dat »de uitgeleide gemeenten» wettige aanspraak konden maken op de kerkelijke goederen, n. l. »in staats-rechterlijken zin». Volgens hem, hadden ze dat recht door hare Afscheiding van »de Herv. kerk» verbeurd.

Het behoeft nauwelijks herinnering dat die gemeenten zelve, b. v. van Ulrum en Genders daarover geheel anders hebben gedacht. Zij hebben wel degelijk aanspraak gemaakt op die goederen. Zij hebben ze zoo lang mogelijk verdedigd; verdedigd juist op Staatsrechtelijke gronden, met een beroep n. l. op de grondwet van 1815; verdedigd, zooals we hebben aangetoond, tot ze er met geweld zijn uitgezet.

Dit is een historisch feit en kan ook niet door Ds. ten Hoor worden ontkend. Hebben dan Mr. van Appelters c. s. gelijk gehad, toen ze hen beschuldigden van »de »zucht om de kerken en kerkelijke goederen te vermeesteren.»¹⁾ Die hun niet toekwamen?

Op welken grond de gemeenten haar recht op die goederen handhaafden hebben we ook gezien. Zij beweerden dat die gemeenten nog dezelfde Geref. gemeenten waren, ter wier name die goederen altijd gestaan hadden. Dat en dat alleen was haar rechtsgrond voor de handhaving in het bezit der goederen, zooals ons uit de officiële bescheiden is gebleken.

Die grond werd echter door de overheden en rechters, met name door v. Appelters c. s. bestreden. Ook ten Hoor staat hier aan hunne zijde en ontkent dien grond. En het is zoo, als dezen daarin gelijk hebben, dan hebben de mannen van 1834 hunne handen uitgestoken naar eens anders goed, (even zeer als dit thans aan »de Doleerenden» wordt te laste gelegd), zij het dan ook ter goeder trouw, door een soort conservatie of door illusies misleid.

De kwestie om de goederen is dan ook niet de hoofdkwestie geweest in de Scheiding. Zij volgde eerst in tweede of derde instantie.

De hoofdkwestie was of de uitgeleide gemeenten b. v. te Ulrum en Genders dezelfde aloude Geref. gemeenten waren, dan of ze als nieuwe pas gesticht moesten worden aangemerkt.

Hoe toch was het historisch verloop? De kerkeraden der gemeenten vroegen van de respectieve Overheden bescherming van hare rechten en bezittingen als zoodanig.

Wel verre daaraan te voldoen ontkenden deze zelfs de kwaliteit waarin ze optraden. Ontkenden dat ze waren de Geref. gemeenten ter respectieve plaatsen, ontkenden zelfs het recht om als gemeente op te treden zonder daartoe vergunning van de Regeering te hebben verkregen.

Al wat in hen was kwam daartegen in verzet. Zij zouden een niet bestaande gezindheid zijn en een nieuwe kerk of nieuwe secte vormen!! In alle adressen en klagschriften werpen ze die aantijging zoo verre mogelijk van zich.

Van de goederen heet het in het ootmoedig smeekschrift uit Groningen en Drenthe (1836): »durven onze vijanden daarmede voor God verschijnen, wij zullen er niet op staan, »doch om er terstond op te laten volgen: »maar betwist men ons het recht van bescherming, wij wenschen dan ten aanzien van het een en ander niets vuriger dan een algemeene kerkvergadering, waar, zoo ons plaats van verantwoording geschonken wordt, wij zoo klaar als de dag zullen aantoonen, dat de tegenwoordige Hervormden en Remonstranten en Socinianiën ontaard zijn: en dat ons toekomst, hetgeen hun geheel en al ten onrechte wordt toegekend en toegeschreven.»

»Immers,» zoo luidt het eenige volzinzen verder, »kunnen wij niet verzaken dat wij Gereformeerden zijn, hetwelk uwe Majesteit in de »eerste plaats eischt, evenmin als de eerste Christenen dat zij Christenen waren.»

»Ook kunnen wij Sire! verder geene »vrijheid vragen» enz.

De gemeenten in Friesland spreken zich in denzelfden geest uit in het Adres in

Jan. 1837 bij Z. M. den Koning ingediend.

In de voorrede p. 4 en 5 verklaart Ds. S. van Velzen: »Het is ons in een dagblad schamtelooz verweten, dat wij slechts daarom ons van het thans bestaande Herv. Kerkgenootschap zouden hebben afgescheiden, opdat wij de goederen der Geref. Kerk in bezit zouden krijgen. Zulk een verwijt, terwijl wij bijna alles wat magtig en aanzienlijk is, tegen ons hebben, is niet anders te verklaren als dat de beschuldiger ons voor waanzinnig aanziet of zelf in zoodanigen toestand verkeert. Het zal evenwel wederom uit ons adres blijken dat de Christelijke Gereformeerde Gemeenten geene aardsche goederen of grootheid, maar alleen de uitoefening hunner Godsdienst en niets dan deze bedoelen. Zij mogen gewis nimmer ten behoeve van het thans bestaande Kerkgenootschap) afstand doen van die goederen, welke aan de Gereformeerden gegeven zijn, zij mogen n.l. nooit erkennen dat die goederen volgens recht bezeten worden van anders als Gereformeerden, dan zouden zij onwaarheid spreken en de handen der onrechtvaardigen sterken. En wanneer zij de vrije uitoefening hunner Godsdienst daardoor kochten, dan zou dezelve hun niet tot zegen verstrekken. Evenzeer echter als zij verplicht zijn hiervan in oprechtheid getuigenis te geven, evenzeer toont n. l. zij zich ook afkeerig van alle twist of oneenigheid wegens de aardsche goederen enz.

Aan het einde van het adres zelf wordt getuigd, dat Z. M. om die goederen niet verder zullen lastig vallen, doch dat »ze »om hun geweten niet te bezwaren tevens »moeten verklaren, dat zij die van de Geref. »Godsdienst zijn afgeweken ten onrechte »die goederen bezitten.»

De Friesche gemeenten spreken hier uit het oud-Afgesch. standpunt. Het recht op de goederen niet opgeven, maar tegenover de Overheid er niet om vechten. Zij berusten in het onrecht onder protest.

Omtrent de hoofdkwestie willen ze echter van geen berusten weten. Zij handhaven hun standpunt dat zij in geenlei opzicht een nieuw kerkgenootschap zijn.

Op pag. 2 van het adres heet het: »Toen wij bespeurden . . . ; toen hebben wij ons afgescheiden van het bestuur in het genoemde genootschap en van hen, die zich daaraan onderwerpen. Hierdoor hebben wij evenwel geen nieuw genootschap opgericht, dat zij verre; wij hebben alleen dat alles verworpen hetwelk niet tot de ware kerk behoort, en hetgeen eerst met list is ingevoerd en naderhand met geweld is staande gehouden.»

Kort en bondig handhaven de Friesche gemeenten hier het karakter der Scheiding van 1834. Dit karakter is volgens dit woord (en de adressen uit Groningen, Gelderland enz. van denzelfden tijd stemmen daarmee in) reformatie der bestaande Kerk, en niet plantatio (planting, stichting, grondvesting) eener nieuwe Kerk of nieuwe gemeente.

Om dit karakter te handhaven hebben de mannen van 1834 vijf jaren vervolging doorgestaan. Men zegge mij toch eens, waarom ze anders zoolang vervolgd zijn?

Met kracht en klem is dit karakter verdedigd door den godvruchtigen Mr. A. M. C. van Hall o. a. voor het Hoog Gerechtshof te 's Gravenhage 1836. Reeds ten vorigen jare (1835) had hij voor de vervolging te Arnhem gepleit. In den loop van dat jaar had hij zich zelf afgescheiden van het Herv. Gen. en zich bij de vervolgd gevoegd. In den Haag stond hij tegenover Mr. v. Appelters, den beruchten bestrijder.

Wilt ge weten wat het reglementair-revolutionair standpunt der liberalen is, hoor v. Appelters. Wilt ge het historisch-Geref. standpunt der Scheiding van 1834 leeren kennen luister naar Mr. v. Hall.

D. K. WIELENGA.

¹⁾ Ds. v. Velzen zelf heeft deze woorden onderschrikt. W.

Buitenlandsche Kerken.

Onder het opschrift *Rome and Romanists*, gaf Dr. Mathews een artikel, dat we om zijne beslistheid wel der moeite waard achten het onzen lezers mede te deelen. Het is naar aanleiding van den, ook door ons vroeger vermeld, dood van Kardinaal Newman en den lof over dien persoon. — Dit overlijden — zegt Dr. Mathews — heeft heel wat stof gegeven, hoewel het bijna alleen pocherij was, voor zomertitels in de bladen, ja voor — preeken. Newman bezat geen geringen persoonlijken invloed, welke hem een stoet aanbidders aanbracht, die nooit over zijne grootheid zwegen. Zijn befaamde Verhandeling »XC», waarin het toestemmen van elk onderscheidend Roomsche leerstuk verdedigd werd, al is het dat men in de Protestantische kerk blijft, en die het geweten van elk eerlijk man schokte, deed de oogen der geheele natie zich op hem vestigen; terwijl zijn terugkeer naar de Roomsche kerk kort daarna het natuurlijk gevolg was van hetgeen hij onderwezen had.

Wij verklaren ons onbekwaam om te zien, wat het dan wel is, dat Protestantische leeraren in zijn loopbaan zoo aanbevelenswaardig vinden, gelijk sommigen hebben uitgesproken. Zijn doen moet of vermeden of nagevolgd worden. Wat willen die bewonderaars toch, dat wij doen zullen? Zullen wij Newman navolgen door het brood eener kerk te eten, terwijl wij tegen hare beginselen zijn; of indien wij ons uit zulk een toestand onttrekken, zullen wij het geloof zoeken te verwoesten, dat wij eens gepredikt hadden? Indien wij ook al voor een oogenblik aannemen, wat omtrent Newman's persoonlijke vroomheid en waardigheid gezegd is, dan kunnen wij nochtans in zijn levensloop maar al te zeer zien, hoe verstrikkend en bedwelmend de invloed van het Roomsche dogma is voor de conscientie.

Misschien echter is een groot deel van hetgeen omtrent Newman geschreven is, gezegd, niet omdat hij een Roomsche priester

ter maar omdat hij een kardinaal was. Menigeen schijnt zich te verbeelden, dat een kardinaal een soort van Opper-aartsbisschop is, terwijl inderdaad het ambt volstrekt geen geestelijk karakter heeft. Het kardinaat is een wereldlijke waardigheid. Als burgerlijk bestuurder der Kerkelijke Staten bezat de Paus een Bijzonderen Raad, welks leden zijn raadgevers en helpers waren in het leiden van zijn zaken. Deze Raad was het Heilig Kollegie, en zijn oorspronkelijke functies waren zuiver burgerlijk. Zijn leden, de Kardinalen, werden Kerkvorsten genoemd, en als zoodanig hadden zij recht op zekere positie, bij gelegenheden, waarin men de Hof-etiquette bijzonder moest in acht nemen. Zoodanig als begripelijk is, koos de Paus zijne kardinalen, of geheime raden, onder de meest toegewijden zijner volgers, en hiervandaan werd de prins-priester weldra beschouwd als een priester-prins, de bekleeder van een kerkelijk ambt van zulken rang en waardigheid, dat zij hem recht gaven op een plaats naast de prins van den bloede. Onkunde omtrent den wezenlijken aard van het ambt, verklaart voldoende de fout van onlangs door den Prins van Wales in zijne bejegening van Kardinaal Manning begaan. Gelukkig heeft de Prins nog geen gezag om een voorbeeld voor 't vervolg vast te stellen, anders konden de gevolgen van zijn onoverdachte daad ernstig geweest zijn. Zoo iets, n.l. de eerste plaats aan de Pauselijke prinses als zoodanig toe te kennen, is, den Paus nog te erkennen als soeverein van de Kerkelijke Staten, en de Koning van Italië zou natuurlijk zich tegen zulk eene erkenning moeten decken. Rome is altijd gereed om zelfs aan een stroohalm vast te grijpen om hare rechten weer op te halen, en vandaar de houding van den Aartsbisschop Tascheran, toen hij een plaats wilde hebben boven elken gast, bij gelegenheden van het jongste Staats-diner te Quebec, dat door den Gouverneur-generaal van Canada ter ere van Prins George van Wales gegeven werd. Zeer gelukkig zagen de Admiraal der vloot en de kommandeerende Generaal de dingen niet zoo in, en hun krachtig protest heeft Britannië en Canada voor een erbarmelijke vernedering behoed.

De Kardinalen van den Paus te Rome zijn niet meer prinses dan Engelsche avonturiers, die door Jakob III, den pretendent, tot den adel verheven werden, leden van Engelschen adel zijn. De eigenlijke titel is nu een ledige naam, een woekerrecht, want de zaak die hem eens verleende, is nu van de aarde verdwenen, en — voor altijd. —

We hopen en wenschen met den schrijver van dit artikel er het beste van, doch er is nog veel mogelijk in deze Contra-revolutionaire tijden.

C. M.

In Brazilië hadden de Baptisten veel te lijden van de Roomschen. Te Conde, en zelfs in Bahia, stonden zij voortdurend aan vervolgingen bloot. Doch de pers is niet zelden op hunne zijde en getuigt tegen die barbaarschheden.

De Fidji-eilanden zijn wel een bewijs, welke gevolgen het Christendom hebben kan. Op eene bevolking van 180.205 bewoners telt men 111.734 Fidjiërs. Van dat getal wonen 100.154 de godsdiensttoefeningen bij, die door de Wesleyaansche predikers en catechizeermeeesters geleid worden. De Wesleyanen hebben er het meest gewerk. Er zijn nu van deze zending, een waar lichtbaken in zee aldaar, 53 inlandische leeraars, 44 catechizeermeeesters, 1877 lokaal-predikers, 2742 kerkelijke lidmaten, 2795 catechumenen en 1019 onderwijzers. Sedert de halve eeuw, waarin die eilandengroep bereid werd, zijn nu, en waar zij toen nog met afgodstempels bedekt was, 1225 plaatsen, alwaar het evangelie gepredikt en bediend wordt.

De Armenische en Grieksche Protestanten in Konstantinopel bielden altijd hun godsdiensttoefeningen in de kapellen der Protestantische Gezantschappen. Thans is besloten om een kerk te bouwen. Vanwege den hoogen prijs van den grond te Pera, een voorstad, zullen de kosten 180000 bedragen. Het Amerikaanse Zendingskomitee, dat in nauwe betrekking staat met die Protestanten in Turkije, daar zij meest door deze zending zijn bereid, heeft door eene inschrijving in de Vereenigde Staten 145000 aangebracht, en de rest moet in Turkije zelf verzameld worden. Volgens het plan moet de kerk 500 zitplaatsen bevatten.

Volgens een laatste berekening belijdt negentien twintigste der bevolking van Nieuw-Zeeland tegenwoordig den Christelijken godsdienst.

Separatie en Doleantie.

II.

3. De bedoeling van Ds. ten Hoor met zijn geschrift over Afscheiding en Doleantie is bepaald, om aan te toonen, dat het verschil tusschen deze twee methoden van reformatie wortelt in een verschil over het wezen der kerk bl. 11. Hij wil, door te wijzen op het verschil in beginsel, den strijd verheffen boven het menselijke en persoonlijke bl. 8. Nu is Ds. ten Hoor al tijdig zekelijk in zijne kritiek gebleven; zijn betoog is niet tegen personen, altijd tegen voorstellingen en opvattingen gericht; zijn geschrift laat zich daarom met aengenaamheid lezen. Maar heeft hij het doel van zijn schrijven bereikt? Heeft hij ons duidelijk doen zien, dat Separatie en Doleantie wortelen in en rechtstreeks samenhangen met een verschillend Kerkbegrip? Ik geloof niet, dat een aandachtig lezer dit beweren zal en na lezing zal kunnen zeggen: zie, dit is de eigenaardige opvat-

ting van het wezen der kerk bij de Doleerenden en daaruit vloeit hun methode van reformatie van zelf en noodzakelijk voort.

Ds. ten Hoor tracht ons wel telkens aan te toonen, dat de verschillende elementen in het begrip der Doleantie met de eigenaardige opvatting van het wezen der kerk bij Dr. Kuypers samenhangen. Hij verliest het doel van zijn geschrift niet uit het oog. Maar hoe weinig hem dit gelukt is, blijft uit het volgende: Op bladz. 15 zegt hij, dat het Kerkbegrip, dat in de Doleantie belichaamd is, geen ander is dan dat van de Gereformeerden in vroegere eeuwen en van de Geref. in de Herv. kerk ten tijde der Afscheiding. Maar op bladz. 41 wordt het Kerkbegrip bij Dr. Kuypers — en dat is hetzelfde als bij de Doleerenden — beschuldigd van pantheïsme, op bladz. 38 van labadisme, en bladz. 53 wordt gezegd, dat het logisch leiden zou tot het standpunt der Afscheiding. Ja bladz. 134 wordt uitdrukkelijk verklaard, dat het verband tusschen het Kerkbegrip van Dr. Kuypers en zijne theorieën van reformatie zeer onhelder en onlogisch is, en dikwijls tevergeefs wordt gezocht. En ik dacht, dat de schrijver ons nu eens duidelijk maken zou, bladz. 19, 20, dat de Doleantie logisch samenhangt met eene verschillende opvatting van het wezen der kerk! Toch verwondert ons dit negatieve resultaat niet, nadat we in ons eerste artikel er op gewezen hebben, dat het verschil in het Kerkbegrip bij Ds. ten Hoor en Dr. Kuypers niet principieel is, maar alleen bestaat in eene verschillende voorstelling en accentueering van de verschillende momenten, die in het begrip der kerk aanwezig zijn.

4. Niet veel beter wordt het, wanneer wij den schrijver hooren over de twee methoden van Separatie en Doleantie zelve. Ds. ten Hoor wordt niet moede ons te verzekeren, dat er een principieel verschil tusschen beide bestaat, bladz. 11, 17, 75 enz. Dat verschil wordt gezocht in die zelfde punten, waarin ook vele anderen het hebben gesteld: de Separatie beschouwt de gansche Herv. kerk, zoo in haar geheel als plaatselijk als eene valsche kerk, de Doleantie onderscheidt tusschen Herv. kerkgenootschap en plaatselijke kerken. De Separatie was een uitreden uit de geheele Ned. Herv. kerk, de Doleantie was eene Reformatie der plaatselijke kerken. De Separatie was eene daad van de leden hoofd voor hoofd en individueel, de Doleantie was eene corporatief optreden der geloovigen. De Separatie stichtte eene nieuwe kerk naast de bestaande, de Doleantie wilde alleen »verbreking van het kerkverband enz. Zie bladz. 17, 57 v. 60 v. 73 enz. In dit alles heeft Ds. ten Hoor volstrekt niets nieuws gezegd en geen enkel nieuw gezichtspunt geopend. Meermalen is op die wijze het verschil in het licht gesteld.

Het nieuwe van Ds. ten Hoor moest zijn, dat hij aantoonde dat de Doleantie wortelt in een principieel verschillend kerkbegrip. En zie, als hij nu dit principieel verschil wil aanwijzen, komt hij tot het opmerkelijk resultaat, dat er eigenlijk geen verschil tusschen beide bestaat. Volgens Ds. ten Hoor is er geen Doleantie, d. i. geen breuke alleen met het kerkverband mogelijk, zonder tegelijk ook breuke te zijn met de plaatselijke kerk bl. 139. Doleantie is in de praktijk, in de historie volkomen hetzelfde als Afscheiding. Doleantie en Afscheiding zijn één methode van reformatie bladz. 141 en verv. Zij zijn feitelijk hetzelfde. Is er dan heel geen verschil meer? Ja wel, maar alleen denkbeeldig, in theorie, op papier bl. 141, 154. Hoe de schrijver dit rijmt met het vroeger gezegd, weet ik niet. Op bladz. 61 bijv. zegt hij, dat de geloovigen, zelfs de kerkeradsleden, niet gezamenlijk en in hun qualiteit, maar ieder individueel, voor zichzelf, uittraden uit de plaatselijke kerk. Zoo nu hebben de Doleerenden zeker niet gedaan. En dit is dus een verschil, niet alleen in theorie, maar ook in de praktijk. Of dit nu ten slotte en na verloop van tijd op hetzelfde neerkomt, n. l. op eene zelfstandige kerkformatie naast de bestaande, doet er niets toe; het is toch terdege een verschil, ook in wijze van handelen. Maar afgedacht hiervan; ik noem het resultaat, waartoe Ds. ten Hoor komt, verblijdend. Ds. ten Hoor sprak het uit, dat Separatie en Doleantie gescheiden waren door een beginsel, hetwelk dus ook, in de praktijk doorwerkend, beide hoe langer hoe verder van elkaar brengen en tegenover elkander stellen zou. Maar hoe ge u vergist! Hoe de schrijver zelf zich vergist! Wat de Ned. Geref. kerken en ons scheidt, is niets dan eene denkbeeldige en veronderde theorie! Dan staat de kans op vereeniging vrij gunstig en veel schooner, dan de schrijver ons eerst verwachten liet.

5. Deze uitkomst is te verrassender, als wij ze nog even vergelijken met het eerste hoofdstuk bladz. 1—18 van Ds. ten Hoor's geschrift. De schrijver zal niet ontkennen, dat hij onze verwachting daar hoog gespannen had. De Heilige Geest, die in de vorige eeuwen de voorafgaande artikelen des geloofs tot het bewustzijn der gemeente had gebracht, zou nu bezig zijn om meer bepaald de leer der kerk door de gemeente te doen verstaan. De Gereformeerden in vroegere eeuwen hadden ook het recht verstaan van dit dogma niet, bladz. 7. De Doleantie loopt geheel op de oude historische lijn en nam geen nieuw element uit de Schrift in zich op, bladz. 15. Maar . . . doen wij den schrijver onrecht, als wij zijn gedachtegang zoo aanvullen? maar in de Afscheiding hebben we een nieuw Schriftuurlijk Kerkbegrip, dat van de onzuivere elementen is gereinigd, die het ook in vroegere eeuwen nog aankleeften. Dit ligt daar bepaald op de lijn zijner gedachten. Doch op bladz. 69 vinden we, dat de Afscheiding geen eigen Kerkbegrip heeft uitgedacht, maar eenvoudig dat der belijdenis heeft aangevaard. En dit is ook wel zoo juist, maar berooft het hoogdravende eerste hoofdstuk vrij wel van zijne waarde en van zijne waarheid. Wij

mogen, naar mij voorkomt, vooreerst blijde en dankbaar zijn, als wij het Geref. Kerkbegrip eenigermate kennen en verstaan. Daaraan is al werks genoeg. Er is nog overvloedig in te leeren.

Aan een nieuw dogma over de kerk hebben we waarlijk nog geen behoefte. Vooral niet, als dit er toe leiden zou, om de Afscheiding nog meer te verheerlijken, als men dat in sommige kringen reeds doet. Aan dit gevaar is ook Ds. ten Hoor niet ontkomen. De Afscheiding is bij hem de eenige methode van Reformatie bladz. 142 v. De Doleantie is practisch aan haar gelijk. Dat de geloovigen in 1834 te Ulrum geheel individueel zich afscheidten, dat zelfs de kerkeradsleden dit deden, niet in hun qualiteit, maar hoofd voor hoofd, wordt op bladz. 62 door den schrijver geheel zonder eenige aanmerking goedgekeurd; dargelaten of het feit zuiver historisch wordt voorgesteld. Als men echter in de Synode van 1837 de discussiën over de kerk leest, krijgt men andere gedachten en ziet men, hoe weinig eenstemmigheid er heerschte in het Kerkbegrip der Afscheidenden. Een klein ziertje meer bescheidenheid ware op sommige bladzijden van Ds. ten Hoor's geschrift niet misplaatst geweest, en kon over het algemeen, ons, Afscheidenden, geen kwaad.

H. BAVINCK.

Nog altijd de oude kwestie.

Met belangstelling las ik Dr. Kuypers »Separatie en Doleantie». Het vlugschrift kenmerkt weer den schrijver als der zake kundig en tevens begaafd met het vermogen, om zoo helder en logisch over de zaak te redeneeren, dat de lezer, eenmaal aangegrepen, meê moet tot het einde toe. De toon is ook niet »zoo uit de hoogte», maar vriendelijk, en zelfs verschoond voor hen, die anders wel eens als tegenstander der vereeniging met donkere kleuren getekend werden. Men krijgt zoo den indruk bij het lezen, dat Dr. Kuypers oprecht de kerkelijke eenheid van al de Gereformeerden in ons land wil. En dat doet het harte goed van allen, in wier ziel dezelfde begeerte leeft.

»Met nuchteren zin» heb ik het vlugschrift ontvangen en gelezen, en ik kan niet anders zien, of de beginselen van ons Gereformeerd kerkrecht zijn juist getormuleerd en de daaruit afgeleide gevolgen zijn logisch getrokken. Mijn hartelijken dank aan den geleerden en begaafden schrijver, die mij reeds dikwijls tot nut en zegen was.

Toch dacht ik onwillekenig bij het lezen: nog altijd de oude kwestie. En, opmerkelijk, over die kwestie gaat de schrijver heenglijden zonder eenig nieuw licht, of ook maar één bewijs bij te brengen. En die oude kwestie moet tusschen ons eerst uitgemaakt worden, zullen wij één stap verder komen. Het is geen kwestie van kerkrecht, maar een kwestie van kerkbegrip.

In art. 29 van onze Belijdenis wordt gesproken over de ware en valsche kerk, en beide »merkteekenen» naar den Woorde Gods aangegeven. Nu is het de oude kwestie, of de Ned. Hervormde kerk de kenmerken eener valsche kerk naar dit art. draagt of niet. De vroegere z. g. Waarheidsvrienden zeiden: neen, want in de Herv. Kerk zijn de Belijdenisschriften en de Kerkorde van 1618 nooit wettig afgeschaft. Zoo dacht ook Dr. Kuypers. In zijne »Voorrede» voor de »Drie Formulieren van Eenigheid», 10 December 1884, staat zoo opzettelijk: »Ook nu nog, op den huidige oogenblik, is deze Confessie dus de alleen officiële en eenig geldende Confessie in al onze kerken»; of »en tot op dezen oogenblik toe nog altoos de alleen officiële en eenig geldende belijdenis van deze leerstukken — de leerregels van Dordrecht — die in onze kerken bestaat».

In »Separatie en Doleantie» schrijft Dr. Kuypers over de Kerkorde nog in gelijken zin als in 1884 over de Formulieren. Daarin toch heet het: »En wij alzoos noch feitelijk noch rechtens de oude Gereformeerde kerkenordening mocht beschouwd worden, als dood en niet meer bestaande» (bladz. 37) »Bij de bespreking hiervan ga ik uit van de navolgende onderstellingen: 2o. Dat de handeling als zoodanig bestaan heeft in het ambtelijk, krachtens rechten en bevoegdheden uit het instituut der kerk voortgevloeid, declareeren (verklaren) dat de wettelijk nooit afgeschafte Kerkenordening van 1619, wier werking tijdelijk door een onbevoegde macht gesuspenseerd (opgeschort) was, als nuwe in werking trad» (bladz. 51) enz.

Wort dat toegegeven; was en is de Ned. Herv. Kerk nog eene ware Geretormeerde Kerk, dan is de Afscheiding nooit goed te praten. Dan zijn wij door de Separatie afgegaan van eene kerk — plaatselijk en als kerkgemeenschap beschouwd — die geen valsche kerk was naar art. 29, maar eene ware. Of wij dat in goeden gemoede deden, door omstandigheden gedrongen, uit onkunde enz. of niet, doet tot de zaak niets af. Wij zijn gegaan, en moesten gebleven zijn; want ieder Gereformeerde erkent, dat men niet om eenige fouten en misbruiken de kerk mag verlaten. Men mag het, om ons niet te prikkelen, zoo zacht uitdrukken als men wil, maar dan moeten wij door woord of door daad uitspreken, dat wij — uit onkunde misschien — gedwaald hebben. Ik zou zeggen, laten wij dat dan zoo riddelijk mogelijk uitspreken, wij dwalen toch menschelijk is. Daarin ga ik echter niet mee. Naar mijne vaste overtuiging hebben wij niet gedwaald. Bij mij was de Ned. Herv. Kerk — om maar iets te noemen — te Bedum, zoo wel vóór als na de Doleantie, eene kerk, die de merkteekenen eener valsche kerk droeg, zooals art. 29 die aangeeft, en hebben de geloovigen te Bedum in 1836 recht gedaan door zich van die valsche kerk af te scheiden en aan eene Gereformeerde kerk weer openbaring te ge-

ven door zich institutair op Gereformeerde grondslagen te vereenigen, en van toen af was er te Bedum weer eene Gereformeerde kerk zichtbaar; eene kerk, die voortzetting was van de Gereformeerde kerk der Vaders, jaren achtereens onzichtbaar gemaakt door de regeling van 1816.

Dat de Cock te Ulrum niet begon met zich van de valsche kerk te Ulrum af te scheiden, lag voor de hand. Ook bij geboorte in den beginne niet, dat de Ned. Herv. Kerk een valsche kerk was geworden. Hij dacht haar nog Gereformeerde. Wat toen echter nog niet bekend was, heeft God door de geschiedenis dier dagen duidelijk gemaakt, en de oogen van velen gingen er door Gods genade voor open.

Die oude kwestie moet eerst beslist worden, de vraag moet onder ons gesteld: Zijn wij door Separatie afgegaan van en staan wij nog naast eene ware Geref. kerk, of naast eene kerk, die naar art. 29 eene valsche moet genoemd worden — een ieder zij in zijn gemoed ten volle overtuigd. — T. Bos.

Ingezonden.

AAN DE DEPUTATEN DER CHR. Geref. Kerk Gehelpte Broeders in onzen Heer J. O!

De Kerkeraad der Chr. Geref. Gem. te Bedum heeft de Missive van de Deputaten der Ned. Geref. Synode te Leeuwarden, aan uw adres gericht en door U ons toegezonden, ontvangen en tevens gelezen uw adres aan de Kerkeraden der Chr. Geref. Gemeenten in Nederland, voorkomende in de Bazuin No 43.

Op zijne vergadering van den 19 Nov. heeft hij en genoemde Missive en uw adres — waartoe uwe bevoegdheid hem nog wel niet duidelijk was — besproken en besloten, naar aanleiding daarvan, eenige nadere inlichtingen van U te vragen, in de hoop, dat wij daardoor in staat gesteld zullen worden, om de Missive der Synode te Leeuwarden in den door U bedoelden geest te kunnen overwegen.

De Kerkeraad heeft de bedoelde kwestie reeds behandeld, en zijn gevoelen op de Classis gebracht. De Classis heeft eveneens over die zaak gesproken en bracht haar oordeel op de Provincie. De provinciale Synode heeft haar gevoelen bij haren Siba gedeponneerd, om het op de a. s. Algemeene Synode ter tafel te brengen.

Is het nu uwe bedoeling, om dat werk, op voorstel onzer Synode te Kampen vericht, te laten rusten, en op voorstel der Synode te Leeuwarden die kwestie nog eens, en nu op eene wijze als zij voorschrijft te behandelen?

Of is uwe bedoeling, de Missive der Ned. Geref. Kerken (doleerende) en uw schrijven aan de Gemeenten der Chr. Geref. Kerk eenvoudig voor kennisgeving aan te nemen, en eerst eens te zien, hoe ver onze a. s. Synode het brengen kan met de voorstellen der provinciale Synodes; voorstellen, die toch niet eerder officieel bekend kunnen zijn, vóór ze op de a. s. Synode ter tafel gebracht zijn?

Of wildt gij misschien door het zenden der Missive en uw schrijven in de Bazuin de Kerkeraden in de gelegenheid stellen, om U als Deputaten een votum van vertrouwen te doen toekomen tegenover de beschuldiging in genoemde Missive, alsof gij uw plicht niet had vervuld, of althans onbeleeft waart geweest, door op de Synode te Leeuwarden niet te komen noch haar over de vereeniging te schrijven; alsof U daarvoor opdracht gegeven ware; en onze Synode te Kampen te verdedigen tegen de onware beschuldiging, alsof zij de onderhandelingen had afgebroken, door niet in alles met de Concept-akte mee te gaan?

Gaarne zouden wij op die vragen een antwoord ontvangen. Geschiedt dit door de Bazuin, dan kunnen met uwe nadere inlichtingen aan ons ook anderen wellicht gediend worden.

Met broedergroeten en heilbiede: de Kerkeraad der Chr. Geref. Gemeente te Bedum voornoemd: T. Bos, Pres. H. RIDDERBOS, Scriba.

Hooggeachte Redacteur!

Onlangs verscheen bij den Uitgever A. ter Weeme te Rotterdam de brochure: »De Christelijke Jongelingsvereniging voor Nederland door de h.h. Joh. Te de Lange en J. E. Vonckenberg Ez.» De Nieuwe Prov. Gron. Courant (Hoofdredacteur Ds. Brummelkamp) achtte de verschijning van die brochure zóó belangrijk, dat ze daaraan in no. 206 een hoofdartikel wijdde.

Ze zegt er o. m. van: »Nog nimmer hebben we iets gelezen, dat naar ons gevoelen over het wezen, den werkkring en het al of niet gebondene van de Jongelingsvereniging aan de Gereformeerde beginselen, duidelijker en overtuigender handelde.» En verder: »We hebben deze brochure om het gewicht der zaak wat uitvoeriger beoordeeld. Tot hiertoe heeft men de Jongelingsvereniging in ons land te weinig naar vaste beginselen beoordeeld. Men heeft er aan de eene zijde te veel, aan de andere zijde te weinig van gemaakt. Maar hoe men persoonlijk ook over haar denke, zij is thans te diep in onze kringen geworteld en te zeer in zekeren zin een macht in de maatschappij geworden, om haar niet in de rechte haven te leiden, of, zoo ze zich daarin bevindt, met bewustheid te doen voortgaan. Moge daartoe deze nuttige brochure het hare bijdragen.» Dit vlugschrift is dan ook inderdaad van gewichtig belang! Na aandachtige lezing zal een ieder dit moeten toestemmen. De schrijvers (Secretaris en Voorz. van den Ned. Bond van Jong. Vereen. op Gereformeerden grondslag) hebben zich volkomen op het standpunt van dien Bond geplaatst. Ze hebben goedend en uitgewerkt, wat op onderscheidene vergaderingen, door dien Bond belegd, besproken werd, in tal van artikelen in 't Gereformeerd Jongelingsblad werd bepleit. Dat juist is hun verdienste!

Ze hebben positie gekozen tegenover het Ned. Jongelingsverbond, dat meer of minder bewust, onze Chr. Jongelingsverenigingen tracht te leiden in eene richting, die o. i. niet ligt op de lijn, door onze nationale tradities aangegeven. In onze Jongelingsverenigingen ligt een uitnemend element, 't welk tot tegenwicht kan dienen tegenover het Socialistisch streven der eeuw. Die Vereenigingen zijn op dit oogenblik het aangewezen middel, om mede door haren arbeid, onze jongelingen het hooge belang van kerkelijk leven te leeren waardeeren, hen te helpen vormen tot flink ontwikkelde staatsburgers (tot toekomstige kiezers) en hun eenig begrip te geven van het groote sociale vraagstuk. Knapen- en Jongelingsverenigingen hebben, op 't stuk van beginselen, te belijnen en af te ronden, 't geen door 't Christelijk volksonderwijs begonnen werd.

Zij het een vrucht van deze brochure, van het optreden van den Gereformeerden Bond, dat de geesten worden wakker geschud, en in onze kringen het besef meer en meer ontwaakt, dat de Chr. Jongelingsverenigingen er niet in de eerste plaats zijn, om de jeugdige leden der kerk van straat en somtijds uit de kroeg te houden (zoals nu nog door niet weinigen beweerd wordt), maar dat die Vereenigingen onder den zegen des Heeren, een machtige hefboom kunnen zijn en moeten worden, om bij het jonge Nederland de overtuiging te wekken, dat ons volk met beslistheid en met bewustheid op elk terrein des levens te strijden en te bidden heeft om de vervulling der bede: »Uw Koninkrijk kome.»

Daar de hoogst bekwame Redacteur van een der eerste organen onzer anti-revolutionaire pers die brochure zoo krachtig mogelijk ter lezing aanbeval, acht ik het overbodig M. de R. ! uwe lezers hetzelfde te raden.

Onder dankbetuiging voor uwe welwillendheid, heb ik met de meeste hoogachting de eer te zijn, Mijheer de Redacteur, Uw dw. dienaar, N. OOSTERBAAN.

Middelstum, 3 Nov. '90.

Mijnheer de Redacteur!

Uit de Bazuin van 7 dezer merkte ik, dat er bij alle vragen die zich dezer dagen aandienen, nog eene dreigt te komen, n.l.: of we voortaan niet in plaats van het woord »Christenen" Christianen zullen invoeren en onze overzetters verbeteren. Nu wist ik heusch niet, dat er onder ons waren, die aan zulk eene herziening dachten, en het woord Christianen in hun gewoon spraakgebruik gingen opnemen. Maar zou het wel waar zijn, M. d. R. ? Ik kan het niet geloovent. Wat ik mij kan voorstellen is, dat b. v. een prediker, sprekende over een zeker deel niet uit Hand. 11 maar 26, het gewraakte woord voor eene kleine wijle op het tapijt bracht. Dat is door voortreffelijke kanselredenaars zelfs wel gedaan. En of het bezigen van dat »leelijke" woord juist daár nu de berisping verdient, als uw antwoord op de U voorgelegde vraag behelst, ik zou het, met alle bescheidenheid zij het gezegd, nog niet durven beweren. Doch voor zulk een enkel geval, denk ik, diende uwe anders zoo verstandige afmaning niet.

U beleefd dankende voor de opname dezer regelen, ben ik een lezer van de Bazuin, wien de door U in dezen uitgereikte schoen wel niet pastte, maar hem toch eventjes aantrok.

Geachte Heer Redacteur!

De motieven door U aangevoerd tegen de plaatsing van mijn uitvoerig schrijven, honoreer ik; en in het vervolg zal ik de gegeven wenken in acht nemen.

Inmiddels hoop ik met U, dat deze weduwe — en vele anderen wier nooden wellicht nog grooter zijn — niet de dupe worden van eene theorie van armen-verzorging, die in onze gemeenten maar al te veel post heeft gevat, de theorie namelijk die de noodlijdenden der gemeenten beschonwt als z. g. lastposten, waarvan men zich langs allerlei wegen, hoe eer hoe liever, di-n't te ontslaan.

De theorie in de H. Schrift neêrgelegd moet ons ten MAATSTAF zijn, waarnaar wij ons in de praktijk hebben te gedragen; maar nimmer mag de praktijk bepalen, wat al of niet voor ons als theorie gelden zal.

De door mij verkondigde theorie, gegrond naar ik men op Gods Woord, is, ook in ons Christ. Geref. Kerkrecht, als de eenig geldende ook voor de praktijk, aangenomen.

Zoodra ik den tijd beschikbaar heb, hoop ik dit aan te toonen en U af en toe eenige artikelen ter plaatsing aan te bieden, over: »de armen-verzorging in onze gemeenten, theoretisch en praktisch toegelicht.»

Inmiddels verblijf ik met heilbiede en broedergroeten, UEd. Dw. Dr.,

Een Lid der Christ. Geref. Gemeente. Zwartsluis, 7 Nov. '90.

Militair Tehuis te 's Bosch.

Ontfangen in hartelijken dank: Van den heer H. F. Jager te Apingedam f 2,50 Met dringende aanbeveling van ons Tehuis.

Namens het Bestuur, Js. VAN DER LINDEN.

's Bosch, 24 Nov. '90.

Militair Tehuis te Kampen.

In hartelijken dank ontvangen: Van de Chr. J. V. Onesiforus te Kampen f 6,25 Coll. op het jaarfeest van de Chr.

J. V. Dient den Heere te Kampen - 1,66 Uit het busje van Cl. N. door Cl. L. - 1,85 Uit het busje van de Chr. J. V.

Dient den Heere te Kampen - 5,— H. SHELTERS, Penningmeester.

ADVERTENTIEN.

Getrouwd: COENRAAD BERNARDUS BAVINCK

ber. pred. te Hazerswoude EN

GRIETJE BOUWES,

die, mede namens wederzijdsche families, hun **DANK** betuigen voor de blijken van belangstelling, bij hun huwelijk betoond.

KAMPEN, APPINGEDAM, 20 Nov. 1890.

Getrouwd: M. MEIJERING.

ber. pred. te Makkum, EN

L. HOVINGA,

die, mede namens wederzijdsche Familie, hun **hartelijken dank** betuigen voor de vele blijken van belangstelling voor en bij hun huwelijk ondervonden. MIDWOLDE, 26 Nov. '90.

Getrouwd: JAN GROENEVELD

EN

TRIJNTJE BOOTSMA.

Namens wederzijdsche Familie betuigen zij hunnen innigen **dank**, voor de vele blijken van belangstelling vóór en bij hun huwelijk ondervonden. SNEEK, 26 Nov. 1890.

Getrouwd: JAN K. VAN HAERINGEN,

ber. Pred. te Genderen, EN

JOHANNA VAN HAERINGEN.

Voor de vele blijken van belangstelling, bezigen wij, ook namens de Familie, onzen hartelijken **DANK**. DEDEMSVAART, 27 Nov. 1890.

Tot onze diepe droefheid kregen wij heden morgen bericht van het overlijden van onzen ouden trouwen vriend,

KORNELIS KATSMAN.

Een kortstondig lijden, in verval van krachten, deed zijn 78-jarig leven eindigen. Waarvan hij 48 jaar in onzen dienst heeft doorgebracht. De weldaad in dien Eliëzer aan de familie en ons de laatste 6 jaar bewezen, doet ons zijn verlies zeer betreuren.

Mede namens de Familie,

ABR. REMIJNSE.

M. REMIJNSE—

VAN DAMME

WOLFERTSDIJK,

12 Nov. 1890.

Wegens verzuim eerst heden geplaatst.

Gisteren behagde het den Heere door den dood van ons weg te nemen, onzen geliefden broeder

Tjerk Groendijk,

in den ouderdom van ruim 70 jaren.

Vele jaren heeft hij de Chr. Geref. gemeente alhier als onderling gediend. 't Was zijn lust om in den dienst des Heeren werkzaam te zijn, en zijne gaven tot welzijn der gemeente aan te wenden. Thans geniet hij het genadeleed, dat de Heere zijnen getrouwen dienstknechten verleent.

Namens den Kerkeraad,

J. SLUIS, Praes.

A. OOSTERHEERT, Scriba.

UITHUISTERMEDEN O. G.,

18 Nov. '90.

Heden overleed onze geliefde Echtgenoot, Vader, Behuwd- en Grootvader

JAN JANSEN,

in den ouderdom van 70 jaren. Lang en smartelijk doch geduldig was zijn lijden. Dat hij heenging in de hope der heerlijkheid en nu verlost is van alle smart, troost ons in onze droefheid.

Wed. A. M. JANSEN—

LE CLERCQ.

Voorhout,

25 November 1890.

Gevoelig voor de talrijke blijken van belangstelling, en niet in de gelegenheid het op andere wijze te doen, betuigen wij langs dezen weg aan allen die 5 Nov. voor ons onvergetelijk maakten, onzen hartelijken **DANK**.

M. VAN MINNEN.

Utrecht, 26 Nov. '90.

Voor de zwaar beproefde Weduwe is ontvanging:

Door S. F. Monhemius; Van E. A. d. G. te O. f 2,50; S. te H. v. D. f 3,—; I. v. W. te L. f 5,20; W. W. te St. A. P. f 1,50; Ds. J. W. G. te B. f 2,50; Mej. A. O. te Z. f 14,72; Van een burger uit D. f 2,—; N. N. te 's H. f 0,50; Ds. E. te B. f 0,50; J. R. A. K. te Z. f 10,—; K. te A. f 1,23; P. M. te H. f 2,—; W. te Z. f 1,—; J. d. K. te Z. f 1,—; v. d. M. te W. f 2,—; J. A. C. te 's H. f 1,—; N. N. te N. f 12,50; K. P. te L. f 2,50; W. d. H. te O. f 10; O. V. te A. f 5,—; Q. te B. f 5,—; M. te B. f 1,—; J. v. d. F. te A. f 6,—; N. N. te M. f 1,23; M. S. te A. f 1,—; Dr. W. H. N. te D. f 2,50; E. D. J. d. J. te K. f 2,50; Mej. M. en R. te N. f 4,50; v. d. G. te D. f 2,—; E. S. te V. f 2,50; N. N. te K. door G. f 1,—; M. v. d. S. te 's G. f 1,—; N. N. te W. f 0,50; W. v. D. te O. f 3,—; M. v. H. W. te V. f 1,—; Dames B. te Z. f 3,—; d. H. te G. f 1,—; J. C. E. te A. f 2,—; H. v. H. te F. f 5,—; N. N. te K. a/z. f 1,—; de Gez. J. te S. f 2,—; D. W. te N. f 40,—; N. N. te H. f 5,—; frs. d' Y te Z. f 2,50; N. N. te O. f 1,50; B. N. bijeenverzameld te Kollum van eenige vrienden, f 17,50; A. J. de G. te D. bijeenverzameld van N. N. f 1,—; A. de Gr. f 1,—; A. J. de G. f 1,—; N. N. f 0,50; N. N. f 1,—; N. N. f 1,—; N. N. f 1,—; A. B. f 1,—; J. K. f 1,—; W. K. f 1,—; W. J. K. f 1,—; N. N. f 1,—; N. N. f 2,—; en v. M. f 1,—; M. B. te N. A. f 1,—; Mevr. H. v. H. te Z. B. f 25,—; N. N. te R. f 1,—; uit Vreeswijk f 7,50; W. d. V. te A. f 1,—; N. N. te N. a/d V. f 5,—; J. v. d. B. te F. f 1,—; N. H. te B. postm. O. f 1,50; Een pak kleedingstukken. Totaal f 243,89.

De Commissie ook namens de Weduwe, S. F. MONHEMIUS, Burgemeester. A. H. OP 't HOLT, Predikant. W. VAN WIJGERDEN, Ouderling. H. ENGELN, Hoofdonderwijzer. A. J. VAN WAARDHUIZEN, Gem. ontv. ZULICHEM, 24 Nov. 1890. (Wordt vervolgd.)

Heeren Geen pakken f 17! fabriekswerk!

Wie zich nog een nette, soliede en tevens goedkope

DEMI-SAISON,

WINTEROVERJAS of WINTERPAK willen aanschaffen, vragen eens de stalen bij ondergeteekende en zende de zelfde na keuze met maatjas of pak terug. Men ontvangt spoedig het bestelde en zal bij proefneming over mijne aflevering zeer tevreden zijn.

Tervijl een nette coupe wordt gegarandeerd, wordt ook alles net en soliede gevoerd en afgewerkt. ALLES wordt franco teruggezonden.

Men vrage stalen! ze worden franco gezonden.

Onder vriendelijke aanbeveling,

A. SMIT Jzoon,

Heerenkleermakerij, b/d Waag te WOLVEGA.

Christelijke Vrienden,

die Amsterdam bezoeken en aldaar niet bekend, moeten logeeren, vinden hiervoor uitstekende gelegenheid in »EXCELSIOR'S" VEREENIGINGSHUIS, Keizersgracht 207

Bij J. A. WORMSER te AMSTERDAM verscheen:

Separatie en Doleantie,

DOOR

Dr. A. KUYPER.

(72 pagina's groot 8°) Prijs f 0 50

Van wege het Gereformeerd Traktatgenootschap »FILIPPUS" is bij den Uitgever J. den Boer te Breukelen verschenen:

No. 37a. Ter begrafenis van onzen Koning Prijs 1 Ct.

100 ex. 60 ct., 250 ex. f 1.40, 500 ex. f 2.70, 1000 ex. f 5.00

Bestaunders en Onderwijzers van Zondagsscholen verzuimt niet te vragen den uitvoerigen

CATALOGUS

voor het a.s. Kerstfeest,

VAN

A. FERNHOUT,

Singel o.d. Torenslois 165,

AMSTERDAM.

ZONDAGSSCHOOLONDERWIJZER.

Wie veel geschikte KERST-BOEKJES voor weinig geld wil hebben, vrage een proefpakket aan, 't welk franco wordt toegezonden door den boekh. F. W. WIELENGA, Grootzand te Sneek.

N.B. De zaak is verplaatst in 't huis, voorheen bewoond door den boekh. J. J. WIARDA.

De prijs van dezen prachtige en degelijke Kalender is slechts 75 cent. Met de PREMIE 90 cent. De Premie bestaat uit twee LEERREDENEN, één van Ds. KROFELD, en één (een tijdwoord) van Ds. LITTOOR. Zonder kalender kost elke preek 15 cent. De goedkope Kalender met denzelfden degelijken inhoud kost 40 ct.

Bij getallen en vooral voornit-deeling op Zondagscholen veel minder prijsop-bij den uitge-ver.

Wilt ge de gratisver-spreiding van goede

TRAKTA-TEN bevoorde-deren, teeken

dan bij een Cor-respondent van 't

Gereformeerd Trak-tatgenootschap »Fr-

LIIPPUS", bij uwen ge-wonen Boekh. of bij den

Uitgever F. P. D'HUIJ te

Middelburg in, op

FILIPPUS'

Scheurkalender.

Attentie s. v. p.!

Het oude jaar spoedt ten einde en weldra staat het nieuwe weer voor de deur. Dan verlangt ieder, behalve zijn bloedverwanten, of afwezige vrienden en kennissen geluk te wenschen en wat is hiervoor gemakkelijker dan het zenden van een kaartje?

Let dus op dit goedkope aanbod en laat ieder, die nog niet voorzien is, zich vervoegen bij den Boekhandelaar ZALSMAN te KAMPEN.

Voor slechts één gulden toch ontvangt men 100 net gedrukte

Visitekaarten

in fraai etui.

Maar dit is nog niet alles! Neen, daarbij ontvangt men nog gratis een prachtige, Christelijke SCHEUR-KALENDER voor het jaar 1891.

Voor toezending per post wordt 15 cent berekend.

UIT DE PORTEFEULLE.

Korte verhalen uit eigen levens-ervaring

DOOR

J. van 't Lindenhout.

Prijs f 1,90, in fraaien stem-pelband f 2,40.

Dit werk, dezer dagen versche-nen, is bij elken Boekhandelaar te bekomen.

ZENDINGSVRIENDEN, en die het willen worden!

Bij G. M. KLEMKERK te Goes verscheen de 1e afl. van den 11en Jaargang van

PAULUS. DE ZENDINGSVRIEND.

Geïllustreerd Maandschrift voor Jong en Oud, onder redactie van

B. HANS en Ds. N. DE JONGE.

PAULUS verschijnt den 15en van iedere maand en kost per jaargang van 12 afl. elk van 20 pag. met twee plaatjes f 1,65.

»Men neme het voor zijn kinderen en leze het ook zelf."

Ds. P. VAN WIJK Jr.

1e afl. ter inzage gratis verkrijgbaar.

ZONDAGSSCHOLEN

die met het a.s. Kerstfeest gaarne iets aan de Kinderen willen geven, en weinig geld hebben, worden attent gemaakt op de

BIJBELSCH

PRENTEN

TWAALF SOORTEN, GEKLEURD,

à 1 cent,

en de

Traktaatjes

over de Bijbelsche Geschiedenis met een plaatje, voor 60 cent de 100, beide verkrijgbaar bij ZALSMAN te KAMPEN.

Nog enkele exemplaren zijn voorhan-den van het

CHRISTELIJK GEDENKBOEK.

OVERDENKINGEN VOOR IEDEREN DAG DES JAARS, uit de werken van

ERSKINE, NEWTON, AUGUSTINUS, SHEPPARD, MARSHALL, BOGUE,

OWEN,

en anderen, verzameld

DOOR

Ds. C. C. CALLENBACH,

440 bladzijden, groot octavo. Vroe-gere prijs f 1.50. Tegen postwissel à 90 cent, waarop vermeld staat: Dag-boek, wordt het thans franco verzonden door den Boekhandelaar BULENS te Winterswijk.

Snelpersdrnk van Zalsman te Kampen.

DE BA ZIJN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 5 December 1890.

No. 11: 12, Blaast de Gazuin!

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 3. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vooruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1-10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Is het voor u lieden wel de tijd / dat gij woont in uwe getuifse huizen, en zal dit huis woest zijn? Hagg. 1:4

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

SYNODALE COMMISSIE.

Door de Synodale Commissie is het volgende adres van rouwbeklag aan H. M. de Koningin-Weduwe Regentes gezonden.

AAN
HARE MAJESTEIT DE
KONINGIN-WEDUWE.

Mevrouw,

Met diepen weemoed en innige droefheid ontving de Synodale Commissie der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland van Zijne Excellentie den Minister van Justitie, het bericht, dat het God behaagde, Zijne Majesteit Koning Willem den Derde tot zich te nemen.

Het gedeelte van het Nederlandsche volk, hetwelk behoort tot de Christelijke Gereformeerde Kerk, gevoelde zich altijd, met sterke banden, gehecht aan het Huis van Oranje, door God Almachtig aan Nederland geschenken, om te handhaven het hoogste en beste, wat een volk bezitten kan: de vrijheid van godsdienst en geweten, bron van alle andere burgerlijke vrijheden.

Nooit zal het vergeten, wat de helden van Oranje gedaan hebben voor de vrije uitoefening van de Gereformeerde religie en de rechten en vrijheden des volks; nooit vergeten, dat Z. M. Willem III, terstond na zijne troonsbeklimming, alle belemmerende bepalingen ophief die, tot op dat oogenblik, nog op de van de Nederlandsche Hervormde kerk Afgescheiden Gereformeerde gemeenten drukten.

Onze Koning is gescheurd van ons hart, en van het hart des Nederlandschen volks.

Met sterken drang hecht zich nu dat hart aan het geliefde Koningskind: Hare Majesteit Koningin Wilhelmina.

En vurig smeeken wij van den Algenoezame, dat Hij Uwe Majesteit sterke in de vervulling der zware taak die, als Regentes van het Koninkrijk en Voogdes van Uwe beminde Dochter, Haar is opgelegd, en dat rijkelijk aan Uwe Majesteit de troost worde geschonken, die begrepen is in den dood en de opstanding van Christus onzen Zaligmaker, voor allen die tot Hem de toevlucht nemen.

Moge het geliefde Vaderland, onder het Regentschap van Uwe Majesteit niet minder rust, vrede en voorspoed genieten dan onder de langdurige regeering van Z. M. Willem den Derde. Moge Koningin Wilhelmina opgroeien tot een Vorstin die, Haar Koninklijke Moeder gelijkend, wijsheid en kracht zoekt bij den Almachtigen en Alwijzen God; een Vorstin die, met den troon Harer Vaders, ook erft de liefde en aanhankelijkheid van een trouw volk en den onmisbaren en onvergankelijken zegen van der Vaders God!

Met den hoogsten eerbied,
de Synodale Commissie van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland:

W. H. GISPEN.
J. HESSELS.

De volgende dankbetuiging is hierop ontvangen.

's Gravenhage, 1 December 1890.

No. 4.
Ter voldoening aan de bevelen van Hare Majesteit de Koningin-Weduwe Regentes, heb ik de eer aan de Synodale Commissie der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland te Amsterdam, de betuiging van Harer Ma-

jesteits dank over te brengen voor de, bij adres, betoonde deelneming, bij gelegenheid van het diep betreurd overlijden van Zijne Majesteit Koning Willem den Derde.

De Directeur van het Kabinet
des Konings,

ALEWIJN.

Aan
de Synodale Commissie van
de Christelijke Gereformeerde
Kerk in Nederland.

Voor zoover ons bekend is, werden door de Kerkeraden van Amsterdam, Rotterdam, 's Gravenhage en Goes, adressen van rouwbeklag aan H. M. de Koningin-Weduwe Regentes gezonden, — door de Theol. School per telegram, — welke alle één geest ademen: de geest van oprechte droefheid over het verlies door het Vorstenhuis en het Vaderland geleden; van hartelijke verknachtheid aan de jeugdige Koningin Wilhelmina en H. M. de Koningin-Weduwe Regentes, en toebidding van den troost en den zegen des Heeren.

De Penningmeester der Theol. School en Secretaris van de Synodale Commissie, **Dr. J. Nederhoed**, is zeer ernstig krank. Tengevolge daarvan is het adres van rouwbeklag niet door hem ondertekend. Ga er een gedurig gebed der gemeente voor zijne herstelling op. Wij zouden hem zoo gaarne nog wat hier, in de strijdende kerk, houden.

RED.

De Theologische School der Christelijke Gereformeerde Kerk.

1854 — 6 December — 1890.

Nog eenige dagen en onze Theologische School te Kampen viert, zoo de Heere wil, weder haar jaarfeest.

Op den 6 December e.k. zal zij zes-en-dertig jaar hebben bestaan.

Ook in het laatste jaar heeft de Heere haar gezegend. Hij sterkte de Leeraren aan onze School tot hun gewichtvollen arbeid. Werden in het begin des jaars sommigen hinner door de toen in ons land, gelijk ook in andere landen, algemeen heerschende ziekte bezocht, zij konden overigens ongestoord hun werk verrichten.

De Colleges werden door de Studenten getrouw bezocht en bij de examina bleek, dat zij niet zonder vrucht door hen waren bijgewoond.

Vijftien Litterarische Studenten konden dezen zomer tot de Theologische lessen worden toegelaten, — twintig Theologische Studenten hebben met goed gevolg hun Theologisch examen A. afgelegd; terwijl dertien onzer broederen tot Candidaten voor de Heilige Bediening werden gepromoveerd.

Laat ons, Gemeente des Heeren! voor zooveel goeds den Heere ootmoedig dank betuigen en laat de zegen, dien God ook weer gedurende dit jaar aan onze School heeft geschonken, ons opwekken om in de kracht des Heeren voort te gaan en haar door ons gebed en door onze stoffelijke gaven te steunen.

Inzonderheid wekken wij al onze Gemeenten op, om bij gelegenheid van haar jaarfeest, onze School te gedenken in den gebede en ook — om door milde feestgaven ons te verblijden.

De Heere zegene voort onze School, zowel in hare geestelijke als in hare

stoffelijke belangen, en Hij ontferme zich over ons allen om Jezus wil!

De Curatoren der Theol. School:
Namens hen,
L. NEJENS, Secretaris.
Amsterdam, Nov. '90.

Waarom uitgesloten?

Nu wij deze dagen weer een deel ontvingen van de Collecte op het Chr. Nat. Zendingseest, gepasseerden zomer te Lejdun g-houden, drong zich bij vernieuwing de vraag aan ons op, wat toch wel de reden mag zijn, waarom alleen bovengenoemd Zendingseest, alsmede dat, hetwelk in het Noorden onzes lands wordt gehouden, van zijn ingezamelde gelden der Chr. Geref. Zending onder Israël iets doet toekomen. Noch het Zuider-, noch het Zwolsche-, noch het Overijsselsche Zendingseest heeft ons ooit een penning gezonden.

Waarom toch wordt onze Zending onder Gods oude volk geregeld uitgesloten? Is dat billijk?

Zou dat met den wensch van de bezoekers, althans van al de bezoekers der Zendingseesten overeenstemmen?

Zal dat den bloei der Zendingseesten kunnen bevorderen? Neen? Welnu; men make dan aan zulk een uitsluitingsstelsel voor god een einde; een stelsel, dat zeker door niemand die onpartijdig oordeelt verdedigd zal worden. Derhalve verzoeken we vriendelijk Broederen, Bestuursleden van genoemde Zendingseesten, of anderen die eenigen invloed ten goede mochten kunnen uitoefenen, op voorstaande wel de aandacht te willen vestigen; in de hoop dat ook wij in d. voorrechten mogen deelen, die zelfs aan niet kerkelijke Verenigingen worden verleend.

E. KROFVELD,

Secretaris-Penningmeester der Chr.
Geref. Zending onder Israël.
Alblasserdam, November 1890.

De Classis Vlaardingen heeft op hare vergadering van heden, in tegenwoordigheid en onder bijstand van heeren Deputaten der Provinciale Synode, den broeder J. H. Laatsman, Candidaat tot den H. Dienst, peremitoir geëxamineerd en in grote vrijmoedigheid met alle stemmen toegelaten tot de Bediening des woords. Ruste 's Heeren zegen op dezen jeugdigen broeder!

Namens de Classis,

W. SIEDERS, scriba
Vlaardingen, 26 Nov. '90.

STIENS, 23 Nov. '90. Heden maakte onze geachte Leeraar Dr. D. Vrieling der gemeente bekend, dat hij 't beroep naar Appelscha had aangenomen. Ruim 6 jaren mocht hij met vrucht onder ons arbeiden, en ofschoon we gaarne hadden gezien, dat hij nog langer zijn herderlijk werk alhier bleef verrichten, toch meenen we in de gegeven omstandigheden (onlangs in de *Bazuin* vermeld) ook met onzen Leeraar te moeten instemmen, dat zijne keuze in den weg des Heeren is. Stille de Koning der Kerk hem ook te Appelscha, nog tot een' rijken zegen.

Namens den Kerkeraad,

H. G. BROUWER, Scriba.

DUSSEN, den 24 Nov. '90. Alhier is tot Herder en Leeraar beroepen Dr. M. van den Boom te Ambt Vollenhove. Ruste 's Heeren goedkeuring op onze keuze.

Namens den Kerkeraad,

P. VAN DRUNEN, Scriba.

SAPPEMEER, 26 Nov. 1890. Tot onze blijdschap ontvingen wij heden van Dr. J. Spoelstra te de Krim het bericht, dat Z.Erw. onze roeping met vrijmoedigheid had aangenomen. De Koning der Kerk bekront dit besluit met zijnen onmisbaren zegen, is onze bede.

Namens den Kerkeraad,

S. BAKKER.

HEERJANS DAM, 27 Nov. 1890. Voor 3 weken maakte onze geachte Leeraar J. J. Koopmans, tot verontrusting der Gem. bekend, een roeping te hebben ontvangen van de Gem. te Naaldwijk. Thans met den avond-godsdienst moest de Gem. van Z.Erw. vernemen, die roeping te hebben aangenomen. Hetgeen wij niet vermoeden, is ons overkomen. De Gemeente ondervindt thans bij ervaring Jesaja 55:8. Maar in geloofs-vertrouwen rustende op de uitspraak

des dichters naar Ps. 62:4 in rijm, zij dit onze troost.

Namens den Kerkeraad,
C. DE HAAN, Oudcr.

NAALDWIJK, 27 November. Tot ons aller groote blijdschap ontvingen wij heden het bericht, dat de Wel.Erw. Heer J. J. Koopmans van Heerjansdam met volle vrijmoedigheid de roeping onzer gemeente aanneemt. Moge op dit besluit des Heeren zegen rusten, zijn Naam ter eer en onze gemeente tot heil.

Namens den Kerkeraad,
K. STOKDIJK, Scriba.

HOLTEN, 30 Nov. '90. Gisteren morgen na de Godsdiensttoefening maakte onze geliefde Leeraar, Th. Oegema, de gemeente bekend, een roeping te hebben ontvangen van de gemeente te Ruinerwold-Koekange. Onze hoop en verwachting is, dat onze veel geliefde Leeraar ook voor deze roeping zal bedanken.

Namens den Kerkeraad,
H. ZWIERS.

's GRAVENDEEL, 30 Nov. 1890. Tot onze groote blijdschap werd heden morgen de Wel.Erw. Heer J. Sybrandt als Herder en Leeraar in zijn dienstwerk bevestigd, door den Wel.Erw. Zeergel. Heer Prof. Noordzij, met de woorden uit Hand. 4:29: En nu dan, Heere! geef aan uwen Dienstknechten met alle vrijmoedigheid uw woord te spreken. Des namiddags verbond de bevestigde zich aan de gemeente naar aanleiding van 1 Cor. 2:2. Dat 's Heeren zegen op Leeraar en gemeente moge rusten, is onze wensch en bede.

Namens den Kerkeraad,
A. VISSER MZ., Scriba.

WORMERVEER, 30 Nov. 1890. Heden werd onder de leiding van onzen Consulent, den Wel.Erw. Heer Dr. M. J. v. der Hoogt, uit een te voren gemaakt drietal, tot herder en leeraar deze gemeente gekozen, de Wel.Erw. Heer Dr. H. Alting, Predikant te Westbroek. Moge de Heere deze keuze met zijn zegen bekronen.

Namens den Kerkeraad,
V. BAAS, Scriba.

HOEK VAN HOLLAND, 30 Nov. '90. Heden morgen maakte onze Leeraar Dr. C. H. F. Krohn aan de gemeente bekend, een roeping te hebben ontvangen van de gemeente te Zalk. Dat de Heere, die alle dingen bestuurt, het zoo leide, dat wij spoedig vernemen van onzen Leeraar: ik blijf, en de teleurgestelde gemeente spoedig den man van des Heeren raad alsdan moge vinden — is de wensch en bede van Gemeente en Kerkeraad.

Namens den Kerkeraad,
M. B. BINARD, scriba.

AMBT-VOLLENHOVE. L.L. Rustdag maakte onze geachte Leeraar Dr. M. van den Boom, aan de Gemeente bekend, een roeping te hebben ontvangen van de Gemeente te Dussen. Hoe noodzakelijk het is, dat onze Leeraar nog onder ons blijft arbeiden, is den Heere bekend.

Namens den Kerkeraad,

T. CORPORAAL, onderl.

APPINGEDAM, 1 Dec. 1890. Gisteren voormiddag mocht onze Gemeente uit den mond haars geliefden leeraars, Dr. G. Geerds, tot hare blijdschap vernemen, dat Z.Erw., na ernstigen strijd, vrijmoedigheid had bekomen om voor de roeping naar Gorinchem te bedanken en bij haar te blijven. De Heere zegene dit besluit, en geve, dat hetzelfde de verheerlijking zijns grooten Naams en het heil der Gemeente ten gevolge moge hebben.

Namens den Kerkeraad,

H. HUISMAN, Scriba.

LANDSMEER, 1 December 1890. De dag van gisteren was onze gemeente, een dag van ware verblijding. Zij mocht het voorrecht genieten haren beroepen herder en leeraar, den Wel.Erw. Heer C. B. Schoemakers, in zijn dienstwerk in haar midden te zien bevestigen. De bevestiging had plaats door den Wel.Erw. Heer Dr. H. Bavinck, Prof. aan de Theologische school, die tot tekst gekozen had 2 Cor. 10:5,6. Des namiddags verbond zich haar geachte herder en leeraar plechtig aan de gemeente, tot tekst gekozen hebbende 2 Cor. 5:20. Onze wensch en bede is, dat deze plechtigheid zegenrijk in vruchtgevolg moge zijn, en dat onze herder en leeraar tot een uitgebreiden Evangelie-zegen in ons midden worde gesteld.

Namens den Kerkeraad,

C. GORDES DZ., Scriba.

NOORDELOOS, 1 Dec. 1890. Zoo de Heere wil, hoopt onze algemeen geachte en zeer beminde Leeraar, Dr. H. A. Jonkman, op Maandag 22 December in de avond godsdiensttoefening, aanvang zes uur, zijne Veertigjarige Evangelie-bediening te herdenken. Ps. 103:2.

Namens den Kerkeraad,

B. BIKKER, Oud.

MAKKUM, 1 Dec. 1890. Een blijde dag was heden voor onze gem. aangebroken. Na bijna 2 jaren herderloos te zijn geweest, mochten we Gode zij dank het voorrecht genieten, onzen zoo begeer-

den leeraar Meijering voor ons te zien optreden: In het morgenuur, door Z.Ew. zwager, den W.Ew. Heer K. Veldman van Arum, tot de gemeente ingeleid, naar aanleiding van 2 Cor. 5:18, nam in het middaguur onze leeraar voor het eerst den herderstaf op, tot onderwerp kiezende Efeze 6:19. Wordt bij de wijding van onzen nog zoo jeugdigen leeraar hem biddend toegezonden: Dat 's Heeren zegen op u daal, onze wensch en bede is, dat die bede steeds in ons aller harten mag bestaan blijven, opdat ook dit moge medewerken tot heil der gemeente en tot uitbreiding van Gods Koninkrijk. Tevens brengen we langs dezen weg onzen dank aan hen, die ons tijdens de vacature hebben gediend, inzonderheid aan onzen consulat, den W.Ew. Heer Kapteijn van Workum.

Namens den Kerkeraad,
H. SCHOLTEN, Scriba.

OUDE-VOSMEER, 1 Dec. 1890. Gisteren was het voor deze gemeente een blijde dag. Na twee jaar herderloos geweest te zijn, mochten we het voorrecht hebben dat de Wel.Ew. Heer Dr. O. Los in zijn dienstwerk werd ingeleid door onzen geachten Consulent Dr. W. F. van Dijk, naar aanleiding van 2 Tim. 4:2. Des middags verbond onze leeraar zich plechtig aan de gemeente, met een leerrede naar aanleiding van Eph. 6:19, die door een talrijk gehoor met de meeste belangstelling werd aangehoord. Ruste 's Heeren onmisbare zegen op leeraar en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
C. A. GUNST, Oudcr.-Scriba.

APPELSCHA, 2 Dec. 1890. De Heere heeft grote dingen bij ons gedaan, dies zijn wij verblijd. Onze beroepen leeraar Dr. D. Vrieling van Stiens, heeft onze roeping in de vroege des Heeren met vrijmoedigheid aangenomen. Biddend wenschen wij dat Z.Erw.'s komst en werk onder ons moge strekken tot uitbreiding van 's Heeren heerlijk koninkrijk in deze onze zoo volkrijke plaats.

Namens den Kerkeraad,

A. H. REINDERS, Scriba.

HAZERSWOUDE, 3 Dec. '90. Zondag-avond hield onze beroepen leeraar, de Wel.Erw. Heer C. B. Bavinck, zijn intrècde, naar aanleiding van 1 Cor. 4:1. Des morgens was Z.Erw. in den dienst bevestigd door zijnen geachten vader, den Wel.Erw. Heer J. Bavinck van Kampen, wiens vaderlijke vermaning aan zijn zoon zich grondde op Paulus' woord 1 Tim. 4:16. Beide plechtigheden geschieden ten aanhoore van een grote schare. Geve de Heere, dat de blijdschap welke nu het hart vervult, bestendig moge blijven. Ruste daarte zijn Geest op den jeugdigen Dienaar en de Gemeente tot eer zijns naams!

De Kerkeraad der Chr. Ger. Gemeente,
JOH. FRANCKEN, Scriba.

HIJUM, 5 Dec. 1890. J.L. Zondag na de Godsdiensttoefening werd de Gemeente zeer verblijd, door dien onze geliefde Leeraar bekend maakte, dat hij voor de roeping naar de Gemeente te Suawoude met volle vrijmoedigheid bedankt had. Apostel Judas vs. 25.

Namens den Kerkeraad,

M. HOLWERDA, Scriba.

Ontvangen voor de Theol. School.

Van de Gem. te	Gorinchem	f	47,69
"	Leerdam	"	12,53
"	Hardinxveld	"	6,11
"	Noordeloos	"	12,50
"	Herwijnen	"	8,64
"	Vuren	"	0,90
"	Zuilichem	"	4,-
"	Well	"	3,-
"	Oostzaan 2e coll.	"	2,16
"	Wapenvelde	"	1,80
"	Meppel	"	19,56
"	Ruinerwold	"	25,90
"	Dedemsvaart	"	15,17
"	Hoogeveen	"	26,88
"	Nijveen	"	8,-
"	Hollandscheveld	"	8,-
"	Zuidwolde	"	2,90
"	Andijk	"	18,-
"	Eekhuizen	"	22,02
"	Medemblik	"	7,80
"	Oppendoos	"	11,57
"	Urk	"	38,50
"	Hensden	"	2,6
"	Rotterdam	"	140,10
"	Bolnes	"	14,-

J. NEDERHOED.

Middelstum, 2 Dec. 1890.

Kas voor Emer. pred., pred. wed. en weezen.

Gem. te	Utrecht	3e coll.	f	69,61
"	Baanbrugge	"	5,-	
"	Koekengen	"	15,77	
"	Westbroek	"	14,05	
"	Koekongen	voor 't tekort	3,20	
"	Westbroek	"	4,30	
"	Breukelen	3e coll.	7,08	
"	Oud-Loosdrecht	voor 't tekort	2,71	

Gem. te Bunschoten	3e coll.	f 45,75
" Zeist	"	- 13,10
" Doorn	"	- 15,85
" Doorn	voor 't tekort	- 2,20
Classis Enkhuizen		
" Andijk	3e coll.	- 17,—
" Medemblik	"	- 7,60
" Hoorn	"	- 6,50
Classis Haarlem		
" Broek op Langendijk	3e coll.	- 17,50
" Dirksborn	"	- 9,80
" Hoofddorp	"	- 4,14
" Hoorn	voor 't tekort	- 5,—
" Dirksborn	"	- 2,40
" Hoofddorp	"	- 5,39
Classis Almkerk		
" Andel	3e coll.	- 33,51
" Werkendam	"	- 27,—

Gem. te Waardhuizen	voor 't tekort	f 4,50
Station Tilburg	"	- 1,85
Busje kinderen Binnema	"	- 1,35
Van de Gem. te 's Bosch, Hensden, Meenwen		
Genderen, 's Gravemoer, Vrijboven-Capel		
elk lid 2 ct. voor 't tekort te samen		- 29,10
Het Bestuur,		
J. J. KUIPERS, Pres.		
C. S. BOSS, Secr.		
L. HOKKERS, Penm.		
Ontvangen voor de Zending.		
Door Ds. Bulder te Ten Post, gev. in 't		
kerkzake aldaar		f 1,—
Door idem, ter vervulling van eene belofte		
van iemand, die onbekend wenschte te		
blijven		- 2,50

Door R. P. Schuit, v.d. kinderen der Zon-		
dagsch. te Nieuwolda		1 2,50
Van de Jonged. vereen. „Maria“ te Me-		
dembliek		- 7,50
Door Mej. Sara Fij, v.d. Jonged. vereen.		
te Vlissingen		- 6,—
Door Ds. Sluiter te Boskoop, van N. N.		- 2,50
Door Da. Sijpkens te Delfzijl, van R. te L.		- 10,—
Van de Wed. B. te T.		- 1,—
Door den Boekh. Meijer te Arnhem, v.d.		
Jonged. vereen. „Spt. 9 : 10a“		- 2,50
Door Ds. v. Apeldoorn te Koevorden, van		
N. N.		- 3,—
B. DE MOEN,		
Penningmeester.		
Doesborgh, 2 Dec. 1890.		

Zending onder Israël.		
Van de Jongedochtersv. „Maria“, te Me-		
dembliek		f 2,—
Van Mej. A. de B. te Grijpskerke, Zeeland :		
voor het gratis-portret van Z. M. onzen		
overleden Koning, ontvangen bij De Bood-		
schapper, op hoop van navolging		- 1,—
Dat dit voorbeeld veel navolging moge vinden,		
en dat nog vele „Maria's“ haar aardstelsel moge		
openen, om door den edelen reuk het hart te ver-		
hijden, en elk tot liefde te nopen, is de iunige		
wensch van den dankbaren Penningmeester,		
E. KROPVELD.		

Inwend. Zend. in Noord-Brabant.		
Ontfangen :		
uit Rotterdam, een mosterdzaad		f 5,50
Een broeder, die reeds veel voor onze Inwend.		
Zend. deed, zond mij deze gave, die we met dank-		
baarheid vermelden, hopen, dat nog menig most-		
erdzaadje ons gezonden worde. De Heere wil hier		
wadom schenken. Br. Binnema's arbeid gaat ge-		
zgend voort.		
Namens de Comm.,		
Js. VAN DER LINDEN.		
's Bosch 1 Dec. '90.		

Bij het voorgaande nr. behoort nog de volgende

Proclamatie.

>In naam van Hare Majesteit Wilhelmina, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

>Wij Emma, Koningin-Weduwe, Regentes van het Koninkrijk:

>Het heeft Gode behaagd mijnen geliefden en geëerbiedigden gemaal, Koning Willem den Derde, tot zich te nemen.

>Ruim een en veertig jaren schaarde zich het Nederlandsche Volk om zijnen troon, en gedurende dit tijdvak werden, onder 's Heeren zegen, rust, vrede en welvaart aan het Vaderland geschonken.

>De kroon is door zijn afsterven, dat ons allen met diepen rouw vervult, overgegaan op mijne beminde Dochter Wilhelmina, Helena, Pauline, Maria. Haar troon vinde zijnen hechten steun in de innige trouw en verknoechtheid van het Nederlandsche Volk aan het Huis van Oranje.

>Moge de Almachtige God de gebeden verhooren, die tot Hem opgezonden worden voor onze Koningin Wilhelmina; Hij neme haar onder Zijne Heilige hoede en bescherming.

>Krachtens de wet ben ik gedurende hare minderjarigheid geëerd als Regentes van het Koninkrijk het Koninklijk gezag voor haar waar te nemen.

>Vertrouwende op Hem, in Wiens hand het lot is der Vorsten en Volkeren, neem ik de mij toevertrouwde regeringstaak op mij met de bede, dat hare vervulling in allen deelen moge strekken tot heil van land en volk en tot bevestiging van het Koninkrijk.

>Lasten en bevelen, dat deze proclamatie in al de gemeenten des Rijks zal worden aangeplakt en afgekondigd ter plaatse, waar zulks gebruikelijk is, en dat zij in het Staatsblad zal worden geplaatst.

Paleis Het Loo, den 24sten Nov. 1890.
E. M. M. A.
Alle Ministers hebben deze Proclamatie mede ondertekend.

Schriftbeschuwing.

Navolgers Gods.

Zij dan navolgers Gods, als geliefde kinderen, en wandelt in de liefde, gelijk ook Christus ons liefgehad heeft, en zichzelf voor ons heeft overgegeven, tot eene offerande en een slachtoffer, Gode tot eene welriekende reuk.

Zoo even heeft Paulus de gemeente herinnerd, dat God haar in Christus barmhartigheid had bewezen. Is dit zoo, dan behoort de gemeente Hem ook na te volgen, door goedertieren, mededoogend, vergevingsgezind te zijn, gelijk Hij. Hierop wijst het woordje »dan« van vs. 1; het beteekent zooveel als »derhalve«, »bijgevolg«, en slaat terug op Kap. 4 : 32.

Weest dan navolgers Gods! Wat een groote, haast zouden wij zeggen, stoute eisch! Toch blijkt bij een weinig nadenken alreeds, dat deze eisch niet lager gesteld worden kan. Als om het te laten gevoelen, herinnert Paulus hen, tot wie hij de vermaning richt om God na te volgen, er aan, dat zij Gods kinderen zijn. Elk kan thans zonder moeite de slotsom opmaken. Het betaamt een kind om zijnen Vader na te volgen. Het moet zijn beeld, zijne gelijkenis zijn; daartoe is het geroepen, daarop is het aangelegd. Wie zeggen durft: zulk een eisch is voor ons te hoog, — verlaagt zich zelf. Ware de Christen geen kind van God, ja, dan zou de eisch te hoog zijn; aan een wezen, dat bloot kreatureur is, zal niemand hem stellen. Maar aan hem, wien God de eere bewezen heeft, om hem tot zijn kind aan te nemen, kan geen lagere worden gesteld, zonder hem beneden de waardigheid van zijn kindschap te behandelen. 't Is trouwens niet alleen Paulus die zoo spreekt; Paulus spreekt slechts den Meester na, die alreeds gezegd had: Weest dan volmaakt, gelijk nu hemelche Vader volmaakt is.

Maar in welk opzicht is het kind geroepen zijnen hemelchen Vader na te volgen? Uit het verband ontvangen wij een voldoende antwoord: in het liefhebben. Hoe geheel anders spreekt Satan! Ook hij wil van een navolgers Gods spreken: gelijkheid aan God, dat was het ideaal, waarmede hij den mensch verluchte in het paradijs, als hij zeide: gij zult zijn als God. Maar wat was het van God, dat hij ons voorbeeld als iets, waarin wij Hem navolgen moesten? Zijne liefde? Neen, maar zijne macht; zorg, zeide hij, dat gij weet wat God weet; opdat gij kunt wat God kan, uzelf regeren. Steeds hooger de vleu-

gelen uit te slaan, in de onmetelijke ruimte der zelfontwikkeling boven ons, om God steeds nader te komen, of men ten laatste zijn evenknie worden mocht, in kennis als voorwaarde van macht, dat is Satans ideaal. Hiervoor tracht hij ook ons te bezielen; de geest des tijds is zijn adem, en wij weten het, dat de volkeren der wereld dien geest inademen, tot dronken wordens toe. Paulus echter wijst ons niet naar boven, maar naar beneden, naar God, zooals Hij afdaalt tot het ellendig, schuldig menschenkind, liefhebbende, wat Hij haten, omhelzende, wat Hij wegwerpen kon; naar den God der goedertierenheid en des mededoogens, die gaarne vergeeft. Niet tot klimmen, roept hij ons, maar tot dalen; God na te volgen door af te dalen in die diepten der liefde, waar men zich zelf niet medenemen kan, zoodat men, vóór men er in afdaalt, zich zelf afleggen en achterlaten moet. Dat is de ware, de echte navolging Gods. Daarom beperkt zich de wet, als zij ons gebiedt om onzen naaste lief te hebben, ook tot deze navolging; haar hebben wij dan ook nodig, wijl zij ons het antwoord geeft — op de vraag: in welk opzicht hebben wij God na te volgen? — in haar gebod: in het liefhebben. Daarom heeft het zijne reden, dat Paulus zich niet vergenoegt met ons te herinneren, dat wij kinderen Gods zijn, maar er bijvoegt, dat wij beminden zijn; zoo toch zegt hij: als »geliefde kinderen.« Zijne bedoeling er mede is om ons te doen gevoelen, hoezeer het in de orde is, dat wij elkander liefhebben; zelfven toch zijn wij van God bemind. Johannes zegt hetzelfde in deze woorden, 1 Joh. 4 : 11, »Geliefden! indien God ons alzo liefgehad heeft, (zoo namelijk dat Hij, terwijl wij niet liefhadden, ons heeft liefgehad, en zijnen Zoon gegeven tot eene verzoening voor onze zonden) zoo zijn wij ook schuldig elkander lief te hebben.« Wij stonden schuldig tegenover God, en ziet, God bewees ons genade ten koste van zijnen eigenen Zoon en nam ons, om zijns Zoons wille, tot zijne kinderen aan, met teedere liefde ons omhelzende, zal dat ons niet prikkelen om elkander lief te hebben? Om den broeder te dragen, hoog te schatten, te sparen, te vergeven, te behouden? En dat te meer, wijl het ons niets kost, dan wat ons schadelijk is, onze eigenliefde, hoogmoed, wraakzucht, ongestalten alzo, die ons buiten den hemel houden, tenzij zij worden afgelegd! O, éne zaak is zeker, zoo wij in haat en boosheid leven, dan hebben wij nooit verstaan, wat het zegt, uit genade zalig geworden te zijn; genade maakt genadig en barmhartigheid barmhartig. Wie zich bemind weet, begint zelf te beminnen; daarom werkt de algemeene onder Gods kinderen heerschede onzekerheid, of men wel van God bemind is, zoo schadelijk op de liefde tot de broeders; niet zonder reden wekt Paulus het besef op bij de Efeziërs, dat zij van God bemind zijn, omdat hij zeer wel weet, hoe krachtig dit prikkelt tot het aan elkander betoonen van vergevende en ontfermende liefde. Niet op wettische wijze zullen wij elkander tot het liefhebben krijgen, tot de barmhartigheid, en goedertierenheid, en de vergevingsgezindheid, dat is, door op straffe van veroordeeling in het gericht elkander deze deugden te bevelen. Maar wel door de menschen te bewegen tot het geloof in de genade Gods in Christus; want dit geloof prikkelt tot al deze deugden, zoodat wij niet nalaten kunnen ze te beoefenen.

Als Paulus verder zegt: wandelt in de liefde, dan doet hij een zekeren overstep; want na gesproken te hebben over de liefde, zooals zij tegenover den tegen ons schuldig staanden broeder optreedt, opent hij het arbeidsveld der liefde in zijne volle wijde, ons vernemende om de broeders in het algemeen lief te hebben, met eene hun belang zoekende liefde. Verander u zelf in een middel voor allen; geef u zelf aan allen, en laat dat uw dagelijksch, onafgebroken werk zijn, wandelt in de liefde. Niet dit wil hij, dat wij ons zelfven aan de broeders zullen opdringen, maar dat wij ons zelfven steeds voor hem beschikbaar houden, en waar zijn belang het eischt, niet eigene beweging, ongevraagd, ons voor hem zullen opofferen.

En op wien zal hij ons daartoe eerder en beter wijzen dan op Christus? Christus toch is ons op dezen weg voor-

gegaan. Voor ons gaf Hij zich over tot eene offerande, en wel, (Paulus wijst met opzet de offersoort aan, om de grootte van zijn offervaardigheid te laten uitkomen) tot een slachtoffer, een bloedig offer, gewillig zijnde om tot onze zaligheid, in zijn lichaam onze zonde te dragen, en ze door zijn bloed te verzoenen. Heeft God in zijn offer behagen gehad, ons is het tot een teeken, van wat Hem in ons behaagt, namelijk, dat ook wij bereid zijn, om aan elkander ons zelfven te geven, tot welken prijs ook.

VAN ANDEL.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.

Waarde vriend,

Waarover zal ik thans anders schrijven dan over de gebeurtenis, die geheel Nederland diep heeft getroffen: den dood van onzen Koning?

De couranten bevatten dagelijks iets, wat met den dood of de begrafenissen des Konings in verband staat. Allen wijdden een woord van nagedachtenis aan den overleden Koning, en over het algemeen is éne stem in het gansche land: de stem der droefheid over hetgeen we verloren, de stem der liefde en der afhankelijkheid tegenover hetgeen we behielden. Eenstemmigheid in de beide Kamers der Staten-Generaal, eenstemmigheid in de breede rijen van het volk, eenstemmigheid in de lens: Koningin Wilhelmina leve, en wij allen scharen ons rondom haar troon!

Dat acht ik een zeer grooten zegen, waarvoor we niet dankbaar genoeg kunnen zijn. En dat zal zeker een sterke vertroosting en bemoediging voor de Koningin-weduwe wezen, te weten, dat zij door geheel de natie geliefd, geëerd en vertrouwd wordt als Regentes van het koninkrijk.

Het bekende spreekwoord: »van de dooden niets dan goeds« wordt natuurlijk in ruime mate toegepast. En wat zullen wij anders doen? Den Koning oordeelen komt Gode alleen toe, en mettertijd, als eenmaal de geschiedenis kan beschreven worden, zal zeker ook de laatste koning uit het huis van Oranje zijn beurt krijgen.

In sommige bladen vindt men bijzonderheden vermeld, die ons vragen doen: hoe weten de menschen dat? De een zegt te weten, dat Z. M. in jenden toestand van zijn leger stappende, den kamerdienaar, die hem poogde tegen te houden vroeg: wie beveelt hier: gij of ik? Een ander verhaalt, dat Koningin Wilhelmina, toen ze zich het eerst Mevrouw hoorde noemen, vol verbazing in het rond staarde en bitter begon te weenen. Wie kan voor de waarheid van dergelijke praatjes instaan? Maar de menschen lezen ze gaarne en gelooven ze hartelijk; ook de volksverbeelding heeft voedsel nodig om krachtig te blijven.

Toen ik dat geval van de jonge Koningin las, voelde ik iets in mijn hart, wat ik niet goed onder woorden kan brengen. Ik dacht aan de Goddelijke vrijmacht, die zich ook in de geboorte van een koningskind verheerlijkt. Zulk een kind is een mensch als wij allen, en nooit kan het eigenlijk als mensch onder menschen leven. Wat een pret kunnen meisjes van tien jaar hebben, als ze touwtje springen of op andere wijze ravotten. En nu moge een koningskind haar eigen paardjes, haar eigen tuinje en schatten van speelgoed hebben; nu moge er een enkele maal eens een korte kindervisite zijn, het natuurlijke, het vrije ontbreekt er toch aan. En zoo gaat het, 't gansche leven door, voort. Altijd omringd door dames en heeren, die zeggen, wat al of niet betamelijk is; die verwijgen en verbergen, wat hun goeddunkt; die allerlei invloeden laten gelden en alle dingen in een bepaald licht doen zien, den natuurlijke trots van het menscheleke hart bevorderen, en den mensch rijgen in een keurslijf van hofgebruiken en hofregelen, die hem, zoo niet geheel doen stikken, dan toch de ademhaling zoo belemmeren, dat er nooit vrije ademhaling kan zijn. Komt eenmaal de huwbare leeftijd, hoe zelden gebeurt het dan, dat de inspraak van het hart kan gevolgd worden. Een huwelijk moet worden aangegaan in overleg met de Staten-Generaal.

De hoogere standen en vooral de vorstengeslachten komen nu niet voor de gelukkigste te zijn. Voor eenigen tijd werd in de bladen iets vermeld van de opvoeding aan het Duitsche Hof. Een zoontje van den Keizer was na de les even in de

kamer zijner moeder geweest, en de militaire gouverneur kwam dadelijk met de vraag: of hij de zuigflesch had gehad? en maakte, dat zoo iets niet meer gebeurde. Wat is het voor eene moeder niet een genot om hare kinderen zelf bidden te leeren, ze zelf toe te dekken, vooral als het koud is; maar eene Keizerin en Koningin mogen dat niet.

En toch klopt er onder dat koninklijk purper ook een menschenhart. Maar een hart dat lijdt, naarmate het menscheleker is.

Tot de Koninklijke familie de laatste maal in Amsterdam was, en heel de stad, bij gelegenheid van 's Konings zeventigsten verjaardag, in feestdons was als nooit te voien, zag ik 's avonds tegen tien ure de Koningin en hare Dochter, in open rijtuig, stapvoets door de schitterende verlichte straten rijden. De Prinses was in slaap gevallen en leunde tegen haar Koninklijke moeder, die den avondmantel om haar heengeslagen had en met haar arm er omheen haar schat tegen zich aandrukte, juist zoo als eene moeder dat doet.

Dat was het allerchoonste, wat ik dien avond zag, en wat den diepsten indruk op mij maakte.

Vorstelijke personen zijn voor velen het grootst en aantrekkelijkst, als zij iets gebieds hebben, en er majesteit bij hen is. Mij trekt het eenvoudige en menscheleke meer aan, en ik geloof dat het niet mogelijk is voor hen, die nooit anders Vorsten zien dan wanneer zij in een rijtuig zitten, over Vorsten te oordeelen, en met juistheid over hunne deugden of gebreken te spreken.

Sinds Woensdag kunnen vele Amsterdammers weder gerust slapen, nu niet de werkman-social democraat, maar de notaris, al is hij dan ook Roomsche, tot lid van den Raad is gekozen. Deze gelegenheid was inderdaad een buitenkansje voor de Roomschen, waarvan zij dan ook een verstandig gebruik hebben gemaakt.

Hiermede is echter de kwestie niet van de baan. Wij leven in een tijd, waarin de menschen gelooven, dat zij zich zelfven regeren kunnen en moeten. Wie veel praten kan, en de gewoonte heeft zich sterk en beslist uit te drukken, wordt allicht geschikt geacht voor overheidspersoon of volksvertegenwoordiger. Het gaat wonderlijk op de wereld. Hoe meer menschen er sterven, hoe meer de aansprekers verdienen, en zoo is des eenen dood des anderen brood. Wanneer het gezag en het kapitaal verplaatst is, zullen de nu ontblooten weder op hunne wijze regeren en kapitaal verzamelen. God heeft het reeds voor vele eeuwen aan Noach gezegd, dat zelfs een zondvloed de wereld niet van zonde en ellende kon redden, omdat 's menschen hart geheel en alleenlijk boos is, van zijne jeugd aan. Zelfs zij, die den naam des Heeren noemen, schijnen dit tegenwoordig moeilijk te kunnen gelooven. En de volksleiders ondervinden het reeds, en zullen het hoe langer hoe meer ondervinden, dat de tijden voorbij zijn, waarin »kleine layden« de zaken aan de heeren overlaten.

In den gang van 's Lands zaken werken de treurige tijdsomstandigheden ook belemmerend. In de Memorie van antwoord op het afdeerings-verslag der Kamer, heeft de Regeering ernstig en waardig aange-toond, hoe onverdiend het verwijt van werkeloosheid is. Maar het staat nu eenmaal bij de liberalen vast, dat eene Regeering die niet uit hun midden is, iets kan doen, allerminst iets dat goed is.

Dat behoort zoo bij het partijleven. Nooit critiek op eigen partij, en altijd afkeuren, wat een ander doet. Daar zit het geheim in. En vandaar dat men een partijhoofd en een partijleider lichtelijk met zich zelfven in strijd kan brengen, omdat hij eene zaak altijd van slechts éne zijde beschouwt, en altijd van die zijde, die op een gegeven oogenblik in het licht gesteld moet worden. Zoo gaat het b. v. ook met het »kerkbegrip«. Het Gereformeerde kerkbegrip is zeer samengesteld en veelzijdig. Het is gelijk aan een kostbaar edelgesteente, dat geslepen is met vele vlakken. Al naar mate men zulk een steen in het licht plaatst, recht of schuin houdt, al naar men hem bezielt, zal hij verschillende schoonheid, kleur en kunstwaarde hebben in de schatting van onderscheidene menschen. Allen zien ook niet hetzelfde. Zoo was het in vroeger eeuwen ook. Vijf rechtzinnige

godgeleerden te vinden, die het in alles met elkander eens waren, was ook in vroeger dagen onmogelijk. Maar toen werkte art. 36 der Gel. Bel. nog, en de staatsband hield alles bijeen.

Nu die band is gebroken, kan elk die zijde van het kerkbegrip die hij ziet, belichamen in een kerkelijk standpunt, en dan dat standpunt, met meer of minder wetenschappelijke kracht, tegen andere standpunten verdedigen en handhaven.

Deze staat van zaken mogen wij betreuren, doch wij kunnen met onze wijsheid en onze kracht daar geene verandering in brengen. De Heere gaat voort zijn werk te doen op aarde, en alles te bereiden tot de toekomst zijns Zoons.

Vinde Hij ons in zijne toekomst wakende!
Van harte

tt.
GISPEN.

Een korrespondent van de *Christian World*, die reeds verscheidene malen in Palestina geweest is, schreef onlangs na een bezoek in het H. Land over de toenemende bevolking en beschaving. Van Jaffa komende vindt de reiziger, de geheele vlakte, die ten noorden der stad ligt, vol Joodsche koloniën en woningen. In de laatste vier jaar hebben zich 20000 Joden in de stad of haar omstreken gevestigd. Op eene bevolking van 70000 zielen tellt men 40000 Joden. Zij stroomden naar alle kanten van Palestina heen. De voornaamste straten, die vroeger bij regentijd onbegaanbaar waren, zijn nu geplaveid. De weg van Jaffa naar Jeruzalem is hernieuwd en berijdbaar gemaakt. Geregeld is er voortuig-verkeer. Een goede weg geleidt van Jeruzalem naar Betlehem, en een tweede naar Hebron. Nog andere zijn in aanleg. Jeruzalem, dat vroeger slechts water in regenbakken had, heeft nu uitmuntend bronwater, aangevoerd uit de vijvers van Salomo. Stoommolens en zeepfabrieken zijn aan den gang. Langs den weg van Jericho laat het gouvernement de uitmuntende valleigronden bebouwen. Reeds zijn schoone druiven- en katoen-oogsten ingezameld.

Te Nîmes in Frankrijk overleed de bijna 90-jarige Mevrouw Armeugaud—Hirsch, het hoofd van de door haar gestichte Evangelische kerken te Certe en Nîmes, nadat het Methodisme door haar om zijn dwalingen verlaten was. Toen ging zij apart staan maar kwam tot nog erger dwalingen o. a.: 't eeuwige naast elkander staan van God en Satau, het perfectionisme, gemeenschap van goederen, afschaffing der sacramenten enz. Zij stichtte echter menige filantropische inrichting.

Ook in Frankrijk nemen de z. g. Militaire Tehuizen in aantal toe in de plaatsen, waar een Protestantsche gemeente of Evangelisatie-zaal is. Volgens het 6de jaar-verslag van de leeszak voor soldaten van het garnizoen te Belfort is de zaal open van 5-8 's avonds; op zon- en feestdagen van 's middags 12 uur af. De militairen kunnen daar als in ons land ook brieven schrijven, en wat daarvoor noodig is bekomen, alsmede alle soort van lectuur. Van Mei 1889—1890 waren 10481 prezenzies geteekend, waaronder 1237 gegradueerde militairen. Er werden gelezen 2372 boeken, geschreven 4000 brieven. De ontvangsten bedroegen 1016 francs en de uitgaven 983 francs.

VEREENIGING VOOR GEREF.

SCHOOLONDERWIJS, RED. Ds. T. BOS.
FILIPPUS, Redactie Ds. E. KROPVELD.

Wat een belangstelling!

Gelijk voortdurend uit de opgaven in de *Bazuin* en *Roepers* blijkt, komen er van onderscheidene zijden giften in voor »Scheurkalenders in de Kazerne«.

Dikweil kost het ons moeite om, bij vermelding der liefdegaven de begeerte om een woord van dankbetuiging of bemoediging er aan toe te voegen, te onderdrukken. Wij hebben echter te rekenen, zoowel met den beperkten ruimte der bladen, als met den beperkten tijd van hem, aan wien de behartiging dezer zaak, in den weg van Gods voorzienigheid is toevertrouwd. Volgenden wij echter de begeerte van ons harte op, dan deden we telken male uitkomen, hoe groot de belangstelling van ons volk is in het lot van den Militair, en hoe de verspreiding van »Scheurkalenders in de Kazerne« wenschelijk wordt geacht.

Neen, wij deden nog meer; wij deelden mede hoe meermalen is gebleken, dat een enkel woord over deze zaak onder de aandacht gebracht, de begeerte weer bij anderen heeft opgewekt om toch ook aan de bereiking van het voorgestelde doel mede bevorderlijk te zijn.

Wat zeg ik? Indien het den bladen niet aan ruimte en ons niet aan tijd ontbrak, wij lieten al de brieven afdrucken, die soms de gaven begeleiden, en die van zoo warme belangstelling, van zoo hartelijke deelname getuigen.

Maar een mensch kan niet alles doen of

verkrigen, wat hij wel wensch; zelfs niet dat hij acht uitte op zijn; en zoo heeft hij ook langs dezen weg uitnemend gelegenheid te leeren zichzelf te beheerschen en zelfverloochening te oefenen. Is het ons derhalve onmogelijk onzen belangstellenden vrienden alles mede te deelen; alles hun onthouden mogen we echter ook niet; overtuigd als we zijn, dat een woord van deelname, onder den zegen des Heeren, zoo beemoedigend werken, in den strijd ons sterken, en tot nieuwen arbeid ons aansporen kan. Zie hier dan een schrijven dat we in October j.l. hebben ontvangen, en waaraan we, om het eigenaardige te behouden, niets veranderen; met al de taal- en stijlfouten, ook wat de punctuatie betreft, geven wij het precies zooals het ons is geworden; alleen namen laten we weg. Het luidt aldus:

„Geachte Leeraar, dat ik thans met dezen letteren tot u kom, is geheel: buiten verwachting, zoowel voor mij, als voor uw. maar, toen ik enkele weken geleden de bazijn las, vond ik er een brief in, welks titel was uit de kazerne, en daar ik zelf met het militair leven bekend ben, trof het mij des te meer, dat er in breda, onder die woeste beelden, Filippus Kaleren, op de kamer is opgehangen, en met alle gretigheid word gelezen O, ik kan dien schrijver zoo verstaan hoe, zielverkwikkend het kan zijn, voor hij begeerte ziele, om zoodoende ongestoord, elken dag een stukken uit gods woord te kunnen lezen, en op die wijzen schoone gelegenheden hebben, om hare medezondaren vermaanden, wijzen te kunnen toespreken, het was mijn hartewensch dat er op iedere kamer een was, en om dat ik weet dat daar geld toe noodig is, koom ik met de kleine bijdrage van f 2.00, dat ik met enkele broeders op onze zondagsavond vergadering heb, bijeen verzamelt, en vertrouw dat Uw E. het op de beste wijzen zal besteden.

Na uw minzaam Gegroet te hebben noem ik mij uw vriend en in hoop broeder

N. N.

Eenvoudigheid is het zegel der waarheid; daarom hebben de fouten ons volstrekt niet gehinderd, maar trok integendeel, dat hartelijk en deelnemend schrijven ons zeer sterk aan. En zoo zal het ongetwijfeld den lezers evenzeer gaan; want hier merken we een hart, dat warm klopt voor het heil van den soldaat. Zulke bewijzen van belangstelling doen weldadig aan, en kunnen, door de goede hand onzes Gods veelvoudige vrucht afwerpen.

Ruim vijf en twintig gulden hebben we nu voor het beoogde doel ontvangen; zoodat we reeds eenige tientallen kalenders kunnen verspreiden; wij zullen met de bestelling nog even wachten, in de hoop dat er nog vrienden zijn, die gaarne een handje willen helpen. Maar dan is het goed, dat men niet te lang meer uitstelt, wij het zoo wenschelijk is dat „Filippus“ al dadelijk met Nieuwjaar, in de Kazerne, op den Heere Jezus Christus, als op den Oversten Veldheer kan wijzen.

E. KROPPVELD.

Alblasserdam, November 1890.

„Filippus.“

Sedert onze laatste opgave mochten wij voor de traktaatverspreiding en het plaatsen van Kalenders in de Kazerne het volgende ontvangen: Uit N. Amerika van den hr. Joh. B. 1 dollar f 2,44; van den hr. E. J. B. te Z., verzameld op een huiselijk feest f 2, —; door Ds. K. van L. M. en L. M. f 1, — van S. A. de V. te T. f 1, —; van J. v. G. te Nw L. f 3, —; gevonden in het kerkzakje te Genderen f 1, —.

Aan allen onzen hartelijken dank; mogen in deze laatste maand des jaars voor bovenvermelde evangelisatie-arbeid nog vele giften, hetzij uit ons vaderland of uit den vreemde, ons worden toegezonden.

Broeders Correspondenten en andere vrienden, van wien wij de contributen der toegezonden kwitantien nog niet hebben ontvangen, verzoeken wij bevestigd doch dringend in het belang eener ordelijke administratie, ons de gelden bij tijds te doen toekomen.

Namens het Bestuur van „Filippus“, H. HOORT Jz., Penningmr.

Kampen, 2 Dec. 1890.

Bericht.

Bij onzen Uitgever J. DEN BOER te Breukelen is verschenen:

No. 37a. Ter begraten van onzen Koning. Prijs 1 Ct. Het Bestuur van „Filippus.“

Separatie en Doleantie.

III.

6. In de November-aflevering der *Vrije Kerk* heeft Ds. Ten Hoor zijne beschouwingen over het onderscheid van Separatie en Doleantie voortgezet. Eene laatste opmerking wordt daardoor bij ons uitgelokt. Allermerkwadigst is het toch, om na te gaan, wat er onder zijne kritiek niet van Dr. Kuyper's kerkbegrip, maar van onze eigene geschiedenis wordt! Tot dusver zag men in het tijdperk der vervolging der hieldenperiode der Christ. Geref. kerk. De aanvraag om erkenning in 1839 werd altijd als een verlaten of althans als eene afwijking van de historische lijn beschouwd, en hoogstens alleen met het oog op de omstandigheden, maar nooit als daad op zichzelf goedgekeurd en verdedigd. Ds. ten Hoor zal het ons anders leeren. Het was valsche conservatisme, dat de eerste Afgescheidenen aanspraak deed maken op de goederen der verlatene Ned. Herv. kerk; er lag een gansch verkeerde, verouderde beschouwing van de verhouding van Kerk en Staat aan ten grondslag (bl. 468, 473). De Heere heeft hen van die basis afgebracht en geplaatst op het standpunt der apostolische kerken (bl. 485). Het kerkbegrip, in 1839 bij de erkenning aanvaard, is het ware en zuivere; 1839 is niet achteruitgang, maar vooruitgang geweest. Dat

is nu inderdaad eene historiebeschouwing, die der Af scheiding een slag in het aangezicht geeft, zwaardaar dan iemand haar toebrengen kan. De vervolging wordt zoo niet alleen van al haar betekenis beroofd; zij wordt eenvoudig eene dwaasheid. Men heeft zich laten vervolgen voor eene onware en dwaze idee, tengevolge van eene dwaling, uit een valsche conservatisme. Niet 1834 maar 1839, en straks misschien nog 1869, is het geboortjaar van het zuivere kerkbegrip der Af scheiding; toen is zij van de historische basis der 17e eeuw door den Heere geplaatst op den grondslag des Nieuwen Testaments. De Af scheiding scheen in Ds. ten Hoor haar warmsten verdediger gevonden te hebben; inderdaad is hij haar ernstigste bestrijder.

Hoe komt Ds. ten Hoor nu tot deze geduchte kritiek? Door niet goed te onderscheiden. Het is waar, dat de eerste Afgescheidenen hunne aanspraak op de goederen der Ned. Herv. kerk dikwerf hebben gegrond op een recht, dat niet meer bestond en na de scheiding van Kerk en Staat niet meer kon erkend worden. Hun rechtsgrond was de belijdenis der Geref. waarheid, die zij weer aanvaard hadden. Hun rechtsbasis was dus menigmaal gebrekkelijk. Maar wat was in en onder dit alles hun intiemste gedachte? Deze, dat zij de ware, historische voortzetting der Geref. kerk in Nederland waren; dat zij niet iets nieuws waren, maar de aloude Geref. kerk; geen in den hoek geboren secte, maar de echte dochter, de wettige erfgename van den Geref. naam en van den Geref. titel. Is die gedachte nu een hersenschim, een illusie? Ds. ten Hoor schijnt zoo te meenen. Ik zeg, dat die gedachte de glorie der Af scheiding is geweest; zij is het anti-sectarische, het katholieke, het echt-gereformeerde in de Separatie geweest. Voor haar heeft men allerlei smaad en vervolging jaren lang verduurd. En eerst in de tweede plaats ging het om de goederen. Dat was gevolg, niet oorzaak. Al was er geen stukke kerkelijk goed geweest, dan nog hadde men zich de vervolging getroost. Het ging om de vraag, wie en wat zij waren? Een sekte, een ontevreden massa, een hoop dompers en dwepers, zoo sprak de Staat en heel Nederland. Neen, riepen de Afgescheidenen, wij zijn de echte, ware Gereformeerden. Dat is onze naam. Dat zijn wij, en zoo willen wij heeten. Wij willen dat de Koning, dat de Overheid, dat heel het volk ons erkenne voor wat we zijn. En dat dit inderdaad de gedachte der Afgescheidenen was, dat heeft mijn ambtgenoot Wielenga met de stukken zelve aangetoond. Na zijn streng historisch betoog had eene averechtsche voorstelling, als die van Ds. ten Hoor, niet meer mogelijk moeten zijn.

Voor die groote historische gedachte heeft Ds. ten Hoor (blijkens het tot dusver door hem geschreven) niets gevoeld. En daarom begrijpt hij ook de Doleantie niet. Ook hij deze gaat het volstrekt niet in de eerste plaats om de kerkelijke goederen; dat is zeer ondergeschikt. Het gaat allereerst en allermeest om de vraag, wie de Ned. Ger. kerken zijn, evenals in de Af scheiding. Tusschen beide is zeker verschil. De Afgescheidene kerk beweert meer in haar geheel de voortzetting van de oude Geref. kerk te zijn, tegenover de geheele Herv. kerk als de valsche; in de Doleantie onderscheidt men tusschen het geheel en de plaatselijke kerk, en beweert iedere doleerende gemeente de voortzetting te zijn van de plaatselijke Geref. kerk. In de Af scheiding zocht men de rechtsbasis in de belijdenis, in de Doleantie zoekt men ze daarin dat elke plaatselijke kerk corporatief dezelfde gebleven is enz. Maar bij al dit verschil is de grondgedachte eene en dezelfde; n.l. de Afgescheidenen en de Doleerenden wilden in de sfeer van den Staat, voor het bewustzijn des volks geen ander zijn dan die ze werkelijk waren. Over de geldigheid der rechtsbasis, zoowel bij de Doleerenden als bij de Afgescheidenen, kan verschil van meening bestaan. Ds. ten Hoor schrijft er hoegenaamd geen geldigheid aan toe. Het werk van Prof. Fabius over het Reglement van 1852 had hem kunnen aantoonen, dat de rechtskwestie niet zoo eenvoudig is, als hij schijnt te meenen. De rechterlijke macht heeft zich van de moeilijkheid afgemaakt. Zij heeft de rechtsgeldigheid van de Synode van 1816 enz. a priori aangenomen, terwijl de Doleerenden haar juist beslist en principieel ontkennen. Ds. ten Hoor doet juist als de rechterlijke macht. Hij komt er haast toe, om de wettigheid der Synode van 1816 te verdedigen (Afsch. en Dol. bl. 84 v.) Omdat hij deze kwestie niet heeft ingedacht, beweert hij, dat de Doleantie het gevolg is van het foutief beginsel van eene Staatskerk (bl. 479) en tot eene Staatskerk komen moet. Dit zou waar zijn, als de Ned. Ger. kerken hare aanspraken grondten op de belijdenis, maar nu niet. De vraag, of eene plaatselijke Ned. Geref. kerk corporatief dezelfde is als de Geref. kerken, m. a. w. of de Synode van 1816 en de reglementen der Ned. Herv. kerk wettig zijn en door eene plaatselijke kerk mogen ter zijde gesteld worden, is eene zuivere rechtskwestie en heeft met eene Staatskerk niets te maken.

Hiermede besluit ik mijne opmerkingen aangaande het geschrift van Ds. ten Hoor. Hij houde mij deze kritiek ten goede. Ze is geboren, niet uit gebrek aan waardeering van zijn veelszins uitnemenden arbeid, maar uit belangstelling in de zaak, die ook hem dierbaar is en tot zulk een nauwgezet onderzoek hem drong. Een volgend maal wensch ik de brochure van Dr. Kuyper te bespreken.

H. BAVINCK.

Nog altijd de oude kwestie.

In '34 was het de vraag, of de Ned. Herv. kerk nog eene Gereformeerde kerk was. Dat er misbruiken en verkeerdheden in de kerk waren, werd wel gezien; doch

de broeders oordeelden, dat de Formulieren en Kerkorde altijd nog tot grondslag lagen, noch rechtens noch feitelijk afgeschaft. Dat zij eene valsche kerk was kon men niet gelooven. Het *bnijis* was ook nog niet geleverd. Vandaar bijv. de ernstige vermaningen aan Reddingius en Brouwer, die als predikanten in eene Gereformeerde kerk ongereformeerd leerden. Vandaar ook hun beroep op classis enz. Toen echter bewezen werd, dat de kerk zich en hare ordinantiën meer macht en autoriteit toeschreef dan den Woorde Gods, zich het juk van Christus niet wilde onderwerpen, vervolgde degenen die heiliglijk naar den Woorde Gods leefden — toen moest men erkennen, dat de Herv. kerk de kenmerken eener valsche kerk droeg, al was er ook nog iets van de kerk in overgebleven. Omdat niet één plaatselijke gemeente der Herv. kerk het op de klagende en verdrukte broeders opnam, — behalve de gemeenten der afgezette leeraren in haar geheel of voor een groot deel — werd geoordeeld, dat al de andere kerken of gemeenten met hun zwijgen en toezien zich zulke schrikkelijke zonden mee deelachtig maakten en deelden in de openbaring eener valsche kerk.

Waar die leeraren dan ook optraden, werd het volk der Herv. kerk toegeroepen; „scheidt u af, mijn volk!“ en wijzende op de Herv. kerk plaatselijk, zei men: dat is Babel —

Of er dan nu van plaats tot plaats nieuwe gemeenten gesticht werden?

Al naar gij bedoelt. Separatie wilden zij niet in den zin, alsof zij zich afscheidten van eene nog waarlijk Gereformeerde kerk; ook wilden zij niet iets nieuws zijn, alsof zij eene andere kerk waren dan de Gereformeerde kerk der vaders. Zij namen immers de oude Formulieren en Kerkorde mee. Maar wel scheidden zij zich af van de Ned. Herv. kerk, die openbaar was geworden, geen Gereformeerde kerk mee te zijn. Zij gaven op nieuw openbaring aan de ware Gereformeerde kerk, die onherkenbaar geworden was.

Kwamen er later van de Herv. kerk over, dan zeiden de kerkeraden: u w attest van de Herv. kerk is ons niet voldoende om als lid der Geref. kerk erkend te worden, gij moet eerst uwe belijdenis herdoen, of belijden, dat uwe vroegere rechtzinnige belijdenis, in de Herv. Kerk gedaan, daar niet op hare plaats was, maar bij ons, als de belijdende gemeente van Christus behoort.

En wat leest ge nu in Dr. Kuyper's Separatie en Doleantie op pag. 57?

„Zij nu, die duidelijk getoond hebben, niet langer als leden van het gezuiverde instituut“ (de Doleerende gemeente) „te willen gerekend worden, hebben zich toen van het oude instituut afgescheiden, feitelijk een nieuw schismatisch instituut opgericht, en hebben dat nieuwe instituut in rechten aan de Synodale organisatie van 1816 verbonden. Met dit nieuwe schismatische instituut nu, dat de kenmerken van de ware kerk mist, heeft het oude en tot zuivere gestalte gebrachte instituut niets meer uitstaande. Van dit instituut kunnen noch mogen attestatiën aangenomen worden, en wie zegt, bij dat instituut belijdenis te hebben gedaan, moet niettemin, als stond hij nog geheel buiten alles, wat men noemt, zijn belijdenis overdoen.“ — Zoo schrijft Dr. Kuyper in 1890.

Dus vóór de Doleantie is de Ned. Herv. kerk te Amsterdam nog eene Gereformeerde kerk; maar na de Doleantie mist zij de kenmerken van eene ware kerk, en moet, wie overkomt, zijne belijdenis — al was die ook Gereformeerd geweest — overdoen. En dit schrijft Dr. Kuyper, terwijl hem niet onbekend is, dat er ook in '90 in de Herv. kerk te Amsterdam orthodoxe predikanten en Gereformeerde leden genoeg overgebleven zijn. Die predikanten en leden der Herv. kerk te Amsterdam zullen zeggen: neen, de Herv. kerk bij ons is altijd nog eene Gereformeerde kerk, al zijt gij ook van ons uitgegaan; de Formulieren en Kerkorde zijn nog nooit wettig en feitelijk afgeschaft. Gij moogt dat zoo beschouwen, maar wij zeggen altijd nog te zijn de oude kerk der Vaders en gij hebt u van de oude Geref. kerk afgescheiden. Dus altijd nog de oude kwestie.

Alleen is het wat vreemd, dat de Doleerenden in 1890 wel zeggen mogen, dat zij de Geref. kerk zijn en de Herv. kerk de kenmerken der ware kerk mist; maar dat de Chr. Geref. gemeente dat vóór 1886 niet zeggen mocht. Is hunne formatie dan de eenige ware? Werd door hunne formatie de Herv. kerk als valsche geopenbaard, en door de formatie van '34 niet? Of waren wij eerst eene goede formatie, en zijn wij later eene verkeerde formatie geworden? Als dat waar is, dan volgt daaruit, dat bijv. van '34-'39 of — '69 de Herv. kerk eene valsche kerk was, en na dien tijd weer een Gereformeerde is geworden — en — dat wij nu weer met de Doleantie mee moeten.

T. Bos.

Ingezonden.

Eschatologie.

Hoewel in 't minst geen lans willende breken over „eschatologische dwepery“ en tot op zekere hoogte instemmende met een stuk hierover in „de Heraut“ van 16 Nov., kan ik niettemin moeilijk eenige opmerkingen terughouden.

a. Dat er meer is dan Dr. K. noemt, dat allerbeslistendst spreekt, hoe onze tijd zwanger gaat van de groote wereldgebeurtenis, n.l. dat de koninkrijken der aarde Christus en onzes Gods zullen worden.

b. Dat, hoewel moet erkend worden hoe eschatologische dwepery tot de schrikkelijste uitzinnigheden leiden kan, zooals b.v. naaktlooperij, dat, evenmin ontkend mag worden hoe veronachtzaming der profetie en eschatologie het ontzettend oordeel van

spirituele naaktlooperij tegemoet kan doen gaan, gelijk bij den heiligen apostel Johannes de Heere zelf zegt: Ziet, ik kom als een dief. Zalig is hij, die waakt en zijne kleederen bewaart, opdat hij niet naakt wandele en men zijne schaamte niet zie.

Niet onvoorzens toch komt Christus. En alleen naar de mate wij ons laten beschijnen door het heldere licht des profetischen woords, zijn wij veiliger. Zalig, vol van hope, zij het dan niet in volkomen duidelijke, dan toch in heldere verwachtingen, zijn zij, die niet slechts lezen, maar ook „naspeuren“, Dan. 12 : 4, wat de H. Geest, ook ten dezen, niet verbergt, maar geopenbaard heeft tot onze leering. Al wat toch geschreven is, is tot onze leering geschreven. En wanneer het zoover komen gaat, dat Christus' komst volkomen natuurlijk duidelijk wordt, zooals met het beslag der vierde fiool, dan is het te laat!

Daarom en omdat de leer der eschatologie verbonds-verborgenheden bevat, gelooven wij aan de groote betekenis voor 's Heeren gemeente van Amos 3 : 7: Gewisselijk de Heere zal geen ding doen, tenzij Hij zijne verborgenheid aan zijne knechten, de profeten, geopenbaard hebbe. Of wil men Ps. 25 : 14: De verborgenheid des Heeren is voor degenen die Hem vreezen, en zijn verbond om hun die bekend te maken, hun, die waarlijk roepen: O God! verlos Israel uit al zijn benauwdheden, vs 22.

W.

Boekaankondiging.

1. Gaat in door de enge poort! Eene vriendelijke roepstem tot het geloof in Jezus Christus. Naar het Engelsch van C. H. Spurgeon, door W. H. K. Amsterdam, Kirberger & Kesper. 1890. Geb. f 1.50. Ingen. f 1.—.
2. Paulus de Zendingsvriend. Geïllustreerd Maandschrift voor Jong en Oud, onder redactie van B. Hans en Ds. N. de Jonge. Tiende Jaargang. Goes. G. M. Klemkerk. 1890.
3. Wat is een Christelijke Jongelings-vereeniging. Lezing, gehouden in de Algemeene Verg. van het Ned. Jongelingsverbond te Goes door J. van Bommel, 2e druk. Goes. G. M. Klemkerk. 1890.

Nr. 1 is een op stevig papier, groot gedrukt, klein-oktaaf boek van 150 bladzijden. De inhoud bevat de volgende afdelingen: Opwekking; Jezus alleen; Geloof in den persoon van Jezus; Het geloof eene eenvoudige zaak; De vrees om te gelooven; Bezwaren op den weg des geloofs; Een tegemoet komende terugblik op het werk van Jezus; Een weikelijk bestaand stelsel; Twijfelingen; Zonder geloof is er geen zaligheid; Een hoofdstuk voor de geloovigen. Ous dunkt, zulke zaken door Spurgeon behandeld, zullen wel koopers van dit boek bezorgen.

2 is een bekend Zendingsofgaan, zeer geschikt voor kinderen, de jeugd en volwassenen. De lektuur is niet zwaar, maar doet naar meer verlangen. Ze is niet overladen met cijfers, plaats- en persoonsnamen, die toch spoedig vergeten zouden zijn. In dit boek is de geheele jaargang: Oct. '89 — Sept. 1890 bij elkaar.

De tweede druk van Nr. 3 bewijst, dat de Jongelings-vereenigingen in dit woord goede wenken voor haar vinden.

C. M.

Militair Tehuis te 's Bosch.

Ontvangen in hartelijken dank: van de Jongedochtersver. „Maria“ te Medemblik f 2,50
Ons Tehuis geniet geen anderen steun dan die welkelyks vermeld wordt. In onzen eugenen kring hebben we zeer veel te doen en wordt veel gedaan. Mogen we daarom de belangen van ons T-huis eens ter ernstige overweging geven aan allen, die belang stellen in het heil onzer zonen in de kazerne; 't Kan niet anders, of dan zal het Tehuis in den Bosch meer steun ontvangen.

Namens het bestuur,
J. VAN DER LINDEN.

's Bosch, 1 Dec. '90.

ADVERTENTIE.

Ondertrouwd:

J. v. D. SLUIS,
Pred. te Stroobos,

EN
S. HOEKERS.
HARLINGEN, 25 Nov. 1890.

Ondertrouwd:

HENDRIK KRANS,
wedr. van J. C. DE BOER SAP.
en
MICHIËLDA JANSJE DOIJER.
Kampen, 28 Nov. 1890.

Getrouwd:

A. LAMERIS
Hoofddoerw. a/d. Chr. School te Ruinerwold,

EN
P. ALBERS,
die, mede namens hunne wederzijdsche

familien, hunnen hartelijken dank betuigen voor de vele blijken van belangstelling vóór en bij hun huwelijk ondervonden.

HELDER, 26 Nov. '90.

Getrouwd:

K. DIJKSTERHUIS,
Siddeburen,

EN
W. POLMAN,
Garsthuizen,

die, mede namens wederzijdsche Familien, hun hartelijken dank betuigen voor de vele bewijzen van belangstelling, voor en bij hun huwelijk ondervonden.

STEDUM, den 27 November 1890.

Gehuwd:

N. BOUMAN,
Uithuizen.

EN
A. BIEWENGA,
Zeerijp.

Die, mede namens wederzijdsche Familien, hunnen hartelijken dank betuigen voor de vele blijken van belangstelling, voor en bij voltrekking van hun huwelijk ondervonden.

't ZANDT, 28 Nov. 1890.

Bevallen van een Zoon, WIL-LEMPJE GUNNINK, geliefde Echtgenoot van

G. VAN HALSEMA, Pred.
SIDDEBUREN, 2 Dec. 1890.

Heden overleed onze geliefde Broeder

T. van Veen,

in den ouderdom van 73 jaren. Na een lijden van een en een half jaar werd hij van de zijde zijner Echtgenoot en uit het midden zijner kinderen en de gemeente weggenomen. Geduldig verdroeg hij zijn lijden, en betuigde gedurig zijn geloofsvertrouwen op den getrouwen Verbonds-God. Vijftientwintig jaren diende hij de gemeente als Ouderling met voorbeeldige trouw en stichtte haar met woord en wandel; in het midden van den kerkeraad was hij een geliefde broeder.

Zijn heengaan was in vrede. Trooste de Heere zijne Weduwe en kinderen en geve Hij, dat zij hem eens daar mogen weder vinden, waar geen traan wordt gestort, maar waar eenewige vreugde zal worden genoten.

Namens den Kerkeraad der Chr. Geref. Gem. te Boskoop, J. PH. SLUIJTER.
Boskoop, 25 Nov. 1890.

Heden trof mij een zware slag, naardien het den Heere behaagde mijnen onvergetelijken Echtgenoot,

HENDRIK VLIETSTRA,

in den ouderdom van 41 jaren van mij en mijne drie kinderen weg te nemen.

Zijn bejaarde vader ziet met hem een steun zijns ouderdoms, mijn kroost een teeder zorgdragenden vader, ik zelf een onwaardeerbaaren Echtvriend ten grave dalen.

Mij en zijne betrekkingen is het tot troost te mogen gelooven, dat de ontslapene thans zijn hoogsten wensch vervuld ziet: Christus' heerlijkheid te mogen aanschouwen.

Het is mij behoefte om, ook namens de betrekkingen van den ontslapene, hartelijken dank te betuigen aan de vrienden te Utrecht, waar ter plaatse mijn Echtgenoot onder geneeskundige behandeling was en overleed, voor de liefde en hulp, hem en ons aldaar bewezen.

Wed. H. VLIETSTRA
Geb. van der Werf.
LEEWARDEN, 25 Nov. 1890.

Heden leed onze gemeente een gevoelig verlies. Een harer Ouderlingen,

Hendrik Vlietstra,

werd haar door den dood ontnomen.

De Gemeente verliest in hem een waardig voorganger, die haar in woord en wandel den weg des levens aanwees; de Kerkeraad mist in hem een medearbeider, wiens zachtmoedige wijsheid en grondig oordeel steeds op hoogen prijs werden gesteld.

Bij zijn graf zij ons oog op Hem, die machtig is alle ledigheid met zichzelf te vervullen.

De Kerkeraad der Chr. Ger. Gemeente te Leeuwarden, J. VAN ANDEL, Voorz.
J. VAN DER VEEN, Scrib.
25 Nov. 1890.

Heden overleed plotseling onze zeer geliefde Zuster

Dirkje de Jong,

in den ouderdom van ruim 69 jaren.

A. DE JONG Hz.
M. DE JONG.
Wed. J. DE JONG
geb. KELLER BOLNES.

ALMKERK,
27 Nov. 1890.

Heden overleed zacht en kalm
onze geliefde Moeder

Elisabeth Smits

geb. VAN DER HOEVEN,
in den gezegenden ouderdom
van ruim 83 jaren.

Uit aller naam,
J. SMITS.

's GREVELDUIN-CAPELLE,
27 Nov. 1890.

Ons onderhart werd diep be-
droefd.

Het behaagde den Heere door
een droevig ongeluk ons geliefde
Zoonkje

ARIE,

in den aanvallen leeftijd van
2 jaren tot zich te nemen. Wij
wenschen Gode te zwijgen in
dit voor ons zoo smartelijk ver-
lies.

C. ZANDBERGEN.
A. ZANDBERGEN

GEB. OOSTENRIJK.

RIJNSBURG,
28 Nov. 1890.

De slag, die reeds enkele we-
ken dreigde, is gevallen. He-
den morgen overleed onze ge-
liefde Moeder en Behoudmoeder

Neeltje Timmer

WED. W. BATELAAN, in den
ouderdom van ruim 64 jaren.

Wat zijn 's Heeren wegen
toch raadslachtig!

15 en 28 Nov.! Onvergete-
lijke dagen!

Na eene scheiding van slechts
13 dagen, zijn onze geliefde
Onders voor eeuwig vereenigd!

Dat wij hen zoo kunnen na-
staren, strekt ons, in het zoo
aangrijpend dubbel verlies, tot
grooten troost.

P. BATELAAN.
J. A. BATELAAN—
VAN DAM.

H. BOOT—
BATELAAN.

C. BOOT.
M. BATELAAN.

BODEGRAVEN,
28 Nov. 1890.

Het behaagde den Heere van
leven en dood, onzen geliefden
Broeder en Mede-opziener der
Gemeente

JOHAN WILLEM BERNHARD,
na een kortstondig, doch smarte-
lijk lijden, heden tot zich te
nemen. Gedurende vele jaren
heeft hij zowel de gemeente te
Zwartewaal als de gemeente
te Maassluis met overgegeven-
heid des harten aan de zaak
des Heeren gediend. Was zijn
leven een leven van strijd voor
en met de kerk van God, zijn
heengaan was vrede door het
bloed des kruises. Hoewel we
hem noode missen, misgunnen
we hem echter de hemelsche
ruste niet, waarin hij stervende
zich reeds mocht verheugen en
nu, naar de trouw van Gods
onwankelbaar heilverbond on-
gestoord en eeuwig mag deelen.

De Kerkeraad der Gemeente
te Maassluis,

J. VONK, Praes.

J. v. d. LEE, Scr.

MAASSLUIS,
29 Nov. 1890.

Heden overleed in haren Heere
en Heiland, mijn innig geliefde
Echtgenote, en der Kinderen
zorgvolle Moeder

Hilje Pieters Hamming.

in den ouderdom van ruim 48
jaren. Was haar leven altijd
Christus, nu zal ze eeuwig bij
Hem zijn.

Diep bedroefd geven we bij
dezen kennis aan alle vrienden.
Namens mijne Kinderen en
aangehuwde Kinderen,

H. S. HESLINGA.

Groningen, 30 Nov. 1890.

Heden overleed, in het zieken-
huis te Zwolle, na een smarte-
lijk lijden van eenige maanden,
onze innig geliefde vader

GEERT HETEBRIJ.

Dat zijn einde vrede was, troost
ons in onze droefheid over zijn
gemis.

Namens Broeders en Zuster,
H. HETEBRIJ.

Ambt-Vollenhove 30 Nov. 1890.
(Eenige kennisgeving.)

Voor de zwaar beproefde We- duwe is ontvangen:

Door Ds. A. H. op 't Holt:

V. te L. f 2,50; M. K. te D. f 2,—;
A. G. te M. f 5,—; d. J. te T. f 2,—;
L. B. T. te A. f 1,—; N. N. te E. (G.)
f 2,—; Mevrouw M. te E. f 5,—; J. v.
A. te B. f 2,—; Mej. A. D. v. e. kranse
f 1,50; A. B. te A. f 1,—; N. N. te H.
f 1,—; J. S. te A. f 1,—; J. J. v. M. te
B. op Z. f 2,50; P. K. te H. f 1,—; A.
K. te A. f 2,50,—; fam. v. H. te 's H.
f 15,—; H. R. te T. f 1,—; wed. T. d.
H. te N. f 1,—; J. C. W. te A. f 1,—;
N. N. te P. f 5,—; R. B. te B. f 2,50;
J. C. te W. f 4,—; Mevr. Gravin Douar.
L. S. te L. f 10,—; P. J. I. te U. f 10,—;
J. C. v. M. te B. f 2,50; N. N. te 's H.
f 2,50; S. R. te A. f 5,—; T. H. e. a.
te K. f 3,75; W. te R. te R. f 7,50; L. T.
postm. K. f 2,50; J. J. V. H. te V. f 10,—;
B. V. broertje, en zusje, te I. f 1,—; A.
te A. f 2,50; J. du P. te L. van E. d. H.
te A. en Wed. van B. te K. f 2,—; P. S.
en echtg. te 's H. f 10,—; P. J. E. te F.
van onderw. en leert. Geref. School f 2,70;
Mej. H. te H. f 2,50; wed. L. V. te K.
f 2,—; A. d. B. Kz. te M. f 1,50; wed.
R. U. D. te R. f 5,—; W. G. te S. f 1,—;
B. V. te A., G. v. V., J. W., H. T., C. d.
W., D. J. J. V. f 7,—; N. v. D. te K.
f 2,50; H. B. te L. Jongel. Gez. f 2,85;
D. R. te K. f 2,50; N. N. te V. f 1,—;
J. G. v. d. H. te K. f 5,—; N. N. Postm.
f 2,50; Wed. F. G. D. te A. f 2,50;
J. E. B. te A. f 1,—; P. D. Pz. te R.
f 1,—; Gez. R. te Z. f 2,50; N. N. te V.
f 12,50; N. N. te B. f 2,50; eenige vrien-
den te K. f 1,25; W. L. B. den B. te
's H. f 1,—; J. H. H. te 's H. f 2,50;
H. G. d. J. te D. van C. de J. te D. f 1,—;
J. K. Rz. te S. f 1,—; W. M. te A. f 0,50;
eenige vrienden te S. f 8,—; N. N. te T.
f 1,—; A. v. d. W. te Z. f 1,—; Mevr.
G. te A. f 3,—; F. P. te S. f 1,—; D.
L. en Mej. E. B. te V. f 5,—; J. D. te
K. van J. D. f 1,50; R. K. f 1,— en Z.
H. f 0,50; J. V. D. te L. f 10,—; W. d.
V. van de Chr. Jongel. ver. »het Mosterd-
zaad" te E. f 2,25; V. H. te S. f 1,—;
M. v. d. K. te S. f 10,—; N. N. te E.
f 4,—; J. F. R. te D. f 1,—; S. J. H.
te A. f 2,50; J. H. B. f 1,—; F. v. d. B. H. S.
G. K. J. D. D. S. te A. f 5,—; P. V. te
N. V. f 2,50; M. J. Schr. te R. f 1,50;
W. O. te R. f 2,45; N. N. te B. op Z.
f 2,50; A. R. te W. f 2,—; Ds. W. te
H. f 2,—; Mej. M. C. d. H. te H. f 6,—;
Mevr. B. B. te R. f 5,—; A. B. te K. van
2 gez. te A. f 2,50; K. Z. te F. f 1,50;
Mej. R. te B. van eenige vriendinnen
f 10,—; P. te K. a/z. f 2,—; W. v. d.
S. te T. f 1,—; A. t. W. te A. f 0,60;
B. B. te Z. bij L. f 5,—; N. N. te R.
f 10,—; Wed. E. R. te L. f 1,—; K. te
H. f 1,—; R. te N. B. f 0,25; W. J. S.
te L. f 1,— N. N. postm. A. f 1,—; N.
N. te W. f 1,—; P. B. te H. f 1,—; N.
N. postm. A. f 1,—; N. N. postm. M.
f 1,—; Mevr. K. te 's H. en Mej. C. te
's H. f 12,50; Dames S. te G. f 2,50; Ph.
v. W. te G. f 2,—; J. W. St. te H. f 3,75;
T. te D. f 1,73; Ds. E. te H. f 5,19; Wed.
postm. O. f 2,—; Mevr. N. N. te D.
f 1,73; J. N. te 's H. f 1,23; N. N. te
W. f 3,46; H. te 's B. f 10,—; Mej.
A. T. te A. f 2,50; H. J. H. te St. N.
f 2,50; H. te H. Gem. G. f 0,50; N.
postm. onleesbaar 10 bl. post. f 0,50; P.
B. en E. B. te S. van de gem. led-n e. a.
vrienden f 25,35; R. L. M. te N. P. v.
eenige vrienden f 6,—; H. te R. f 2,50;
N. N. te M. f 2,50; X. IJ. Z. te A.
f 2,50; Mej. J. den H. te B. f 1,—; A.
A. v. d. M. te R. f 2,50; Dr. J. J. Str.
te D. f 10,—; G. L. te U. f 0,25; P. S.
te V. f 1,—; Wed. H. G. Burg. te T.
f 1,50; J. P. H. W. te A. f 1,—; R. V.
te U. f 2,50; J. R. Cz. te M. f 1,—; E.
J. V. te L. f 5,—; verzameld door L. te
H. f 2,50; K. te D. f 5,—; J. W. te H.
f 0,50; J. F. C. te H. f 2,—; L. G.
te L., 1 Joh. 4 : 11 f 16,50; N. N. te
Dalfs. f 2,50; Te zamen f 492,56.

De Commissie ook namens de Weduwe,
S. F. MONHEMIUS, Burgemeester.
A. H. OP 't HOLT, Predikant.
W. VAN WIJGERDEN, Onderling.
H. ENGELN, Hoofdonderwijzer.
A. J. VAN WAARDHUIZEN, Gem. ontv.
ZUILICHEM, 24 Nov. 1890.
(Wordt vervolgd.)

De Thesaurier-boekhouder der Com-
missie tot het beheer over de kerkge-
bouwen enz. der Christelijke Gerefor-
meerde Gemeente, bericht dat de vijfde
jaarlijkse uitlotting heeft plaats
gehad in de geldleening groot
f 35000, gesloten ten behoeve van
den bouw der school aan de Marnix-
straat, en dat daarbij ter aflossing zijn
aangewezen de Nrs.

10, 33, 70, 221, 329,

betaalbaar met bijvoeging van 3 maan-
den interest, Donderdag 26 Maart 1891,
des avonds van 8 tot 10 uur, in de
Consistoriekamer der Nieuwe Kerk,
Keizersgracht.

H. SWAGERMAN Ds.

AMSTERDAM, 1 December 1890.

De Kerkeraad eener Christelijke Ge-
reformeerde Gemeente vraagt uit be-
hoefte, onder gunstige voorwaarden

5000 Gld.

in aandelen ter leen, rentende naar
3 1/2 %.

Aanbiedingen en vragen om inlich-
ting onder letter H. bij den Uitgever
van de Bazuin te Winterswijk.

Aan de bijzondere school der Christ.
Geref. Gem. te GIESSENDAM, wordt ge-
vraagd een

ONDERWIJZER.

Salaris f 450 's jaars. Kostgeld f 250.
Adres den Hoofdonderwijzer

L. BROUWER.

HUISHOUDSTER

gevraagd, bij een eenig persoon;
niet beneden 50 jaar, zonder kinderen,
lid der Chr. Geref. Kerk.

Brieven worden ingewacht onder
letter H., bij den Boekh. T. v. D.
ZEE te Koudum.

Een gehuwd persoon, 32 jaar oud,
C. G., zoekt plaatsing voor

LAND- OF TUINWERK,

voor jacht of visscherij, koetsier of an-
derszins. R. fleetereenden vervoegen zich
bij den Boekh. H. BULENS te WIN-
TERSWIJK.

GRAFSTEENEN EN

GRAFMONUMENTEN

SWITTERS & TERPSTRA,
Steenhouwers, Zuidersingelstraat.

GRONINGEN.

SMAAKVOLLE UITVOERING !

100 zeer fijne visite- of Naam-
kaartjes, in net etui, voor slechts
55 cents. Zij overtreffen
alle anderen in prijs en kwaliteit.
U kunt zelf de lettersort kiezen —
monsters gratis en franco. — Wie er
500 aanbrengt, ontvangt zelf 100
gratis van dezelfde kwaliteit.

Een pakje Gereformeerde Nieuw-
jaarskaarten gesorteerd in meer dan
12 soorten. Geheel nieuw! Prachtig!
Degelijk! Rijk in gond geillustreerd.
Voor slechts 25 ct. Wie
5 pakjes bestelt, ontvangt 1 pakje
gratis van dezelfde kwaliteit.

Een pakje prachtige Felicitatie-
kaarten met Enveloppes, gesorteerd
in meer dan 11 soorten. Geheel nieuw!
voor slechts 30 ct. Wie
5 pakjes bestelt, ontvangt 1 pakje
gratis van dezelfde kwaliteit.

Een »kleine Snelpersdrukkerij" of
zelfwerkende India rubber Stemp-
pel, bewerkt van nickel-zilver. Ge-
heel nieuw!! — met 1 hacon Stemp-
pelinkt. Gelieve hiervoor goed dui-
delijk uw naam met of zonder beroep
en woonplaats op te geven — voor
slechts 70 ets. Wie 5
aanbrengt, ontvangt zelf 1 India
rubber Stempel gratis van de-
zelfde kwaliteit.

LET WEL! Wie alles bestelt
voor slechts f 2,— ontvangt bo-
vendien nog Cadeau a. schuif-
bare penhouder van nickel-zilver met
pen, b. schuifbare potloodhouder van
nickel-zilver met potlood. c. keurig ge-
graveerd lak-cachet (men geve hiervoor
op 2 letters).

Wederverkoopers genieten ra-
bat.

Om op tijd te kunnen klaar komen
verzoek ik zeer vriendelijk de bestel-
lingen zoo spoedig mogelijk in te zen-
den. — Alles wordt franco toegezonden
door geheel Nederland.

ADRES

C. de Boer Sz.,
(Groothandel) Balk.

Aan de Drukkerij der Weezen-
inrichting te NEERBOSCH is uit-
gegeven:

KONING WILLEM III

SCHETSEN UIT HET LEVEN VAN
DEN LAATSTEN VORST UIT HET
HUIS VAN ORANJE.

DOOR

E. J. VEENENDAAL.

Met portretten der Koninklijke Fa-
milie en platen.

PRIJS 50 CENT.

Te bekomen in elken soliedien
Boekhandel en te ontbieden van den
Boekhandel der Weezenin-
richting te NEERBOSCH.

Bij vernieuwing wordt
de aandacht gevestigd op
het zoo boeiend geschre-
ven, en geheel ten bate van de zoo
dringend noodige Evangeliesat-
tiewerk onder Israël uitgegeven
werkje:

UIT DUISTERNIS TOT LICHT.

GODS LEIDINGEN MET ELIEZER KROPPVELD.

Geb. Israëliet, thans Pred. te Alblasserdam.
Prijs: 216 bladzijden groot, 80 cts.
en gebonden in een prachtig stempel-
bandje f 1,15.

Kan men bij gelegenheid van het
St. Nicolaasfeest, Kerstmis of bij het
afleggen van de belijdenis des geloofs
boeiender, prachtiger of doelmatiger
cadeau geven, dan dit werkje? Welnu,
bij 25, 50 of 100 Ex. tot dit doel
genomen is de prijs aanmerkelijk min-
der gesteld. Vooral ter uitdeeling
op het a. s. Kerstfeest wordt er de aan-
dacht op gevestigd. Alom te bekomen
of te ontbieden bij den Uitgever

A. GEZELLE MEERBURG
te Heusden.

Verschenen bij KIRBERGER & KES-
PER, AMSTERDAM:

Gaat in door

de Enge Poort!

Eene vriendelijke roepstem tot het geloof
in Jezus Christus.

Naar het Engelsch van

C. H. Spurgeon.

Gebonden f 1,50 Ingenaaid f 1,—

Vroeger verscheen:

JA EN AMEN.

Beloften Gods voor iederen dag des jaars.
Geschikt, verklaard en toegepast door

C. H. Spurgeon.

Gebonden f 2,40 Ingenaaid f 1,90

NIJWE SAMENSPRA-
KEN, verschenen bij T. SLAGTER
te Kollum:

Voor Chr. Jongelingsvere-
nigingen.

Gerard Galama. DE SCHOUWBURG, 30 et.

8 ex. f 2,00.

» » DE SCHEPPING, 25 et.

6 ex. f 1,25.

» » MICHEL ADRIAANSZON

DE RUITER, 35 et. 6

ex. f 1,80.

C. F. Schöttelndreier. JONGELING, LET

OP HET EINDE, 20 et. 2 ex. 35 et.

UIT HET DAGELIJKSCH LEVEN, 2e serie

40 cent.

TWEE BELDEN, 20 cent, 5 ex. 80 cent.

Voor Chr. Knapenvereeni-
gingen.

J. Leppink. DE LOTERIJ, 15 cent, 5 ex.

60 cent.

» » DE KERMIS, 15 cent, 4 ex.

50 cent.

» » DE KNAPENVEREENIGING, 15

cent, 4 ex. 50 cent.

» » KAARTSPELEN, 15 cent, 3 ex.

40 cent.

Voor Chr. Jongedochters-
verenigingen.

Gerard Galama. DIENSTBOEDE EN MO-

DI-TE, 20 cent, 4 ex. 70 et.

» » MIJN DOCHTER GEEF MIJ

UW HART, 20 et. 3 ex. 50 et.

ZONDAGSCHOOLONDERWIJZER.

Wie veel geschikte KERST-
BOEKJES voor weinig geld wil
hebben, vrage een proefpakket aan,
't welk franco wordt toegezonden door
den boekh. F. W. WIELENGA, Groot-
zand te Speek.

N.B. De zaak is verplaatst
in 't huis, voorheen bewoond doorden
boekh. J. J. WIARDA.

WIE

had durven verwachten, dat nu reeds
het zoo beroemde boek, getiteld: Ge-
schenken van een Christelijken
Vader aan zijne opwassende
kinderen door J. A. JAMES,
vertaald door Prof. N. BEETS, voor
verminderden prijs zou worden aan-
geboden. Het is 437 bladz. groot, en
kostte vroeger f 4,40. Maar door bni-
tengewone omstandigheden is het, na
toezending van postwissel, thans ver-
krijgbaar bij ZALSMAN te Kampen,
voor f 1,50, waarbij dan nog GRA-
TIS wordt gevoegd: 1o. Grootte
Kleinigheden, door E. J. VEE-
NENDAAL; 2o. Overzicht der
Kerkgeschiedenis door H.
POOLMEIJER, 3o. Bekn. ver-
halen uit de Geschiedenis van
Nederland door P. VERGERS
en 4o. een fraai plaatje, voorstellende
de Theologische School te Kam-
pen.

Een schoon aanbod voor zeer we-
nig geld.

Schrijf op den postwissel: JAMES.

Bestuurders en Onderwij-
zers van Zondagsscholen ver-
zuim niet te vragen den uitteerigen

CATALOGUS

voor het a. s. Kerstfeest,

VAN

A. FERNHOUT,

Singel o.d. Torensuis 165,

AMSTERDAM.

H. H. Zondagschoolbesturen

worden opmerkelijk gemaakt op een ge-
heel nieuwe Rooster, ingericht voor
leerlingen van de laagste, middelste en
hoogste klassen. Voor scholen die niet in
klassen verdeeld zijn, is de rooster B zeer
aan te bevelen. Deze rooster is door on-
derwijzers der Zondagschool afd. Jachin
te Middelburg met bijzondere zorg saam-
gesteld en reeds 3 jaar als proef gebruikt.
Hij voldoet uitstekend en is volgens
verschillende verklaringen praktisch be-
werkt. Belanghebbenden gelieven prosp.
aanvragen bij den uitgever K. LE
COINTRE te Middelburg.

Bij J. H. BOS te Kampen is verschenen:

Een Woord aan Neerlands Volk,

BIJ 'T GRAF VAN

Koning Willem III,

met Portret.

Om dit ernstig tijdwoord, op grootteschaal
ouder ons volk te kunnen verbreiden vóór,
op en na de begrafenis van Z. M. is de prijs
zeer laag gesteld: 5 ct., 25 ex. à 4 ct., 100
ex. à 3 ct., 500 ex. à 2 1/2 ct.

Bestelling s. v. p. per omgaande!

Aanbevelen aan allen die om 's Hee-
ren wil 't Vaderland en 't Oranjehuis lief-
hebben.

Attentie s. v. p.!

Het oude jaar spoedt ten einde en
weldra staat het nieuwe weer voor de
deur. Dan verlangt ieder, behalve zijn
bloedverwanten, of afwezige vrienden
en kennissen geluk te wenschen en wat
is hiervoor gemakkelijker dan het zen-
den van een kaartje?

Let dus op dit goedkoop aanbod en
laet ieder, die nog niet voorzien is,
zich vervoegen bij den Boekhandelaar
ZALSMAN te KAMPEN.

Voor slechts één gulden toch
ontvangt men 100 net gedrukte

Visitekaarten

in fraai étui.

Maar dit is nog niet alles! Neen,
daarbij ontvangt men nog gratis een
prachtigen, Christelijken SCHEUR-
KALENDER voor het jaar 1891.

Voor toezending per post wordt 15
cent berekend.

TRAKTAATJES

Zoolang de voorraad strekt, bied ik

aan: Eene serie van 12 kleine boekjes van

R. PAARSALL SMITH, getiteld:

No. 1. De weg der rechtvaardigma-

DE BAZUIN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 19 December 1890.

No. 11: 1a, Blaast de bazuin!

Is het voor u liever wel de tijd, dat gij woont in uwe getuifde huizen, en zal dit huis woest zijn? Hagg. 1: 4

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 3. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vooruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1-10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:

H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Advertentiën en bestellingen vrachtfrij te adrederen aan den Drukker G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten enz., Stukken der Medewerkers, en Buitenlandsche Bladen aan de Administratie te Kampen; (dhr. C. Mulder.) — Binn. Bladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan de Redactie te Amsterdam; (Ds. W. H. Gispens.) —

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

Attentie s. v. p.!

Doordien de 1e Kerstdag en Nieuwjaar op Donderdag vallen, moet DE BAZUIN die twee nummers op Woensdag gedrukt worden. Men gelieve alzoo de toezendingen daarvoor een dag te vervoeren.

Synodale Commissie.

Nieuw Dordt.

De Synodale Commissie, gezien de verklaring van de Classis van Nieuw Dordt behoort, alsmede die van de Prov. Synod. van Drente, en wetende dat aan de Synodale bepaling voldaan is, brengt met vertrouwen de belangen der gemeente ter kennis van al de gemeenten in het vaderland, met den wensch dat de poging om aldaar een kerkje en pastorie te krijgen, rijkelijk door den Heere gezegend worde.

Onderstaande toelichting van wege de Classis kan iedereen doen oordeelen over den dringenden geestelijken nood dier streek.

De Synodale Commissie,
W. H. GISPENS.
J. HESSELS.

L. S.

Matth. 25: 40.

In den Zuid-Oosthoek van Drente is in de latere jaren het graven van turf met kracht aangevat. Gevolg daarvan is, dat eene zeer talrijke bevolking van arbeiders van alle zijden samenstroomt om hier levensonderhoud te vinden. Helaas, voor hen, de zorg voor het dagelijksch brood noodzaakt allen een plaats te vinden op zóo grooten afstand der oude gevestigde gemeenten, dat na den zwaren arbeid in de week, de rustdag schier een werkdag wordt, indien er nog honger naar het brood des levens bestaat.

Velen echter, door de groote afstanden bij weinige begeerte en natuurlijke traagheid afgeschrikt, brengen den Zondag door in eigen woningen zonder godsdienst, of nog dwazer, velen zelfs in de herbergen, die maar al te spoedig daar verrijzen. En zoo komen deze menschen tot een gevaarlijken toestand, ja gaan menigwerf zedelijk verloren.

Met name moet dit gezegd worden van

de kolonie, die in de omstreken van Nieuw Dordrecht binnen enkele jaren van honderden tot duizenden van bewoners is geklommen.

Reeds arbeidden de predikanten van Emmen zoowel als de predikant van Nieuw Amsterdam daar sedert eenige jaren, zoowel voor gemeentelieden als voor die buiten onze kerk waren, allereerst door prediking in een kerk of in een schuur. Maar die taak kreeg een ernstig karakter; toen bleek, dat geen gelegenheid te vinden was, groot genoeg om de toestroomende hoorders te bevatten. Wat nu te doen? Zich tot de Classis wenden, was de eerste weg. De Classis nam de zaak ter harte. Hare predikanten overtuigden bij prediking aldaar zich van de groote behoefte en de gebiedende noodzakelijkheid om een plaats tot prediking te erlangen.

De in zake Nieuw Dordt benoemde Classisale Commissie kwam eindelijk in dit voorjaar tot de overtuiging, (en met haar was ook de Classis van hetzelfde gevoelen), dat de geestelijke nood dier streken dringend eischt, nog dit jaar daar een kerkgebouw te doen verrijzen, dat minstens voor 300 hoorders plaats moest bevatten.

Van buiten onze kerk ontving zij reeds den benodigden grond voor kerk en pastorie terrein, juist waar zij het wenschte. Zelfs ontving een der commissieleden van sommige grondeigenaars, die ook het wensche lijke der zaak inzagen, toezegging tot een bedrag van vele honderden guldens. De Classis spande ook finantiël hare krachten in, maar kon daarmede nog op verre na niet in de behoeften dier arme en verstokte bevolking voorzien, die, door zelve meer dan f 200 te beloven, het ernstige harer begeerte had bewezen.

Mocht deze zaak niet ter kennis worden gebracht van andere gemeenten in onze provincie? Ja, eischt de geestelijke nood niet gebiedend de hulp der gansche kerk te vragen? De Classis, aldus van oordeel, beriep zich bij de Provinciale vergadering op een der eerste plichten van den gelovige, n.l. *barmhartigheid* te oefenen. En gehoor vindende bij de Provincie, hoopt zij ook langs dezen weg gehoor te vinden bij geheel de kerk.

Broeders en zusters in Christus, die uit de duisternis overgebracht zijt tot het licht, U allereerst wege de nood van zooveelen, die zelfs het aanbod van genade nu nog niet kunnen hooren. Aan uw hart leggen wij de vraag voor: Zoudt gij wenschen, dat eenmaal deze menschen moesten zeggen: De Christenen vergaten ons, of zeiden:

Gaat heen, wordt verzadigd en wordt warm? 't Geldt hier een gedenkteken te stichten, een bewijsstuk te geven van onze liefde tot den Heere en tot den naaste; en daarom verzoeken wij ons van U betere dingen. Helpt ons, broeders kerkeraden! Helpt ons allen, die den Heere liefhebt!

Gaarne geven wij, desverlangd, nog meerdere inlichting. Ook willen wij wel, waar zulks gewenscht wordt een woord ter aanbeveling eener collecte in uwe gemeenten spreken.

En heeft iemand Uwer een gave voor deze zoo dringende zaak, hij zende ze aan de Synodale Commissie of aan den Secretarissmeester der Commissie voor den Kerkbouw, Ds. L. G. Goris te Emmen (Dr.) Binde de Heere het gewicht er van op uwe harten.

Namens de Commissie voornoemd,

L. G. GORIS, Secr. penn.

Namens de Classis Coevorden,

M. ROOSEBOOM, Scriba.

SNEEK, 1 Dec. '90. Tot onze innige smart hoorde de gemeente heden morgen van haren Leeraar, Ds. G. Elzinga, dat Z.Ew. de roeping der gemeente te Kampen had aangenomen. Daar zij meende, dat dit de weg des Heeren was, hopen wij geminde te krijgen om te berusten in Gods handelingen.

Namens den Kerkeraad,
Y. HOOTSMA, Scriba.

(Door eene vergissing nu eerst opgezonden. Y. B.)

GENDEREN, 7 Dec. 1890. Heden morgen was het verlangde tijdstip gekomen, dat de door ons begerde leeraar, de Wel.Ew. Heer J. K. van Haeringen, in ons midden werd bevestigd in het werk der bediening des heiligen Evangeliums, door zijn zwager den Wel.Ew. Heer Ds. J. van Haeringen, die tot onderwerp zijner rede nam Jezus 62: 6 en 7. Des namiddags verbond onze geliefde leeraar zich plichtig aan de Gemeente, en aanvaardde zijn dienstwerk naar aanleiding van het woord van Paulus uit Efeze 6: 19. De Heere stelde hem tot eenen uitbreiden zegen in het midden van ons, tot heil der Gemeente en die daar buiten zijn, en tot verheerlijking van 's Heeren naam, — is de wensch en bede des Kerkeraads.

Namens denzelven,
G. BRANDERHOEST JOH.,
Scriba.

WINSCHOTEN, 10 Dec. 1890. Heden werd alhier onder leiding van onzen Consul, Ds. G. Deddens, tot Herder en Leeraar dezer gemeente beroepen, de Wel.Ew. Heer Ds. J. A. Bult te Meeden. Dat Z.Ew. onze roeping moege aannemen, is de wensch en bede van Kerkeraad en Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
H. JAGGER, Scriba.

HAULERWIJK, 15 Dec. 1890. Gister-namiddag was het een gewichtig oogenblik voor onze gemeente. Onze zoo algemeen bemindde leeraar, de Wel.Ew. Heer J. Fokkinga, nam zegenend afscheid

van de gemeente, naar aanleiding van Hand. 20: 32. Een talrijke schare was opgekomen om deze zijne laatste rede te hooren. Smartelijk en roerend was het voor de gemeente, die laatste woorden te moeten hooren van hem, die ongeveer 2½ jaar met zooveel vrucht en zegen onder ons als Herder en Leeraar werkzaam was. Hard valt het ons, Z.Ew. te moeten missen, maar de wil des Heeren geschiedt. Dat de Almachtige Z.Ew. ook te Houtwerzijl tot een uitgebreiden zegen stelle, en de ledige plaats alhier spoedig vervulle, waartoe reeds pogingen zullen aangewend worden, is de wensch van ons hart.

Namens den Kerkeraad,
E. v. d. WAL, Scriba.

VRROOMSHOOP, 16 December 1890. Gisteren morgen maakte onze geachte leeraar aan de gemeente bekend, dat hij een roeping had ontvangen van de gemeente te Ezinge. De Heere beschame ons in onze stille hope niet, dat hij zijn gezegenden werkring alhier nog niet zal verlaten.

Namens den Kerkeraad,
P. VAARTJES, Scriba.

RUINERWOLD-KOKKANGE, 17 Dec. '90. Wij zijn in onze verwachting teleurgesteld. De Wel.Ew. Heer Ds. T. Oegema heeft voor de roeping bedankt.

Namens den Kerkeraad,
A. MIDDELVELD.

Ontvangen voor de Theol. School.	
Van de Gem. te Beilen	f 10,78
" Hijken	3,82
" Westerbork	3,-
" Dwingelo	12,10
" Diever	9,50
" Elburg	8,81
" Emmen	9,30
" Aalsten	8,28
" Sleen	6,60
" Nw. Amsterdam	5,70
" Schoonoord	2,54
" Zwartewaal 1e coll.	8,45
" Bija	8,-
" Burum	19,33
" Dokkum	24,97
" Driessum	12,60
" Ferwerd	10,12
" Holum	1,02
" Holwerd	1,25
" Kollum	7,80
" Lioessens	10,75
" Marrewoude	5,12
" Wanswerd	15,-
" Vries	4,10
" Rozenburg	1,50
" Z. Beijerland	6,25
" Z. Beijerland	7,26
" Spijkensse	6,60
" Gossensdum	12,10
" Uithuizen	28,72
" Uithuizen (6 Dec.-coll.)	28,25
" Woldendorp	1,48
" Barleem (2e coll.)	5,44
" den Haag (Wagenstraat)	23,-
" 3e coll.	35,65
" Ommen (6 Dec.-coll.)	34,41
" Gendrecu	17,20
" Zierikzee	17,20
" Middelstum	19,40

Door Ds. C. B. Bavinck te Hazerswoude.

gift gevonden in 't kerkzakje f 10,—
* Van N. N. die gaarne een Chr. Ger. gymnasium zag; door Dr. H. Bavinck f 25,—
* Van de Gem. te Kampen (6 Dec.-coll.) - 65,48

p. o. J. NEDERHOED.

De inzenders worden vooral verzocht bij hunne giften op te geven, of het een 6 Dec.-collecte is; anders wordt zij niet als zoodanig geboekt.

Volgens de laatste berichten is er een weinig vooruitgang bij onzen geliefden br. Ds. J. Nederhoed; doch hij is nog niet buiten gevaar. Gelieve het den Heere, Z.Ew. weldra tot ons aller blijdschap geheel weder op te richten.

†.

Ontvangen voor de Zending.

Door Ds. Geerds, gev. in 't kerkzakje te Appingedam, uit dankbaarheid f 2,50
Door Ds. Doorn te 's Gravenhage, v/d Heer v. d. S. voor Soemba - 5,—
Door C. Valstar, bijeenverz. door de Zondagsch.-kinderen der Vereen., de vrees des Heeren is het beginsel der wijsheid te 's Gravenhage - 3,—
Doezburgh, 16 Dec. 1890.

B. DE MOEN,
Penningmeester.

Zending onder Israël.

Van O. H. V. te Kampen f 1,00
Van O. Zwaagstra, Oudeschoot - 2,54
Welk een heerlijke tijd zal het zijn, wanneer ook Israël zijn Kerstfeest zal vieren. Thans dwaalt het als balling, als vreemdeling nog rond; maar eens zal de tijd komen, dat het aan Bethlehems kribbe met ons meerkijnt, en in Jezus van Nazareth zijn Koning erkent. Gelukkig wanneer wij dien tijd bid-dend verwachten, en inmiddels aan zijne toebrenging medearbeiden.

Voor bovenstaande onzen vriendelijken dank.

E. KROPPVELD,
Secr.-pangmr.

Inw. Zend. in de prov. Friesland.

Ontvangen gedurende eene maand niets anders dan de gift door S. T. Bruins van de Chr. Geref. Vereeniging Pr. 12: 1 te Franeker f 4,—.
Met bijzonderen dank voor het genoemde en sterke begeerte naar meer door den penm.

G. BRAMER.

Boxum, 16 Dec. '90.

Aan belanghebbenden wordt mede gedeeld, dat de twee onderstaande adressen van Theol. Studenten voor de vakantie verkeerdelijk zijn opgegeven in het Jaarboekje voor 1891 van P. v. d. Stuyt Jr.

Ze moeten zijn gelijk in dat van 1890: J. Gommer — Weierswold bij Coevorden. H. T. Hoeksema — Appingedam.

Stichtelijke Lectuur.

Eene noodzakelijke bede.

»Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze.» Geen recht geard vader verzoekt zijn kind tot ongerechtigheid. Veel minder Hij, die de zijnen bemint met eene onbeschrijflijke liefde, en van wiens huis, eeuw in en eeuw uit, heiligheid het sierraad en de eere is. »Verre" zoo lezen wij, »zij God van goddeloosheid en de Almachtige van onrecht." Toch leerde Jezus bidden: »Leid ons niet in verzoeking." Hoe moet dit verstaan? De duivel is de verzoeker, maar deze zou geen macht hebben om ons te verleiden, zoo de Heere het hem niet toeliet. De Schrift zegt, dat Satan David aanporde om het volk te tellen, en op eene andere plaats, dat God dit deed. De duivel deed dit als vijand van God en Gods kind, en de Heere deed het, in zooverre Hij regeert, en aan zijn bestuur ook Satan onderworpen is.

Ook komen Gods kinderen onder des Heeren bestuur op plaatsen, waar alles tot zonde lokt. En de Heere geeft niet altijd genade, die hen zou doen staande blijven. Hij kan dit wel doen, maar is er niet toe verplicht. Hij laat het soms, of om hen te kastijden (ge-

lijk een moeder het dwingerige kind soms het mes niet uit de handen neemt, maar toelaat, dat het zich wondt, opdat het zoo door droeve ervaring geleerd tot gehoorzaamheid (come), of om de les der afhankelijkheid dieper in de ziel te prenten.

»Leid ons niet in verzoeking!" dat is dus: Ach, laat niet toe, dat Satan mij aanvalle; laat mij niet komen op gladde plaatsen, waar de voet zoo lichtelijk uitglijdt, op plaatsen waar allerlei strikken gespannen, allerlei kluilen gedolven zijn; of, zoo het U goed dunkt mij te laten verzoeken en te midden van vele en velerlei verleidingen te brengen, schenk mij dan veel genade, in mij is geen kracht, houd Gij mij dan staande, laat mij geen oogenblik aan mijzelven over.

»Verlos mij van den booze." De duivel is louter boosheid. Hij haat God met een volkomen haat, en kant zich met list en geweld tegen 's Heeren zaak.

Verlossen van den booze doet God, als Hij open oog geeft voor Satan's streven, en tot geestelijk waken brengt; als Hij de gevaren doet zien, en ontvluchten; als Hij na droeve struikeling diepgaand berouw schenkt, innige ziele-smart, en zoo belet door van de eene zonde in de andere te vallen, te blij-

ven af dalen op het hellend vlak, maar daarentegen in den weg van gebed en strijd doet opklommen naar de berg-toppen van licht en leven; als Hij in de ure des stervens de ziel tot zich neemt in het heerlijk Paradijs, waar Satan niet komen mag, waar de juichtoon wordt gehoord: »de strik is gebroken, mijne ziel is ontkomen."

»Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze." Hoe noodig is deze bede. Het gebed is noodig, dat het wapen in den geestelijken strijd. Alle wapenen uit het tuighuis der menschen zijn ijdel. Dit wapen is beproefd.

De Heiland zelf gebruikte het in de dagen zijns vleesches. Tegenover den storm der verzoeking stelde Hij in Gethsémané de macht des gebeds. Och, of wij meer biddende waren, biddende om vervuld te worden met dien Geest, die alleen het geweld en de list van Satan doet te boven komen. Zou de ure, die David vallen zag, voorafgegaan zijn door uren van ernstig en innig gebed? En zou Petrus bezwijken zijn, indien Hij, in steel van te steunen op zijn geloof en op zijne liefde tot Jezus, ootmoedig op 's Heilands waarschuwing gelet en Diens bewaking gevraagd had? Zouden wij niet gansch anders zijn in ons persoonlijk, huiselijk en maatschap-

pelijk leven, zoo wij gewend waren aan den verborgen omgang met God?

»Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze!" Schrijven wij deze bede op de wanden van onze binnenkamer, en schrijve de H. Geest haar recht diep in de tafelen onzer ziel.

NOTTEN.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.

Waards vriend.

Van tijd tot tijd ontwaar ik, dat menschen mijne brieven aan u lezen, die dit eigenlijk niet moesten doen. Zij worden er door ontstemd, voelen er zich door geraakt, en wreken zich dan in eenige groote en scherpe woorden, of dagen mij tot een tweegevecht (altijd met de pen) uit.

Nu spijt me dit om hunnentwil, want zij kunnen noch mijne schrijfwijze, noch mijn blik op de dingen veranderen. En daar ik niet strijdlustig van aard ben, vat ik de uitdaging ook hoogst zelden ernstig op.

Te meer omdat anderen, die ook mijne brieven aan u lezen, niet lezen de bladen, die zooveel te zeggen hebben, en zulke schelkinkende orakeltaal den volke verkondigen. »De Bazuin" bevat ook afwisseling genoeg, en voor hen die veel van twistrede-

nen houden, is het waarlijk geen slechte of onvruchtbare tijd.

Waarbij nog komt, dat ik in het geval verkeer van vele dingen niet te weten, en volstrekt niet in den Bijbel kan vinden, wat anderen zoo maar voor 't grijpen en opschrijven hebben.

Neem, wat ge wilt: de vivisectie, de prostitutie, de drank-, de school-, de sociale, de kerkelijke kwestie; de kwestie van hooger en middelbaar onderwijs, van geneeskunde, vooral geesteskrankheid, levens-verzekering, brand-assurantie, begrafenis- en zieken-fondsen, de legerkwestie, de koloniale kwestie en tal van andere kwesties meer: zij bestaan eigenlijk niet voor sommige Christenen. Als men hunne uitlegging van eenige Schriftuurplaatsen maar zonder bedenken of tegenspreken overneemt, of zelfs zonder bepaalde aanhaling van teksten maar tevreden is met het woord »beginsel", men behoeft dan nooit meer te vragen: is het ook? — men wet dan hoe het is, en spreekt het met groote vrijmoedigheid uit.

Tot die gelukkigen behoor ik niet, en daarom ben ik al blijde en dankbaar, zoo er een enkele maal eens iets geschiedt, waar ik voor zou stemmen, als ik er iets in te zeggen had.

Zoo is b. v. de tegenwoordige regeling van

het lager onderwijs, naar mijn gevoelen, een stap in de goede d. w. z. de ware richting, waar ik voor gestemd zou hebben, zoo ik daartoe geroepen ware. En dat niet, omdat »de Standaard» het zeide, of om dit ministerie een genoeg te doen, maar omdat zij mij voorkomt in het belang der waarheid te zijn.

De eenwoudige leugen, die Roomschen en Gereformeerden beheerscht, de leugen van de theocratie onder de Nieuw-Testamentische bedeeing, is de laatste en diepste oorzaak ook van den strijd over het onderwijs der jeugd. Die leugen is, wat het onderwijs betreft, belichaamd in het stelsel: onderwijs van overheidswege. Want wie onderwijs geeft, voedt ook op, d. i. geeft zedelijke vorming en geeft de regelen aan ter onderscheiding van goed en kwaad. Daarom werd in de wet de bepaling opgenomen, dat de onderwijzer, van overheidswege, d. i. door de overheid bekwaam en goed gekeurd, aangesteld en bezoldigd, het onderwijs moet dienstbaar maken aan de opleiding tot alle Christelijke deugden. Dat is de leugen, die onze natie vergiftigt en voortgaat te vergiften. De overheid vraagt er zelfs niet naar of die onderwijzer, die tot alle Christelijke deugden moet opleiden, eenig begrip van genoemde deugden heeft, of hij Christen, Jood of atheïst is. Neen, de overheid gaat eenvoudig op het voetspoor der ouden voort. Wat vroeger de Roomschen, later de Gereformeerden deden, dat doen nu de liberalen d. z. g. neutralen, maar nu van overheidswege het Christendom of de Christelijke deugden onderwijzende en inprentende onder den nieuwen naam en met den nieuwen inhoud van Christendom boven geloofsverdeeldheid, een godsdienstleer en dengdenleer, waar Joden en Turken en Heidenen ook vrede mede hebben.

De laatste regeling van het lager onderwijs, hier te lande, heeft, helaas! die leugen niet uit het leven weggenomen maar toch een kleine bres geschoten in de eenheid van het stelsel. De overheid leeft althans iets gedaan, dat rechtvaardig is en in het belang der waarheid. Zij heeft den ouders, die hunne kinderen wenschen te doen onderwijzen overeenkomstig den eisch, dien zij gelooven door God, in de H. Schrift, hun opgelegd te zijn, geldelijke tegemoetkoming toegezegd, zoo overigens de scholen, waarin dit onderwijs gegeven wordt, voldoen aan de eischen der wet.

Het is niet veel, niet wat het wezen moest, dat stem ik van harte toe. Maar het is iets, een wolkje als een mans hand. Iets dat in de richting van de waarheid en de gerechtigheid is, iets dat de echte staatskerkelijken van modern af tot Gereformeerde toe zeer tegen de borst stuit, dat hun het scheldwoord: revolutionair op de lippen brengt. En dat zelfs acht ik een goed teken.

En omdat dit nu slechts iets en niet alles is, veroordeelen sommigen, met groote woorden, hunne broederen, die zich verplicht achten, dat iets te aanvaarden.

En zoo als het nu met deze zaak gaat, gaat het met vele andere dingen. Men spreekt en stelt zich aan, of men 't maar voor 't zeggen heeft, de dingen hier op aarde te maken, zooals men geloofd, dat zij zijn moeten. Onze toestand is niet ongelijk aan dien van de Joden in Babel. Toen waren er ook, die Gedalia niet dulden konden, omdat hij zich niet tegen het bestaande verzette. Tot dit getal behoorde Jeremia niet, hij predikte onderwerping aan het oordeel Gods, en wees niet naar herstelling van hetgeen geweest is maar naar een schooner toekomst heen.

En daarin zit het hart van den strijd en de verdeeldheid ook in onze dagen. Wie in onze eeuw deel neemt aan de regering, van kiezer af tot minister toe, moet met het bestaande rekenen en de toestanden, zooals die door de revolutie geworden zijn, als feiten en feitelijk bestaande, aanvaarden. Wie dat voor God niet durft of kan doen, moet zich onthouden.

En daarom moeten wij nuchter worden. Wellicht zal een volgend jaar dezen en genen ontzuchten. Als de liberalen weder onbepakt zullen heerschen, zal het er waarschijnlijk niet beter op worden.

Eene nieuwe Christelijke-historische partij schijnt in de maak te zijn. Deze partij kan zich, volgens de *Wageningen*, vrij wel vereenigen met »ons Program» maar geenszins met de uitlegging van Dr. Kuyper! En waarom niet met die uitlegging, die toch niemand bindt?

Ik voor mij geloof, dat velen die nu met zoo groote bitterheid tegen Dr. Kuyper zich stellen, hem hoogelijk vereeren en bij zijn woord zweren zouden, zoo hij zijn machtig talent maar gebruikt had om de Ned. Herv. kerk te handhaven en de Rijks-Universiteit te steunen. Want de strijd onzer dagen loopt voornamelijk om het wereldlijk heilighdom en den aardschen tabernakel, om die zijde van de kerk die zichtbaar, aardsch, voorbijgaande en vergankelijk is. Onze geestelijke droogheid, dor-

heid, onvruchtbaarheid, en daarmede in verband onze zedelijke machteloosheid, is daar zoowel oorzaak als gevolg van. Het Koninkrijk Gods is niet spijns en drank, maar gerechtigheid, vrede en blijdschap door den Heiligen Geest. Deze goederen boeien de geesten nu veel minder dan de kerkelijke goederen, de kerkelijke rechten en zoo voort. En vandaar zeker ook het verschijnsel, dat men in den strijd tegen dronkenschap, ontucht en andere openbare zonden, zoo weinig van de kerk en zooveel van de staatsmacht en de politie verwacht.

Dezelfde gedachte beheerscht het kerkelijk vraagstuk. Prof. Lindeboom heeft het mij euveld geduid, dat ik Afscheiding en Doleantie een noodsprong op Gereformerd terrein heb genoemd. En ik dacht, dat dit zoo klaarblijkelijk is, dat het geen bewijs noodig heeft. De historie, van de dagen van Calvijn af, bewijst dit. De Gereformeerde kerk heeft nooit bestaan uit een zeker aantal geijkte geloovigen, zij 't ook in bloot objectieven zin, maar uit de geheele burgerij op elke plaats, Doopers en andere sectarissen uitgezonderd. Calvijn erkent zelfs, dat onder de wreede tirannie des pausdoms wel ware maar geen zuivere kerken Christi aanwezig zijn. waarin God, tot een getuigenis zijner trouw, de overblijfsels zijner verbonds gelaten heeft. Maar omdat aan de kerken onder den paus de »rechte forme» ontbreekt, is de reformatie noodig en wettig, ook al heeft zij scheuring van de uitwendige eenheid der kerken tot gevolg, en dat om de zeer gegronde reden, dat de Heere Christus die »forme» der kerk niet aan de menschelijke willekeur heeft overgelaten, maar zelf, in zijn Koninklijk recht, als Wetgever, die ordeningen in zijn woord ons geeft.

In 1816 heeft de Nederlandsche Hervormde of Gereformeerde kerk een bestuursregeling ontvangen, die in beginsel onwettig en in inhoud onbijbelsch en ongereformeerd is.

Onwettig, omdat de koning, volgens de toen bestaande en geldende kerkorde, die ook door het burgerlijk gezag erkend was, de bevoegdheid niet had, zulk eene regeling te maken, en aan de kerk op te leggen.

Alleen op dezen grond is, naar mijn gevoelen, de Scheiding, in plaats van te vroeg, 18 jaar te laat geschied.

Onbijbelsch, omdat de Heere Christus, noch onder de oude noch onder de nieuwe bedeeing, aan eenigen koning of burgerlijke overheid de bevoegdheid heeft toegekend, of de macht verleend, om voor de ambten, de leer en de sacramenten der kerk bepalingen te maken, en die met gezag of wat hier hetzelfde is, met geweld aan de kerk op te leggen.

En ongereformeerd, omdat noch in de publieke belijdenisschriften, noch in de historie of in de historische ontwikkeling van de Gereformeerde kerk plaats is voor, zij 't ook feitelijk, hervrijheid, en in rang en hoogte opvolgende besturen.

En omdat deze dingen alzo zijn, hebben onze ouden zich voor God en hun geweten gebonden gevoeld, den sprong te moeten doen. Zij deden het in de vrees Gods en niet in hoogheid des harten of met het doel om nu eene nieuwe geheel zuivere kerk te stichten. Wel bleek het later, dat er in de Scheiding ook eene sectarische strooming was, die in Ds Scholte, haar man had, maar Scholte heeft zelf aan de Cock verklaard, dat het misverstand bij hem lag, en dat hij nooit met de Cock had moeten medegaan, wijl zij beiden iets geheel anders bedoelden. De Cock heeft zelfs, met den tijd en de toestanden en met zich zelve worstelend, tot den Koning zich gewend om van den Oranje-Vorst te vragen handhaving van de ware religie en van de ware Gereformeerde (nog niet afgescheiden) kerk. Eerst toen alles vruchteloos bleek, had de daad van 13 October 1839 plaats, en Prof. Wielenga heeft het met de stukken bewezen dat zij, die deze daad verrichtten, in hun bewustzijn meenden, ook staatsrechtelijk de oude Gereformeerde of publieke kerk hier te lande te zijn.

Van kindsbeen af heb ook ik in de Scheiding geleefd, en nooit heb ik er oude menschen anders over hooren spreken.

Alles wat men ondervond, beschouwde men als onrecht en geweld. En hoe sterk dit bewustzijn thans nog bij de Doleerenden is, is algemeen bekend. In het officieel verslag van het bestuur der Kerkelijke kas te Amsterdam, dezer dagen publiek gemaakt, komt zelfs de verklaring voor: de Nederlandsche Gereformeerde kerk van Amsterdam bezit thans vijftien kerkgebouwen, over elf van deze heeft zij echter op dit oogenblik niet de vrije beschikking.

Deze elf kerkgebouwen zijn natuurlijk de elf kerken der Hervormden.

Indien nu deze bewering niet heeft de betekenis van een grap, maar werkelijk ernstig gemeend is, bewijst dit wel, hoe de zaak in het bewustzijn der Doleerenden staat. En zoo stond de zaak ook in het

bewustzijn der eerste Afgescheidenen. Men heeft den nieuwen kerkelijken en staatsrechtelijken toestand als een opgelegden nood aanvaard en moeten aanvaarden en gaat, tot op dezen dag, nog voort met na-pleiten. Maar het is gebleken, dat het niet aangaat de lijnen van overeenkomst tusschen de scheiding van Rome en van de Ned. Herv. kerk consequent door te trekken. God verandert de tijden en stonden, en ons tegenspartelen baat op den duur niet.

Afscheiding en Doleantie zijn twee vormen van eenzelfde grondgedachte. Maar geen van beide kon of kan die grondgedachte, in al hare gevolgen, toepassen in en op de bestaande kerk. De Afscheiding is terecht gekomen in een huishoudelijk reglement van 1839 en de Doleantie in het reglement van de Kerkelijke kas, en zoo is het tusschen die beide geworden de geschiedenis van den pot en den ketel.

Het blijft dan ook mijne overtuiging, die ik op de Synode van Assen in een voorstel belichaamd heb, dat voor alle dingen, van weerszijde verklaard moet worden: art. 27—29 der Geloofsbelijdenis in dien zin op te vatten, dat afscheiding van de Ned. Herv. kerk, zooals die thans en sedert 1816 bestaat, de roeping is der geloovigen (belijders in Gereformeerden zin), omdat die kerk de »rechte forme» der kerk mist.

Zoolang men het op dit punt niet eens is, is alle poging tot oplossing van het verschil, naar ik vrees, verloren moeite. Vergeef mij de langheid van dezen brief, en geloof mij,

t.t.

GISPEN.

De vervolging.

(1834—1839.)

XII.

Met al de macht, waarmede zij beschikken kon, politieke, rechterlijke en militaire macht, trachtte de Regering »de uitgeleide gemeenten» tot de bekentenissen te brengen, dat ze een nieuwe secte, eene tot nog toe niet bestaande gezindheid, een nieuw kerkgenootschap vormden.

Die gedragslijn is terstond na »de Scheiding» door de Regering aangenomen en met een hardnekkigheid, die tegen recht en billijkheid indruischt, heeft ze daarna vastgehouden tot op den huidigen stand. Om het standpunt, door de Regering van meet af ingeromen, en de eischen dienovereenkomstig, aan »de uitgeleide gemeenten» door haar gesteld, juist te leeren kennen, moeten we inzonderheid met drie staatsstukken rekening houden.

Het eerste is de Ministerieele Missive van 27 Nov. 1834.

Het tweede de Ministerieele Missive van 11 Dec. 1835.

Het derde het Koninklijk Besluit van 5 Juli 1836.

In deze officiële stukken heeft de Regering haar standpunt zoo duidelijk mogelijk aangegeven. Tegelijk heeft ze daarin de eischen en voorwaarden geformuleerd, waarop zij toelating en erkenning aan »de uitgeleide gemeenten» wilde vergunnen »n vrijheid van godsdienstoefening verleenen.

Deze stukken moeten we dus nog even inzien en in verband daarmee het antwoord nagaan, door »de uitgeleide gemeenten» officieel daarop gegeven. Wij hebben ons dan niet in persoonlijke meeningen te verliezen, maar naar de officiële bescheiden zelfe ons oordeel te richten.

De Ministerieele Missive van 27 Nov. 1837 is reeds vroeger bijna geheel door ons geciteerd. Wij kunnen dus hier niet opgive van een paar punten volstaan.

Zij was een antwoord op twee adressen door de »ouderlingen en diakenen der Geref. Gemeente van Doveren, Genderen en Gansloijen» of »den Kerkeraad» derzelfde Gemeente bij Z. M. den Koning ingediend, Nov. 1834.

Met kennisgeving dat, »de gemeente zich heeft afgescheiden van het Nederlandsch »Herv. kerkbestuur» vragen ze met een beroep op Ar. 190, 191, 193 en 196 der Grondwet, tegenover reeds ondervonden aanranding hunner rechten van de zijde der plaatselijke Overheid, handhaving hunner vrijheid van godsdienstoefening en bescherming in het wettig bezit hunner goederen als Geref. gemeente.

Wel verre van ook maar eenigen steun te vinden bij de Hooge Regering, luidde het antwoord in bedoelde Missive zoo ongunstig mogelijk.

O. a. werd daarin van Regeeringswege verklaard:

»dat zij (de kerkeraad en de personen »die zich met hen hebben afgescheiden van het Nederl. Herv. Kerkbestuur») »in deze »scheuring volhaddende, niet langer als »Hervormden of Gereformeerden kunnen »worden aangemerkt, vermits er geen ander Herv. kerkgenootschap in dezen lande »erkend wordt als datgene, welks organisatie is geregeld door de reglementen en »verordeningen, welke door den Koning »zijn bekrachtigd en bestuurd wordt volgens de voorschriften daarin vervat.»

Na verder gedeclareerd te hebben »dat »de kerken en kerkelijke goederen te Doveren en Genderen behooren aan het Herv. kerkgenootschap en dat hij zich van dat »genootschap afscheurende, alle regt van »aanspraak daarop verliezen» wordt hun zelfs aangekondigd »dat de grondwet hun geenszins het recht geeft tot godsdienst-oefening.»

Als grond voor deze bewering wordt aangegeven, dat »alleen aan de in het koninkrijk bestaande gezindheden bescherming naar de grondwet wordt verleend.» Daarmee werd dus als met één pennestreek van Overheidswege beslist, dat de

uitgeleide gemeenten,» niet tot een bestaande gezindheid behoorden, maar als iets nieuws en vreemds werden aangemerkt en dus buiten de wet stond n.

Het eindvonnis luidt dan ook onbarmhartig: »dat zij derhalve geen aanspraak »hebben op vrijheid tot nittoefening van »godsdienst, voor en aler de secte, welke »zij door hunne scheuring willen vormen, door »den Koning erkend en daaraan »met de bestaande gezindheden, regt op gelijke bescherming verleend moogt zijn.»

In deze laatste door de Regering zelfe onderschrifte woorden, wordt het eigentlijke punt in kwestie aangegeven. Op welke voorwaarden die »erkenning» zou zijn te verkrijgen, wordt hier nog niet vermeld. Dat zou later volgen.

Doch zooveel is reeds hieruit duidelijk, dat »de uitgeleide gemeenten» de verklaring van een Geref. gemeente te zijn, moesten loslaten en aan den Koning hadden te vragen of ze als gemeenten mochten ontstaan en bestaan. Ontstaan en bestaan bij gratie van den Koning. Om toelating en erkenning moest worden gevraagd.

En hoe dacht »de kerkeraad der Geref. gemeente van Genderen c. a. over deze Missive, die hem met de gemeente in de eerste plaats gold?

Van zijn kloek verweer vernemen we een volgende maal.

D. K. WIELENGA.

Politieke Beschouwingen.

De Tweede Kamer is sedert eenige dagen bezig met de behandeling van de begroting voor 1891.

De Indische begroting is reeds goedgekeurd met slechts enkele veranderingen.

Om den weinigen tijd die nog restte voor 't Nieuwe jaar, had de voorzitter verzoocht zoo min mogelijk algemeene beraadslagingen te houden; later zou hij de Kamer in de gelegenheid stellen de algemeene politieke toestanden te bespreken. En de Kamer hield zich daaraan.

Natuurlijk werden bij de Indische begroting vooraf verschillende kwestien ter sprake gebracht. Het waren de oude, nog altijd niet opgeloste.

Maar ook nu weer bleek, dat 't gemakkelijker valt het bestaande af te keuren dan iets beters er voor in de plaats te geven. Slechts op enkele punten was onder de leden eenstemmigheid.

De Minister van Koloniën, de heer Mackay, liet dan ook niet na dit, op zijne wijze, in 't licht te stellen. Hij toonde zich wel op de hoogte der zaken en bekwaam om 't debat te beheerschen. De begroting werd dan ook zonder stemming aangenomen.

Daarna kwamen verschillende kleine ontwerpen aan de orde, die alle aangenomen werden.

Bij een daarvan: verhooging van subsidien voor kweekscholen ter opleiding van onderwijzers, ontspan zich tusschen den Minister van Binnenlandsche zaken, den heer Lohman, en enkele liberale leden een eenigszins betekenend debat. Die leden wilden slechts f 35000 en niet f 50000 meer toestaan, omdat — en dit was ook 't voornaamste argument, — zij ondersteuning naar gelang van het slagen der kweekelingen niet goed en te duur achten. Maar de Minister deed duidelijk uitkomen, dat anders door velen, die geen onderwijzer wenschen te worden, misbruik van de kweekscholen zou worden gemaakt gelijk reeds zoo dikwijls geschied is; dat zijn stelsel tot zelf controle drong en zou medewerken om de opleiding voor den Staat minder kostbaar te doen worden. Immers, hoe meer bijzondere kweekscholen er kwamen hoe voordeliger. Aan de Rijkskweekschool kostte elke onderwijzer f 3500, aan de bijzondere kweekschool slechts f 700 aan 't Rijk, terwijl beide voor den Staat dezelfde waarde hebben.

Dat was een harde pil voor de heeren!

Het algemeen debat bij de Staatsbegroting voor Nederland werd geopend met een verklaring van den heer Tak namens zijne liberale vrienden, dat zij, nu later gelegenheid zou gegeven worden tot politiek debat, daarvan thans afzagen.

Namens de antirevolutionairen verklaarde de heer A. van Dedem daarmede in te stemmen: de natie verlangde meer naar daden dan naar woorden!

Zoo echter dacht de heer Domela Nieuwenhuis er niet over; hij oordeelde de politiek van dit Ministerie evenzeer te licht als die der liberalen; ook warmde hij 't verhaal nog eens op, dat de Koning, tegen zijn wil, buiten behandeling der zaken was gehouden.

Evenmin wilden die Roomsche-Catholiken zighen, die nu eenmaal tegen de ingediende legerwet in verzet zijn gekomen.

't Was hun aan te zien en uit hun redeneeren zelve te merken, dat zij alles behalve op hun gemak waren.

En dit verwondert ons niet. Om af te breken wat men zelf heeft opgebouwd, daartoe behoort moed, en moeten wel overwegende redenen bestaan!

Hoofdzakelijk vroegen zij of al de leden van 't Ministerie instemden met die legerwet; beklagden zij zich, dat ook in andere zaken te weinig op hunne wenschen werd gelet; oordeelden zij dat niet genoeg was verricht en te weinig bezuinigd, en dat, wilde de Regering de legerwet doordrijven, de eenheid der rechterzijde dan verbroken, de overwinning van 1887 er dan door verloren zou zijn. Wel wilden zij zich niet principieel tegenover 't Ministerie stellen, maar of zij voor de begrotingen zouden kunnen stemmen . . . dat was nog de vraag!

De heer Schaepman echter achtte het verwerpen van begrotingen, om redenen daar buiten gelegen, verkeerd.

Minister Mackay gaf antwoord, en gelukkig kloek en mannelijk antwoord. Mocht de verklaring van bovengenoemde Roomsche leden »der Regering al zeer onaangenaam zijn» — zij vroeg niet in de eerste plaats wat deze of gene partij wilde, maar wat het Landsbelang eischte. Een verklar-

ing, die wij te meer met genoegen vernemen, omdat een der Roomsche afgevaardigden zich niet ontzag voor te rekenen, dat, als de Roomschen de antirevolutionairen niet bij de volgende verkiezing stemden, deze zeker 16 van de 28 plaatsen zouden verliezen en de liberalen weer de meerderheid verkrijgen.

De heer Mackay meende echter, dat zij beter deden de behandeling der wet af te wachten; deze wilde geen inbreuk op de vrijheid des volks.

In elk geval was het behoud der plaatsvervangende Roomsche dogma, zeide hij zeer ter sneede.

Tegen de opvatting van den hr. Nieuwenhuis ten opzichte van de Koning kwam hij op; daarvan was niets waar. Op behandeling van de steden-wet voor de verkiezing van '91 bleef hij aandringen, terwijl uitbreiding van 't kiesrecht werd toegezegd.

Men ziet dus: enkele Roomschen zetten alles op spel.

Wel nu, dat is ter hunner verantwoordelijkheid!

Gelukkig, dat het Ministerie en de antirevolutionaire-partij slechts vragen wat nuttig is voor 't Land.

Moet dan op de legerwet 't Ministerie stranden, de meerderheid uiteenspatten — het karakter van beide blijft dan toch ongerept, de eer ongeschonden.

Dat echter reeds nu 't Ministerie niet meer op een meerderheid zou steunen, zien wij niet in.

Doch -- bij de behandeling der hoofdstukken van de begroting en de ingediende wetten zal 't wel nader blijken.

Voorshands was echter noch bij hoofdstuk Buitenlandsche zaken, noch bij dat van Justitie van een minderheid sprake; beide werden aangenomen. Woensdag kwam dat van Binnenlandsche zaken aan de orde.

NOORDTJIZ.

Buitenlandsche Kerken.

De Presbyteriaansche kerk in Canada telde op het laatst van 1859 158000 leden, avondmaalsgangers. Dit is omtrent een vermeerdering van 6000 bij het vorige jaar vergeleken. De georganizeerde gemeenten vermeerderden van 1837 in 1888 tot 1920 in 1889. De Zondagscholen, met 124000 geregeld bezoekers, gaan in gelijke mate vooruit. Ging deze kerk zoo voort, dan zou zij binnen een kwarteeuw verdubbeld zijn. — Intusschen is de Fransch-Canada'sche bevolking met toestemming van het Engelsche gouvernement onderworpen gebleven aan de kerkelijke belasting of geestelijke tienden. De boeren moeten aan hun pastoors de tienden van hun oogst betalen. Totnu toe was het voeder vrij van belasting, maar de bisschop van Trois-Rivières heeft bevolen, dat, nu het koren zoo vernederd is, de boeren voortaan 38 francs per duizend busseel voeder zullen moeten opbrengen. Al de bisschoppen zouden zijn voorbeeld willen navolgen. Dit bevel veroorzaakte groote beweging onder de Roomschen in Canada, die overigens zeer gehecht zijn aan hun kerk. —

In Brazilië stierf Dr. Blackford, uitgegaan van de Presbyteriaansche Zending. Toen hij, dertig jaren geleed, in het land kwam, vond hij er slechts een enkelen zending, die hem eenige maanden vroeger daarin was voorgegaan. In den tijd dien Blackford arbeide, zijn er 3000 lidmaten van Roomsche Presbyteriaansche geworden, en er zijn nu 32 leeraars werkende. —

In een Spaansch dagblad, te Madrid uitgegeven, vond men onlangs het volgende te lezen, volgens *Evangelie et Liberté*: »Dank zij God: wij naderen indeligi den tijd, waarin de ketters streng gestraft werden. De herstelling van de rechtbank der in-kwizitie is een plicht, door onzen tijd opgelegd. Welk een feest, wanneer wij onze tegenstanders zich zullen zien verwringen in de vlammen van den brandstapel!»

De Amerikaanse Zendingen in Turkije schrijven, dat de Armenische Christenen ten doel staan aan een stelselmattige vervolging, die door het gouvernement zelf wordt georganiseerd. Ziende, dat het Mahomedanisme terrein verloor en dat de Christenen in invloed toenamen, heeft men het op eene verhuizing van Muzelmannen in die streken aangelegd. Circassiers, Tartaren en Koerden die er in toestemmen, worden naar verschillende landprovinciën gezonden, en eene commissie, die te Konstantinopel zetelt, deelt die nieuwwaangekomenen aldaar in op de punten, waar de Christenen het meest zijn, om alzo hun invloed tegen hen te stellen. De meesten dier verhuizers of immigranten zijn maar ten halve beslaafd. Een groot aantal zijn struikrovers. Men laat toe, dat zij het land afloopen, de Christenen beroovende en mishandelende; en terwijl de Christenen met gevangenis bedreigd worden, indien zij vuurwapenen dragen, zijn deze bandieten tot aan de tanden gewapend en diagen in een bandelier gewren van het beste model, die ook door het gouvernement verschaft worden. Alles is er op berekend om het bestaan der Christenen te belagen en hen te ruïneren. De totnu toe publieke gronden worden vervreemd ten gunste der nieuwe bewoners. Door honderd andere middelen tracht men de Christelijke bevolking tot ellende te brengen en de vorderingen van het Islamisme te begunstigen. De door den staat gesteunde scholen zijn Mohammedaansch. De Christenen zijn er van uitgesloten; en daar de Schoolopziens allen Muzelmannen zijn, maken dezon de Christelijke scholen het leven zeer bitter. —

O. M.

Prof. S. van Velzen had 14 December het voorrecht zijn 81sten jaardag te gedenken. Zij de Heere onzen geliefden voorganger steeds meer tot licht en sterkte, — waarin hij zich dan ook tot roem van Gods genade verheugen mag, — naarmate de levensavond daalt.

Een proeve van een »Italiaansche Katholieke» gemeente is genomen te San Remo. Volgens de somma der godsdienstige en burgerlijke leerstellingen, door de stichters en haar blad *Il Lavoro* verbreid, belijdt zij het gezag der H. Schrift, en de overlevering der Apostelen en kerkvaders der eerste eeuwen, in de symbolen der vier eerste oecumenische concilies. Men verwierpt echter den Syllabus, de nieuwe dogma's der Onbevleete ontvangenis van Maria, en van de Onfeilbaarheid des pausen. Men wil het Nachmaal onder beide gestalten, verkiezing der bisschoppen en pastoor door de gerestelijkheid en de leeken. Godsdienst oefeningen in de taal des volks. De priesters mogen huwen. Overeenstemming op de voornaamste punten met de kerk van het Oosten, de Episkopale kerk in Engeland en die van Amerika, de Oud-katholieken in Nederland, Duitsland, Zwitserland, Frankrijk en Oostenrijk. Wat het nationaal karakter aangaat, bewaakt zij de leerstellingen der Katholieke hervorming, die de grootsche Italiaansche traditie uitmaakt van Dante, Marsilius van Padua, Arnoud van Brescia, Savonarola, Taubertini, Gioberti, Rosmini en Audisio. Zij zegent de nationale wedergeboorte, en eerbiedigt deze door hare dienaren en door alle instellingen, zooals die het vaderland door de volksstemming dezer eeuw is toegekomen. De tijd zal leeren, of zoo'n kerk voorspoediger zal zijn dan die van Pater Hyacinthe.

VEREENIGING VOOR GEREF.

SCHOOLONDERWIJS, RED. Ds. T. BOS
FILIPPUS, Redactie. E. KROPPOLD.

Bij onzen Uitgever J. DEN BOER te Breukelen is verschenen, en door hem aan de leden verzonden:

No. 37a. T-r begravenis van onzen Koning. Prijs 1 Ct.

No. 131. Heilwensch aan Bruidgom en Bruid. Prijs 1 Ct.

No. 132. Een genoegelijk uiteinde. (Een Oudejaarsavond-tractaat) Prijs 1 Ct.

No. LXXVI. »Filippus». Twee samenspraken voor Christel Jongel. Vereen. Prijs 10 Ct.

Wie der leden het bovenstaande niet mocht ontvangen hebben, berichte dit aan den Uitgever.

Het Bestuur van »Filippus».

»FILIPPUS»-CONTRIBUTIE.

Broeders Correspondenten en andere vrienden, van wien wij de contributien der toezegde kwitantien nog niet hebben ontvangen, worden beëldocht dringend verzocht ons de gelden vóór het einde des jaars te doen toekomen.

Namens het Bestuur van Filippus,
H. HOOFT Jz., Penningm.
Kampen, 17 Dec. '90.

SCHERKALENDERS IN DE KAZERNE.
Van W. H. V. te Kampen f 2,—
Van Sergeant v. d. Wal, Leeuwarden 1,—
Van twee Bazinlezers te Alblasserdam 0,80
E. KROPPOLD.

Separatie en Doleantie.

IV.

De brochure van Dr. Kuypers is eene aanvulling en ten deele ook eene correctie van wat hij vroeger in het *Tractaat* en in de *Herant* over de kerk geschreven heeft. Daar sprak hij over de kerk voornamelijk als vergadering der uitverkorenen of der gedoopten; nu handelt hij uitsluitend over de kerk als vereeniging van geloovigen in kerkrechtelijken zin, d. i. als vereeniging van dezulken, die belijdenis hebben afgelegd en tot een godsdienstig doel zich samen hebben verbonden. Door deze aanvulling is Dr. Kuypers velen onder ons genaderd en heeft hij zich verwijderd van hen, die het begrip der Doleantie in zijn uiterste gevolgtrekkingen trachten vast te houden en toe te passen. Wij konden deze theoretische uiteenzetting over de kerk als instituut dan ook buiten bespreking laten, ware het niet dat het belang van dit onderwerp ons tot het maken van eenige bedenkingen dreef.

Dr. Kuypers handelt in dit vlogschrift alleen van de kerk als instituut; haar verborgene geestelijke zijde laat hij er geheel buiten. Van de kerk als instituut beweert hij nu, dat ze ontstaat door eene wilsdaad van de geloovigen. Daarbij wijst hij er telkens op, dat deze wilsdaad zedelijk en geestelijk niet vrij is, maar gebonden aan Gods Woord, bl. 5 en 9. Wij mogen dit bij de beoordeeling niet uit het oog verliezen. Maar de kerk als instituut ontstaat dan toch alleen uit eene kerkrechtelijk geheel vrije wilsdaad van de geloovigen. De belijders stichten de kerk in dezen zin, 9. De belijdenis in zulk eene kerk; de orde harer regeering; het verband met andere kerken hebben rechtsgeldigheid alleen door vrije vaststelling en aanvaarding der geloovigen 11, 12. Lid, althans ten volle lid, met »zelfverworven» rechten wordt men eerst door vrijwillige toetreding 13—16. Het ambt heeft alleen gezag over hen, die er zich vrijwillig onder gesteld hebben 10, dus niet over gedoopten 14, niet over hen die de gemeenschap verlaten 20. Iemand, met attestatie van elders komende, is kerkrechtelijk vrij om zich bij de kerk op zijne nieuwe woonplaats al dan niet aan te sluiten en moet door die kerk geheel vrijwillig worden aangenomen 13, 14, 19.

Deze voorstelling schijnt bij de eerste kennismaking onweersprekelijk, te meer omdat ze met herhaald beroep op Voetius wordt gestaafd. En toch komt ze mij voor, eenige belangrijke elementen in het kerkbegrip te miskennen, of althans niet genoegzaam in rekening te brengen.

1. De onderscheiding tusschen de kerk als organisme en de kerk als instituut heeft zonder twiifel recht van bestaan, maar mag nooit zoo op de spits gedreven worden, dat zij tot eene tegenstelling wordt. De

kerk is immers altijd beide tegelijk. Zij is op hetzelfde oogenblik coetus et mater fidelium, d. i. vergadering en moeder der geloovigen. Nu lezen wij op bladz. 15: door wedergeboorte wordt men ingelijfd in het mystieke lichaam van Christus; door den doop komt men in de zichtbare algemeene Christelijke kerk; maar door belijdenis wordt men toegelaten tot het volle genot van de leden der geïnstitueerde kerk. En op bl. 23: actief lid van de kerk wordt ik niet door den doop, die buiten mijn weten omging, maar door belijdenis. De tegenstelling, tusschen de kerk in dezen drievoudigen zin gemaakt, deed verwachten, dat men eerst door belijdenis lid wordt van de kerk als instituut, welke immers ook geheel op eene vrije wilsdaad van de belijders berust. Maar Dr. K. drukt zich voorzichtig uit en zegt: door belijdenis krijgt men het volle genot van het lidmaatschap der geïnstitueerde kerk. Dit is juist; maar dan ligt er ook in opgesloten, dat de doop mij wel ter dege in verband zet met de geïnstitueerde kerk, en dat deze wel rechten heeft op hare (natuurlijk niet op alle) gedoopten, en dat er zonder twiifel ook eene ambtelijke roeping bestaat tegenover hen, gelijk Dr. K. vroeger meermalen uitgesproken heeft en ook nu nog, bl. 57, erkent. Vanzelf verschilt deze roeping tegenover gedoopten van die tegenover belijders. Het is er mee als in den Staat; alle Nederlanders zijn burgers, maar er zijn mondigen en onmondigen, met verschillende rechten en verplichtingen. Zoo ook zijn er in de kerk onvolwassenen en volwassen leden. Maar allen zijn burgers van het rijk Gods, tot dat zij beslist door woord of daad het tegendeel bewijzen.

2. Het is niet geheel waar, dat eene kerk als instituut ontstaat door eene geheel vrije wilsdaad der belijders. Het is waar in staatsrechtelijken maar niet in kerkrechtelijken zin. Een uitwendige macht kan geloovigen dwingen, om een kerk te stichten, een kerkeraad te benoemen, de bediening van Woord en Sacrament in te stellen enz. Dat stem ik volledig toe. Maar zijn geloovigen ook in kerkelijken rechten vrij, zoo of anders te doen? Ik geloof het niet. Onderstel, dat op eene of andere plaats door missionarinen arbeid geloovigen komen, maar dezen weigeren tot het stichten eener kerk over te gaan; heeft dan de kerk, welke daar het evangelie bracht, niet het recht en de ambtelijke roeping, om die geloovigen te vermannen, te dringen, en bij volharding kerkelijk te straffen? Maken zulke geloovigen zich dan alleen geestelijk en zedelijk tegenover den Heere — wat Dr. K. ten volle erkent, — maken zij zich ook niet kerkrechtelijk schuldig? En zoo ook met gedoopten, die blijven weigeren om belijdenis af te leggen. Zijn deze niet alleen geestelijk, maar ook kerkrechtelijk daartoe niet ten duiste verplicht? Heeft de geïnstitueerde kerk geen ambtelijke roeping tegenover dezulken? Het geestelijke en het kerkrechtelijke sluit immers elkander niet uit.

3. Misschien stemt Dr. K. dit toe. Maar hij zal zeggen: dit zij zoo, maar de kerk heeft toch geene macht om hen te dwingen. Zeker niet, maar het recht der kerk mag niet met dwang worden verward. Toch zegt Dr. K. op bl. 14: een verhuizend lid is wel van Godswege geboepen om zich aan te sluiten bij de kerk op zijne nieuwe woonplaats, en de kerk aldaar is wel van Godswege gebonden om hem aan te nemen, maar, zoo volgt er dan, in kerkelijken rechten gesproken, kan noch het zich aannemend lid aan de kerk, noch de kerk aan dat lid geweld aandoen. Evenzoo bl. 18: een van elders komend geloovige of een nieuw bekeerde is van Godswege gebonden om zich bij de kerk te voegen, maar geen uitwendige macht kan hem daartoe dwingen, en de geïnstitueerde kerk heeft formeel geen recht op hem. Eindelijk, op bl. 20 lezen we: iemand, die de kerk wil verlaten, kan men vermannen, dringen; maar dwingen kan men hem nooit; het recht tot heengaan moet dus erkend worden.

Welnu, de tegenstelling, hier gemaakt, is onjuist. Dwang heeft de kerk nooit. Deze boort thuis op het gebied van den Staat. De kerk heeft juist een ander recht dan de Staat, een recht van te vermannen, te straffen, te bannen en weder op te nemen. En dat recht heeft zij te handhaven tegenover allen, die de kerk d. i. den Koning der kerk ongehoorzaam zijn. Indien iemand haar verlaat, zich weigert bij haar te voegen, als gedoopte weigert tot belijdenis te komen enz., dan *dult* zij dat, zij kan en mag en wil niet dwingen. Maar het recht tot dat alles erkent zij daarmede niet. Integendeel, zij spreekt in den naam van Christus haar oordeel uit, en bedient zich van de sleutelen des Hemels.

4. De kerk, die pilaar en vastigheid der waarheid is en dat geloof te zijn, kan nooit het recht erkennen om haar te verlaten, zich niet aan te sluiten enz. De Roomsche kerk heeft dit goed begrepen, en zoolang zij aan zichzelf geloof, kan zij niet anders spreken, dan dat alle gedoopten haar toebehooren enz. Alleen maar, wij betwisten haar dat zij de ware kerk is, en wij houden staande, dat zij de rechten der ware kerk zich wederrechtelijk aanmatigt. En daarbij komt nog, dat zij uit deze haar vermeende rechten tot staatsdwang besluit. Deze dwang volgt nog niet terstond uit haar beweerd eigendomsrecht op alle gedoopten, bl. 6, 22. Dat is er wel de onderstelling, maar niet de oorzaak van. Maar de staatsdwang, dien de Roomsche kerk eischt, waar zij de macht in handen heeft, vloeit voort uit de ook door de Gereformeerden gehuldigde theorie, dat kerk en staat niet gescheiden naast elkaar kunnen leven, dat kerkelijke straf burgerlijke straf na zich moest slepen, dat in den Staat niet waar kon wezen wat vals was in de kerk. Nu erken ik ten volle de moeilijkheid, om op Protestantsch terrein het absoluut karakter der kerk te

handhaven. Maar dat ontleent niets aan de waarheid der stelling, dat eene kerk, die als kerk (niet: in de sfeer der burgerlijke vrijheid) het recht erkent om haar te verlaten enz., in diezelfde mate ophoudt kerk te zijn en eene godsdienstige vereeniging naast andere met gelijke rechten wordt.

5. Eindelijk, indien de geïnstitueerde kerk op eene kerkrechtelijk geheel vrije wilsdaad berust, dan trekt Dr. K. daaruit terecht het gevolg, dat zij, die met de reformatie niet medegaan, niet buiten hun wil en weten om, als leden van de Doleerende kerk mogen beschouwd worden. Dat is eene gewichtige concessie. Maar valt er eigenlijk niet veel meer? Hoe kan bij dit uitgangspunt de Doleantie nog als eene eigene methode van reformatie naast de Separatie worden gehandhaafd? Op welken grond wordt beweerd, dat een kerkeraad, dat enkele geloovigen het recht hebben, om, buiten wet en zonder dien wil der anderen, het i. stituut te veranderen en het kerkverband te verbreken? Met welk recht beweren deze enkelen, te handelen in naam van en voor allen, die zij niet eens hebben geraadpleegd? Waarop gronden zij hunne aanspraak, dat zij hetzelfde lichaam en hetzelfde instituut zijn gebleven en dus de goederen hun toekomen? Wat is het recht voor de bewering, dat zij, die met de reformatie niet medegaan, een nieuw schismatiek Synodaal instituut hebben opgericht? Indien een kerkeraad eene Geref. kerk Arminiaansch, Baptistisch enz. zou willen maken, dan zijn de leden geen kudde schapen, over wier kerkelijk leven de kerkeraad naar goedvinden beschikt, zegt Dr. K. bl. 56. Maar waarom mogen die leden wel als eene kudde schapen behandeld worden, indien een kerkeraad eene kerk van Synodaal Dordtsch maakt; altijd in de onderstelling, dat eene kerk als instituut op eene wilsdaad der belijders berust?

Deze bedenkingen kwamen in mij op onder het aandachtig herlezen van Dr. Kuypers brochure. Ze ontnemen niets aan hare belangrijkheid voor de zaak der vereeniging. Naar ik meen, hebben de geschriften van Ds. ten Hoor en Dr. Kuypers, elk op eigene wijze, die vereeniging bevorderd. Dat hoop ik in een slotartikel nog kortelijk aan te toonen.

H. BAVINCK.

Da Costa herdacht.

Een der weinigen van de nog op aarde levende tijd- en strijdgenooten van wijlen Mr. J. da Costa, de Welgedelgeborene heer P. van Eik, »de ruim 76-jarige vreemdeling en pelgrim op aarde, wiens oogen gevestigd zijn op den Heer, die alles wel zal maken op zijn tijd,» heeft het Christelijk publiek verrast en verrijkt, met de uitgave van een keurig boekje.

Op 7 Mei 1889 moest de heer van Eik zijne teeder beminde gade, »wier leven was met Christus verborgen in God,» aan den Heere, die haar aan hem geschenken had, teruggeven. In de zoo droevige en eenzame aarde, na 7 Mei, dacht hij veel aan da Costa en aan al des Heeren daden n. En de uitkomst van die herdenking wordt nu het Christelijke publiek aangeboden.

De heer Egeling, Boekhandelaar te Amsterdam heeft gezorgd voor een niterlijk gewaard, dat geheel in overeenstemming is met d. koninklijke, eenvoudige, en ware denkwijzen, van den eenigen da Costa.

Uit een rijken schat van anteekeningen, de eigen woorden van da Costa bevattende, heeft de auteur van dit boekje, met Christelijke vereeniging en zijn gevoel, een aantal gezegden, spreuken, en korte beschouwingen verzameld, die alle betrekking hebben op den Zaligmaker en het geloof in zijnen naam, op den weg des levens en wat op dien weg al en aangelerd moet worden.

Het is waarlijk een gulden boekje, een liefelijke herinnering aan den berispeelijken da Costa, groot als dichter, maar, als Christen, klein voor zijn God.

Wij wenschen velen h't genot toe deze levenswoorden te lezen, te verstaan, en er zegen door te ontvangen. De grijze broeder, die ons daartoe de gelegenheid gaf, ontvangte onzen dank voor deze kostelijke gave.

RED.

Nog altijd de oude kwestie.

De z. g. Doleantie is oorzaak geworden, dat er te Amsterdam, te Kampen, te Zwolle enz. een instituut openbaar geworden is, wier leden zich in rechten aan de Synodale organisatie van 1816 hebben verbonden en die sedert de kenmerken van de ware kerk mist. Naast dat instituut, de Ned. Herv. Kerk genoemd, staat een instituut, de Ned. Geref. Kerk genoemd, dat gezuiverd is, eene Gereformeerde kerk kan heeten.

Te Ulrum is in 1834 in 't wezen der zaak hetzelfde geschied als in 1886 te Amsterdam. Dat wordt immers aangenomen?

Welnu, ook te Ulrum waren er in '34 en volgende jaren, die *duidelijk* getoond hebben niet als leden van het gezuiverde instituut te willen gerekend worden; zij hebben zich niet met Gereformeerden aldaar vereenigd, maar er zich tegen verklaard en hen vervolgd. In rechten hebben die zich aan de Synodale organisatie van 1816 verbonden, en hun instituut miste de kenmerken van de ware kerk; wie van h'n tot de Gereformeerde kerk te Ulrum wilde overgaan moest, als stond hij geheel buiten alles, wat men noemt, zijne belijdenis overdoen; want van dat instituut, de Ned. Hervormde Kerk te Ulrum, mochten geene attestatiën aangenomen worden. Mij dunkt, zoo stelt men Amsterdam en Ulrum, '86 en '34 wezenlijk gelijk. Te Ulrum kon dus »de reformatie der kerke» niet weer ondernomen worden, evenmin als dit in de Hervormde kerk na 1886 te Amsterdam; want in 1886 was die kerk te Amsterdam een instituut geworden, die de kenmerken van de ware kerk mist, en te Ulrum reeds in 1834. In een instituut

toch, dat de kenmerken van de ware kerk mist — eene valsche kerk naar art. 29 is geworden — kan toch zeker »de reformatie der kerke» niet geschieden. Dus evenmin te Ulrum na '34 als te Amsterdam, nadat de z. g. Doleantie gevestigd was.

Tenzij dan, dat te Ulrum na '34, bijv. in '39 of in '69, de zaak zoodanig in de war geraakt is, dat er de Gereformeerde kerk weer een ongereformeerde geworden is en het instituut, dat de kenmerken van de ware kerk miste, weer een Gereformeerde is geworden. — Of '39 en '69 dat heeft kunnen doen, — daarover wellicht later. — Ik blijf nog eerst bij '34 tot '39.

De vraag is nu: stond, bijv. in de noordelijke provinciën. Ulrum *alleen*? Hoe moet men denken over de daad der Gereformeerden te Smilde, te Groningen, te Bedum enz., die in '35 of '36 zich institutioneel vereenigd hebben? Kon men ook daar zeggen: *naast* ons bestaat nu een instituut, eene Hervormde kerk, dat de kenmerken van de ware kerk mist, in rechten aan de Synodale organisatie van 1816 verbonden? Met andere woorden: is de geboort-acte der kerk te Ulrum *alleen* eene *echte*, of die van de andere kerken of gemeenten ook? Als te Ulrum *alleen* de formatie Gereformerd recht liep, en te Smilde, Groningen, Bedum enz. *niet*, omdat men zich daar separeerde, zich afscheidde van de kerk, die nog eene Gereformeerde *was* en *bleef*, en eene *nieuwe* kerk stichtte, dan staat het er bij ons in 't Noorden heel wat treurig bij. Dan is er bij ons tot 1886 maar één ware kerk geweest, n. l. te Ulrum. Daar alleen was dan — misschien tot 1839 of '69 — eene gezuiverde kerk tegenover de Hervormde kerk, een instituut dat daár de kenmerken van de ware kerk miste; maar te Smilde, Groningen, Bedum enz. kwamen »afgescheidene» of »gesepareerde» kerken, naast de Hervormde kerk, die op die plaatsen altijd nog Gereformeerde kerken bleven, met nimmer wettig afschafte Kerken en Formulieren van Eenigheid.

Maar dan is Ds. de Cock ook direct in de war geraakt. Hij heeft dan één goede zet in zijn leven gedaan, n. l. te Ulrum. Te Smilde, Groningen, Bedum enz. waar hij de opziens bevestigde, liep hij al mis.

Wie at geloof, zegde het rond en riddelijk; ik beschouw zulk een gevoel als de grootste miskenning van het werk Gods in die jaren.

Mij dunkt, er zal wel niemand in de Chr. Geref. kerk zijn, die beweert, dat alleen te Ulrum de zaken *goed* liepen, en voorts de beweging direct mis liep.

Aangenomen dus, dat ook te Smilde, Groningen, Bedum enz. Gereformeerde kerken of gemeenten openbaar werden, die zich niet afscheidde van de Gereformeerde kerk daar ter plaatse, maar waar de Gereformeerden zich institutioneel vereenigden op goede Gereformeerde grondslagen, en zich als zoodanig openbaarden naast een instituut, dat de kenmerken van de ware kerk miste, in rechten aan de Synodale organisatie van 1816 verbonden; kerken die plaatselijk voortzetting waren van de kerk der Vaders, met wettige successie of opvolging, historische voortzetting in rechte lijn en op wettige wijze; ware Gereformeerde kerken — dan mochten ook daár de kerken of gemeenten zeggen: zij leden van de Ned. Herv. kerk, die toont met de Gereformeerde kerk niet med te willen, maar die u blijft vastklemmen aan de organisatie van 1816, gij zijt leden van een instituut, dat de kenmerken van de ware kerk mist; gij zijt leden van een valsche kerk, naar art. 29 onzer Belijdenis.

En sedert wanneer, en waardoor is nu die kerk, of dat instituut, weer een Gereformeerde kerk geworden, en de Gereformeerde kerk in eene gesepareerde, eene kerkrechtelijk ongereformeerde veranderd? Is de toestand *wezenlijk* niet veranderd, dan bestond er te Bedum enz. reeds sedert 1836 een Gereformeerde kerk naast een valsch instituut, en is dat niet eerst in 1886 zoo geworden.

T. BOS.

Aan den Eerw. Kerkeraad der Chr. Ger. Gemeente te Bedum.

Eerwaarde en Geliefde Broeders,

In No. 48 van »de Bazuin» richt Gij aan de Deputaten der Chr. Ger. Kerk een verzoek om nadere inlichting aangaande de bedoeling van hun schrijven aan de Gemeenten in No. 43 van genoemd weekblad. Aan dat verzoek willen wij gaarne voldoen.

Onze bedoeling was grenszins, dat de verschillende vergaderingen der Chr. Ger. Kerk terstond na het ontvangen van de missive der Leeuwarder Synode alle verdere behandeling van de Concept-akte zouden laten rusten. Dat kan en dat mag niet, omdat de Synode der Chr. Ger. Kerk die behandeling aan de verschillende kerkelijke vergaderingen heeft opgedragen en het volgende jaar antwoord verwacht.

Maar de mogelijkheid bestaat, dat die Concept-akte verworpen wordt, dat op den door haar gelegden grondslag de vereeniging niet wordt getroffen, en dat onze Synode in 1891 aan de Ned. Ger. Kerken zal moeten zeggen: langs dezen weg en op deze voorwaarden *mogen* wij tot geene vereeniging overgaan.

De Synode van de Ned. Ger. Kerken te Leeuwarden onderstelde en voorzag die mogelijkheid. Oordeelende naar den indruk, waarmede de Concept-akte in de Gemeenten en kerkelijke vergaderingen onzerzijds ontvangen werd, achtte zij verwerping der Concept-akte zelfs zeer waarschijnlijk. Zij richtte daarom eene missive aan de Christ. Geref. Kerkeraaden en zei daarin als het ware: indien eventueel de Concept-akte door U verworpen wordt, welnu, wijst Gij dan een grondslag voor de vereeniging aan; zegt Gij dan eens, op welke voorwaarden Gij vereeniging met onze kerken zoudt kunnen aangaan; omschrijft vrij Uwe eischen; alleen maar, eischt niets, wat in strijd zou zijn met onze belijdenis en kerkenorde!

Die missive nu ligt er. Naar ons oordeel zal de Christ. Ger. Kerk niet kunnen

handelen, alsof zij deze niet ontvangen had. Zij zal ze niet eenvoudig voor kennisgeving kunnen aannemen, en stil ter zijde leggen. Naar ons oordeel zal de aanstaande Synode der Chr. Ger. Kerk niet kunnen volstaan met het antwoord: de Concept-akte verwerpen wij, op den door haar gelegden grondslag kunnen en mogen wij ons niet vereenigen! Maar zij zal, nu eenmaal de missive der Leeuwarder Synode daar ligt en door alle kerkeraaden ontvangen is, ook geroepen zijn om *positief* te bepalen, in welken weg en op wat wijze zij vereenigen kan en mag. Zij zal het minimum voorwaarden hebben vast te stellen, onder welke zij in haar conscientie vrijheid tot vereeniging vindt.

Of nu de kerkeraaden der Chr. Ger. Kerk behalve de Concept-akte ook nog die missive hebben te behandelen, en een oordeel daarover door de Classikale en Provinciale Vergaderingen ter Synode moeten brengen, dat blijve aan die kerkeraaden zelf overgelaten. Zij kunnen natuurlijk die missive stil ter zijde leggen. Wij als Deputaten hebben nie' de minste bevoegdheid, om hierin ook maar het geringste voor te schrijven. Maar ons oordeel is, dat er niets tegen is, dat de kerkeraaden en kerkelijke vergaderingen ook over deze vraag der Leeuwarder Synode hun gedachten laten gaan, en zichzelf eens afvragen, wat zij als voorwaarde voor de vereeniging zouden stellen. De arbeid der Synode wordt daardoor voorbereid en gemakkelijker gemaakt. En voor het belang der zaak is de moeite niet te groot.

Hiermede meenen wij, aan Uw verzoek te hebben voldaan. Meer dan dit ons oordeel kunnen wij niet geven. Gij zelve zoudt de eersten zijn, om tegen overschrijding onzer macht te waarschuwen.

Met heilbede en broedergroete,
Namens de Deput. voorn.,
H. BAVINCK.

Boekaankondiging.

Robert Moffat, De kampen voor vrijheid en recht, Uit den Franschen tijd, Satans handlangers, en een Verreder.

Zijn alle lieve en leerzame kinderboekjes, mede uitgegeven bij D. Donner te Leiden.

Wie voor het Kerstfeest nog niet voorzien is, verzuime niet er kennis mede te maken.

Wij verzuimden nog de aandacht te vestigen op eene pennenvrucht van den heer J. van 't Lindenhout, uitgegeven bij Milborn te Nijmegen, onder den titel van: *Uit de portefeuille, Levenservaringen*. Het zijn schetsjes en herinneringen van ontmoetingen, kleine stukken levensgeschiedenis van ongenoomden, die meestal, hoe eenvoudig ook, iets belangrijks bevatten, en met genoegen gelezen worden. RED.

Getrouw tot den dood. Een verhaal uit den Camisarden-krig. (Na de herroeping van het Edict van Nantes.) Door J. Lion Cuchet. Schrijver van »Het huisgezin van den Hugenoot.» Met 20 platen. Amsterdam, Hoveler & Zoon.

Dit verhaal uit den altijd boeienden godsdienstkrig dezer Fransche Hugenoten, Camisarden genoemd, verdient zeer onze aanbeveling. Het is den auteur goed gelukt aan een beschrijving van die bloedige geschiedenis de novellistische voorstelling te verbinden; en niettemin een juisten indruk van die Camisarden, profeten en geestdrifters te geven. Men wordt niet noodeloos lang over bijzaken bezig gehouden. De lezer krijgt zelfs den indruk, hier konden nog meer verwickelingen aangebracht zijn; stof te over; doch de schrijver bleef hierin sober; om waar te blijven, denken we. We hadden zelfs die »profeten» meer in hun uitersten willen zien. Ook op hun vergaderingen. Het is echter of de schrijver ze met verschooning wilde behandelen. Die Christenen hebben trouwens dan ook genoeg geleden. Wat meer gloed en levendigheid had nochtans niet geschaad, bij al dit goede; waarvoor we den schrijver dank zeggen, — en den Uitgever veel debiet toewenschen.

»Tehuis, Heerlijk Tehuis!» door Mevr. O. F. Walton. Uit het Engelsch. Utrecht, J. G. Broese. 1889.

De schoone titel stelt ons aangaande den inhoud niet te leun. Het is een philanthropisch verhaal van een knaap, voor wien het lied zijner gestorven moeder, op een draaiorgel gespeeld — een onuitwisbare troost en herinnering aan zijn bestemming voor de eeuwigheid bleef, terwijl hij zelf ook voor andere ongelukken in de achterbuurten dienstbaar werd, om hen met dien troost op te beuren, en als voorganger in een wijklokaal op te treden. Het lied: »Nothing unclear»: »Neen, niets onreins» — dat ook door 't verhaal loopt, wordt in muziek erbij gegeven.

C. M.

Militair Tehuis te 's Bosch.

Ontfangen in hartelijken dank: Door Dr. T. de Haan te Nieuw-Vennep, van de Chr. Jong-vereen. aldaar f 5,—

Uit het busje van Nico Vetten te Dordt » 30,—

De penningmeester werd zeer verblijd met deze bijdragen. Ter geader ure kwamen ze. Onze jeugdige vriend Nico Vetten bezorgt ons jaarlijks een hoogst welkome steun. Hij neemt de moeite, welkome kleine bijdragen in te zamelen en heeft 't genot, aan 't eind van 't jaar met zulk een som ons Bestuur te kunnen verblijden. Dank ook aan al de vrienden in Dordrecht, voor hun steun. Allicht is ook in andere plaatsen een jong vriendje, die ons zoo zou kunnen en willen helpen? We hopen het zeer en bevelen ons Tehuis in alder liefde aan.

Namens het Bestuur,
Js. van der Linden.
's Bosch, 15 Dec. '90.

ADVERTENTIEN.

Getrouwd:
HENDRIK KRANS

MICHELDA JANSJE DOLIER,
die tevens hun **dank** betuigen voor
de vele bewijzen van belangstelling voor
en bij hun huwelijk ondervonden.
KAMPEN, 11 Dec. 1890.

Voorspoedig bevallen van een wel-
geschapen **ZOON**, JOHANNA WIL-
LEMINA SCHUURMAN, geliefde Echt-
genoot van G. KRUMER.
HUIZEN, N.-HOLLAND.

Door 's Heeren goedheid voorspoe-
dig bevallen van een welgeschapen
DOCHTER, MARIA TRIJSELAAR,
geliefde Echtgenoot van
C. METSELAAR.
ZIERIKZEE, 6 Dec. 1890.

Heden werden wij verblijd door de
geboorte van onze **DOROTHEA**.
STUTVOET.
OOSTEREND op Texel,
9 December 1890.

Heden voorspoedig bevallen van een
welgeschapen **DOCHTER**,
Mej. J. G. DE BOER—
BEKKERING.
HEERENVEEN, 12 Dec. '90.

Heden beviel mijne geliefde Echt-
genoot S. A. BORSBOOM, zeer voorspoe-
dig van een welgeschapen **ZOON**. De
Naam des Heeren zij geprezen!
H. ALTING.
WESTBROEK, 14 Dec. 1890.

Voor de vele bewijzen van belang-
stelling den 19 November '90 aan ons
betoond, zeggen we hartelijk **DANK**.
J. v. DAM
en Echtgenooten.

UTRECHT.

D. V. hopen mijne geliefde
Ouders
T. T. VENHUIZEN
EN
G. K. VAN DUINEN
den eersten Kerstdag a. s.
hunne **25-jarige Echt-
vereniging** te herdenken.
Hun enige zoon,
T. VENHUIZEN JR.
HORNHUIZEN, Dec. 1890.

Heden morgen overleed zacht
en kalm, na een zeer smarte-
lijk, doch geduldig lijden, in ha-
ren Heer en Heiland, mijne ge-
liefde, onvergeltelijke Echtge-
noot
C. G. S. ALTINK,
in den ouderdom van ruim 32
jaren, na een hoogst gelukkig
huwelijk van 4½ jaar, mij na-
latende twee lieve jongens.
De Heere sterke mij in dezen
diepen weg van rouw.
Van uwe deelneming overtuigd,
Uw diepbedroefde
MAR. BREEBAART.
AMSTERDAM,
12 December 1890.

Onze Jongel-ver., die gedu-
rende haar vijftienjarig bestaan
niemand door den dood verloor,
is thans in rouw.
Na een sleepende ziekte werd
op ruim tweeëntwintigjarigen
leeftijd
Siemen Wieringa
nit haar midden weggenomen
en heden werd door de leden
der vereeniging zijn stoffelijk
overschot grafwaarts gedragen.
Heerlijk was zijn heengaan.
Allen, die hem bezochten, ver-
manende, was het zijne bede:
Kom Heere Jezus, kom haaste-
lijk, opdat ik uwe heerlijkheid
aanschouwe.
Dat zulk sterven ons ten ze-
gen zij.
Namens de Vereeniging,
H. WIERINGA.
J. BOLHUIS.
J. A. KIERS.
TEN POST, 12 Dec. '90.

Heden overleed ons zoo innig
geliefd eenigst zoontje

Evert Jakob,

in den leeftijd van ruim 4 jaar.
De Verbonds-belofte is onze
eenigste troost. Sterke de Heere
ons in dit voor ons zoo smarte-
lijk verlies.

H. KOOPMAN.
T. KOOPMAN—
SEBENS.

WESTERWIJTWED,
13 December 1890.

Zondag 14 December was
voor de gemeente alhier een
droeve dag, toen zij in den na-
middag door de jammertijd
overvallen werd, dat haar Ouder-
ling

J. van As

in de eeuwige ruste was in-
gegaan.

Na een kort, doch smartelijk
lijden, was hem de ure reeds
afgesneden, eer nog de mare
van zijn ziekbed de gemeente
had bereikt. Groot was de ver-
slagenheid, die bij het hooren
van zijn sterven ons allen op
het hart sloeg, ook omdat de
gemeente in hem een harer oud-
ste en trouwste voorgangers
verliest.

Voor onzen geliefden Broeder
echter, was door Gods eeuwige
genade in Christus het sterven
gewin.

Thans, na van de zwakten
zijns lichaams verlost te zijn,
juicht hij voor den troon van
zijn God, wien te dienen en
groot te maken hem de lust en
de eere zijns levens was.

Namens den Kerkeraad,
A. v. BUEREN,

Praes.

D. VAN DEN BERG,
Ouderling.

BRUNISSE,
16 Dec. '90.

Den 20sten November be-
haagde het den Heere van leven
en dood, na een langdurig lij-
den, van mijne zijde weg te ne-
men, mijn geliefde Echtgenoot
en der kinderen zorgdragende
moeder

MARRETJE KARSENBERG,
in den ouderdom van bijna 53
jaar. Wij hopen Gode te zwij-
gen, wiens doen majesteit is.
K. VERBURG.
N.-Amerika A. VERBURG.
Keokuk Iowa. G. VERBURG.
F. VERBURG.
M. VERBURG.

OUDE-LOOSDRECHT,
16 December 1890.

Heden trof ons de gevoelig-
ste slag des levens, daar op het
onverwachts, hoewel reeds lang
sukkelerende, van onze zijde door
den dood werd weggenomen
mijn dierbare Echtgenoot en der
kinderen zorgdragende vader

AREND ROS,

in den ouderdom van 58 jaren
en 7 maand.

Ons gemis is groot, doch wij
hebben de vaste overtuiging,
dat wij hem het leven Christus
was, hem nu het sterven gewin
is. Allen die hem in zijn leven
gekend hebben zullen beseffen,
wat wij in hem verliezen.

Wed. A. ROS-VAN DER BEEK
en kinderen.
SPRANG, 16 Dec. 1890.

Bede om hulp!

Ondergeteekenden vragen dringend
om eenige gaven voor een onden broe-
der, die zeer behoeftig is. Hij is even-
als zijne Echtgenoot lid der Herv.
Kerk. Een advertentie, voor hem ge-
reed gemaakt om in de *Standaard* hulp
te vragen, werd ondertekend door
enkele predikanten uit de Herv. Kerk,
en door een predikant en een onder-
ling van onze kerk.

Dit laatste beschouwen bedoelde
Orthodoxe predikanten als een voldoende
reden om hunne ondertekening in te
trekken, en de opzending der adver-
tentie te weigeren. Wij vertrouwen
echter dat er bij u niet zulk een enghar-
tigheid en kerkisme zal bestaan, waar-
door men liefdeloos en onbarmhartig
wordt jegens hen, die oud en arm zijn.
Wij gelooven immers ook het

woord: »Doet wel aan alle menschen.»

F. M. TEN HOOR.
L. HOFSTRA JR.
H. KAMSTRA.

FRANKEER.

„Veldwijk”

Het BESTUUR heeft de eer belang-
stellenden te berichten, dat de **jaar-
verslagen** en ook de **kwitantien**
aan HH. Correspondenten verzonden
zijn.

M. J. CHEVALLIER,
1ste Secretaris.

ERMELO, Dec. 1890.

„VELDWIJK.”

Het BESTUUR bericht dat D. V.
met **midden Januari** e. k. een
paar **PAVILJOENS** zullen wor-
den **geopend**. Verzoek om plaatsing
wordt ingewacht bij den GENESHEER-
DIRECTEUR.

M. J. CHEVALLIER,
1ste Secretaris.

ERMELO, Dec. 1890.

Op Mei, vroeger of later.

EEN MODISTE

(dames Hoeden) op een rijtaal dorpin
Friesland, met beste omgeving, wenscht
haar zaak over te doen (voor **jon-
gelieden zeer geschikt**) door een
voorgenomen vertrek bij de a. s. stu-
diën van haar Broeder, waarom een
net **burgerhuisje** op een goeden
stand in KAMPEN in huur gevraagd
wordt.

Voor gegadigden verdere inlichtingen
bij Mej. J. KOOLSTRA te Wommels
of bij W. KOOLSTRA, zeilmaker te
DOKKUM.

Er biedt zich aan een

SCHOENMAKERSKNECHT,

Christ. Geref. 22 jaar, (wees) om direct
in dienst te treden.

Br. fr. aan G. J. RIJKEN VAN
OLST; adres: den Heer J. WIJERS,
Holthaterweg buiten de
Noordenberg,
DEVENTER.

Een **Jongeling** van goede familie
zoekt tegen a. s. MEI eene betrekking
als **Bediende** in eene

Manufactuurzaak.

Hij is drie jaar als zoodanig in een
finke zaak werkzaam en van de be-
ste getuigschriften voorzien.
Brieven fr. onder lett. D. Bureau de-
zes te Winterswijk.

SMAAKVOLLE UITVOERING!!

100 zeer fijne **visite- of Naam-
kaartjes**, in net etui, voor slechts
55 cents. Zij overtreffen
alle anderen in prijs en kwaliteit.
U kunt zelf de lettersoort kiezen —
monsters gratis en franco. — Wie er
500 aanbrengt, ontvangt zelf **100**
gratis van dezelfde kwaliteit.

Een pakje Gereformeerde **Nieuw-
jaarskaarten** gesorteerd in meer dan
12 soorten. Geheel nieuw! Prachtig!
Degelijk! Rijk in goud geïllustreerd,
voor slechts **25 ct.** Wie
5 pakjes bestelt, ontvangt **1 pakje**
gratis van dezelfde kwaliteit.

Een pakje prachtige **Felicitatie-
kaarten** met Enveloppes, gesorteerd
in meer dan 11 soorten. Geheel nieuw!
voor slechts **30 ct.** Wie
5 pakjes bestelt, ontvangt **1 pakje**
gratis van dezelfde kwaliteit.

Een „kleine Snelpersdrukkerij” of
zelfwerkende **India rubber Stem-
pel**, bewerkt van nickel-zilver. Ge-
heel nieuw!! — met **1 flacon Stem-
pelinkt.** Gelieve hiervoor goed dui-
delijk uw naam met of zonder beroep
en woonplaats op te geven — voor
slechts **70 cts.** Wie **5**
aanbrengt, ontvangt zelf **1 India**
Rubber Stempel gratis van de-
zelfde kwaliteit.

LET WEL! Wie alles bestelt
voor slechts **12.** — ontvangt bo-
vendien nog **Cadeau a.** schuif-
bare penhouder van nickel-zilver met
pen, **b.** schuifbare potloodhouder van
nickel-zilver met potlood, **c.** keurig ge-
graveerd lak-cachet (men geve hiervoor
op 2 letters).

Wederverkoopers genieten ra-
bat.

Om op tijd te kunnen klaar komen
verzoek ik zeer vriendelijk de bestel-
lingen zoo spoedig mogelijk in te zen-
den. — Alles wordt franco toegezonden
door geheel Nederland.

ADRES
C. de Boer Sz.,
(Groothandel) Balk.

GRAFSTEENEN EN

GRAFMONUMENTEN

SWITTEBS & TERPSTRA,
Steenhouwers, Zuidersingelstraat.
GRONINGEN.

„VERRASSING.”

100 vel beste fijne kwaliteit **post-
papier**, **100** daarbij passende **en-
veloppes**, 1 flacon beste zwart **inkt**,
1 fleschje **schakellijm**, 1 doos met
6 teekenpotlooden, 1 **tabaks-
pijp**, 1 **sigarenpijp**, 1 prachtig
zelfwerkend **potlood** (mechaniek),
25 beste stalen **pennen** met **ver-
rassing**. Dit alles voorslechts **f1.20**
aan den winkel en **f 1.30** tegen in-
zending van postwissel, waarop staat
»**verrassing**» of onder rembours,
door den Boekhandelaar

JOH. OP 't HOLT.
STADSKANAAL, (nabij 't gemeentehuis.)

Vrijdag 19 Dec. verschijnt bij J. H.
BOS te Kampen:

DE VERHOUDING

VAN DE

CHRIST. GEREFORM. KERK TOT DEN STAAT.

REDE,

uitgesproken bij de Overdracht van het
Rectoraat der Theol. School, den 18den
December 1890,

DOOR

H. DE COCK.

Prijs 60 cent.

Verschenen is de tweede, her-
ziene druk van

Eenige opgaven bij de bijbelles

DOOR

SIPKES.

Prijs 6 cent, 25 ex. f 1.25.

H.H. predikanten en Godsdienston-
derwijzers kunnen ter kennismaking een
gratis ex. bekomen bij den Uitgever
H. BULENS te Winterswijk.

Van wege het Gereformeerd Trak-
taatgenootschap »**FILIPPUS**» is bij den
Uitgever J. DEN BOER te BREUKELEN
verschenen:

No. 131. **Heilwensch aan**

Bruidegom en Bruid. Prijs 1 Ct.

No. 132. **Een gevoelig uit-**

trakteet. (Een Oudejaarsavond-

trakteet.) Prijs 1 Ct.

No. LXXVI. »**Filippus.**» **Twee**

samenspraken voor Christel.

Jongel. Vereen. Prijs 10 Ct.

Verschenen TER HILVERSUMSCHE
BOEK- & HANDELSDRUKKERIJ
(FLÖRKE & WITZEL):

Een zeer practisch ingerichte

Rooster van Lesuren

uitsluitend tendienste van **Christelij-
ke scholen**, waarop de *Bijb. Ge-
schiedenis* als No 1 van alle vakken voor-
komt.

Prijs f 0.15, opgeplakt f 0.30.
benevens de **Modellen A — F**;
waarvan F ook gezegeld geleverd wordt.

Dezer dagen verscheen:

ACTA

der tweede Voorloopige Synode

VAN

NEDERDUITSCH GEREFORM. KERKEN,

Gehouden te Leeuwarden in 1890.

Prijs f 1.10.

AMSTERDAM, J. A. WORMSER.

H.H. Zondagschoolbesturen

worden opmerkzaam gemaakt op een ge-
heel nieuwen **Rooster**, ingericht voor
leerlingen van de laagste, middelste en
hoogste klassen. Voor scholen die niet in
klassen verdeeld zijn, is de rooster B zeer
aan te bevelen. Deze rooster is door on-
derwijzers der Zondagschool afd. Jachin
te Middelburg met bijzondere zorg saam-
gesteld en reeds 3 jaar als proef gebruikt.
Hij voldoet uitstekend en is volgens
verschillende verklaringen practisch be-
werkt. Belanghebbenden gelieven prosp.
aanvragen bij den uitgever K. LE
COINTRE te Middelburg.

Is verschenen en bij alle Boekhandelaars te verkrijgen,

Het Jaarboekje der Chr. Gereform. Kerk

voor 1891 (vroeger Uitgave v. VELZEN) Prijs **30 Cent.**

Bevat Dag- en Bijbelkalender, opgave van alle markten en watergetijden,
Nauwkeurige statistiek van de Chr. Geref. Kerk, Chr. Scholen, Zondagsscholen,
Jongel. en Jonged.-Vereen. enz. enz. Voorts bevat het mengewerk stukjes van
Ds. W. H. GISPEN, Ds. A. v. d. SLUIJS, Ds. H. G. DE JONGE, Ds. W.
S. VELTMAN enz. enz. Spoedige opgave wordt beleefd verzocht door den
Uitgever

ENKHUIZEN.

Snelpersdruk van G. Ph. Zalsman te Kampen.

ZONDAGSSCHOLEN

die met het a. s. **Kerstfeest** gaarne
iets aan de Kinderen willen geven, en
weinig geld hebben, worden attent
gemaakt op de

BIJBELSCH

PRENTEN

TWAALF SOORTEN, GEKLEURD,
à 1 cent,

en de

Traktaatjes

over de Bijbelsche Geschiedenis
met een **plaatje**, voor 60 cent de 100,
beide verkrijgbaar bij ZALSMAN te
KAMPEN.

vroeger 190 ct. Gedachten THANS 90 ct.
vroeger 100 ct. VAN THANS 60 ct.
vroeger 90 ct. J. F. SCHIMSHEIMER. THANS 50 ct.

Het is mij gelukt die degelijke, ern-
stige, gevoelvulde poëzy van dezen dichter
machtig te worden en verkoop ze
aldus nit:

kene wandeling door de H. Schrift,
prijs f 1.90 nu 90 ct.

Geeselijke Poëzy, prijs f 1.— nu 60 ct.

Bijbelsche gedachten, prijs f 0.90 nu
50 ct.

Alle drie in eens genomen voor
slechts **f1.60**, waar
van enkele maar weinige meer voor-
handen zijn, haaste men zich en zendt
postwissel waarop staat: Schimsheimer,
aan T. SLAGTER, te Kollum. (Fr.)

Verschenen bij KIRBERGER & KES-
PER, AMSTERDAM:

Gaat in door

de Enge Poort!

Eene vriendelijke roepstem tot het geloof
in Jezus Christus.

Naar het Engelsch van

C. H. Spurgeon.

Gebonden f1,50 Ingehaaid f1,—

Vroeger verscheen:

JA EN AMEN.

Beloften Gods voor iederen dag des jaars.

Geschiedt, verklaard en toegepast door

C. H. Spurgeon.

Gebonden f2,40 Ingehaaid f1,90

Attentie s. v. p.!

Het oude jaar spoedt ten einde en
weldra staat het nieuwe weer voor de
deur. Dan verlangt ieder, behalve zijn
bloedverwanten, of afwezige vrienden
en kennissen geluk te wenschen en wat
is hiervoor gemakkelijker dan het zen-
den van een kaartje?

Let dus op dit goedkoop aanbod en
laat ieder, die nog niet voorzien is,
zich vervoegen bij den Boekhandelaar
ZALSMAN te KAMPEN.

Voor slechts **één gulden** toch
ontvangt men 100 net gedrukte

Visitekaarten

in fraai étui.

Maar dit is nog niet alles! Neen,
daarbij ontvangt men nog gratis een
prachtigen, Christelijken **SCHOU-
KALENDER** voor het jaar 1891.

Voor toezending per post wordt 15
cent berekend.

Bij vernieuwing wordt
de aandacht gevestigd op

het zoo boeiend geschre-
ven, en geheel **ten bate** van de zoo
dringend noodige Evangeliesat-
tearbeid onder Israël uitgegeven
werkje:

UIT DUISTERNIS TOT LICHT.

GODS LEIDINGEN MET ELIEZER KROPPVELD.

Geb. Israël, thans Pred. te Alblasserdam.

Prijs: 216 bladzijden groot, **80 cts.**

en gebonden in een prachtig stempel-
bandje **f 1.15.**

Kan men bij gelegenheid van het
St. Nicolaasfeest, Kerstmis of bij het
afleggen van de belijdenis des geloofs
boeiender, prachtiger of doelmatiger
cadeau geven, dan dit werkje? Welnu,
bij 25, 50 of 100 Ex. tot dit doel
genomen is de prijs **aanmerkelijk min-
der** gesteld. Vooral ter uitdeeling

op het a. s. **Kerstfeest** wordt er de aan-
dacht op gevestigd. Alom te bekomen
of te ontbieden bij den Uitgever

A. GEZELLE MEERBURG

te Heusden.

DE BAASZIJN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 26 December 1890.

Noël II: 1a, Blaast de bazuin!

Is het voor u lieben wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn? Hagg. 1:4

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 3. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vooruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Advertentiën en bestellingen vrachtfrij te adresseeren aan den Drukker G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten enz., Stukken der Medewerkers, en Buitenlandsche Bladen aan de ADMINISTRATIE TE KAMPEN; (dhr. C. MULDER.) — Binn. Bladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan de REDACTIE TE AMSTERDAM; (Ds. W. H. GISPEN.) —

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

N. B.!

Omdat Nieuwjaar op Donderdag valt, wordt het volgende nummer van ons blad op **Woensdag** gedrukt; men gelieve alzoo de toezending daarvoor een dag te vervroegen.

Korrespondentie.

Nogmaals wordt verzocht op de kollekten voor de Theol. School te zetten, of ze 6 Dec. kollekten zijn Daar Ds. Nederhoed nog steeds genarlijk ligt, konden de giften voor de uitbreiding niet verantwoord worden. Op-gaven voor de Theol. School in 't volgende nummer.

Theologische School.

De verwisseling van het rectoraat had op de aangekondigde wijze plaats. De aftredende rector, Prof. H. de Cock, hield eene rede over *De verhouding van de Christelijke Gereformeerde kerk tot den Staat* waarna Z.E.W. het bestuur der School aan zijn opvolger, Prof. Noordt, overgaf. Behalve de Docenten en Studenten — met uitzondering van Prof. van Velzen, wien de dokter het bijwonen der lezing had ont-raden, — behoorden ook D.D. Bavink, El-zingen en Sijpkens, alsmede vele kerke-raads- en gemeentelieden van Kampen tot de toehoorders.

Aan de Gemeenten in Zuid-Holland.

De Commissie voor de Inwendige Zen-ding in Zuid-Holland wendt zich tot u met een dringend verzoek. In den laatste tijd vloeiden de giften voor den gewich-tigen arbeid der Inwendige Zending in deze provincie niet ruim. Vele gemeenten col-lecteerden nog niet. Kreeg de Commissie vroeger soms zeer ruime giften van *jonge-lings- en jongedochters-vereeningingen*, — werd bij het verdeelen van de opbrengst van *Ca-techisatie-bussen* dikwijls aan haar gedacht ook van die zijde gewerd ons dit jaar zeer weinig. Op dit oogenblik staat de Com-missie voor een uitgave van *tweehonderd gulden* en de kas van den penningmeester is ledig. Bovendien heeft zij voor rente en aflossing van geleend geld te zorgen, en de welkijlsche onkosten der stations As-peren, Abbenbroek en Geervliet te betalen. Van uit meerdere plaatsen, van het evan-gelie verstoken, komt de roepstem tot de Commissie: arbeid toch ook hier, het is zoo dringend noodig, doch het antwoord moet zijn: wij kunnen niet, want de kas is ledig. Waren de inkomsten gelijk vroeger, de Commissie zou en hare gewone uitgaven kunnen dekken en, (nu aan den Hoek van Holland eene gemeente gesticht was, die door den arbeid der Commissie tot stand kwam), op meerdere plaatsen het woord der waarheid doen verkondigen. Met vrijmoedigheid komen wij met het dringend verzoek tot de gemeenten: Gij, die nog niet hebt gecollecteerd, doet het toch spoedig en gij, die gecollecteerd hebt, collecteert nog eens voor ditmaal. De In-wendige Zending vroeg steeds slechts eene collecte — zendt er ditmaal een buiten-gewone bij. Gaven van de verschillende vereeningingen zijn de Commissie zeer wel-kom. En worden er van God gezegende leden der gemeente gevonden, met een hart voor de evangelie-verkondiging op die plaat-sen, waar het evangelie nu niet wordt ge-hoord, verblijdt de Commissie door uwe liefdegaven haar toe te zenden.

De Heere geve aan dit woord een goede plaats in veler hart, om voor deze gewich-tige zaak van het hume mild af te zonde-ren.

De Commissie voor de Inw. Zending in Z. Holland,
J. J. IMPETA te Alfen a/d. Rijn, Praeses.
P. BIESTERVELD te Rotterdam, Secretaris.
J. STRIJS te Rhoon, Penningmeester.

Inwend. Zend. in Noord-Brabant.

De kwintien, door ons verzonden, zijn alle geind. Den Kerkeraden, die onze In-wend. Zending zoo goedgunstig blijven steunen, zeggen we hartelijk dank. Deze steun is ons van groote betekenis. Zon-der denzelven konden we niet arbeiden, ge-lijk we doen. En ware het, dat meer Kerkeraden en Vereenigen ons vaste bijdragen schonken, dan ware reeds een tweede arbeider naast br. Binnema werk-zaam, wat toch zoo dringend noodig is. Breda wacht. Venlo roept. Maastricht dient beaard. Wij werken voor de Heid-nwe-reld. En dit moet. Maar is de toestand in deze twee Zuidelijke Provinciën van ons eigen Vaderland niet van dien aard, dat allen zich moesten opmaken, om onze medearbeiders te zijn?

Namens de Commissie,
J. S. VAN DER LINDEN.
's Bosch, 19 Dec. '90.

BERGEN OP ZOOM, 14 December. Heden is onder leiding van den WelEerw. Heer Ds. de Koning van Krabbendijk, uit een te voren bekend ge-maakt driel, Ds. Stiekete te Veere, Ds. v. d. Berg te Gonda en Ds. Brouwer te Amsterdam, met bijna algemeene stemmen beroepen Ds. C. Stiekete te Veere. De Koning zijner kerk geve den beroepen leeraar een keuze te doen tot eer van Hem, die alles regeert, en tot welzijn onzer Gemeente.

G. J. AUGUSTIJN, Scriba.

NOORDWIJK a/ZEE, 19 Dec. '90. Heden avond is onder leiding van onzen Consulnt Ds. W. Reukema, met meerderheid van stemmen tot Herder en Leeraar alhier beroepen Ds. A. op 't Holt te Zuilichem. Geve de Heere ons onze begeerte.

Namens den Kerkeraad,
K. PASSCHIER, Scriba.

AMBT-VOLLENHOVE, 1. Rustdag maakte onze geliefde Leeraar Ds. M. van den Boom, aan de Gemeente bekend, dat hij voor de roeping naar de Gemeente te Dussen had bedankt. De Heere, die ons behoefte keade, heeft het hart van zijn Dienaar onse behoefte geind; Hem komt de dankzegging er voor hietoe geseind; Hem komt de dankzegging er voor toe. Dat de zegen des Heeren er op ruste en de gemeente Dussen ook spoedig moge verblijd worden met een Herder en Leeraar.

Namens den Kerkeraad,
T. CORPORAAL, Ouderling.

WESTBROEK, 21 Dec. Heden morgen mochten wij tot onze blijdschap uit den mond van onzen geliefde Leeraar Ds. H. Alting hooren, dat hij met volle vrijmoedigheid voor de roeping naar Wormer-veer had bedankt, en Z.E.W. zich bij vernieuwing aan onze Gem. verbond. Moge de Koning zijner dauwkechte Gem. dit besluit met zijne goedkeuring bekronen tot uitbreiding van zijn rijk en tot ver-heerlijking van zijn Naam, is onze wensch en bede.

Namens den Kerkeraad,
A. GROOTENDORST, Scriba.

ZUILICHEM, 21 December 1890. Heden mor-gen na de Godsdiensstofening maakte onze geachte Leeraar Ds. A. H. op 't Holt aan de gemeente be-kend, dat hij eene roeping had ontvangen van de gemeente te Noordwijk. De Heere beschame onze stille hope niet, dat wij spoedig uit zijn mond mo-gen hooren: ik blijf bij u! is de wensch en bede van gemeente en Kerkeraad.

Namens den Kerkeraad,
A. J. VAN WAARDHUIZEN, Scriba.

IERSEKE, 21 Dec. '90. Heden werd uit een te voren gemaakt driel, bestaande uit de WelEerw. Heeren Goedbloed te Nieuwendijk, Goslinga te Bolsward en Brink te Almkerk, eerstgenoemde tot herder en leeraar onzer gemeente gekozen. Onze bede is, dat de Heere het hart van zijnen dienaar neige om deze roeping op te volgen.

Namens den Kerkeraad,
J. MOLHOEK, Scriba.

HOEK VAN HOLLAND, 21 Dec. '90. Werden wij voor drie weken verontrust, daar onze bemide Leeraar C. H. F. Krohne de gemeente bekend maakte, eene roeping te hebben ontvangen van de gemeente te Zalk, hedenmorgen werden wij zeer verblijd, door-dien Z.E.W. bekend maakte, voor genoemde roeping te hebben bedankt. Daarop werd gezongen Ps. 134: 8. Dat 's Heeren zegen verder op deze keuze ruste. Hij geve de Gemeente te Zalk spoedig den man des raads te mogen vinden, is de wensch van Kerkeraad en Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
M. B. BENARD, Scriba.

BRIELLE, 22 Dec. 1890. De dag van gisteren was voor onze gemeente een dag van blijdschap. Onze beroepen leeraar, de WelEerw. Heer J. H. Laatsman, werd in ons midden in het werk der be-diening des heiligen Evangeliums bevestigd, door on-zen Consulnt, den WelEerw. Heer Mol van Zwaar-twaal, naar aanleiding van Philipp. 2: 29.

Des avonds verbond zich onze leeraar aan de ge-meente, die tot onderwerp nam 1 Cor. 2: 1—5.

Het was ons goed in het huis des gebeds te zijn, om te mogen ondervinden het goede van 's Heeren hand. Ruim een jaar waren wij vacant en nu gaf God ons weer een dienstknecht uit zijne hand. On-dersteunde de Heere zijn knecht en stelle hij hem ten zegen voor de gemeente en velen buiten haar.

Namens den Kerkeraad,
J. K. DEUR, Scriba.

SAPPEMEER, 22 Dec. Na een jaar herderloos geweest te zijn mochten wij Zondag den 21 Dec. het voorrecht genieten, weder een Leeraar in ons midden bevestigd te zien, door onzen Consulnt Ds. J. Karsen, naar aanleiding van Ezechiel 33: 7. Des nademiddags verbond zich onze waardige Leeraar Ds. J. Spoelstra aan de gemeente, met eene treffende leerrede over Ps. 127: 1 en 2. De Heere zegene Z.Eerws. arbeid aan deze plaats tot de komst van zijn Koninkrijk, is onze wensch en bede. Bij dezen betuigen wij onzen hartelijken dank aan h.h. Predi-kanten en bijzonder aan onzen aardigen Consulnt, voor de diensten in de vacature aan ons bewezen.

Namens den Kerkeraad,
S. BAKKER.

ZALK, 23 Dec. '90. Wij zijn teleurgesteld. Ds. C. H. F. Krohne heeft voor de roeping bedankt.

Namens den Kerkeraad,
J. v. d. Wal, Scriba.

Kas voor Emer. pred., pred. wed en weze.

3e coll.	
Classis Stadskanaal.	
Gem. te Wildervank	f 31,67
" N. Pekel-A	- 18,85
" Onstwedde	- 18,10
" O. Mussel	- 16,17
" Sellinge	- 8,10
" Weerdingermund	- 2,40
" Mussel-Kanaal	- 7,21
Stads-Kanaal	- 20,11
Van de Classis Stadskanaal voor 't tekort	- 50,11
Classis Warffum.	
Gem. te Uithuizermeeden O. G.	- 13,03
" Classis Drogeham.	- 6,70
" Bergum	- 13,55
" Drachten	- 5,50
" Drogeham	- 10,75
" Oudega	- 8,01
" Rottevalle	- 6,25
" Surhuisterveen	- 2,54
" Ureterp	- 4,50
" Veenwoudsterwal	- 5,30
" Westergeest	- 10,65
Classis Heereveen.	
" Idskehuizen	- 10,10
Classis Franeker.	
" Harlingen	- 21,10
" Arum	- 8,50
" Fraeeker	- 17,28
" St. Anna Parochie	- 11,02
" Beetum	- 5,15
" Minnertsga	- 7,32
" Tjummarm	- 6,19
Classis Heereveen.	
" Wollega	- 10,65
Classis Assen.	
" Een	2e coll. - 3,11
" Appelscha	- 5,30
" Smilde	- 11,77
" Borger	- 3,55
" Roden	3e coll. - 5,15
" Smilde	- 8,43
" Vries	- 4,50
Classis Koeverden.	
" Koeverden	3e coll. - 7,20
" Aalden	- 11,27
" Gees	- 7,50
" Schoonoord	- 2,06
" Sleen	- 3,73
Classis Beilen.	
" Westerborg	- 3,20
" Diever	- 8,50
" Dwingelo	- 10,28
" Koeverden voor 't tekort	- 6,11
" Sleen	- 2,11
" Nieuw-Amsterdam	- 8,43
" Diever	- 8,11
" Ruinerwold in 't kerkzakje	- 1,11
Classis Ommen.	
" den Ham voor 't tekort	- 18,19
" de Krim	3e coll. - 8,40
Gift van eene zuster uit Liden	- 2,50
Classis Varsseveld.	
Gem. te Varsseveld voor 't tekort	- 16,85
" Aalten 3e coll. en extra coll.	- 36,60
Classis Hattem.	
" Hattem 3e coll.	- 18,30
" Heerde	- 11,17
" Wezep	- 18,11
" Apeldoorn	- 36,11
" Wapenvelde 2e coll.	- 3,65
" Geesteren 3e coll.	- 24,11
Classis Leiden.	
" Leiden, Heeregraacht	- 30,97
" Alphen	- 41,64
" Bodegraven	- 19,40
" Hazerswoude	- 33,97
" Katwijk	- 20,50
" Nieuwkoop	- 4,92
" Noordwijk	- 6,31
" Oude Wetering	- 11,52
" Rijnsburg	- 26,44

Gem. te Sassenheim	f 9,37
" Waddinxveen	- 18,29
" Boskoop	- 18,61
" Voorschoten 2e coll.	- 18,35
" Leiden, Hooigr. voor 't tekort	- 39,80
" Sassenheim	- 7,70
" Sassenheim een gift	- 6,11
Classis Delft.	
" de Lier 3e coll.	- 11,50
" Zegwaard	- 15,80
" Maasland	- 10,10
" 's Gravesande	- 10,11
" 's Hage Nobelstr. gift v. F. J. V.	- 2,50
" Scheveningen voor 't tekort	- 36,15
" Maasland	- 2,50
Classis Rotterdam.	
" Bolnes 2e coll.	- 14,87
" Katendrecht 3e coll.	- 33,70
" Schoonhoven	- 15,58
" Hoogvliet	- 7,90
Nagekomen gift Rotterdam	- 1,11
Classis Gorinchem.	
Gem. te Noordeeloos 3e coll.	- 20,50
" Well	- 3,50
" Spijk voor 't tekort	- 7,93
" Vuren	- 1,20
Classis Dordrecht.	
" Dordrecht, Kromhout 3e coll.	- 80,11
" Dordrecht, Lindegr.	- 27,11
" Giesendam	- 8,60
" Slidrecht	- 34,75
" 's Gravendeel	- 12,28
" Barendrecht	- 10,34
" Barendrecht uitgift	- 2,11
" Dordrecht, Kromh. voor 't tekort	- 34,34
" Barendrecht	- 7,50
Classis Vlaardingen.	
" Vlaardingen 3e coll.	- 36,52
" Numansdorp 2e coll.	- 8,11
" Helvoetsluis 3e coll.	- 14,28
" Middelharnis	- 27,11
" Spijkensisse	- 12,20
" Brielle 4e coll.	- 7,22
" Helvoetsluis gev. in 't kerkzakje	- 5,11
" Zuid-Beijerland 3e coll.	- 8,25
" Vlaardingen voor 't tekort	- 15,11
" Middelharnis	- 7,50
" Stellendam	- 2,60
" Zwartewal	- 4,11
" Zuid-Beijerland	- 5,20
" Helvoetsluis	- 6,40
" Oud-Beijerland	- 8,11
" Spijkensisse	- 5,11
" Brielle	- 5,74
" Numansdorp	- 2,60
" Rozenburg	- 2,08
" Westmaas	- 6,50

Ingekomen bij L. Hoekers:	
Gem. te St. Anna Parochie voor 't tekort	- 8,43
" Tjummarm	- 4,98
" 's Hage, Nobelstr.	- 20,11
" Ezinge	- 12,11
Van den heer v. d. S., 's Hage	- 5,11
Gem. te Uithuizermeeden O. G.	- 9,68
" Rottevalle	- 10,11
" Westergeest	- 5,11
" Oudega	- 6,11
" Baambrugge	- 11,40

Hartelijk dank voor alle collecten en bijdragen. De Heere make het verder wel.

Zijn er nog Gemeenten, waar de 3e coll. niet is gehouden, dan vertrouwen wij, dat die spoedig zullen worden opgezonden.

Het Bestuur,
J. J. KUIPER, Pres.
C. S. ROSS, Secr.
L. HOEKERS, Penm.

Ontvangen voor de Zending.

Door C. H. Fraser, v/d Zusterkrans te Baarn	f 7,30
Door T. de Haan, v/d Chr. Jongel-vereen.	- 10,11
Idem door Ds. Stadig, van eene Catechi-satie te Leimuiden	- 3,11
Door Jennigje Kinkhorst te Zwartsluis ver-zameld in haar Zend. busje	- 3,07
Verzameld door het dochtertje van H. de Vries te Oostzaan	- 10,11
Door C. de Rijke, gev. in het kerkzakje te Middelburg, Lange delft	- 5,90
Door Ds. Donner wat volgt:	
" 's Hage Nobelstr.	- 2,50
Door D. Jette te 't Zandt, de opbr. v/d Zondagsschool te Leermens	- 2,75
Van J. Plier te Geldermalsen	- 1,11
Van H. C. Fros	- 1,11
Van N. N. gee. in 't kerkzakje, in den dankstond op de Hooigr. te Leiden	- 2,11
Uit 't Zend. busje van N. M. Sleijser te Leiden	- 2,50
Door L. Parlevliet uit 't Catechisatiebusje te Katwijk	- 3,36
Door Ds. Beuker van Mej. v. d. H.	- 2,50
Van H. C. Fros	- 1,11
Uit 't Zend. busje van Douma te Harlingen	- 1,93
Van N. N. te O. Pekela	- 3,11

Van N. N. te Leiden f 10,11
B. DE MORN,
Penningmeester.

Doesburgh, 22 Dec. 1890.

Zending onder Israël.

Door C. H. Fraser, Baarn: namens den Zusterkrans f 7,50
Door K. de Geus: van J. G. Schouten, na-mens de Chr. Jongelingsv. te Andel - 4,50
Door W. de Vries, Middelburg: uit het kerkzakje - 1,11
Welk een heerlijk gelegenheid biedt het Kerstfeest ons aan om onze liefde aan Israël te betoonen. Immers dan worden wij er met nadruk aan herin-nerd, hoe Israël, tot wien de Christus is gekomen, maar dat de Christus verworpen heeft, zonder dien Christus zoo diep ongelukkig is; maar er tevens aan herinnerd, dat Israël val de rijkdom is der wereld.

Zij daarom het Kerstfeest ook voor het oude volk van God, ten rijken zegen!

Met hartelijken dank, voor bovenstaande bijdragen.

E. KROPVELD,
Secr.-penm.

Inw. Zend. in de prov. Friesland.

Uit de Classis Drogeham.

Van de Gem. te Bergum	f 5,80
" Drachten	- 15,62
" Drogeham	- 4,11
" Rottevalle	- 6,14
" Oudega	- 8,40
" Surhuisterveen	- 5,52
" Ureterp	- 2,90
" Veenwoudsterwal	- 5,84
" Westergeest	- 4,11

Dat 's Heeren zegen ruste op de Gem., gevers en gaven, is de wensch van den penm.

G. BRAMER.

Boxum, 22 Dec. '90.

Liefdegaven.

Voor den Bouw eener Kerk en Pastorie te Nieuw-Dordt.

Dec. 18 Collecte der Gem. te Vries f 5,80
Dec. 22 Collecte der Gem. te Groningen - 10,11
Tevens ontvingen wij van den Heer W. Kiers te Lelens de door Z.E. ons toegezende f 300, ter-wijl de Heer K. Ensink ons behalve de reeds ge-schonken f 100 nog eens zooveel n. l. f 100 ter hand stelde, welke hij, om het kerkgebouw 1 me-ter hooger dan het oorspronkelijk plan te maken, had toegezegd. Van NIEUW SCHOONHEEK ontvingen wij nog een STATEN-BIBEL voor den predikstoel, 2 kerkzakjes, een voorlezer leenzaar, de beloofde banken 20 stuks en den predikstoel.

Hartelijk dank aan al die milde gevers.

Wij zouden meer willen zeggen, maar de redactie verwijst ons naar eene andere rubriek, waarvan wij gebruik hopen te maken.

Wie kan ons nog dienen met een bijbel en psalm-boek voor den voorlezer en psalmboek voor den predikstoel?

Namens de Commissie voor Kerkbouw,
L. G. GORIS, Secr.-Penn.

Emmen, 19 Dec. 1890.

In het nummer van 19 dezer komt een drukfout voor, die al te zinstorend is. Er staat n. l. in het stuk door de Synod. Comm. geplaatst, dat namens de Classis Coevorden de zaken toelicht, tweede kolom, door prediking in eene KERK of in een schuur. Dit kerk moet zijn [KEET] n. l. eene licht getimmerde arbeiderswo-ning.

Nieuw-Dordt met zijne meer dan 35 Chr. Geref. gezinnen is nog evangel. station, en niet gemeente. Zoo kan dus geld en postwissels geadresseerd aan de Chr. Geref. Gem. te Nieuw-Dordt niet dan met groote moeite en een langen omweg bij de posterij worden ontvangen door den ondergetee-kende. Men adresseere: Ds. Goris, Em-men, Dr.; en valde op den postwisselstrook in: voor N.-Dordt.

L. G. GORIS, v. d. M.
Emmen, Dr.

Een gebod van den Keizer Augustus.

En het geschiedde in diezelfde da-gen, dat er een gebod uitging van den Keizer Augustus.

Luk. 2: 1.
Het komt ons nu goed te pas, dat onze vaders niet de Christelijke feest-dagen hebben afgeschaft.

In hun tijd voelde men minder de waarde van eene opzettelijke herinne-

ring aan de groote heilsdaden Gods tot onze verlossing, dan in onze dagen. Zij hadden den strijd tegen de verbastering des Christelijken geloofs; wij tegen den afval. Zij streden om de ware kerk; wij om de kerk zelve, om haar Goddelijken oorsprong, haar bovennatuurlijk karakter, haar eeuwige bestemming.

Die jaarlijksche terugkeer naar Bethlehem, dat toeven bij de kribbe, dat luisteren naar de blijde boodschap, door een engel op aarde gebracht, dat opvangen der hemelsche koren van het lied des Goddelijken welbehagens in menschen, o, het doet ons zoo goed, het versterkt en verkwikt ons, als wij werkelijk aanbidden, als we zien en gevoelen, dat ons zulk een Hoogepriester betaamde, die daar is heilig, onnoozel, afgescheiden van de zondaren en hooger dan de hemelen geworden.

Dat goede kon niet uit Nazareth, maar moest uit Bethlehem komen.

En daartoe moest het Keizerlijk gebod dienen. Daartoe moest alles samen- en medewerken. Het was de volheid des tijds, waarin God zijnen Zoon heeft gezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet.

Op het standpunt van Augustus heeft dit gebod eene gansch andere beteekenis dan op het standpunt van Maria.

Wat Maria beweegt om met haar ondertrouwen man mede te gaan naar Bethlehem, om beschreven te worden, wijl zij uit het huis en geslacht van David is, dat is aan Augustus geheel onbekend. Het zou, ook al had hij er kennis van gehad, hem weinig belangrijk zijn voorgekomen. Zijn bevel ging over alles. En een koning uit het huis van David boezemde hem geene vrees in. Hij voelde zich machtig genoeg om alle uitspattingen der Joodsche dweezucht te bedwingen.

De overwegingen in Maria's hart zijn van te teederen en persoonlijk aard, dan dat zij die aan iemand openbaren kon. Dat blijft tusschen God en haar. Het Keizerlijk gebod is voor haar slechts de aanleiding om mede te gaan naar Bethlehem.

Van historische rechten spreekt zij niet. Aanspraken op iets werpt zij niet op, en laat zij nergens gelden. Familie-betrekking, vrienden of bekenden, die haar gastvrijheid verleenen in de stad harer vaderen, heeft zij niet. Zij gaat naar de wellicht eenige herberg van het stedeke, onder het geringe volk. Zelfs daar is geene plaats voor haar. Zij moet naar den stal. En in den stal baart zij haar eerstgeboren zoon, windt hem in doeken en legt hem neder in de kribbe, omdat voor henlieden geene plaats was in de herberg.

De machtige Keizer te Rome wist van dat alles niets. Hij weet niet, wat wonder van Gods liefde en macht hier in het leven des Joodschen volks en der geheele menschheid ingrijpt. Hij kent de verre strekking niet van zijn eigen gebod, en hij is machteloos in zijne macht, machteloos tegenover den raad des Heeren, waarin dat kindeke in de kribbe verordineerd is om de geheele wereld te beroeren en — eindelijk te overwinnen.

Hoeveel is er geschied sinds het oogenblik, waarop Samuël te Bethlehem kwam, om den jongsten van Isai's zonen te zalven tot Koning over het huis Israëls! Geschied bij het volk uit Abraham gesproten, geschied in de wereld! Het huis van David is sinds eeuwen geen regeerend Koningshuis meer. Het is gedaald, altijd meer gedaald. De naaste erfgenaam tot den troon is eene vrouw, gehuwd met een timmerman. Haar zoon zou Koning moeten zijn op den troon zijner vaderen, zijnde van moederszijde en — zoo hij een menschelijken vader had, — ook van vaderszijde uit het huis en geslacht van David.

Maar daaraan denkt niemand, niemand dan Maria alleen. Tot haar is het woord gekomen: *Gij zult bevrucht worden en een zoon baren, en zult zijnen naam heeten Jezus. Deze zal groot zijn en de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden, en God de Heere zal Hem den troon zijns Vaders Davids geven; en Hij zal over het huis Jacobs Koning zijn in der eeuwigheid en zijns Koninkrijks zal geen einde zijn.*

De laatste Koning uit het huis van

David is in waarheid de grootste. In Hem is geheel het Koningschap vervuld.

Niet herstelling van het aardsche Koninkrijk van David, maar volmaking van het Koninkrijk der hemelen lag en ligt in den raad Gods. Dat heeft Maria zeker niet voorzien, dat was voor het vleeschelijk Jodendom verborgen, en dat Augustus zelf door zijn gebod heeft medegewerkt om de heilsgedachten Gods in daadzaken openbaar te maken, is stellig nooit in zijn hart opgekomen.

Laten wij, op het Kerstfeest, deze dingen bedenken. Ook nu verkeert de wereld in eene wonderlijke verwarring, en de strijd om de hoogste macht en het laatste woord is nog niet beslist. Ook de gedoopte volken hebben even als vroeger de Joden, hun geschiedenis van opgaan, blinken en verzinken. De schaduw, zoowel als het spotbeeld, van een zichtbaar Godsrijk is er geweest, en is ten ondergaan, of slaapt zijn schijnleven voort. De heerschappij van Augustus komt weer boven, en met den Koning in de kribbe rekenen de volken nauwelijks meer. Al ruwer wordt de kreet der gekerstende natien allerwegen gehoord: Wij hebben geen Koning dan den Keizer! Niet het dogma der kerk van Christus, maar het dogma van Cesar of wel het dogma der alle gezag verwerpende volken bescheerscht de eeuw.

Die gang der historie moge ons ontroeren, maar niet ontmoedigen. Het »wormpje Jakobs" en het volkske Israëls wordt ook nu nog wonderbaar bewaard, en nog altijd hoort het 't woord des Almachtigen: zijt niet verbaasd, want Ik ben uw God!

Nog altijd komen die bekommerd zijn vanwege hunne zonden, die vermoeid en belast zijn, die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, tot dien Koning in de kribbe, en nog altijd vinden zij daar verzadiging en rust bij den Heere onze gerechtigheid. Nog altijd zijn er, die de vertroosting verwachten uit Zion, en die komen om te aanbidden, die belijden in de wereld: de Heere is onze Rechter, de Heere is onze Wetgever, de Heere is onze Koning; Hij zal ons behouden. En hoe meer de zichtbare gestalte van het Godsrijk voor het zinnelijk oog verdwijnt, hoe meer de ziel, door het geloof, zich hecht aan het onzichtbare wezen, en zich uitstrekt naar den heerlijken dag der openbaring van Christus, als Hij, zonder zonde, zal gezien worden, van degenen die Hem tot zaligheid verwachten.

Zoo wij op deze dingen het hart gericht hebben, zal het ons goed zijn op het Kerstfeest. De naklank van den Engelenzang zal in onze zielen ruischen. Wij zullen de hoofden opwaarts heffen en vooruit zien. En zoo wij in lichamelijke armoede, in kommer en ellende, in rouwe en eenzaamheid, verlaten en onbekend; zoo wij in zielen-nood en zuchtende onder het lichaam des doods ter neder zitten, zullen wij het woord des Getrouwen verstaan: zoo Hij vertoelt, verbeidt Hem; Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven.

En er zal een heimweelklank uit ons binnenste ten hemel rijzen: Kom haastiglijk, Heere Jezus!

Leer en Kerkregering.

Kalme discussie.

In het jongste *Heraut*-nummer spreekt Dr. Kuyper het door Ds. Beuker geschrevene in het December nummer van de *Vrije Kerk* over zijne brochure *Separatie en Doleantie*. Dr. K. meent gerechtigd te zijn tot de conclusie: »dat men uit het door Ds. Beuker geschrevene ziet dat kalme discussie toch doel treft; dewijl Ds. B. zegt dat het hem bijzonder beviel dat uit de brochure van Dr. K. blijkt, dat toch niet de doop de grens aangeeft van de institutionele Kerk, maar de belijdenis des geloofs".

In afwachting van hetgeen Ds. B. tot nadere verklaring hierop zal zeggen, veroorloof ik mij nu reeds de opmerking, dat ik in mijne Rede, den 18den dezer uitgesproken, juist het tegenovergestelde gevoelen heb beweerd en wel degelijk de kinderen, die in eene plaatselijke gemeente gedoopt zijn als leden der gemeente beschouw en dit als het gereformeerde gevoelen heb verdedigd.

Maar dat door vele Doleerende broederen alle gedoopten beschouwd worden tot de plaatselijke gemeente te behooren (welk gevoelen ook nu weer op nieuw

in de *Frische Kerkbode* wordt verdedigd door Dr. Wagenaar) acht ik ten-eenemale in strijd met de H. Schrift en onze Belijdenis.

Doch wij weten nu dat Dr. K. en Dr. Wagenaar in dezen van gevoelen verschillen. Er is echter een ander punt waarop ik meen nu reeds opmerkzaam te moeten maken u.l. dit, dat Dr. K. zegt: »onder hetgeen Ds. Beuker looft komt o.a. dit voor: dat toch niet de Doop de grens aangeeft van de institutionele Kerk, maar de belijdenis des geloofs.

Deze verklaring stellen wij op hoogeren prijs.

Immers in het Reglement van 1869 wordt juist het tegenovergestelde standpunt ingenomen, en worden tot de institutionele Kerk als volle leden ook gerekend, zij die nog maar alleen gedoopt zijn".

Dit arme Reglement heeft het dus alweer gedaan.

Toen ik dit las kwam er twijfel bij mij op of Dr. K. het Reglement wel ooit aandachtig gelezen heeft. Ongetwijfeld zou ik dergelijken twijfel willen noemen en toch bestaat er grond voor.

»Bij het Instituut komt het juist aan op de vraag" zegt Dr. K., »welke leden medezeggenschap hebben." En wat zegt nu het Reglement? Kent dit misschien het medezeggenschap toe aan al hare leden, d. i. aan allen die tot de gemeente behooren? Hebben wij inderdaad eene Kerk waarin mannen en vrouwen, zij die belijdenis deden en ook zij die alleen door den doop tot haar behooren, medezeggenschap hebben?

Volgens de *Heraut* moet men dit wel denken.

Die echter het Reglement kent, leest in Art. 2: *Stemgerechtigd zijn alle manslidmaten der Gemeente, die belijdenis des geloofs afgelegd hebben en niet onder censuur staan.*

Uitgesloten van het medezeggenschap zijn dus alle vrouwelijke lidmaten en alle gedoopten die nog geene belijdenis deden.

Wat wil Dr. Kuyper meer? Of kan het nog duidelijker worden uitgedrukt, dat de gedoopten niet beschouwd worden als leden, die recht hebben op de volle gemeenschap?

Om het beeld van Dr. K. te blijven gebruiken zeg ik, dat het met de gedoopten in de gemeente is, als met Koningin Wilhelmina, die thans wel terdege Koningin is, maar als Koningin nog niet kan handelen. 't Is recht zal zij eerst op later leeftijd erlangen door het aangaan van beëdigde stipulanten. Zoo zijn ook onze gedoopte kinderen leden der gemeente, maar leden die eerst later, door het doen van belijdenis medezeggenschap bekomen.

Kalme discussie acht ik, ook in den kerkelijken strijd, zeer gewenscht. Maar indien hiertoe gerekend wordt het Reglement het tegendeel te doen zeggen van hetgeen er staat, dan acht ik het beter elke discussie af te snijden.

De beschuldiging, alsof er ook maar door één onzer aan gedacht ware om aan hen die geene belijdenis deden de rechten van hen die het wel deden, toe te kennen is geheel uit de lucht gegrepen.

Misschien beleven wij nog den tijd dat na eene nauwkeurige lezing van het Reglement zelfs Dr. Kuyper het gaat prijzen.

Doch hoe dit ook zij, wij mogen nu verwachten, dat de voornaamste beschuldiging tegen het Reglement zal worden ingetrokken.

Onze gedoopte kinderen, dit zegt het Reglement, zijn leden der gemeente — doch stemgerechtigde leden zijn alleen alle manslidmaten, die belijdenis des geloofs hebben afgelegd en niet onder censuur staan.

En waar Dr. K. het Reglement juist het tegenovergestelde deed zeggen verwacht ik eene openlijke en ronde herroeping.

Hierdoor alleen blijft kalme discussie mogelijk.

DE COCK.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.

Waards vriend,

Gij hebt zeker ook met belangstelling de verslagen in de bladen gelezen van hetgeen in onze Tweede Kamer dezer dagen gesproken werd. Van wege de trenrige omstandigheden was er geen tijd om thans een uitvoerig politiek debat te houden. Even als in een huisgezin de dood des vaders altijd eenige stoornis in den dagelijken gang van zaken teweeg brengt, zoo gaat het ook in het groote huisgezin der natie, wanneer een Koning sterft. Vooral is dit nu met ons het geval, nu geen mannelijke troon-opvolger meer den Koningsstaf kon opnemen.

En van dit droevige feit mogen wij niet anders dan met de grootste kiescheheid en voorzichtigheid spreken. Want eene Koningin is ons nog overgebleven als een kostbare schat, en eene Koningin-Regentes die, in de kracht des Heeren, de zware regeertaak op zich nam, en van wier liefde en toewijding, van wier ernstige begeerte

om het land ten zegen te zijn, de natie overtuigd is.

Maar dat neemt niet weg, dat de Regeering tegenwoordig eene zeer moeilijke taak heeft. Door vrienden, zoowel als door politieke vijanden, ziet zij zich tegengewerkt. Zij doet of te veel of te weinig, en nooit iets goeds. Den een hindert de Christelijke kleur, de ander ergert zich aan sommige personen, en weinigen zijn er die, zij het al niet in theorie, dan toch in de praktijk, de Regeering niet beschouwen als uitvoerster van den wil der partijen, van den volkswil.

De Roomschen vooral maken het tegenwoordig erg. De taal die zij, in de laatste dagen, voerden, droeg niet het kenmerk van uit een waar Christelijk gemoed te komen, of werkelijk het belang des Lands te beoogen. Zij hebben nu eenmaal elkan- der opgewonden met de leus: geen persoonlijk dienstplicht. En voor die leus zetten ze nu alles op haren en snaren.

Terecht zeide dan ook de president-minister, de heer Mackay, niet te weten, dat de plaatsvervanging een Roomsche dogma is. Ook de heer Schaapman beweert dit niet. Ware de persoonlijke dienstplicht in strijd met eenig leerstuk der Roomsche kerk, deze trouwe zoon der kerk zou, op dit punt, niet zoo conciliant zijn. Maar het is bij de Roomschen al niet veel beter dan bij ons. Ook daar zijn het niet allen koks, die lange messen dragen, en ook hun valt het moeilijk te erkennen, dat de heer Schaapman meer doorzicht en politieke wijsheid heeft dan de meesten hunner. Als staatkundige partij of als bondgenoot in den strijd tegen het liberalisme, zijn de Roomschen dan ook weinig betrouwbaar; niet zoo zeer, omdat zij Roomsche zijn, want in dit opzicht weet men, wat men aan hen heeft en tot hoe ver samenwerking mogelijk is; maar omdat zij in hun binnenste niet allen het liberalisme afgestorven en te onderling verdeeld, te weinig gedisciplineerd zijn, in staatkundigen zin.

Overigens heeft alles ook zijne komieke zijde. De zonderlingste dingen voegen de heeren en hunne korte redevoeringen samen. Opheffing van al de rijks-universiteiten en beide-ontginning, theologische faculteiten en zieke koeien! Ik denk dikwijls aan die oude juffrouw, die, het Kamerverslag lezende, van al die vragen en opmerkingen welke aan den Minister van Binnenlandsche zaken gedaan werden, uitriep: zoo'n man z'n hoofd moet wel omlooopen!

Nu is het ook waar: de heeren zijn aan elkander gewaagd en kennen het klappen van de parlementaire zweep. Daarbij komt, dat de groote strijd nu niet gestreden wordt. Later, bij de behandeling der ingediende wetsontwerpen, b. v. de stedenwet, de legerwet en de wet op de besmettelijke ziekten, zullen de partijen elkan- ders tanden kunnen zien. Indien namelijk dit alles nog vóór de verkiezingen in het volgende jaar behandeld kan worden. Bij die verkiezingen zal het gansche land weder in beweging komen.

Hoe al die bitterheden en scherpheden in 's lands belang kunnen zijn, is voor ons, geringe menschen, moeilijk te vatten. Doch het schijnt toch zoo te wezen, anders ware het al te onbetamelijk, waar zoovele gewichtige zaken onafgedaan moeten blijven.

We hebben een strengen en kouden winter. Voor schaatsenrijders en ijsliefhebbers een verrukkelijke, voor armen en zwakken en velen die aan de koude zijn blootgesteld, een verschrikkelijke tijd. Reeds stierven onderscheidene personen van koude en gebrek! Indien nu de theorie van sommigen, dat alleen de diakonie hulp mag bieden in nood, en dat geen Christen rechtstreeks iets mag weggeven, maar alles eerst moet neerleggen aan de voeten der diakonen, en dat de diakonen alleen onder weduwen en geheel verlatenen ondersteunen mogen, in toepassing gebracht werd, zou de jammer niet te overzien zijn. Maar gelukkig blijkt, in omstandigheden als de tegenwoordige, dat de natuur, ook op dit gebied, boven de leer gaat.

Ware alles gebleven gelijk het onder de kleine kudde te Jeruzalem in den beginne was, dan zou er gewis onder de belijders des Heeren niet die vernederende en voortdurende armoede bestaan. Men deelde toen aan allen mede, naardat ieder van noodde had. Bij de uitbreiding der kerk evenwel werd dit steeds moeilijker en naarmate de wereld zelve kerk werd, kreeg ook het pauperisme vaste vormen in de Christelijke samenleving. Die bisschop (ik weet op 't oogenblik zijn naam niet) die de armen de schatten der kerk noemde, had het wel bij 't rechte einde en meende het wel goed, maar die schatten kunnen zoo toenemen, dat de kerk werkelijk zuchten moet onder de bezwaren dezes rijkdoms.

Vooral is dit het geval in onzen tijd. De machteloosheid der volkeren, om armoede en ellende te voorkomen, is in alle landen gebleken. De wijze der »be- deeling" is zoo, dat een teeder gemoed

huivert bij de gedachte van te moeten: »trekken." Miljoenen schats zijn nog, op naam der kerk, op het Grootboek der Nationale schuld ingeschreven, maar de armen krijgen er geen snede droog brood meer om. Dat is kapitaal, en aan dat kapitaal mogen diakonen niet komen. De wekelijksche inkomsten zijn niet half voldoende om zelfs aan alle armen maar een kleinigheid te geven, en alle stichtingen van het hoogstnoodige te voorzien. Duizenden bij duizenden hebben aan de kerk den rug toegekeerd en onder dezen zijn rijken en armen. De armen zoeken, op grond van hun lidmaatschap, van de kerk nog te halen, wat er van te halen is, (en dat is niet veel) en voor het overige is de particuliere weldadigheid opgetreden om te doen, eensdeels hetgeen der kerke is, en anderdeels om de duizenden geloofloze menschen in hunne behoeften te hulp te komen.

Dit is de werkelijke toestand van het oogenblik.

Ook in onze Christelijke Gereformeerde kerk is de mogelijkheid nog niet gebleken van terugkeer tot den toestand der oorspronkelijke Jeruzalemsche gemeente en het pauperisme in de kerk is in plaats van overwonnen veeleer uitgebreid. De armen uit de provincien komen naar de groote steden en daar vooral hoopen de nooden en ellenden zich open. Men geeft, zoolang er nog wat is, en dan?

Dan zal God zorgen! Ik wil alleen maar zeggen, dat men in dezen tijd zooveel moet geven, als men kan. De zomer is de rechte tijd voor theoretiseeren; nu in dezen bangen winter moet men geven, weldoen, weldoen aan alle menschen, ook aan onwaardigen, (wijl het menschen zijn), maar meest aan de huisgenooten des geloofs!

Ik heb wel eens gezegd: als de Heere Jezus nu in een stal geboren werd, en gij wist wat gij nu weet, en geloofdet wat gij nu gelooft, zoudt ge dan niet alles over hebben om die jonge moeder en dat kindeke wel te doen? Zoudt ge er niet alles heen brengen, zooveel in uw vermogen was? Welnu, noch die moeder, noch dat kindeke heeft uwe hulp of gaven meer noodig. Maar dat kindeke, alles geleden hebbende en tot zijne heerlijkheid ingegaan, roept ons nu toe: wat gij gedaan hebt aan den minste Mijner, dat hebt gij aan Mij gedaan, en wie één hunner een beker koud water gaf, zal zijn loon geenszins verliezen.

Och, of de herinnering aan 's Heeren nederige geboorte ons nog eens deed gevoelen die wonderbare liefde Gods, die de bron is onzer verlossing uit tijdelijke en eeuwige ellende!

Van harte

t.t.

GISPEN.

N.B. Gij hebt zeker, in mijn vorigen brief, den datum: 13 Oct. 1839 veranderd in: 1834?

De vervolging.

(1834 - 1839.)

XIII.

Met alle recht mag het antwoord door den Kerkeraad van Genders c. a. op de Ministeriele Missive van 27 Nov. 1834 een kloek verweer worden genoemd. 1)

Da. Scholte zat te dien tijd in de gevangenis te Appingadam. 't Is dus buiten hem en gelijk hij later schreef (Officieele Stukken p. 119) »door den kerkeraad zelve »is gereed gebracht en aan Z. M. den Kon- »ing opgezonden."

Daarom verdient het des te meer onze aandacht. De beschuldiging, alsof de kerkeraadsleden door Scholte »op het sleep- »touw werden genomen" en zelve niet goed wisten, wat ze wilden, wordt daardoor alleen reeds afdoende weerlegd.

De ouderlingen en diakonen van Genders waren zich blijkens dit antwoord zeer goed hun standpunt bewust.

Zij begonnen met de opmerking, dat de Minist. Missive »op verkeerde gronden rust" en dat ze daaruit de vrijmoedigheid ontlenen om Z. M. te verzoeken daarop terug te komen.

Al aanstonds toonen ze een helder in- zicht te hebben in de kwestie waarover het gaat, door te zeggen: »Er zijn in gemelde »dispositie (de Minist. Missive) drie pun- »ten, welke ons betwist worden: 1) de »gegrondheid en wettigheid onzer afschei- »ding van het bestaande Hervormd kerk- »bestuur, 2) ons regt tot vrije godsdienst- »oefening, 3) onze aanspraak op de kerken »en kerkelijke fondsen van Doveren en »Genders."

Een voor een worden nu de hun door de Missive betwiste punten door hen gehandhaafd.

Het eerste punt behoeft nauwelijks door ons te worden gememoreerd. Alleen treft het ons, dat ook zij hier met nadruk voorop stellen »de onwettigheid van het tegen- »woordige Herv. Kerkbestuur, hetwelk niet

1) Het komt voor onder Nr. 4 in de Adressen aan Zijne Majesteit den Koning aangeboden, ter handhaving van Godsdienst en Godsdienstvrijheid overeenkomstig de Grondwet door de bedrukte en doleerende Gemeenten enz. Met een voorrede van Scholte zelve. Te 's Gravenhage bij J. van Gollverdinge 1835.

Mijn collega de Cock staat dus blijkbaar in deze op een ander standpunt, dan door de eerste uitgeleide gemeenten is ingenomen. Zij brachten blijkens deze Adressen als »bedrukte en doleerende gemeenten" haar beklag in bij de Overheid. De Cock is nu doleerd geworden over de rechterlijke macht, zooals hij pag. 37 zijner jongste Rectorale Rede ver- klaart.

»uit den boezem der kerk, maar uit dien »der politieke overheid zijn aanwezig ont- »leent." (pag. 18)

Onder »de Gescheidenen" was in dien tijd daarover ook geen verschil. De Synode met geheel hare bestuursinrichting was in aller oog een onwettig bestuur, dat tegen alle recht en rede in over de kerk des Heeren gebod.

Het tweede punt, n.l. het recht tot vrije godsdienstoefening, is in verband met onze bespreking van meer aanbelang.

Eenvoudig, maar in die eenvoudigheid grondig en onweerlegbaar, verklaren zij in dezen:

»Wat ons regt tot vrije godsdienstoe- »fening betreft, zoo werpt ons de bewuste »dispositie tegen, dat, daar er in deze lan- »den geen ander Hervormd Kerkgenoot- »schap erkend wordt dan datgene, welks »organisatie is geregeld door de reglemen- »ten en verordeningen, die door den Koning »bekrachtigd zijn, wil alzoo door onze af- »scheiding eene secte willen vormen, welke »geen aanspraak kan maken op de gelijke »bescherming door de Grondwet aan alle »de in ons land bestaande gezindheden »verleend.

»Het smart ons, Sire! dat onze Gemeente, »die door hare afscheiding terug gekeerd »is tot den staat, waarin zich de Hervormde »Kerk des lands en ook onze Gemeente, »van den tijd der Reformatie af, tot de »verschijning van het tegenwoordige Kerk- »b-stuur in 1816 toe, bevonden heeft, met »den naam van secte bestempeld wordt. »Dan, hoe dit ook zij, die secte bestond er, »toen U. M. in 1815 onze Grondwet be- »stoort heeft, en dus is, volgens die Grond- »wet, ook aan onze secte eene gelijke be- »scherming als aan alle de overige gezind- »heden verleend geworden. Hoe zou dus »aan onze Gemeente een regt mogt ont- »zegd worden, hetwelk U. M. zelf toekent »aan een kerkgenootschap, hetwelk zich »eerst na de bezweering der Grondwet ge- »vestigd heeft."

Zij zijn zich dus bewust, dat ze ook naar de Grondwet de aloude Gereformeerde ge- meente te Gendersen c. a. zijn. Wat hun door de Grondwet is toegekend o. a. het recht op vrije godsdienstoefening behooven ze niet als gunst aan te vragen, mag hun veelmin ontnomen worden.

Zeker! is in hunne schatting het Herv. genootschap een ander dan de kerk, voor welke zij als opzieners en Diakenen opko- men. Als met even zooveel woorden spre- ken zij dat uit.

Doch dat is een »kerkgenootschap, het- »welk zich eerst na de bezweering der »Grondwet gevestigd heeft."

't Is volkomen dezelfde redeneering en bewijsvoering, die we alreeds in het Adres der geloovigen van Groningen en Drenthe, d.d. 1835 hebben aangetroffen.

Het Herv. Genootschap is hun niet slechts een valsche kerk, maar het is ook een nieuw genootschap, opgericht in 1816. Volgens hun innige overtuiging kan het dan ook in geenerlei opzicht rechten doen gelden of aanspraak maken op de rechten van de Geref. gezindheid in de Grondwet van 1815 verzekerd. Het bestond toen zelfs nog niet.

»De Ouderlingen en Diakenen der Geref. »Gemeente van Gendersen" c. a. eischen die rechten op voor de gemeente, over welke de Heere hen tot opzieners gesteld heeft, als zijnde van de Gereformeerde gezindheid in de Grondwet van 1815 genoemd.

Dat recht, aan de Grondwet ontleend, geven ze niet op, al vragen ze tegelijk »om »vrijelijk te mogen samenkomen, en onze »Godsdienst te oefenen en te regelen over- »eenkomstig de grondsagen, die wij in »een openbaar gemaakte acte van afschei- »ding vastgesteld hebben."

Over het derde punt behooven wij hier geen woord te verliezen. Reeds vroeger hebben we het door hen betreffende deze zaak geschrevene bijna in zijn geheel aangehaald.

Zij handhaven het recht der gemeente op die goederen enz. dewijl ze naar hunne overtuiging (en de gronden daarvoor geven ze op) nog altijd de aloude Geref. Gemeente van Gendersen c. a. is, waarin door »de Afscheiding" geen verandering gekomen is.

Toch laten ze ten slotte uitkomen, dat ze afscheiden van hun recht handhaven, op het uiterste van dat recht zullen staan, maar bereid zijn om met behoud van de oude grondsagen tot een schikking te komen.

Al spoedig werd echter openbaar, dat van de zijde der Regeering voorwaarden gesteld werden, die niet konden en mochten worden ingewilligd.

D. K. WIELENGA.

Politieke Beschouwingen.

Reeds in ons vorig overzicht deelden wij mede, hoe enkele Roomschen in de Tweede Kamer, bij de behandeling van de Staatsbe- grooting, van hun weerzin tegen het ontwerp- militie-wet deden blijken, en alles wat door de gemeenschappelijke actie in '88 is ver- kregen, op 't spel zetten.

Wij voegden er aan toe, wat het laatste betreft: »dit is ter hunner verantwoordelijkheid" en waarom?

Om deze reden, dat nimmer tusschen An- tirevolutionairen en Roomschen een bond- genootschap is aangegaan en de voorwaar-

omverwerpen en dreigen met het niet meer steunen van de Antirevolutionairen bij de eerstkomende verkiezingen — zij dat geheel op eigen verantwoordelijkheid doen, zon- der op 't Ministerie of de antirevolutionaire partij de schuld te mogen werpen van 't mogelijk te niet gaan der meerderheid. Im- mers zij wisten reeds in '88 dat wij afschaf- fing van de plaatsvervangende wilden. Toch stemden zij antirevolutionaire afgevaardig- den en klaptten zij in de handen bij 't tot stand- komen van dit Ministerie. Maar waarom dan nu de houding aangenomen, of hun iets vreemds ware overkomen?

Ieder gevoelt het ongemotiveerde van hunne houding.

Bovendien. De woordvoerder der an- dere afdeeling van de Roomsche Catholiken, Dr. Schaepman, heeft zoowel te Hulst en te Gouda als nu verleden week weer te Amsterdam, duidelijk onder de aandacht gebracht, dat onderscheid dient gemaakt tus- schen hoofdzaak en bijzaak, en dat wij niet dan om waarlijk principieele, afdoende redenen het groote voordeel prijs mogen ge- ven, dat een Ministerie, dat tegen de re- volutie en voor de openbaarde waarheid partij kiest, over land en volk brengt.

Maar dit wordt door de thans opposite- Roomschen geheel over 't hoofd gezien.

En tegen zulk een bedrijf komen wij op, om het even, of 't van Roomsche, of van Protestantsche zijde uitgeoefend wordt.

Dat is 't wat wij ook tegen 't voordr- end streven van Marx hebben.

't Gaat inderdaad gemakkelijk met tal van Schriftuurplaatsen te schermen en voor ze- ker deel van 't volk den schijn aan te ne- men alsof men alleen zelf de H. Schrift op alle gebied laat doorwerken.

't Gaat o zoo gemakkelijk immer te cri- tiseren, want geen mensch is nu eenmaal volmaakt — en wantrouwen te zaaien.

Maar elk verstandig Christen, die een weinig nadenkt, weet deze twee dingen: dat men zich wel met tal van Schriftuur- plaatsen kan toegen, en toch tegen de H. Schrift handelen, en voorts

dat al zulk streven nog nimmer iets an- ders heeft teweeggebracht dan verzwakking van de Christelijke actie en doen teloor gaan van wat God gaf.

Zeker! we hebben acht te geven op el- kander tot opscherp der liefde, maar zo- dra dit acht geven wordt wantrouwen zaaien en doen staan tegenover elkander, om bij- zaken in de praktijk, van hen, die zelfs ker- kelijk bijeen behooren — dan is zulk een streven reeds geoordeeld; tenzij men durft beweren, dat de Christelijke Geref. Kerken den Hervormde zijn gelijk geworden en de meest ongelijksortige bestanddeelen in zich hebben opgenomen.

Zoo niet, laat men dan toch eens ophu- den met dat wroeten in eigen ingewanden, tot vermaak des vijands, en op een andere manier de gebreken der praktijk of des be- ginsels, zoo die er zijn, bij geestverwanten zoeken uit te zuiveren.

Helaas echter! een deel van 't bij uitstek Gereformeerde volk heeft blijkens de historie wel eens meer door sectarischen geest ge- leid, remmend ingegrepen en veel goeds bedorven.

Baten de lessen der geschiedenis evenwel niet — dan zal de Heere wel weer op zij- nen tijd toonen, hoe Hij er over oordeelt! Wij wenschen echter aan 't uitlokken van zulk een oordeel niet mede te doen.

Wij laten dat liefst aan mannen als Dr. Bronsveld over!

Vandaar ook dat we slechts een enkele maal onze waarschuwing doen hooren.

Om echter tot de Tweede Kamer terug te keeren, 't is juist gegaan als wij vermoeden.

Wij merkten reeds op, dat, met het oog op de houding der bovenbedoelde Roomschen, nog niet gezegd kon worden, dat het Ministerie niet meer op een meerder- heid zou steunen; 't zou bij de behande- ling der hoofdstukken van de begroting etc. wel blijken."

En wat is nu gebeurd?

Dat reeds bijna alle hoofdstukken zijn aan- genomen; de meeste zonder stemming; dat van Oorlog, waarop de aanval zich natuurlijk concentreerde, met slechts 19 stemmen; tegen; zelfs dat van Finantiën was zeer gelukkig.

Dat van Marine had 't harder te verant- woorden. Doch daarvoor lagen de oorza- ken elders.

Slechts hier en daar werd in de begroting eenige verandering aangebracht. Zeker, er was weinig tijd, en vergeten mogen wij 't niet, dat de algemeene behandeling zooveel mogelijk verdaagd is.

Toch kunnen wij tevreden zijn, al zijn wij niet voldaan. Wij hadden erger ge- vreesd.

Op voorstel van Dr. Schaepman is be- sloten met 50 tegen 36 stemmen de steden- wet op 13 Jan. te behandelen.

NOORDTJIZ.

Buitenlandsche Kerken.

In de *Chrétien Belge* lezen wij het vol- gende uit Italië.

De »Levend begravenen." — »Het Kloos- ter der Levend begravenen" te Napels, dat sedert vier eeuwen gesloten was ge- bleven voor elk profaan bezoek van niet- geestelijken, is op bevel van den Minister

Onder dezen waren er acht, die tegen haar eigen wil, maar met den wil of op bevel harer ouders, daar ingekerkerd waren. De politie heeft hierop orders gegeven om alle kloosters in Zuid-Italië, die voor het pu- blik gesloten zijn, op dezelfde wijze te doorzoeken. Deze ontdekkingen hebben niet weinig opschudding in het land ver- wekt. Zullen daardoor eindelijk eens de oogten opengaan van zooveelen, die niet wil- len zien?

Het Rijnsche Zendingsgenootschap in Barmen heeft eene oproeping gedaan tot Duitsche geneeskundigen, om als Zending- artsen in dienst te treden. Overmits in Engeland en Amerika reeds honderden van zulke zendelingen werken, hoopt men, dat ook Duitsche geloovige, jeugdige dokters zich daartoe willen afzonderen. — Er wordt in Pruisen onder de Protestanten sterk ge- petitioneerd tegen de terugroeping der Je- zuiteten. — C. M.

Te Genève overleed de emeritus profes- sor aan de akademie, Alphonse Favre. Hij was lid der Geologische maatschappij te Londen. Evenals meer geologen en pale- ontologen in onze eeuw, had de heer Favre, ondanks de hypothesen der moderne wetenschap, zijn onwrikbaar geloof in een almachtig en alwijs God vastgehouden, als Schepper en Bestuurder van het heelal. Hij bleef een nederig en nauwgezet Chris- ten.

De onlangs vermelde godsdienstige om- keering in het plaatsje Mont d'Orfano, ten gevolge der oneenigheid van de bevolking met den Roomschen priester, die het be- dienen moest, schijnt beslag te krijgen. Se- det drie maanden verlicht de Methodis- tische predikant van Intia er geregeld den dienst, en het volk blijft zijn prediking bezoeken.

In New-York zijn 90000 Israëlieten en deze hebben een vijftigtal Synagogen.

Een Roomsche woordvoerder te Washing- ton heeft het feit betreurd, dat van 8 mil- lioen zwarten in de Vereenigde Staten slechts 200000 het Katholicisme belijden. Bij de drie miljoen behooren tot de Metho- disten-kerken, hetzij als werkelijke lidmaten, als toebehoorders, of a.s. kweekelingen hunner scholen. Een groot aantal mannen meer deel uit van de Baptistische kerken.

Te New-York overleed de heer Brace, die wel den naam van kindervriend ver- diende. Hij heeft daar allerlei gestichten of azylums opricht voor verlaten kinderen. In 35 jaren werden er 250000 jongens en meisjes opgenomen. Meer dan 70000 zijn er in achtenswaardige gezinnen geplaatst.

Professor Drummond, die onder de Schot- sche studenten zulk een opwaking heeft te- weeggebracht, heeft de maand September in Japan doorgebracht om de studenten van Tokio en Kyoto te evangelizeeren.

Separatie en Doleantie.

Voor een paar weken hief iemand in dit weekblad eene klacht aan over het twistgeschrijf, dat thans opnieuw over Af- scheiding en Doleantie aan den gang was. Zulk eene klacht kan ik goed verstaan; meermalen ben ik geneigd, ze zelf te uiten. Niet alleen loopende de onderlinge liefde en het wederkeerig vertrouwen altijd min of meer gevaar, door zulk voortdurend twist- geschokt te worden. Maar eenvoudige le- den der gemeente worden er ook door in de war gebracht, en weten ten slotte niet meer, waaraan zich te houden. Nauwelijks toch heeft de een iets opgebouwd, of een ander staat gereed om het af te breken. Er zijn er twee, die gelijk over deze kwestien denken. Ieder meent, het het beste te weten. Telkens hoort men nu dezen dan geen zeggen: had men mijn raad maar gevolgd! Het is werkelijk, om medelijden te krijgen met onze kerkeraden, die geroe- pen zijn, om over Concept-akte, Memorie van Toelichting, Missive der Leenwarder Synode, en allerlei in de bladen daarbij ge- geven Toelichtingen of Verduisteringen zich een oordeel te vormen, en een besluit te nemen.

Daarom kan het goed zijn, om na de kri- tiek, die ik mij in de voorgaande artikelen veroorloofd heb, ten slotte een woord van verzoening te spreken, en op de overeen- stemming te wijzen die bij alle verschil toch tusschen de strijdende partijen aanwezig is. Er zijn natuurlijk aan beide zijden uitersten. Daar zijn er aan onzen kant, die de afscheiding op de spits drij- ven en haar de eenig ware reformatie noe- men, die over de doleerenden niet anders hebben te zeggen dan dat zij zich eenvoudig terstond bij ons hadden moeten voegen, en die het beginsel der scheiding doortrek- ken op ieder levensterrein, in den staat zoowel als in de wetenschap. Daar zijn er aan de overzijde, die op kerkelijk terrein van niets minder willen weten dan van afscheiding, die het element van se- paratie, dat ook in de doleantie aanwezig is, miskennen, en de doleerende Kerk eener plaats voor de Kerk houden, welke gezegd heeft over alle gedoopten, tot zelfs de Roomschen toe. Het verschil tusschen deze beide uiter- sten is vrij sterk. Het geldt de vraag, wat de Kerk is, organisme of instituut, ver- eeniging of moeder der geloovigen, of de Kerk als instituut product is van de leden of wel boven hen staat en in zichzelf rust.

Wanneer wij echter deze beide uitersten ter zijde laten, die voor de waarheid der tegenpartij geen oog hebben en beide een- zijdig van hun beginsel uit doorredeneeren; dan is er voor het overige veel groter overeenstemming dan men gewoonlijk denkt. Zelfs staan Ds. ten Hoor en Dr. Kuyper dan veel dichter bij elkaar, dan men in den regel zich voorstelt. Vooral door het laatste geschrift van Dr. Kuyper is dat duidelijk uitgekomen. Hij spreekt daarin alleen van

de Kerk als instituut, en verstaat daaron- der de vereniging van allen, die belijde- nis des geloofs hebben afgelegd. Ook bij aanvaart den volle de omschrijving der Kerk als vergadering der geloovigen, niet maar der uitverkorenen of der gedoopten. Dit ligt nu geheel op de lijn van Ds. ten Hoor's gedachten. Het was juist zijn groote bezwaar, dat Dr. Kuyper dit mis- kende. Ik ben dan ook overtuigd, dat Ds. ten Hoor zich, wat dit punt aangaat, met de brochure van Dr. Kuyper van ganser harte zal kunnen vereenigen. En niet al- leen hij, maar vele anderen, die gelijke be- zwaren hadden, zullen door het jongste vlugschrift van Dr. Kuyper dankbaar en voldaan wezen.

Maar daarmee valt dan ook het verschil in beginsel, dat Ds. ten Hoor tusschen zichzelf en Dr. Kuyper trachtte aan te toonen. Ik heb in een der vorige artike- len gezegd, dat het m. i. aan Ds. ten Hoor niet gelukt was, het principieel verschil- lend Kerkbegrip aan te wijzen, dat tus- schen Separatie en Doleantie bestaan zou. Vooral na de brochure van Dr. Kuyper moet hem dit moeilijk vallen. Want hij oordeelde, dat Dr. Kuyper, in strijd met de belijdenis, altijd van de Kerk als ver- gadering van uitverkorenen of gedoopten uitging. Maar zie, thans houdt Dr. Kuy- per evengoed als hij zelf staande, dat bij de kerk in kerkrechtelijken zin alleen aan de belijdende geloovigen mag worden ge- dacht. Het verschil in beginsel, het prin- cipieel onderscheiden kerkbegrip is da-armede uit het debat verdwenen.

Voorts, Ds. ten Hoor en Dr. Kuyper stemmen volkomen overeen in de beschrij- ving van het onderscheid tusschen Separatie en Doleantie. Dat onderscheid wordt door Dr. Kuyper zoo eenvoudig en duidelijk be- schreven, en de kerk-, staats-, en burger- rechtelijke gevolgen van beide worden zoo helder in het licht gesteld, dat haast een kind het begripen kan. Niemand zal, denk ik, de waarheid dier beschrijving kunnen betwijfelen. Daarbij komt nog, dat Dr. Kuyper het recht der scheiding volstrekt niet in beginsel betwist, integendeel dat ten volle erkent. Omgekeerd zal Ds. ten Hoor het recht der doleantie niet geheel kunnen bestrijden. Wel schijnt hij zoo te spreken. Maar hij kan dit niet bedoelen; hij zou dan met de geschiedenis onze eigene Afscheiding in strijd komen. Immers, wat is tusschen de Afscheiding van 1834 en de Doleantie van 1886 de groote overeenkomst? Dit, dat beide beweren de historische voort- zetting der oude Geref. Kerken te zijn en daarom aanspraak hebben op haar titel en goederen. Die overeenkomst is zoo groot, dat het verschil in methode van reformatie en in rechtsbasis voor die aanspraak, dat ik overigens ten volle erken, daartegenover bijna geheel verdwijnt. Hoe meer wij over en weer op de overeenkomst letten, hoe dichter wij tot elkander zullen naderen!

Al verder is er overeenstemming in de ver- houding tot de Ned. Herv. Kerk. Onzer- zijds is er menigmaal bezwaar tegen ge- maakt, dat de Doleerenden al de Ned. Herv. leden als leden van hunne Ker- ken bleven beschouwen. Ook dit bezwaar is thans uit den weg geruimd. Dr. Kuyper beperkt het aantal leden der doleerende kerken thans tot hen, die betuigen met de reformatie mede te gaan. De doleer- ende kerk is op die wijze evengoed eene kerk naast en tegenover de Ned. Hervormde als de Chr. Geref. Allen met dit verschil, dat de doleerenden er nog eenigen tijd de terminologie op na houden, dat bijv. de Ned. Herv. Kerk te Amsterdam sedert 1886 is het nieuw opgerichte, schismatieke, Syn- odale instituut. Eene terminologie, waar- van (ik zeg niet: het onware, maar) het paradoxale de handhaving op den duur on- mogelijk zal maken.

Door dit alles meen ik, dat wij heel wat nader tot elkander zijn gebracht. En ik heb moed, dat wij ook in de overige pun- ten van verschil tot overeenstemming zul- len komen. Zoo geloof ik niet, dat iemand onder ons het Reglement van 1869 zal wil- len handhaven, indien er de vereniging van afhangt. Men kan tegen dat Regle- ment bezwaar of geen bezwaar hebben, maar wie zou den moed hebben, om, indien een andere weg van rechts-kerheid der goederen overblijft, op dat Reglement de vereniging te laten afspringen?

Omgekeerd geloof ik niet, dat de Syn- ode der Ned. Geref. Kerken den moed zou hebben, om de vereniging tegen te hou- den, indien onze Synode het volgend jaar met de voorwaarde tot haar kwam, dat het oprichten van tegenkerkeraden na de ver- eeniging ophouden zou.

Dan zou er nog maar één verschilpunt overblijven, n.l. de Theol. School. Indien wij er nu toe konden besluiten, om de be- handeling dezer kwestie uit te stellen tot na de vereeniging, dan zouden wij naar mijne overtuiging een heel eind gevorderd zijn. Zouden de verschillende Kerkelijke vergaderingen niet in de richting dezer denkbeelden kunnen oordeelen en beslui- ten?

H. BAVINCK.

Iets over den Zuid-Oosthoek van Friesland.

Over den Zuid-Oosthoek van Friesland is in den laatste tijd nog al eens gespro- ken en geschreven. Tot vóór korten tijd lag die groote streek land daar aan zich- zelve overgelaten. Hier en daar eene kerk, waarin een moderne domine gedu- rende korter of langer tijd eene zede- leer aanprees aan zeer weinige toehoorders. Thans staan die kerkgebouwen bijna geheel doelloos daar, door niemand worden ze meer bezocht. Gedurende eenige jaren heeft de Commissie voor Inwendige Zen- ding in Friesland daar gearbeid en op het oogmerk trekken drie broeders in den Zuid-Oosthoek rond om den menschen Bij- bels en tractaten aan te bieden en vooral om met hen te spreken over hunne eeuwige belangen. Zij deelen ons mede, dat er stre- ken zijn, waarin menschen wonen, die van

God en Christus letterlijk niets weten. Velen echter zijn met bitteren haat tegen den Bijbel en het Christendom vervuld. Het kan ons niet verwonderen, dat in die streken op maatschappelijk gebied woelinge- n ontstaan en het socialisme daar tal van aanhangers wint. Immers die God verlaat, heeft smart op smart te vreezen; met het verwerpen van God en zijn Woord heeft de armoede gelijken tred gehouden. Als ge van Heerenveen langs de vaart naar Hoornsterzwaag wandelt, gaat ge voorbij gehuchten, die den naam dragen van Bel- gië, Moskou, Petersburg enz. De bewoners van die gehuchten hebben het in den win- ter bitter arm, vooral als de winter streng is, zooals op 't oogenblik. De hutten zijn van zoden gebouwd en hebben dikwijls geen schoorsteen. Daarbinnen is aan alles gebrek. De menschen hebben meestal geene klederen, om hunne schaamte te dekken en 's nachts geene dekens, om zich te be- veiligen tegen de koude. De Commissie voor Inw. Zending heeft mij opgedragen, dezen toestand ter kennis van de Chris- tenen in Nederland te brengen, en hun te verzoeken, ons klederen te zenden, opdat onze colporteurs ze aan die menschen kun- nen brengen. De Christelijke Jongedoch- ters-vereeniging te Sexbierum zond mij reeds een pak broeken, hemden enz., onze colporteurs zeiden, toen ik het hun mee- gaf: »Wij zijn er zeer blijde mee, doch wij moesten honderd zulke pakken kunnen wegbrengen." Christenen in Nederland! toont, dat gij de woorden van onzen Heere Jezus verstaat: »Zalig zijn de barmharti- gen, want hun zal barmhartigheid geschied- den." Wij kunnen alles gebruiken; al zijn de klederen niet nieuw, als ze maar bruik- baar zijn, ontvangen wij ze gaarne. Laat ieder zijn kleerkaat eens nazien, wie weet, hoeveel hij ongehinderd kan missen.

Broeder A. E. Smilde te Heerenveen heeft zich bereid verklaard, de goederen in ontvangst te nemen. Zendt ze s. v. p. aan zijn adres.

J. WESTERHUIS.

Heerenveen, 16 Dec. 1890.

Ons Jaarboekje.

Met genoegen vestigen wij weder de aandacht van de leden der Christ. Geref. en Ned. Geref. Kerk op het Jaarboekje, door den heer van der Sluys, te Enkhui- zen, uitgegeven. Het bevat een volledige statistiek voor beide kerken, (wat de Ned. Geref. Gemeenten betreft natuurlijk zonder opgave van zielental), alsmede van de Oud Gereformeerde kerk in Pruisen, de Bel- gische Zendingkerk en de Hollandsche Christelijke Gereformeerde kerk in de Vere- enigde Staten van N. Amerika. Voorts opgave van Christ. Geref. Gemeente-scho- len met de namen der hoofden, Jongelings- en Jongedochters-vereenigingen, en andere Vereenigingen of Commissiën. Kalender met een tekst voor elken dag, watergetij- den enz., benevens mengelwerk.

De geringe prijs brengt het boekje onder het bereik van velen. Moge ook op dezen arbeid een rijke zegen rusten, en de uitgever zijn moeite en arbeid over- vloedelijk beloond zien!

RED.

ONDERWERPEN

door het Hoofdbestuur der Evangelische Alliantie voorgesteld

VOOR DE WEEK VAN VEREENIGD GEBED

in het begin van het jaar 1891.

Zondag 4 Januari.

Onderwerp voor de prediking.

De heerlijkheid van den Drieëenigen God, Jer. X : 6 en 7; Hab. III : 3 en 4; 2 Cor. IV : 6 en XIII : 14.

Maandag 5 Januari.

Schuldbelijdenis en Dankzegging.

Schuldbelijdenis van de zonden der na- tiën en hunne heerschers; van kerken en hunne leeraars; van huisgezinnen en per- sonen. Gebed voor een levendiger besef van het ware karakter en de gevolgen der zonde.

Dankzegging voor vrede onder de vol- ken; voor tijden van voorspoed; voor ver- meerderde gelegenheid tot uitbreiding van het Zondingswerk; voor grootten ijver in de gemeenten; voor meer onderlinge broe- derlijke liefde bij Gods kinderen.

Ps. LI; Nehem. IX : 1-19; 1 Joh. 1 : 4-10; Jes. XXVI : 1-14; Zeph. III : 14-20; Ps. CXLVII.

Dinsdag 6 Januari.

De Algemeene Kerk.

Gebed voor de Kerk van Christus; dat de kracht des Heiligen Geestes op haar ruste ter harer afscheiding van de wereld en tot hare overgave aan den Heer; voor de eenheid van alle leden; voor bijzondere Kerken, dat allen die zich Christenen noe- men tot een nieuw leven opgewekt en in waarheid bekeerd worden; dat zij overal getuigen mogen zijn van Christus door heiligen wandel, ijver en liefde; dat de schrikwekkende wasdom van Romanisme, Priesterheerschappij en ongelooft worde te- gengegaan. — Gebed dat de internationale bijeenkomst te Florence in April aan- staande, moge bekroond worden met een bijzonderen zegen.

Rom. XII; Joh. XVII; Jes. XLI : 10-20; 1 Cor. XII : 12-28; Ef. IV : 1-16; 2 Tim. III.

Woensdag 7 Januari.

De Volken en hunne Heerschers.

Gebed voor nationale gerechtigheid en vrede; dat de neiging tot wetteloosheid, sociale afgunst en twisten moge worden gebedeld door eerbied voor de Goddelijke wet en door wederzijdsche verdraagzaam- heid; dat de volken niet tegen elkander zondigen door de invoering van opium, sterken drank en andere verderfelijke mid- delen; dat de slavenhandel geheel worde uitgeroerd; dat alle machthebbers rege- ren mogen in wijsheid en in de vreeze des Heeren.

Dat het peil der openbare zedelijkheid verhoogd worde; dat de dag des Heeren beter moge worden in acht genomen en de toenemende bloei van kunst, wetenschap en handel strekke tot verheffing van het menschedom en tot eere van God.
Rom. XIII; Math. V : 1-20; Jes. LVI : 1-8; 1 Tim. II : 1-10; Jac. IV : 1-12; 1 Petr. II : 11-25.
Donderdag 8 Januari.
Inwendige Zending en Zending onder de Joden.

Gebod voor de velen die in Christelijke landen leven buiten God; voor ongelovigen en twijfelaars; voor evangelisatie onder Rooms-Katholieken; voor den Christelijken arbeid onder bijzondere klassen der maatschappij, als: krigslieden, zeelieden, politiedienaren, tram- en spoorwegambten, fabriekarbeiders, verwaarloosde en onverzorgde kinderen, enz. — Gebod voor den arbeid in asylen en doorgangshuizen, en dien der middernachtzending.

Gebod voor Israël, dat onwetendheid en vooroordeel mogen weggenomen worden en voor een zegen op de verspreiding van het Nieuwe Testament onder de Joden; dat hun meer sympathie door de Christenen moge betoond worden; dat God spoedig Zijne bedoelingen met Zijn volk vervulle, en verhaasten moge den dag van Christus' komst op aarde.

Jes. LX; Handel. IV : 13-31; Matth. X : 1-16; Luk. XV; Joh. III : 14-21; Rom. XI; 2 Petr. III.

Vrijdag 9 Januari.

Zending onder Mohamedanen en Heidenen.
Dankzegging voor vermeerdeerde belangstelling, voor aanbiedingen van persoonlijke dienst, voor den vrijen loop van het Woord en geopende deuren over de geheele wereld.

Gebod dat de kracht des Heiligen Geestes moge rusten op alle zendingen en op de verkondiging van Gods Woord; dat velen tot God mogen gebracht worden; dat zekenden en onzekeren tot eene beslissende keuze mogen gebracht worden; dat vreesachtige geloovigen vrijmoedigheid mogen bekomen om Christus te belijden; dat de Christenen geene hinderpalen mochten zijn voor anderen door eigen onstandvastigheid; dat het voorrecht en de plicht om het Evangelie te brengen over de geheele wereld door de Kerk moge worden begrepen, en dat meer mannen en vrouwen zich aan dien dienst in vreemde landen mogen toewijden. — Gebod voor de zendingen zelf, voor gezondheid van ziel en lichaam, voor een juist oordeel en voor een gemoeid en zin geneigd tot liefde, geduld en heiligheid.

Ps. LXVI; Joel II : 23-32; Jes. LV; Ps. LXVII; Mark. XVI : 14-20; Ef. VI : 10-20; Hand. XXVI : 12-18.

Zaterdag 10 Januari.

Onze huisgezinnen.

Gebod dat onze zonen en dochteren waarlijk bekeerd mogen worden; dat zij mogen worden opgevoed in de tucht en vreeze des Heeren en kracht ontvangen om de verleidingen van hunnen leeftijd te weerstaan. Voor al het bijzondere werk ten behoeve der kinderen, voor Hooge-, Middelbare- en Lagere scholen, voor rijken zegen op Christelijke jongelings- en jongedochtersverenigingen; dat aan ouders de genade worde geschonken hunne kinderen tot den Heere te brengen, zoowel door woord als door voorbeeld.

Mark. X : 13-22; Spr. IV; Deut. VI : 4-15; Ef. VI : 1-4; 2 Tim. II vs. 1-16; Mark. X : 13-22; Jes. XLIV vs. 1-8.

Zondag 11 Januari.

Onderwerp voor de prediking.

De openbaring van Christus in Zijn volk. Joh. XVII : 21-23; Col. I : 27; 2 Thess. I : 12; Ef. III : 10-1.

Wederom is het ons een voorrecht de uitnodiging tot Vereenigd Gebod te mogen verzenden. Terwijl wij ons mogen verheugen over toeneming van Christelijken arbeid op menig gebied en uitbreiding der zending, is er toch ook reden tot diepe vortmoediging voor zeer vele gebreken. Immers de geest van oproer en ontevredenheid, de haat en de aanvallen tegen Gods Woord, schending van den dag des Heeren, wereldzin, onzedelijkheid en eigenrechtigheid nemen steeds toe.

Doch God de Heere regeert. Laat ons tot Jezus gaan met onze gebeden, vol vertrouwen op Hem en in de verwachting alles van Hem te zullen ontvangen. Laat ons vragen en bidden in geloof, indachtig dat Hij die het beloofd heeft ook getrouw is; laat ons bidden in hope, bedenkende dat Hem gegeven is alle macht in Hemel en op aarde; laat ons bidden in liefde, wetende dat Hij ons heeft liefgehad, en door broederlijke eensgezindheid toonen, dat wij zijn één lichaam in Christus.

Mochten in Nederland en zijne Oost- en Westindische bezittingen de gebedssamenkomsten in de eerste week van het jaar 1891 rijk gezegend zijn.

Het Comité der Evangelische Alliantie in Nederland,

F. van BYLANDT.
J. D. van WASSENAER van ROSANDE.
J. E. N. SCHIMMELPENNINGK van DER OYE.

Boekaankondiging.

Stads- en dorps-almanak BETHEL voor het jaar 1891, onder redactie van H. Pierson.

3e serie; 9e jaargang. 29ste jaargang. Met twee plaatjes. 's Gravenhage, W. A. Beschoor.

Deze almanak ten voordeele van het gesticht Bethel is in aard en doel bekend. De inhoud van dit jaar beveelt zich weder vooral aan door verscheidenheid op plantropisch gebied.

De Apostel der vrijheid. Een verhaal door J. de Liefde. 2e Druk. Dordrecht, Koebrugge en de Zeeuw. Prijs f 0.25.

Een herdruk van dit verhaal, beschrijvende de bekeering van een zending in den dienst der internationale, komt in onze dagen zeker zeer goed te pas.

De geschiedenis van Jozef. Een boek, vooral voor jongelieden. Naar het Hoogduitsch door Otto Funcke. Amsterdam, Hoveker en Zoon.

Deze uitgave van de Vereening ter bevordering van Christelijke lectuur, behoeft nauwelijks aanbeveling. De schrijver zal straks wereldbekend zijn, indien hij 't niet alreede is. Zijne richting is reeds meer dan eenmaal in ons blad aangewezen. Ook de vorm van zijne behandeling. Hierover behoeven we dus niet uit te weiden. Dat dit onderwerp van behandeling de Funcke-lezers zal uitlokken, laat zich verstaan. »Het is een feit — zegt de plaatsvervangende voorreda met recht — dat kleine kinderen en professoren te allen tijde evenzeer met deze geschiedenis waren ingenomen.» Het boek is vervaardigd naar aanleiding van een reeks preken, die Funcke hierover hield, als over »eene schoone geschiedenis.» En waarin bestaat die schoonheid? Ontgezegd is ze schoon »om de wonderbare gouden onderlaag, die door de lotgevallen van Jozef telkens heenschiet, n.l. het beeld van den Heiland; . . . de redder van zijne broeders, die hem verguisd hadden, de redder ook van het volk in welks midden hij een slaaf was.» Maar voor hen die Jezus niet kennen, ligt deze zijde der geschiedenis achter een sluier. De schoonheid er van is dan ook vooral deze: dat zij »ondanks er geen enkel wonder, in de gewone beteekenis van het woord, in voorkomt, ons één groot, doorlopend, heerlijk wonder te aanschouwen geeft. Een wonderloos wonder, en toch een groot, heerlijk wonder, namelijk het bestuur der Goddelijke Voorzienigheid vol wijsheid en heiligheid, vol strengheid en ontferming over elke menschelijke ziel in het bijzonder.»
C. M.

ADVERTENTIEN.

Ondertrouwd:
GERRIT GROOT NIBBELINK.
ber. Pred. te Hijken
EN
FREDENKA OVERSTEEG.
DINXPERLOO (Breedendbroek).
DINXPERLOO. December 1890.

Getrouwd:
J. v. D. SLUIS
EN
S. HOEKERS,
die mede namens wederzijdsche Familien, hartelijk dank zeggen, voor de talrijke bewijzen van liefde en belangstelling, voor en bij hun huwelijk ondervonden.
HARLINGEN,
17 December 1890.

De Heere verblijdde ons heden door de voorspoedige geboorte van een
ZOON.

L. ORANJE.
J. C. ORANJE—
ADRIAANSE.

MIDDELBURG.
17 Dec. 1890.

Door Gods goedheid voorspoedig bevallen van eene dochter Vrouwe P. E. A. VAN ASCH VAN WIJK—
DE GEER.

UTRECHT,
20 December 1890.

D. V. hopen mijne geliefde Ouders
F. F. VENHUIZEN
EN
G. K. VAN DUINEN
den eersten Kerstdag a. s. hunne **25-jarige Echtvereeniging** te herdenken.
Hun eenige zoon,
F. VENHUIZEN JR.
HORNHUIZEN, Dec. 1890.

Heden ontsiep in zijn' Heer en Heiland onze geliefde zorgdragende Vader en Behuudvader

D. B. Cazemier,

in den ouderdom van 76 jaren en 5 maanden. Was hij reeds geruimen tijd zwak en sukkelende en sprak hij daarbij het verlangen uit om ontbonden te worden, thans geniet hij, uitdaan van het lichaam der zonde, de ruste die er overblijft voor het volk van God.

Smartelijk valt ons zijn gemis, doch zijn geloovig en blijmoedig heengaan troost ons.

B. CAZEMIER.
J. CAZEMIER—
BOSMA.

TER HEIL, Gem. Roden,
15 Dec. '90.

Heden overleed, na een langdurig, doch geduldig lijden, onze geliefde medebroeder

FRANS DE JONG,

in den ouderdom van bijna 60 jaar. Werd hij voor vele jaren, door Gods almachtige genade in Christus, wedergeboren tot eene levende hope, hij mocht daarna ruim 12 jaren de gemeente dienen, eerst als diaken en daarna als onderling.

Wij hadden hem gaarne nog in ons midden willen behouden, doch de wil des Heeren was anders. Hij is ingegaan in den vrede, en wij benijden hem de »ruste» niet.

Staart zijn bedroefde Weduwe, met tal van Kinderen en Behuudkinderen, weemoedig op het stoffelijk overschot van den dierbaren Man en Vader, gelukkig behoeven zij »niet te treuren als die geene hope hebben.» Moge de Heere hen troosten, zooals Hij alleen dat kan en wil, opdat zij voordeel mogen trekken uit het leed, is onze wensch en bede.

Namens den Kerkeraad,
W. VISSER Pres.
URK, 10 Dec. 1890.

Hedenmorgen overleed zacht en kalm in haar Heer en Heiland, schoon jaren lang lijdend, toch nog zeer onverwachts, mijn hartelijk geliefde, onvergetelijke Echtgenoot en der Kinderen zoo dierbare Moeder,

MINTJE

LEENDERT VAN DIGGELEN,
in den ouderdom van bijna 62 jaar, na een hoogst gelukkige echtereeniging van bijna 42 jaar.

De God, wien te dienen de keuze van haar leven was, zij onze steun en sterkte.

H. v. D. SCHAAR
en Kinderen.
HEERENVEEN,
17 December 1890.

Heden overleed onze waarde Broeder

Wouter Leen.

Hij diende als Diaken de gemeente, zooveel hij kon.

Zij hij nu in de Triumfeerende kerk, gelijk hij hier in de strijdende was.

Ons betaamt te zwijgen op Gods doen en Hij vervulle de ledige plaats.

Namens den Kerkeraad,
J. A. KLERCQ

Præsies.
F. C. HEILMAN.
Scriba.

HELDER,
19 December 1890.

Heden overleed alhier, na langdurig lijden, in den ouderdom van bijna 27 jaar, onze geliefde Zoon, Broeder en Verloofde

J. J. JUCH,

Theol. Candidaat te IJrhove. Ons geloof, vermeld in 1 Thess. 4 : 14, lenigt eenigszins de smart onzer ontroerde harten.

Wed J. JUCH en Kinderen.
JACOBA JOHANNA

HARDERWIJK,
20 Dec. '90.

Heden overleed i dom van ruim 81 geliefde Vader, de Heer

Lambert

wednwaar
FROUKJE MAI

Uit
HEERENVEEN,
21 Dec. 1890

Heden overleed, na een smartelijk lijden van eenige weken, zacht en kalm in haren Heer en Heiland, tot diepe droefheid van mij en hare eenige zuster, mijne geliefde Echtgenoot

Annette Frederika Steinweg,

in den ouderdom van bijna 64 jaren, waarvan ik ruim 30 jaren met haar in een genoegeelijken echt verbonden mocht zijn

C. WEBER.

UTHUIZEN,
22 Dec. 1890.

GAL. 6 : 2.

Wie wil, door Christelijke barmhartigheid gedreven, een 16-jarigen wees, als

BAKKERSLEERLING,

kost, inwoning en verdere opleiding in het vak verschaffen?

Nadere inlichtingen geeft gaarne M. SMINK JR., Voorz. der Weezen-Commissie van de Christ. Ger. Gemeente te WORMERVEN.

Op Mei, vroeger of later.

EEN MODISTE

(dames Hoeden) op een roijaal dorp in Friesland, met beste omgeving, wensch haar zaak over te doen (voor jongelieden zeer geschikt) door een voorgenomen vertrek bij de a. s. studien van haar Broeder, waarom een net burgerhuisje op een goeden stand in KAMPEN in huur gevraagd wordt.

Voor gegadigden verdere inlichtingen bij Mej. J. KOOLSTRA te Wommels of bij W. KOOLSTRA, zeilmaker te DOKKUM.

Heeren | Geen
pakken f 17! fabriekswerk!

Wie zich nog een nette, soliede en tevens goedkope

DEMI-SAISON,

WINTEROVERJAS of WINTERPAK willen aanschaffen, vragen eens de stalen bij ondergeteekende en zende de zelfe na keuze met maatjas of pak terug. Men ontvangt spoedig het bestelde en zal bij proefneming over mijne aflevering zeer tevreden zijn.

Terwijl een nette coupe wordt gegarandeerd, wordt ook alles net en soliede gevoerd en afgewerkt. ALLES wordt franco teruggezonden.

Men vrage stalen! ze worden franco gezonden.

Onder vriendelijke aanbeveling,

A. SMIT Jzoon,

Heerenkleermakerij, b/d Waag te WOLVEGA.

Zooeven is van de pers gekomen, eene derde herziene druk, van 't wereldberoemde werkje:

DE NAVOLGING VAN CHRISTUS,

DOOR

Thomas à Kempis.

Prijs in prachtbandje f 1.00.

Verkrijgbaar bij alle soliede Boekhandelaars, en bij den Uitgever J. C. VAN SCHENK BRILL, DOESBURG.

„VERRASSING.”

100 vel beste fijne kwaliteit postpapier, 100 daarbij passende enveloppes, 1 flacon beste zwarte inkt, 1 fleschje schakellijn, 1 doos met 6 teekenpotlooden, 1 tabakspijp, 1 sigarenpijp, 1 prachtig zelfwerkend potlood (mechaniek), 25 beste stalen pennen met verrassing. Dit alles voorslechts f 1.20 aan den winkel en f 1.30 tegen inzending van postwissel, waarop staat »verrassing» of onder rembours, door den Boekhandelaar

JOH. OP 't HOLT.

STADSKANAAL, (nabij 't gemeentehuis.)

GEDACHTEN DER EEUWIGHEID

DOOR

Dr. J. A. BENGEL.

PRIJS f 1.40.

Uitgave van H. BULENS te Wintertwijk.

W I E

had durven verwachten, dat nu reeds het zoo beroemde boek, getiteld: **Gesehenk van een Christelijken Vader aan zijne opwassende kinderen** door **J. A. JAMES**, vertaald door Prof. **N. BEETS**, voor verminderden prijs zou worden aangeboden. Het is 437 bladz. groot, en kostte vroeger f 4.40. Maar door buitengewone omstandigheden is het, na toezending van postwissel, thans verkrijgbaar bij **ZALSMAN** te Kampen, voor f 1.50, waarbij dan nog **GRATIS** wordt gevoegd: 1o. **Groote Kleinigheden**, door **E. J. VEE-NENDAAL**; 2o. **Overzicht der Kerkgeschiedenis** door **H. POOLMEIJER**, 3o. **Bekn. verhalen uit de Geschiedenis van Nederland** door **P. VERGERS** en 4o. een fraai plaatje, voorstellende de **Theologische School** te Kampen.

Een schoon aanbod voor zeer weinig geld.

Schrijf op den postwissel: **JAMES.**

Dezer dagen verscheen:

ACTA

der tweede Voorloopige Synode

VAN

NEDERDUITSCH GEREFORM. KERKEN,

Gehouden te Leeuwarden in 1890.

Prijs f 1.10.

AMSTERDAM, J. A. WORMSER.

Van wege het Gereformeerd Traktaten-genootschap »FILIPPUS» is bij den Uitgever J. DEN BOER te BREUKLEN verschenen:

No. 131. **Heilwensch aan Bruidgom en Bruid.** Prijs 1 Ct.

No. 132. **Een genoegetijk uiteinde. (Een Oudejaarsavond-traktaat.)** Prijs 1 Ct.

No. LXXVI. »Filippus.» **Twee samenspraken voor Christel. Jongel. Vereen.** Prijs 10 Ct.

OM PLAATS TE MAKEN

wordt een pakket van vijf boeken waarvan de prijs vroeger was

f 3.20

thans aangeboden voor

een gulden.

Men profiteere, vóór dat de voorraad is opgeruimd.

Onder Kruis en Lijden. Woorden van Vertrouwing, verzameld uit de werken van Monod, Tholuck, Vinet c. a., prijs f 1.—

Spreuken voor de keukens, door J. de Liefde, prijs > 0.40

Stichtelijke Rijmen door Isaäk Watts, prijs > 0.30

Geestelijk Bundeltje. Verzameling van brieven, door CORN. RUESINK f 0.60.

Het Christendom in Nederland tot op den tijd der Hervorming (Kerkgeschiedenis)

DOOR

H. KARSSSEN,

met eene inleiding van

Dr. G. H. LAMERS

PRIJS f 0.90.

Tegen postwissel met vermelding »Om plaats te maken» worden bovengenoemde vijf boeken thans franco verzonden door den Boekhandelaar H. BULENS te Wintertwijk.

Attentie s. v. p.!

Het oude jaar spoedt ten einde en weldra staat het nieuwe weer voor de deur. Dan verlangt ieder, behalve zijn bloedverwanten, of afwezige vrienden en kennissen geluk te wenschen en wat is hiervoor gemakkelijker dan het zenden van een kaartje?

Let dus op dit goedkope aanbod en laat ieder, die nog niet voorzien is, zich vervoegen bij den Boekhandelaar **ZALSMAN** te KAMPEN.

Voor slechts **één gulden** toch ontvangt men 100 net gedrukte

Visitekaarten

in fraai étal.

Maar dit is nog niet alles! Neen, daarbij ontvangt men nog gratis een prachtige, Christelijken **SCHER-KALENDER** voor het jaar 1891.

Voor toezending per post wordt 15 cent berekend.